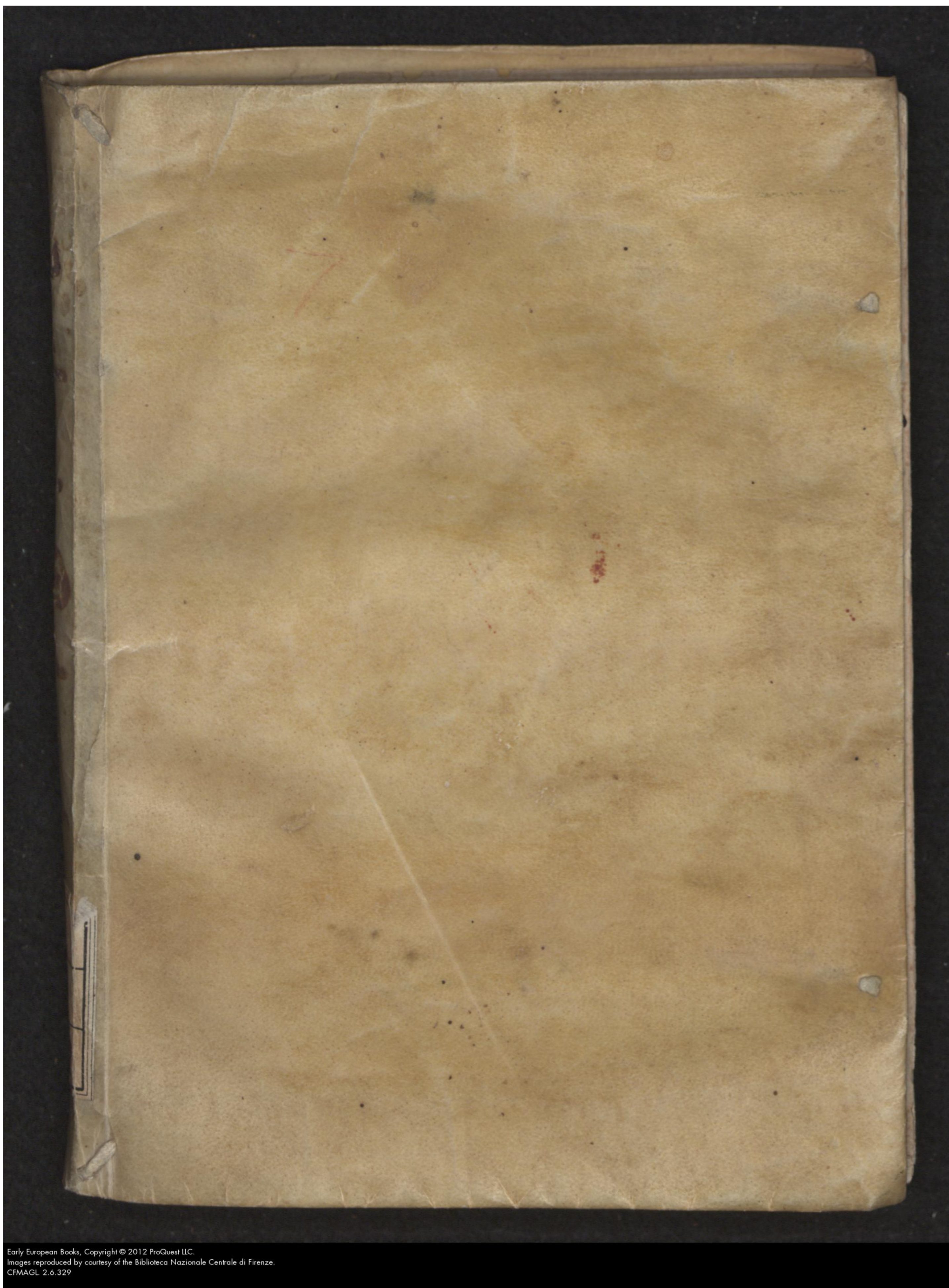
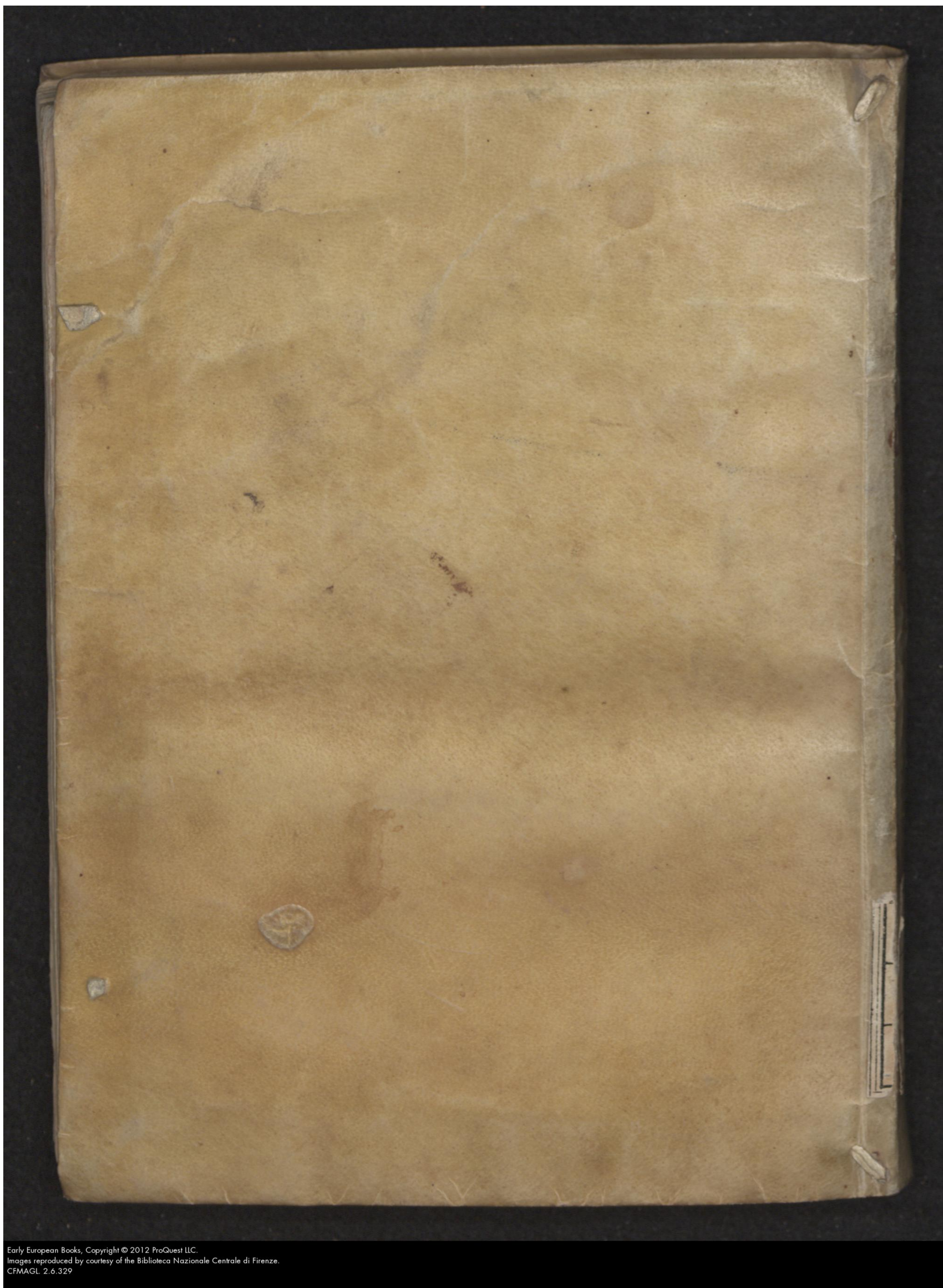
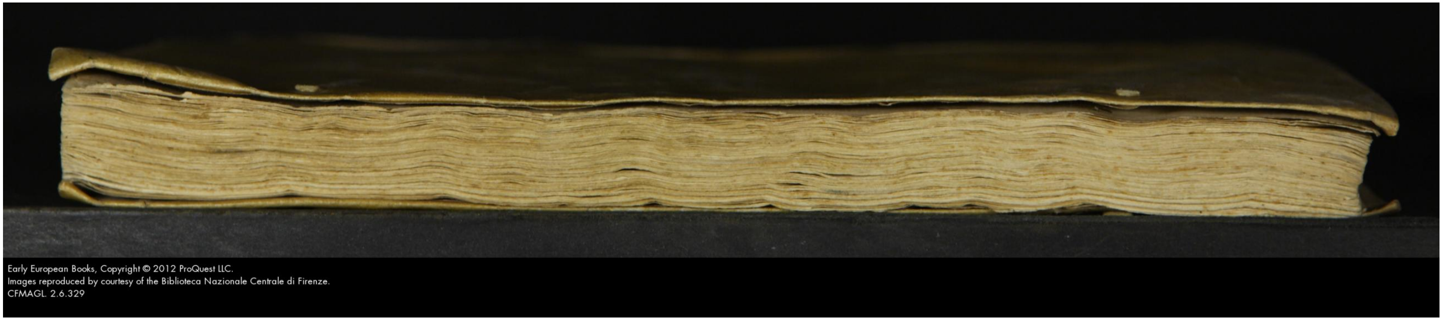

Apologia Belarmini
II
6
329

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.6.329

XXXIV

BELLARM.

adv. IAC. M. BR. R

APOLOGIA ROBERTI S. R. E. CARDINALIS BELLARMINI,

PRO RESPONSIONE SVA
Ad librum Iacobi Magnę Britannię Regis,
cuius titulus est,

Triplici nodo triplex cuneus;

IN QVA APOLOGIA REFELLITVR
Præfatio Monitoria Regis eiusdem.

ACCESSIT EADEM IPSA RESPONSIO
Iterum recusa, quæ sub nomine MATTHAEI TORTI
Anno superiore prodierat.

CREMONAE,
Apud Mar. Antonium Belpierum. M D C X.
SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur. Cæſar Fidelis Viceſg.

Imprimatur. Fr. Ludouicus Yſtella Magiſter Sacri Palatij Apoſtolici.

Imprimatur. Fr. Deſiderius Scalia Inquiſitor Cremonæ.

RVDOLPHO SECVNDO IMP. CAESARI SEMPER AVGVSTO,

CAETERISQVE REGIBVS,

Ac Principibus, qui Deum Patrem, & Ecclesiam Catholicam Matrem agnoscunt, Dominis suis clementissimis.

ROBERTVS CARD. BELLARMINVS Felicitatem à Domino sempiternam precatur.

NTE annos circiter tres Iacobus Magnæ Britanniæ *R*ex iuramentum subditis suis Anglis Catholicis suscipiendum proposuit: in quo sub specie fidelitatis, quæ Principibus debetur à populis fidei Catholicæ abnegatio continebatur. Admonitus de hac re *S*ummus Pontifex PAVLVS V. ad quem sollicitudo omnium Ecclesiarum pertinet, pro suo pastorali munere binas literas, in for-

ma Breuis, ad Anglos Catholicos dedit, instruens eos, & docens, vt cauerent insidias; iuramentum enim illud sine pernicie animarum suscipi nō posse. Et quoniam Archipresbyter Anglorum, qui cæteris Dux esse debuerat ad periculum vitandum, primus in foueam cecidit; ego ad eum, cum quo mihi olim necessitudo intercesserat, exhortatoriam Epistolam scripsi. Hæc officia pietatis cum ad Regem delata fuissent, mirum in modum eius animum pupugerunt. Itaque librum edidit, tacito nomine auctoris, quo & Breuia Summi Pontificis, & Epistolam meam vehementer exagitauit. Libri inscriptio erat, Triplici nodo triplex cuneus. Ad eum librum, cum primum is ad manus meas peruenit, breuiter, & modestè respondere studui; ne fortè libellus regius fructum illum nobis eriperet, quem Breuia Summi Pastoris, & Epistola mea in animis fidelium Anglorum gignere cæperant. Quia vero regius liber nomen auctoris non præferebat; visum etiam mihi est iustis de causis, nomen meum ita tegere, vt tamen iuxta regulas Ecclesiasticas nomen alicuius docti viri liber gereret, qui, si opus esset, de libro edito rationem redderet. Hanc meam necessariam defensionem Rex in deteriorem partem interpretatus, excanduit, rursusq; in arenam descendens, non solum priorem libellum recudi iussit, se auctorem profes-

sus;

ſus; ſed etiam addidit monitoriam præfationẽ, qua ita reſponſionem meam carpit potius, quam refellit, vt ſimul Maieſtates, & Celſitudines Veſtras ad perfidiam ſollicitare, atque ab Eccleſiæ Catholicę complexu abſtrahere, & ad ſinum adulterę pellicere non dubitauerit. Ego igitur Apologiam hanc meam, qua pręfationem monitoriam, & refutationem libri mei refellere ſtatui, Vobis Reges, & Principes Orthodoxi, & potentiſsimi, dicandam eſſe cenſui: non vt antidotum contra venenum propinem, quo Maieſtates, & Celſitudines Veſtras in recta fide fundatas, & radicatas nequaquam egere, certiſsimè ſcio; ſed quia cum in tota præfatione, atque adeo in toto regio libro ego pungar, ego carpar, ego apud Maieſtates, & Celſitudines Veſtras in inuidiam adducar æquum eſt, vt apud eaſdem ipſe me defendam, & ſcriptionis meæ rationem reddã, & ſimul (quod Sacerdotum Domini proprium officium eſt) dogmata Sanctiſsimæ noſtræ fidei impugnantibus pro viribus reſiſtam. Neque debet nouum, aut inſolens videri, quod ſcribamus aduerſus Regem, & regios libellos, vbi neceſsitas fidei id requirit, cum extent libri non pauci veterum Epiſcoporum, maiorum noſtrorum, Hilarij Epiſcopi Pictauienſis & Luciferi Epiſcopi Calaritani aduerſus Conſtantium Imperatorem hereticum; Gregorij Epiſcopi Nazianzeni, & Cyrilli Epi-

ſcopi

ſcopi Alexandrini aduerſus Iulianum Imperatorem Apoſtatam. Aggrediar igitur, veſtra buona venia, Pręfationem monitoriam excutere, atque ab inſcriptione principium faciam.

CAPI.

CAPITA HVIVS APOLOGIÆ,

Et quæ præcipua ſunt in adiuncta Reſponſione.

tichriſtus

DE

DE INSCRIPTIONE praefationis. Caput I.

ACRATISSIMO atque inuictissimo Principi, ac Domino Rudolpho Secundo Rom: Imp. semper Augusto: Serenissimis, atque potentissimis Christiani orbis Monarchis, ac Regibus, Illustrissimis celsissimisq; Principibus, Rebus publicis atque ordinibus; Fratribus, Consanguineis, affinibus, fœderatis, atque amicis carissimis; Iacobus Dei gratia magnæ Britanniæ, Franciæ, & Hiberniæ Rex, fidei verè Christianæ, Catholicæ, Apostolicæ, veterisq; ac primitiuæ Ecclesiæ, tot Episcoporum, aliorumq; fidelium martyrij gloria coronatorum sanguine illustris, propagator, ac defensor; in Christo Iesu omnium nostrum Saluatore, ac mediatore unico, salutem, felicitatemq; perpetuam.

Hæc inscriptio, quod attinet ad fidem, ab omni parte falsa esse conuincitur. Primum enim fides, quam Rex defendit, non potest esse verè Christiana, nisi Christi verba sint falsa. Damnat Rex in hac ipsa præfatione pag. 42. transubstantiationem panis in Corpus Christi, & tamen Christus ipse accepto pane dixit, Hoc est corpus meum: testibus Matthæo cap. 26. Marco cap. 14. Luca cap. 22. Paulo 1. Corinth. 11. Neque fieri potest, vt verba illa Christi sint vera, nisi per conuersionem, & transmutationem, quam Ecclesia Catholica proprio vocabulo transubstantiationem vocat, vt recte docet Concil. Trident. sess. 13. cap. 4. *Fides Protestantium Anglorum non est vere Christiana.*

Negat Rex pag. 48. primatum Apostoli Petri, & tamen Dominus Ioan. 21. non semel, sed tertio dixit; Simon Ioannis diligis me plus his? Et respondente Petro; Domine tu scis quia amo te: subiunxit, Pasce oues meas, vbi nemo negare potest Sanctum Petrum factum esse Pastorem omnium fidelium, & ipsorum etiam Apostolorum, nisi neget fideles omnes, & ipsos etiam Apostolos fuisse oues Christi, quem locum fuse tractaui, & expendi, lib. 1. de summo Pontifice, cap. 14. 15. & 16.

Affirmat Rex pag. 56. Romanum Pontificem esse Antichristum. At Christus Ioan. 5. dixit ad Iudæos; Ego veni in nomine Patris mei, & non recepistis me, si alius venerit in nomine suo; illum accipietis. Ex quo loco colligunt Sancti Patres Augustinus, Chrysostomus, & Cyrillus in hunc locum, necnon Irenæus lib. 5. aduersus hæreses, Ambrosius in Commentario 2. Thessal. 2. Heronymus in Epistola ad Algasiã quæst. 11. Antichristum recipiendum esse à Iudæis, vt Messiam, satis autem constat Romanum Pontificem à Iudæis numquam habitum esse pro Messia: proinde ex sententia Christi, Antichristum non esse. *Iudæi Antichristum pro suo Messia recipiẽt*

Omitto cætera, quæ Rex in hac præfatione damnat, vel negat, vt Intercessionem Sanctorum, Missam, Purgatorium, Indulgentias, & similia, quæ qui negat, eum Catholicum Christianum non esse fideles omnes, non solum docti, sed etiam idiotæ sciunt, & profitentur.

Fides Protestantium Anglorũ nõ est vere Catholica.

Deinde, quod fides, quam Rex defendit, non possit iure dici Catholica; intelligi potest ex definitione, quam tradit Vincentius Lirinensis in Commonitorio aduersus prophanas vocum nouitates. illud enim dicit esse Catholicum, quod semper, & vbique creditum est. Certe autem per mille quingentos annos, ne nomen quidem Protestantium auditum est. Ac ne de omnibus articulis nouis, quos Rex defendit, disputationem suscipiamus; ille certe primarius, & proprius Anglorum de primatu Regis in spiritualibus, quem articulum Rex ipse potissimum propagare, & defendere nititur, adeo recens est, vt primus auctor eius nostro tempore vixerit, Henricus videlicet, Octauus Rex Anglorum: ipse primus abnegata obedientia Summi Pontificis, se caput Ecclesiæ Anglicanæ nominari, & agnosci voluit. Cuius rei testes sunt omnes eius tẽporis historici, Ioannes Cochleus in libro de vita Martini Lutheri, Laurentius Surius in historia nostri temporis, & alij multi. Sed vnum auctorem præterire non possum, qui scribit ea, quibus interfuit: Is est Mauritius Channei Anglus Carthusianus in libro de vita, & martyrio Carthusianorum cap. 9. cuius hæc sunt verba.

Quando capit heresis Anglicana.

In principio anni Domini MDXXXV. diffinitum fuit per Regem Angliæ, & in celebri actu parlamenti sui institutum, vt omnes auctoritatem, & obedientiam, quam debebant Domino Papæ, & cuiq; alio superiori in alijs regnis abrenunciarent, & ipsum Regem, vt supremum caput Ecclesiæ, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus sub iuramẽti attestatione susciperent; contradicentes vero tamquam rei læsæ Maiestatis haberentur, & æquali morte punirentur. Et cap. 10. scribit, missũ fuisse D. Thomam Crouuell. cum aliquot consiliarijs ad tres monachos Carthusianos in turri Londinensi carceratos, vt eis proponeret decretũ parlamenti, quo iubebantur auctoritati Domini Papæ renunciare, & solum Regem in caput Ecclesiæ recipere.

Haretici nõ magni faciunt legem diuinam, quando repugnat humana cupiditati.

Cumque, inquit, respondissent Patres nostri, se consensuros omnibus quæ, & in quantum lex diuina permiserit. Subiunxit ille: nullam exceptionem admittam, siue lex diuina permiserit, siue non. Replicauerunt nostri beatissimi Patres, Ecclesiam Catholicam aliter semper tenuisse, ac docuisse. Respondit ille, non curo Ecclesiam, vultis consentire, an non? Dixerunt illi, se propter timorem Dei non ausos esse contraire, ac deserere Ecclesiam Catholicam. hæc ille qui satis aperte nos docuit, vnde, & quando initium habuerit noua hæc fides Anglicana, quam Rex hoc loco Catholicam nominat. Quomodo autem Catholica est. i. sp credita, si ante annum millesimum quingentesimũ trigesimum quintum audita non est? vel si noua non est, sed antiqua; cur sancti illi martyres nouitatem eius ita exhorruerunt, vt dicerent

Ecclesiam Catholicam semper aliter tenuisse, & ob timorem Domini crudeli supplicio mori maluerunt, quàm nouum istud dogma, & prædicatæ fidei contrarium recipere?

Neque solum fides ista Regis non est Catholica, quia non semper credita, sed etiam quia non vbique credita. Fides enim vere Catholica ab initio Apostolicæ Prædicationis in vniuerso mundo seminari, crescere, & fructificare cœpit. sic enim loquitur Apostolus ad Coloss. 1. In vniuerso mundo, inquit, est verbum veritatis Euangelij, & fructificat, & crescit. Et ad Rom. 1. fides, inquit, vestra annunciatur in vniuerso mundo. Neque huic veritati repugnat, quod hæreses quoque in vniuerso mundo sunt. nam vt Sanctus Augustinus scribit in lib. de Pastoribus cap. 8. hoc interest inter fidem Catholicam, & hæreses, quod fides Catholica in vniuerso mundo eadem est, hæreses autem in vniuerso mundo non eædem, sed diuersissimæ sunt, ac per hoc nulla eorum Catholica dici potest.

Alia ratio, cur fides Protestantium non possit dici Catholica.

Certe Romanæ Ecclesiæ fides, vt uerè, proprieq; Catholica eadem est in Europa; eadem est in Asia, eadem in Africa; eadem in Orbe nuper inuento; eadem in Monte Libano; eadem in America; eadem apud vltimos Iapones. Contra vero hæreses Nestorij, & Eutychetis Orientis loca quædam occupant; ad Occidentem non pertinent. Hæreses Lutheranę Septentrionis angulum possident; mare non transierũt: Asiam, & Africam non attigerunt; ad Græciam appellere conatæ cum ignominia repulsæ sunt: Sed neque vna est fides Lutheranorum, sed multę, atque adeo inter se contrariæ, vt aliæ alias hæreticas vocent.

Porrò fides Anglorum de Primatu Regis in spiritualibus adeo Catholica dici non potest, vt ne vnius quidem Regni fides dici possit, cum in ipsa Britannia magna sit multitudo Puritanorum, qui Caluinum auctorem sequuti, primatum Ecclesiasticum, non ad Regem, sed ad Senatum Ministrorum pertinere contendant. Caluinus enim lib. 4 Instit. capit. 6. §. 9. cum docuisset Monarchiam non esse optimum regimen; addidit, etiam si esset in politica administratione regimen optimum monarchia; tamen in Ecclesia non esse: neque vllum hominem dici debere caput Ecclesiæ, non solum principale, sed neque ministeriale. Et eodem lib. 4 cap. 11. §. 13. docet, in causis Ecclesiasticis non esse Imperatorem idoneum cognitorem, ac propterea vehementer laudat Sanctum Ambrosium, quod vocatus ad Palatium ad conferendum de fide coram Imperatore, omnino accedere recusauerit. Et eodem lib. 4. c. 20. § 7. disertis verbis dicit, Regis officium apostolicum munus non esse; sollicitudinem autem Ecclesiarum ad Apostolicum munus imprimis pertinere docet Apostolus 1. Cor. 12. & 2. Cor. 11. Et idem Apostolus apud Lucam Act. 20. dicit, Episcopos a Deo positos Ecclesiam regere. Sed apertissime in cap. 6. Amos, inuehitur in eos, qui Henricum VIII. Ecclesiæ caput appellant.

Caluinus repugnat Caluinistis Anglicanis, qui protestantes dicuntur.

Quod autem Puritani non admittant Primatum Regis in spiritualibus docet ipse Idem Rex in opere duod inscripsit ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΔΩΡΟΝ. Nam lib. 2. pag. 43. dicit, eos paritatem quandam, & æqualitatem in Ecclesiam inducere. Et in hac ipsa præfatione pag. 48. [Inconfusam,] inquit, [illam Anarchiam, & parilitatem Puritanorum inuectus sum, vt ex ΒΑΣΙΛΙΚΩ meo ΔΩΡΩ satis constat.] Quare cum fides, quam Rex defendit ante paucos annos nata angustissimis limitibus contineatur, nō Catholica, idest, vetus, & uniuersalis, sed noua, & particularis nominari debet.

Fides Protestantium Anglorū non est uere Apostolica.

Quod vero Apostolica (quod nomē fidei suę tertio loco Rex tribuit) nullo iure appellanda, sed apostatica omni iure nominanda sit, ex eo manifeste conuincitur, quod, fides, quæ nunc in Anglia viget, seminatores habuerit Bucerum, & Petrum Martyrem Vermilium vtrumque apostatam. Primi autem in Scotia euersores Catholicæ fidei, & heresis satores fuerint viri quidam factiosi, & turbulenti, quos Apostolos nominare scelus maximum esset. Neque de hac re mihi fidem haberi volo, sed Regi. sic. n. ille scribit in Basilico suo Doro lib. 3. pag. 40. & 41.

Reformata religio in hanc nostram Scotiam diuino plane miraculo introducta est, nam cum multa in illo negocio à concitata multitudine temerè fierent, & perturbatè, multi etiam cupiditatum suarum turbine abrepti, cæco animi impetu, & nullo iudicio ad opus illud Dei peragendum ferebantur. & paulo post. *In illa, & rerum, & temporū confusione orti sunt quidam igneæ naturæ concionatores, qui eo potentiæ apud populum prouehebantur, vt dulcedinem iam Imperij degustantes, inciperent nescio quam Democraticæ Reip. formam sibi somniare.*

Itaq; reformata religio, idest, Catholicę religionis euersio, ipso Rege teste, ab hominibus temerarijs, cupidis, sine iudicio, cęco impetu, principatum, atque imperium ambientibus, in Scotia introducta est. Mirum est autem ualde, quod Rex reformationem religionis, ac non potius deformationem appellet, quam ab hominibus cęcis, temerarijs, cupidis, ambitiosis, idest, nulla forma virtutis prędıtis, & multitudine uitiorum deformatis introductam esse concedit.

Dicet fortasse, diuino miraculo, per homines deformatos omni genere uitiorum, & qui ab Apostolorum uirtutibus longissimè absint, Apostolicam fidem in Scotia restitutam fuisse.

At nos contra scimus, diuinam legem per Mosem, & Prophetas viros sanctissimos introductam; Euangelium Christi per Apostolos, qui Spiritus Sancti donis oībus abundabant, Mundo prædicatum; Cœtus hominum reformatos, quos ordines religiosos appellamus, per homines excellenti virtute prędıtos, institutos. Noua ista miracula, quibus colligan tur de spinis vuæ, & de tribulis ficus, idest, à deformatis reformatio, & ab Apostatis Apostolica Religio, Ecclesia verè Christiana non nouit.

nouit. Sed de hac re in sequenti disputatione plura dicemus.

Sequitur igitur, ut ostendamus fidem, quam Rex defendit, non esse veteris, ac primitiuę Ecclesię, Martyrum sanguine illustris, fidem, hæc enim est quarta laus, quam Rex fidei suæ in inscriptione attribuit. Nō esse autem fidem Regis Anglorum, fidem Ecclesiæ veteris, ac per hoc neque esse verè Christianam, neque Catholicam, neque Apostolicam, ex ijs quæ Rex in hac ipsa prefatione docet; nullo negocio demonstrabimus.

Fides Protestātium Anglorū non est fides veteris Ecclesiæ, sed recens adinuentio.

Scribit enim Rex pag. 38. admittere se, præter Scripturas sanctas, tria Symbola, Apostolicum, Nicenum, & Sancti Athanasij, quatuor prima Concilia generalia, & quæ Sancti Patres, quadringentis (in Anglico quingentis) post Christum annis unanimi consensu docuerunt.] Deinde pag. 42. damnat Intercessionem Sanctorum, Reliquiarum venerationem, quam intolerabilem idololatriam uocat, Missas priuatas, transubstantiationem, & alia id genus multa, ut etiam pag. 46. Purgatorium, Indulgentias, Satisfactiones pro defunctis, & similia.

Accipiam intercessionem Sanctorum, cum reliquiarum uneneratione, quæ si ostendere potuero, à Patribus, qui primis quadringentis, uel quingentis annis floruerūt, unanimi consensu approbari, simul effecero, fidem Regis Anglorum non esse fidem ueteris, & primitiuę Ecclesiæ, sed figmenta, & hæreses Nouatorum.

Intercessionem Sanctorum, & venerationem Reliquiarum admittit vetus Ecclesiæ orientalis.

Primum igitur Concilium quartum generale, in quo DCXXX. Episcopi interfuerunt, & quod ab ipso Rege cum honore suscipitur, ita loquitur act. 11. Flauianus post mortem uiuit, Martyr pro nobis oret. Et in Epistola Episcoporum Europæ ad Leonem Imperatorem, quæ tempore eiusdem Cōcilij scripta est; Sanctissimum uero Proterium in Choro, & Ordine Sanctorum Martyrum ponimus, & eius intercessione misericordem, & propitium Deum habere postulamus. Qui ergo recipit Concilium quartum, quod omnium maximum, & frequentissimum fuit, cur inteecessionem Sanctorum cum illo non recipit?

Sanctus Basilius vere Magnus in Oratione in XL. Martyres: Qui, inquit, aliqua premitur angustia, ad hoc confugiat; qui rursus lætatur hos oret; ille ut à malis liberetur, hic ut duret in rebus lętis. Idem de reliquijs Sanctorum eorundem, quæ per totam eam regionem diuisę erant; Hi sunt inquit, qui nostram regionem administrant, & ueluti turres quædam cohærentes securitatem ab hostium incursu exhibent, non uno loco seipsos includentes, sed multis iam locis hospites facti, & multas patrias exornantes. Idem in oratione in psalm. 115. Qui contingit, inquit, ossa Martyrum, quandam sanctificationis societatem assumit ex gratia corpori insidente, hæc ille. Quid ni igitur ueneremur Sanctorum reliquias, unde tanta bona nobis proueniunt? uide eundem Basilium Oratione in Mamantem, & Oratione in Iulittam.

Sanctus Gregor. Nyssenus Sancti Basilij frater, Oratione in S.

Theodorum, Intercede, inquit, ac deprecare pro patria apud communem Regem, & Dominum. Et infra. Quod si maiori opus fuerit deprecatione, & aduocatione, fratrum tuorum Martyrum coge Chorum, & cum omnibus vna deprecare, admone Petrum, excita Paulum, Ioannẽ Theologum, ac discipulum dilectum. Idem in eadem Oratione de reliquijs loquens: Corpus, inquit, venerandum, & immaculatum ipsius instrumentum, cum multo honore, & cultu compositum, atque ornatum, in augusto, sacroq; loco situm est. hæc ille. qui etiam addit, puluerem ipsum, qui circa conditorium reliquiarum reperitur, pro magno munere à pijs peregrinis rapi consueuisse. Tanta erat in primitiua illa Ecclesia erga sacra pignora piorum deuotio, quam Rex intolerabilem idololatriã esse dicit, & tamẽ fidei primitiuę Ecclesiæ defensorem se facit.

Sanctus Gregorius Nazianz. Oratione in S. Cyprianum, Tu, inquit, è supernis nos respice, & populum hunc sanctum dirige, &c. Et ibidẽ, refert certamen Sanctæ cuiusdam Virginis pro castitate; Virginem, inquit, Mariam rogauit. vt periclitanti Virgini opem ferret, ac paulo post refert, eam fuisse exauditam: Vicit, inquit, virgo, vincitur Dœmon. Idẽ in Oratione prima in Iulianum Imperatorem Apostatam, arguit eum, quod Sanctorum Martyrum reliquias non coleret, cum Deorum falsorum monimenta veneraretur: Hæc inquit, non colis, sed contemnis, & aspernaris, qui Herculis rogum ex calamitate, iniurijsq; mulieribus illatis excitatum admiraris.

Eusebius Cæsariensis in lib. 13. de Præp. Euang. c. 7. Explicans ritũ Ecclesię veteris: Hæc, inquit, nos quotidie factitamus, qui vere pietatis milites, vt Dei amicos honorantes, ad monumenta quoque illorum accedimus, votaq; ipsis facimus, quorum intercessione ad Deum non parum iuuari profitemur.

Sanctus Ioannes Chrysost. homil 66 ad populum Antiochenum. Nã inquit, & ipse, qui purpuram indutus est, accedit illa complexurus sepulcra, & fastu deposito stat Sanctis supplicaturus, vt pro se apud Deum intercedant. Vbi prædicat gloriam Sanctorum Martyrum ex eo quod, non solum populus, sed etiam Imperator ad reliquias eorum accederet & Sanctis ipsis supplicaret. Idem in libro aduersus Gentiles, loquens de reliquijs Sancti Babylæ: Sententiæ, inquit, nostrę abunde fidem faciunt, quæ quotidiana à Martyribus eduntur miracula. Et in Oratione de Sanctis Iuuentino, & Maximo; Sæpius, inquit, illos inuisamus, tumulos adoremus, magnaq; fide reliquias eorum contingamus, vt inde benedictionem aliquam assequamur. Quid hic quæso Rex dicet? Si Patres veteris Ecclesiæ clamant, Sanctorum tumulos adoremus; Quomodo Rex veteris Ecclesiæ fidem retinet, & interim dicit, reliquiarum adoratio intolerabilis Idololatria est?

Sanctus Ephræm in serm. de laudibus Sanctorũ Martyrũ: Precamur, inquit, beatissimi Martyres, vt pro nobis miseris, & peccatoribus Dominum interpellare dignemini, vt superueniat in nos gratia Christi.

Beatus Cyrillus Hierosol.Catechesi V. mystagogica: Cũ hoc sacrificium,inquit,offerimus,facimus mentionem eorum,qui ante nos obdormierunt, primum Patriarcharum,Prophetarum,Apostolorum,& Martyrum, vt Deus orationibus illorum suscipiat preces nostras. Et Catechesi XVIII. Vt autem non solum animæ Sanctorum honorentur, credaturq; quod etiam in corporibus mortuorum inest virtus,seu potētia,iacens in sepulchro Elisæi mortuus,mortuumq; Prophetæ corpus attingens viuificatus est.hæc ille,qui inde probat corpora Sanctorum honoranda esse,& non solum animas. Atque hi quidem Græci Patres sũt, & Orientis lumina ad ętatem illam pertinentia,quam Rex requirit,vt Patres Ecclesiæ veteris,& primitiuæ esse intelligantur. Addamus nunc testimonia Patrum Latinorum ætatis eiusdem.

Sanctus Ambrosius in libro de Viduis, Obsecrandi,inquit,sunt Angeli, qui nobis ad præsidium dati sunt, Martyres obsecrandi,quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vindicare, possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine etiam, si quæ habuerunt peccata lauerunt.Isti enim sunt Dei Martyres,nostri Præsules, speculatores vitæ,actuumq; nostrorum. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere: quia ipsi infirmitatem corporis etiam cum vincerent,cognouerunt. Idem in serm. 93. qui est de Sanctis Nazario,& Celso satis fuse commendat reliquiarum cultum,qui Regi Angliæ Idololatria est. Quod si dicas mihi, inquit, quid honoras in carne iam resoluta atque consumpta? honoro in carne Martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices: honoro viuentis memoriam perennitate virtutis:honoro in cineribus semina æternitatis; honoro corpus, quod mihi Dñm ostēdit diligere,qđ me pp Dñm docuit mortē nō timere.Cur aũt nōhonorēt corpus illud fideles,quod reuerētur & Dæmones? quod & afflixerũt in supplicio,& glorificant in sepulchro? honoro itaque corpus qđ Christum honorauit in gladio,qđ cũ Christo regnabit in Cœlo.

Eadem admittit vetus Ecclesia Occidentalis.

Sanctus Hieron. in Epitaphio S. Paulæ: Vale,inquit, ò Paula, & cultoris tui vltimam senectutem orationibus iuua. fides & opera tua Christo te sociant: pręsens facilius quod postulas impetrabis. Idem in lib. aduersus Vigilantium,qui eo nomine hæreticus habitus est in veteri Ecclesia,quod reliquiarũ cultũ improbaret: Dolet, inquit, Martyrum reliquias pretioso operiri velamine,& non vel pannis,vel cilicijs colligari, vel proijci in sterquilinium; vt solus Vigilantius ebrius, vel dormiens adoretur. Idem in Epist. ad Marcellam, hortatoria, vt commigret Bethleem,inter alia bona eius loci commemorat posse Sanctis Ioannis Baptistæ,Hęlisæi,atque Abdiæ cineres adorare.non enim Idololatriam, sed pium cultum esse sentiebat adorationem reliquiarum, quia non ignorabat,adorationis esse multa genera, & aliam Deo soli, aliam rebus sacris deberi.

Ruffinus eiusdem temporis auctor lib. 2. hist. cap. 33. de Theodosio Imperatore sic loquitur: Circuibat cum Sacerdotibus,& populo om-

Theodosius Imp. per intercessionem Sanctorum victoriam maximā obtinuit.

nia Orationum loca; ante Martyrum, & Apostolorum thecas iacebat cilicio prostratus, & auxilia sibi fida Sanctorum intercessione poscebat. hęc ille, nec vna fidês, obtinuit enim aduersus Eugenium Tyrannum Theodosius victoriam incredibilem non viribus militum, sed præsidio Sanctorum quos fideliter implorauerat. Hunc pium Imperatorem, reliquiarum adoratorem, & Sanctorum inuocatorem Rex Anglorum idololatram uocare non dubitabit, & tamen edoctum scimus à Sacerdotibus Ecclesiæ veteris, & à Deo ita dilectum, vt propter hanc victoriam scripserit ille.

O nimium dilecte Deo, cui militat æther,
Et coniurati veniunt ad classica venti

Sanctus Maximus in serm. de Sancta Agnete, Itaque, inquit, ò splendida Christo, pulchra Dei filio, & omnibus Angelis, vt nostri meminisse digneris, quibus possumus precibus exoramus. Idem in serm. de Sanctis Octauio, Aduentore, & Solutore; Cuncti, inquit, Martyres deuotissime percolendi sunt, sed ij præcipue venerandi sunt à nobis quorum reliquias possidemus.

Sanctus Gaudentius Episcopus Brixiæ in tractatu de Dedicatione Basilicæ multa scribit de cultu reliquiarum, ac inter alia; Vt venerandas, inquit, Sanctorum reliquias haberemus, Deus noster tribuit, deinde vt hanc honori earum Basilicam fundare valeremus, ipse largitus est &c. Vbi vides, tanti fecisse reliquias Sanctorum Ecclesiæ veteris Patres, vt earum honori etiam Basilicæ conderentur.

Sanctus Paulinus in Epist. 12 ad Seuerum inuocat his versibus Sanctum Clarum.

Hæc peccatorum bonus accipe vota rogantum,
Vt sis Paulini, Therasiæq; memor.

Idem in tertio natali Sancti Felicis martyris, inquit,

Ad tumulum debes, & terra coronas.

Et ibidem de reliquijs Apostolorum loquens ait.

Nam prius Imperio tantum, & victricibus armis
Nunc & apostolicis terrarum es prima sepulchris.

Prudentius eiusdem ætatis nobilis poeta Christianus in hymno de Sancto Laurentio.

O ter quaterq; ò septies
Beatus Vrbis incola,
Qui te ac tuorum comminus
Sedem celebrat ossium,
Cui propter aduolui licet
Qui fletibus spargit locum,
Qui pectus in terram premit,
Qui vota fundit murmure.
Vix fama nota est abditis,
Quam plena Sanctis Roma sit.

Quam

Quam diues Vrbanum solum
Sacris sepulcris floreat.

Multa similia in singulis propè hymnis de Sanctorum reliquijs, & inuocatione scribit.

Sanctus Augustinus serm. 17. de verbis Apostoli. Habet, inquit, Ecclesiastica disciplina, quod fideles nouerunt cum Martyres eo loco recitant ad Altare Dei, ubi non pro ipsis oretur pro ceteris autem defunctis oretur, iniuria enim est orare pro Martyre, cuius nos debemus orationibus commendare. Similis locus habetur tract. 84. in Ioan. quibus locis non solum intercessionis Sanctorum meminit Sanctus Doctor, sed etiam orationis pro defunctis, & altaris ubi offertur Sacrificium Missę. quæ non minus damnat Rex, quam inuocationem Sanctorum. Idem Pater in Epist. 103. ad Quintianum, Portant, inquit, reliquias beatissimi, & gloriosissimi martyris Stephani, quas non ignorat Sanctitas Vestra, sicut & nos fecimus, quam conuenienter honorare debeatis. Idem in lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. fusissimè commemorat miracula, quæ Deus suo tempore demonstrabat per inuocationem Sanctorum ad eorum reliquias, vel memorias.

Hæc sunt testimonia ueteris Ecclesiæ Græcæ, & Latinæ primorum 500. annorum post Christi Ascensionem in Cœlum, de intercessione Sanctorum, & reliquiarum cultu. In promptu autem esset similia testimonia adscribere de cæteris dogmatibus, quæ Rex negat, aut damnat, sed quia hęc habentur tum in nostris libris Controuersiarum, tum in scriptis multorum aliorum Catholicorum Doctorum; parco labori, & lectorum, & meo. Volui enim ex vno saltem dogmate constare, fidem, quā Rex defendit, non esse veteris Ecclesiæ, vt ipse in inscriptione dicit.

At inquiet, multa docentur in Anglia, & Scotia à Ministris, quę sunt communia veteri Ecclesiæ, atque ea potissimum, quæ in Symbolo fidei, & decretis quatuor primorum Conciliorum cōtinentur. Ita est, sed quæstio inter Catholicos, & Protestantes non est, vtrum nihil omnino eorum, quæ Protestantes docent, habeatur in libris veterum, sed vtrum ea, in quibus dissentimus, vt intercessio Sāctorum, Reliquiarum cultus, Oratio pro defunctis, Primatus Sancti Petri, Purgatorium, & similia recepta, & probata sint a ueteri Ecclesia, ut à nobis recipiuntur, & probātur, an reiecta, & improbata, ut à Rege, & eius prædicatoribus reijciūtur, & improbantur. Nos autem de uno principali dogmate controuerso demonstrauimus, receptum, & probatum fuisse ab Ecclesia veteri, vt à nobis recipitur, & probatur, & idem in libris nostris de cæteris cōtrouersis dogmatibus manifestum fecimus. Itaque nos cum Ecclesia veteri in omnibus articulis conuenimus: Protestantes vero in paucis cōueniunt, in plurimis dissident, in ijs videlicet omnibus, in quibus à nobis dissentiunt, proinde fides, quam aduersus nos defendunt, non est fides veteris Ecclesiæ, sed hæresis, vt supra diximus, Nouatorum.

Restat vt pauca dicamus de vocibus, Propagator, & Defensor, quæ in inscriptio-

inscriptione vltimo loco ponuntur. Et quidem vbi Rex fidem propagauerit, vel Euangelium annunciauerit, ignorare me fateor.

Titulus Defensoris fidei datus à Leone X. Hẽrico VIII. non conuenit Iacobo Primo.

Titulum denfensoris fidei, quem maiusculis litteris hoc loco scribi video, vt etiam in priore pagina, & in Basilico Doro, & alibi, non ignoro, neque vllus est, qui ignoret, à Leone X. Pontifice Maximo delatum Henrico VIII. Angliæ Regi ob librum ab eodem Rege scriptum de Septem Ecclesiæ Sacramentis aduersus Lutherum, cæterosq; eius temporis Nouatores. Quod si quæratur, quid nomine fidei in eo titulo significetur; nihil aliud responderi poterit, nisi fidem illam significatam esse, quam prædicabat, qui titulum dedit, & quam profitebatur qui titulum accepit, & quæ defendebatur in libro, cuius gratia titulus datus, & acceptus est.

Quæ cum ita sint, non possum non vehementer admirari, cur hunc titulum sibi desumat, qui Romanum Pontificem, à quo titulus datus est, non agnoscit; qui eam fidem damnat, quam profitebatur, qui titulum primus accepit; qui denique non Septem Sacramenta, ob quorum denfensionem titulus datus est, sed duo, vel tria tantum esse contendit.

Quæro præterea, qui titulo isto tam honorifico Regem Angliæ cohonestauit, Christi Vicarius, an Christi aduersarius fuit? Si Christi Vicarius, cur denfensor Christianæ fidei, Christi Vicarium non audit? non recipit? non veneratur? Si Christi aduersarius, cur Christianus Rex titulo à Christi aduersario dato gloriatur? cur characterem Antichristi gerit? Quomodo enim ista cohærent, vt quis Romanum Pontificem Antichristum esse credat, & titulum honoris ab ec datum non exhorreat? Ergo Rex, si sapit, originem huius tituli apud sed diligenter cogitet, & facile intelliget, eum ad se minime pertinere & apud homines sapientes plus vanæ ostentationis habere, quam solidæ dignitatis.

Quod non sit communis causa Regis Anglorum, cum Regibus, & Principibus Orthodoxis, & Catholicis Cap. II.

INITIO suæ monitoriæ præfationis conatur Rex Anglorum, communem facere causam suam cum omnibus Regibus, & Prĕcipibus Christianis. [Causa,] inquit, [communis agitur, & quæ ad ius, dignitatemq; pertinet omnium non modò Regum, sed aliorum etiam quibuscunque suprema est à Deo rerum ciuilium demandata potestas.]

Cur autem communis causa agatur, vnico verbo attingit, cum ait, hoc libro suo contineri Apologiam pro iuramento fidelitatis. ex quo intelligi vult, pugnare se aduersus Romanum Pontificem pro iuramento

fidelitatis

fidelitatis, quod omnibus Regibus, atque Principibus præstari debet,& solet à subditis. Quasi Pontifex Romanus eiusmodi iuramenta prohibeat, ac velit Reges,& Principes omni potestate exuere.

Sed frustra laborat Rex, vt causam istam communem faciat. Nam neque summus Pontifex in Breuibus suis ad Catholicos Anglos; neque ego in epistola mea ad Archipresbyterum Angliæ, iuramentum quodcunque fidelitatis improbauimus; sed iuramentum, quod sub specie ciuilis fidelitatis, abnegationem Pontificiæ auctoritatis continebat: neque Reges,& Principes Catholici ita sibi iurari volunt à populis fidelitatem; vt summi Pontificis auctoritas abnegetur. Quæ duo si demonstrare potuero, nemini dubium relinquetur, quia causa Regis Angliæ propria ipsius sit, neque aliquid commune habeat cum causa Regum, & Principum Catholicorum.

Frustra conatur Iacobus Rex causã suã communẽ facere cũ Principibus Orthodoxis.

Quod igitur iuramentum, quod Rex Angliæ fidelitatis,& ciuilis obedientiæ vocat, non sit iuramentum simplicis fidelitatis, neque solius ciuilis obedientiæ, perspicuum est ex titulo Edict. quo iuramentum hoc præscribitur. hic enim est titulus. [Ad detegendos, & reprimendos Papistas.] Finis igitur huius iuramẽti non est, detegere seditiosos, inobedientes, rebelles; sed Papistas, idest, eos, qui summum Pontificem, vt Christi Vicarium venerantur. Neque finis est continere populos in ea obedientia, quæ Regibus, & Principibus debetur; sed reprimere Papistas, qui ciuilem obedientiam Regibus exhibent; sed nolunt Regem agnoscere caput vel supremum gubernatorem Ecclesię in spiritualibus; neque volunt primatum Apostolicum summi Pontificis abnegare. Sed quoniam ea, quæ ad hunc locum pertinẽt, satis copiose tractaui in responsione ad librum Regis, qui inscribitur, Triplici nodo triplex cuneus; & hæc ipsa responsio denuo recusa hic adiuncta fertur; ad eamdem remitto lectorem, ne bis eadem repetendo, & me, & lectorem frustra fatigem.

Quod autem Reges, & Principes Orthodoxi ita uelint fidelitatem, & obedientiam à populis sibi subiectis iurari, & exhiberi; vt simul velint suam Pontifici Maximo, vt Christo Vicario, fidelitatem,& obediẽtiam conseruari: ex ipsa reuerentia, & obedientia, quam ipsi nuper, de more, huic ipsi Summo Pontifici Paulo V. publicè per Legatos suos, viros amplissimos exhibuerunt, luce clarius demonstratur.

Vidimus enim tota spectante Roma, Legatos Reipub. Lucensis, deinde Genuensis, ac demum Venetæ, cum splendidissimo comitatu ad Vrbem aduenire, Summi Pontificis pedes deosculari, latina, & pereleganti Oratione reuerentiam, & obediẽtiam nomine totius Reipublicæ exhibere. Vidimus non diu post, Regem Hispaniarum per Oratorem suum Illustrissimum, & Excellentissimum Feriæ Ducem, ac post aliquod tempus Regem Francorum Christianissimum per Oratorem suum Illustrissimum, & Excellentissimum Ducem Niuernensem, cum eo procerum comitatu, eaq; nobilium virorum multitudine, quæ tan-

Honorificæ legationes ad Paulum V. Pont. Max. causa exhibendæ reuerentiæ, & præstandæ obedientiæ, more maiorum.

torum

torum Regum magnificentiam decebat, eiusdem Summi Pontificis deosculari pedes, eiq; amplissimis verbis per eloquentissimos Oratores suos reuerentiam, & obedientiam præstare, quæ Sancto Petro Apostolorum Principi, eiusq; successoribus iure debetur. Nec defuerunt officio suo supremi, ac liberi Principes cęteri, quotquot nomine Catolico censentur, siue Germani, siue Galli, siue Itali, apparatu quidem minore, sed pietate, & deuotione pari.

Quare si Reges, ac Principes orthodoxi publice profitentur obedientiam supremo Ecclesiæ capiti, Romano Pontifici, à Christianis omnibus deberi; & ipsi exemplo suo præeunt populos, quos regendos susceperunt: Et Pontifex Maximus non modo non improbat iuramenta fidelitatis erga Reges, & Principes, sed probat, & laudat; & ad ea seruanda, cum opus est, censuris Ecclesiasticis cogit, quid habet commune causa Regis Anglorum cum cæteris, cum ipse hoc in primis contendat, vt populos suos ab obedientia Summi Pontificis auertat, atque eo modo à Christi corpore, quod est Ecclesia separet, ac secum in inferna demergat? Vera est enim sententia illa Magni Leonis in Epistola ad Episcopos Prouinciæ Viennensis; Quisquis huic Sedi Principatum existimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem, sed inflatus spiritu superbiæ suæ semetipsum in inferna demergit.

Quæ cum ita sint, poterat Rex ab illis verbis abstinere, quæ in iniuriam omnium Catholicorum Principum protulit. [Expergiscimini igitur, dum tempus est, neque sinite somno diuturniore incidi in singulis, ad ruinam vniuersorum, auctoritatis vestre neruos.] quasi vnus Rex Anglorum vigilet, vnus sapiat; cæteri dormiant, & desipiant vniuersi: neque possint Reges auctoritatis suæ neruos integros seruare, nisi auctoritatis Pontificiæ neruos ipsi præcidant. Expergiscatur potius Rex Anglorum, & verbum Domini diligenter expendat: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Audiat & Apostolum Christi, qui quemadmodum ad Rom. 13. admonet populos vt subiecti sint, & obediant temporalibus potestatibus, & reddant vectigal, cui debetur vectigal, & tributum cui debetur tributum, ita eosdem monet, ad Heb. 13. vt obediant spiritualibus præpositis, & subiaceat eis, qui peruigilant, quasi rationem pro animabus ipsorum reddituri.

De comparatione Regis, & Pontificis.
Cap. III.

Cum Rex Iacobus nomen suũ non adscripserit Apologiæ pro iu

INgressurus disputationem Rex, duas rationes reddit, cur in Apologia pro iuramento fidelitatis, primum edita, nomen suũ celauerit, nunc autem prodat. Altera ratio est, quòd indignum Maiestate sua Regia existimaret sub nomine suo disputationem Theologicam euulga-

gare; cum ad Reges pertineat scribere potius decreta, & edicta, quam libros. Id autem probat dicens, *Nam neque me Pontifice vlla ex parte inferiorem esse credo (pace ipsius dixerim) quem eadem ratione Censores meæ apologiæ excusant: eum quippe Breuia strictim, & præcisè conscripsisse; nec rationes, aut argumenta addidisse, quod non sit illius disputare, sed iudicare, atque decernere.*

ramento fidei-datis.

At Censores Apologiæ non dixerunt, non esse Pontificis libros scribere, aut de rebus theologicis disputare. Scimus enim Pontifices aliquos magna cum laude libros doctissimos edidisse. sed Paulum V. Pontificem, cum Breuia illa ad Anglos, misit; non librum, sed epistolam hortatoriam misisse, quæ vicem edicti gereret. Addiderunt etiam, imprudentem fore Principem, qui iniquam actionem prohibere se non posse crederet, nisi librum integrum Philosophorum more conscriberet. Itaque non dixerunt Censores Apologiæ, indignum esse Pontificia, vel Regia Maiestate libros Theologicos, vel Philosophicos scribere, sed edicta, & decreta Pontificum, vel Regum non esse scribenda more philosophico cum adiunctis rationibus, & argumentis, subtili & longa disputatione.

Sed his omissis, quæ ad rem nõ multum faciunt, illud omnino prætерire non possum, quod Rex ait, nulla ex parte se Pontifici inferiorem esse. Certè enim si ad Ouile Christi se pertinere credit, non potest se non inferiorem illo iudicare, cui dictũ est à Domino, Pasce oues meas; nisi forte oues Pastore inferiore esse negare voluerit.

Non rectè affirmat Iacobus Rex, nulla ex parte se Pontifice Romano inferiorem esse.

Neque ad rem facit, quod ipse in hac præfatione pag. 21. dicit, nihil in se potestatis Pontificem habere, quòd à nobis hæreticus censeatur, Iulianoq; apostatæ æquetur, extra caulam, gregemq; Pontificis esse credatur. proinde eodem iure cum Ethnicis Principibus censendus, in quos nihil posse Pontificem fatemur. hoc, inquam, ad rem nõ facit; si quidem hæresis, & apostasia priuat hæreticos, & apostatas multis bonis, quæ cõmunia sunt fidelibus; sed non priuat Pontificem auctoritate, quam in eos habet. alioqui neque punire eos, neque redeuntibus pœnam condonare posset. Et sunt quidem hæretici extra caulam de facto, & in fauorabilibus, vt Iureconsulti loquuntur; sed de iure, & in pœnalibus ad eam pertinent, atque ad eam vt redeant compelli iure possunt. Neque fatemur absolute, Pontificem in Ethnicos Principes nihil posse. sequimur enim Doctrinam S. Thomæ, qui in 2. 2. q. 10. art. 10. affirmat, posse infideles Principes per sententiam Ecclesiæ priuari in certis casibus dominio quod habent super fideles, vt si terras Christianorum vi occupauerint, vel subditos fideles à fide auertere satagant.

Iurisdictio Sũmi Pontificis ad Hæreticos puniendos extenditur.

Adde quod cum Summus Pontifex multa maxima regna, atque adeo totum Orbem Christianum, & ipsos etiam Reges, & Principes, vt filios Pater, atque vt oues Pastor gubernet, & regat; mirum est,

quod

quod is qui in angulo Septentrionis duas Insulas subiectas habet, ita de se præsumat, vt dicat, [Nulla ex parte me Pontifice inferiorem esse credo.] Quod si nulla ex parte inferior est; numeret Reges, & Respublicas, quæ obedietiam illi præstent; quemadmodum nos paulo ante numerauimus Reges, & Respublicas, quæ solemni ritu Paulo V. Pontifici obedientiam præstiterunt.

Neque iste honor exhibetur Summo Pontifici à Regibus tantum Occidentis; nam Iustinus Imperator, venientem ad se Ioannem Papã, pronus in terram adorauit, vt Anastasius Bibliothecarius testatur. Iustinianus Senior Ioannem secundum, caput omnium Ecclesiarum appellauit, vt videre est. l. inter claras, C. de summa Trinitate. & fide Cathol. Scribit etiam Liberatus in Breuiario de causa Nestorianorum cap. 22. quo tempore Imperator, Siluerium Papam in exilium misit, Episcopum Patarensem adijsse Imperatorem, & contestatum esse diuinum iudicium; ac dixisse, multos esse Reges, sed nullum talem esse, qualis ille, qui est Papa super Ecclesiam Mundi totius.

Sed si Iacobus Rex nulla ex parte Pontifice inferiorem se esse affirmat; certe non id affirmare poterit de Regibus Angliæ prædecessoribus suis.

Reges Angliæ olim summi Pōtificis auctoritatē super omnem Ecclesiam, & super ipsos Reges, agnoscebant, & confitebantur.

Extat Epistola Henrici Secundi ad Alexandrum III. Ponteficem in hæc verba. Sanctissimo Domino suo Alexandro, Dei gratia Catholicæ Ecclesiæ Summo Pontifici, Henricus Rex Angliæ, Dux Northmaniæ, & Aquitaniæ, Comes Andegauensis, & Cenomanensis salutem, & deuotæ subiectionis obsequium. & infra: Vestræ iurisdictionis est Angliæ Regnum, & quantum ad feudatarij iuris obligationem vobis dumtaxat obnoxius teneor, & astringor. Experiatur Anglia quid possit Romanus Pontifex. Vide Petrum Blesensem epist. 136. vel Cardinalem Baronium tom. 12. pag. 660.

Extat epist. Aleonoræ Regine Angliæ ad Cælestinum III. vbi hæc leguntur. Nonne Petro Apostolo, & in eo vobis omne Regnum, omnisque potestas regenda committitur? Benedictus Deus, qui talem potestatem dedit hominibus. Non Rex, non Imperator, aut Dux à iugo vestræ potestatis eximitur. Vide hæc, & alia multa his similia apud Petrum Blesf. epist. 145. vel apud Card. Baronium eod. tomo, pag. 865.

Extat querela Regis Anglorum aduersus Regem Franciæ ad Innocentium III. tamquam ad communem iudicem, cap. Nouit. de Iudicijs.

Extat Legatio Richardi Regis Angliæ ad Pontificem Romanum in hæc verba. Pater Sancte salutat Excellentiam vestram Dominus noster Rex Anglorum Richardus, & postulat sibi iustitiam exhiberi de Duce Austriæ. Vide Matthæum Parif. in historia Anglicana anni Domini MCXCV.

Extat apud eundem Matthæum Parif. in hist. Anglicana anni Domini

mini MCCXIII. resignatio totius Regni Angliæ, & Hyberniæ facta à Ioanne Rege Angliæ de consensu Baronum in manus Innocentij III Pontificis; & receptio eorundem Regnorum in feudum; ita vt Rex tamquam secundarius Dominus à Romana Ecclesia illa se habere agnoscat, & in signum subiectionis debeant successores eidem Ecclesiæ fidelitatem prestare, & homagium recognoscere: necnon in annos singulas mille marcas sterlingorum eidem Ecclesiæ numerare. Ergo Rex Anglorum ex testimonio, & sententia maiorum suorum, non solum par non est Romano Pontifici, sed duplici iure subiectus, vno communi omnibus Christianis hominibus, ratione Apostolicę potestatis, quæ in omnes extenditur, iuxta illud Psal. 44. Constitues eos (Apostolos videlicet) Principes super omnem terram; altero proprio ratione directi dominij, quod in Regnum Angliæ, & Hyberniæ Romana habet Ecclesia, testibus duobus omni exceptione maioribus Henrico II. & Ioanne Regibus.

Anglia tributaria facta est Romano Pontifici ante annos octīgētos sexaginta

Quamquam hęc subiectio multo est antiquior, si Polydoro Virgilio credimus, scribit enim lib. 4. hist. Anglicanę, Inam Regem fuisse primum, qui Regnum Angliæ Summo Pontifici tributarium fecit circa ann. Domini DCCXL. Idem postea tributum confirmatum anno Domini DCCLXXV. ab Offa Rege; nec non postea à Rege Aulpho anno Domini DCCCCXLVII. Denique à Rege potentissimo Anglorum, & Danorum Canuto, qui regnare cœpit in Anglia anno Domini MXVI. Idem tributum confirmatum testatur Ingulphus, qui ante quingentos annos scripsit historiam.

Hyberniā Hadrianus IV Pōt. Regibus Anglorum sub certis conditionibus tradidit.

Porrò quod atinet ad Hyberniam, ius longe maius in eam Pontifex habet. Constat enim ab Hadriano IV. Pontifice datam fuisse eam Insulam Henrico II. Regi anno MCLVI. sub conditionibus multis, quas Reges Angliæ minime seruarunt. Extant de tota hac re testimonia historicorum, Gulielmi Neubrugensis lib. 3. cap. 9. Polydori Virgilij lib. 13. Nicolai Sanderi de Schismate Anglicano ad ann. 1542. extant denique litteræ Apostolicæ Ioannis XXII. ad Edouardum II. datę.

De comparatione Regis, & Cardinalis. Cap. IV.

Altera ratio, quę Regem mouit, vt Apologiæ suæ nomen suum non adscriberet, fuit imparatas Cardinalis Bellarmini ad Regem Iacobum, sic enim ipse loquitur pag. 5.

Altera tacendi nominis ratio mihi fuit eorum conditio, cum quibus ad disceptandum descendebam. Quamquam enim paucis Pontificia Breuia notabam, mihi tamen id præcipue laboris dederam, ut Bellarmini litteras ad BlaKuuellum refellerem. Neque uero mihi unquam per-

suasi

suasi tantum esse in purpura Cardinalitia dignitatis, vt occurrere Regio fulgori par, ac æmula, & velut æquali Maiestate cum eo possit ad certamen componi. Nam & multa millia in subditis habeo, qui splẽdore natalium Bellarmino non concedant; et hanc illius Ecclesiasticam dignitatem, Cardinalatum inquam, nescio quo loco, aut precio habeam, siue ad scripturæ auctoritatem, siue ad Imperatorum constitutiones expendam: cum sit nihil aliud, quam noua Paparum institutio, quam in immẽsum excrescere decessorum nostrorum, Regum inquam, qui his aliquot sæculis rem Christianam rexerunt, mollis, & ad omnia Pontifici conniuens lenitas permisit.

At ego non video in disputatione Theologica quid necesse sit paritatem natalium, aut dignitatis, aut Imperij quærere, cum sola necessaria sit paritas ingenij, atque doctrinæ. Henricus VIII. Rex Anglorum non indignum sibi putauit, aduersus Martinum Lutherum monachum, vel, vt ipse Rex loquitur, fraterculum scribere. Iulianus quoque Imperator, quia non contentus Imperiali splendore, cupiebat etiam clarere nomine eruditionis, scripsit libros non aduersus Reges, sed aduersus magistros Christianorũ, eumq; Cyrillus Episcopus copiosissimũ confutauit. Denique Nero Imperator cum cantu, & cithara cum antagonistis in Theatro decertare vellet, non quæsiuit Reges aut Principes, sed homines peritissimos musicæ artis, quos si vicisset, tum magnam gloriam adeptum se esse arbitrabatur.

Sed quando Rex Angliæ Maiestate sua indignum iudicat, vt vel ipse scribat in Cardinalem Rege lõge inferiorem, vel Cardinalis in ipsum scribat Cardinali longe superiorem; de comparatione Regis, & Cardinalis adducam iudicium, & testimonia Patrum veterum, qui primis quingẽtis annis floruerunt, quos à se recipi Rex ipse supra testatus est.

Testimonium veteris Ecclesiæ de eminenti dignitate S. R. E. Cardinalium.

Igitur Cardinales nihil sunt aliud, nisi Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, Electores, Consiliarij, & Coadiutores Summi Pontificis. Ac de Episcopis quibuscunque etiam nõ Cardinalibus, scribit Gregorius Naziãzenus in Oratione ad populũ timore perculsum, & Principẽ, siue Pręsidẽ irascẽtem. An me, inquit, liberè loquẽtem æquo animo fertis? nam vos quoque potestati meæ, meisq; subsellijs lex Christi subiecit. Imperium enim ipsi quoque gerimus, addo etiam præstantius, atque perfectius. nisi vero æquum est, spiritum carni fasces submittere, & cœlestia terrenis cedere. hæc ille, qui apertè docet Episcopos potestate spirituali maiores esse Regibus, & potestatem spiritualem præstantiorem esse temporali, atque terrena.

Sanctus Ioãnes Chrysostomus in lib. 3. de Sacerdotio, confert potestatem Regis cum potestate Sacerdotis, quo nomine Episcopum præcipue intelligit. ac dicit, Sacerdotem tanto maiorem à Deo potestatem accepisse, quanto Cœlum terræ, & quanto animæ corporibus præstant.

ftant. Reges enim corpora ligandi, atque ſoluendi poteſtatem habent; Sacerdotes vero animas ipſas ligant, & ſoluunt.

Sanctus Ambroſius in lib. De dignitate Sacerdotali cap. 3. Nihil, inquit, eſt in hoc ſæculo excellentius Sacerdote, nihil Epiſcopo ſublimius reperitur.

Ac ne ſolis hominum teſtimonijs nitamur, quamuis doctiſſimorum, ſanctiſſimorum, atque antiquiſſimorum, audiamus Spiritum Sanctum per os Apoſtoli loquentem in Epiſt. ad Heb. cap 7. Sine vlla contradictione minor à meliore benedicitur. vbi melior ponitur pro maiore, & potiore, omnium conſenſu. Certum autem eſt, Regem ab Epiſcopo benedici, non Epiſcopum à Rege; proinde ſine contradictione potior Rege Epiſcopus eſt. Quare ſi Epiſcopi quicunque maiores ſunt Regibus, multo magis Epiſcopi Cardinales maiores Regibus erunt.

Iam vero de Presbyteris eadem ratio eſt. Sunt enim Presbyteri minoris Ordinis Sacerdotes, & quamuis ſub Epiſcopis, tamen poteſtatem ipſi quoque habent animas ligandi atque ſoluendi; Reges, & Principes benedicendi, & Sacrificium illud admirandum celebrandi, quod Angelicas virtutes longe ſuperat. Quare Sanctus Ambroſius, cum Theodoſius Imperator in presbyterio ſedere vellet, iuſſit eum arceri, dicens; Purpura Imperatores facit, non Sacerdotes. refert hæc Theodoretus lib. 5. hiſt. Eccleſ.

Addam, & verba Seueri Sulpitij, auctoris eiuſdem ſeculi, & teſtimonium Sancti Martini de dignitate presbyterali. Cum ergo narrauiſſet Sulpitius, Sanctum Martinum aliquando ad conuiuium Imperatoris Maximi, cũ vno ex presbyteris ſuis rogatũ acceſſiſſe; ita ſubiunxit; Conuiuæ aderant, velut ad diem feſtum euocati, ſummi, atque illuſtres viri, Præfectus, idemq; Conſul Euodius, quo nihil vnquam iuſtius fuit, Comites duo ſumma poteſtate præditi, Frater Regis, & Patruus, medius inter hos Martini presbyter accubuerat, ipſe autem ſellula iuxta Regem poſita conſederat. Ad medium ferè conuiuium (vt moris eſt) pateram Regi miniſter obtulit. ille Sancto admodum Epiſcopo dari potius iubet, expectans atque ambiens vt ab illius dextera poculum ſumeret.

Sed Martinus, vbi ebibit, pateram Presbytero ſuo tradidit, nullum ſcilicet exiſtimans digniorem, qui poſt ſe prior biberet; nec integrum ſibi fore, ſi aut Regem, aut eos, qui à Rege erant proximi, Preſbytero prætuliſſet. hæc ille. Vides Rex, quale fuerit iudicium Sancti Martini, viri omnium ore laudatiſſimi, de dignitate Presbyterorum.

Quod ſi quicunque Presbyteri, ſolum quia Presbyteri, tali ac tanta dignitate præditi ſunt, vt etiam Regibus præferantur, quis iure mirabitur, ſi Cardinales æquales Regibus à nonnullis eſſe dicantur.

Porrò de Diaconis Ecclesiæ Constantinopolitanæ Sanctus Ioannes Chrysostomus in ipsa Vrbe Regia, in qua Imperator residebat, affirmare non dubitauit, maiorem eos ipsis Imperatoribus habere potestatem. sic enim ad eos loquitur hom. 83. in Matth. Si Dux quispiam, si Consul ipse, si is qui diademate ornatur, indigne adeat. cohibe, & coercere maiorem tu illo habes potestatem. Et si Diaconi Constantinopolitani, Chrysostomo auctore, maiorem Ducibus, Consulibus, & ipso etiam Imperatore potestatem habebant, cur non eandem habeant Diaconi Romani; atque ij potissimum, qui Cardinales, idest, principales totius Orbis terræ Diaconi sunt? Quæ cum ita sint, desinat Rex Anglorum dicere, Cardinalitiam dignitatem, nescio quo loco, aut precio habeam. Iam enim discere potuit ex Patribus veteris, & primitiuæ Ecclesiæ, quam solam probat, quo loco, aut precio, habendi sint Episcopi, Presbyteri, & Diaconi; atque inde coniecturam facere quo loco, aut precio sint habendi Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Cardinales, qui præter Sacrum Ordinem Electores sunt supremi Ecclesiæ Catholicæ Præsulis, & Sacerdotum omnium Principis, atque ipsius Christi in terris Vicarij generalis, & eiusdem coadiutores, & consiliarij principales.

Cardinales sũi Electores, Consiliarij, & Coadiutores Sũmi Pontificis.

At, inquit, Cardinalatus noua est Paparum institutio. Non ita est. nam si Cardinales, vt Episcopi, Presbyteri, & Diaconi considerentur, à Christo ipso instituti sunt, & ab initio Ecclesiæ, vsque ad nostra tempora perdurarunt. Itaque tam sunt antiqui, quam antiqua ipsa Ecclesia est. Si vero consideretur officium eligendi Pontificem, eundemq; consilio atque opera adiuuandi, semper hoc officio functi sunt Presbyteri, & Diaconi Romani, cum Episcopis Vrbi adiacentibus. Hoc solum interest inter antiqua tempora, & recentia, quod olim ob paucitatem personarum, non distinguebantur Presbyteri, & Diaconi Romani Cardinales à non Cardinalibus, sed omnes in communi hoc officio fungebantur; postea verò crescente numero Presbyterorum, & Diaconorum, & confusionem, ac tumultus varios ipsa multitudine pariente, necesse fuit, paucos ex multis seligere, qui hoc munere fungerentur, atque ij dicti sunt Episcopi, Presbyteri, & Diaconi S. R. E. Cardinales.

Antiquitas Cardinalium.

Neque hæc reuocatio ad paucos, & eminentia, quæ inde sequuta est Cardinalium, tam recens est, vt noua dici possit, cum anni quingenti, vel sexcenti ab eo tempore numerentur. Multa enim scribit de Cardinalium amplissima dignitate, qua etiam Patriarchas, & Primates omnes superabant, Petrus Damiani in Epistola ad Antipapam Cadaloum. Vixit autem Petrus Damiani ante annos sexcentos. Multa scribit Sanctus Bernardus in lib. 4. de consideratione, vbi præter cætera dicit, Cardinales de omni Orbe esse eligendos, quoniam totum Orbem sunt iudicaturi. Multa leguntur in probatis historicis antiquis, ex quibus Abbas Vspergensis in chronico ad annum Domini 1116. testatur in Concilio Generali sub Paschali Secundo vocatos Cardinales, potiora membra Ecclesiæ. Hanc vero eminentiam dignitatis, neque Rex probare

pote-

poterit, ex conniuentia, vel lenitate Principum temporalium processisse, & nos apertissimam rationem reddidimus, cur tanta sit dignitas Cardinalitia, quia videlicet, vt diximus, ipsi soli Summum Pontificem eligant, eiq; vt collaterales, & coadiutores in regenda vniuersali Ecclesia semper assistant.

Ac vt absoluamus hunc locum de Cardinalibus; excutiam etiam breuiter, quæ multo infra Rex adiungit. siquidem non contentus ijs, quæ hoc loco scripsit, iterum pag. 116. ad idem argumentum reuertitur, ac primum exprobrat Cardinali Bellarmino obscuritatem natalium. [Iam,] inquit, [præter Regis Maiestatem esse puto, vt in lite, ac certamine cardinali se componat, saltem cum eo cardinali, qui non felicius, ac illustrius quam iste natus sit. Fatetur Bellarminus, parentes suos homines priuatos, sed honestos, & probos fuisse; Auunculum vero habuisse Marcellum II. Pont. Max. cuius ea virtus, & doctrina fuit, vt etiam ab hostibus testimonium acceperit. Theodorus enim Bibliander homo Lutheranus in tabulis suis chronologicis, vbi Pontificum successiones describit; Sedit, inquit, anno MDLV. Marcellus II. vir sanctus, & doctus Sed etiam si card. Bellarm. parentes habuisset opifices, aut rusticos modo catholicos, & pios, non erubesceret, cum sciat Principum Apostolorum, & alterum piscatorem, alterum tabernaculorum opificem fuisse; Dauid quoque Regem, & Prophetam à pascuis ad Regnum euectum: Et quod maximum est, christum Dominum nostrū fabrum, & fabri filium dici, & haberi voluisse, vt nos humilitatem, & contemptum Mundi doceret; Et Apostolum audiat dicentem in priore ad corinth. cap. 1. Videte vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat fortia.

Marcellus II. Papa, ab ipsis etiam hostibus fidei laudatus.

Splendor natalium non necessarius ad Ecclesiasticas dignitates, sed splendor sapientiæ, & uirtutum.

Addit Rex, *Ecclesiastica illa dignitas (Cardinalitia videlicet) quam quam Principum incuria, vt iam dixi, ad hoc præsumpti honoris culmen ascendit, tamen si ad eius originem, & cunabula redeamus, nihil est aliud, quam titulus* Presbyteris, *& Diaconis parœciesium Ecclesiarum Vrbis Romæ attributus; olim quidem* Presbyteris, *& Diaconis cuiuslibet Cathedralis Ecclesiæ uniuersæ concessus. sed cum eiusmodi Cardinalium ingens multitudo undique Romam commeantium Vrbem implerent, tandem nomen Cardinalis cæteris ademptum est, & solum Romanorum parœciarum Presbyteris, & Diaconis reseruatum. Et cum ante Sanctum Gregorium nemo illius tituli meminerit, qui sexcentis post Christum annis, in quibusdam Epistolis de Cardinalibus loquitur, atque ita multis post Apostolos seculis, hodierni isti Sedis Apostolicæ electores, inuisi omnibus & incogniti fuerunt.*

Non miror si multa hic dicantur non uera, quoniam Rex de rebus

Iacobus Rex de rebus sibi non cognitis loquitur.

sibi incognitis, & sine auctore loquitur. Non est verum Diaconos Cardinales habuisse olim titulos parœcienses, tituli enim parœciarum solis Presbyteris dabantur; Diaconis autem Ecclesiæ aliæ, quæ Diaconiarum nomen habebant. Neque verum est olim Presbyteris, & Diaconis cuiuslibet Cathedralis Ecclesiæ permissum fuisse titulum Cardinalitium, rarissimæ enim Ecclesiæ his vocibus vtebantur; ac ne in Romana quidem Ecclesia tempore sancti Syluestri omnes Diaconi Cardinales erant, sed soli septem; tempore autem Symmachi Pontificis soli viginti octo erant tituli Cardinalium Presbyterorum, vt ex Concilijs Romanis sub Symmacho intelligi potest; Presbyteri autem Romani multo plures erant quam vigintiocto. Illud etiam non est verum, venisse vnquam ad Vrbem ingentem multitudinem Cardinalium non Romanorum. id enim ex nulla historia (quod sciam) probabitur. Neque illud est verum, nomen Cardinalis ademptum aliis, & solis Romanis reseruatum. nam vsque ad hanc diem Ecclesia Compostellana habet suos Cardinales. Neque verum est, ante tempora sancti Gregorij nomen Cardinalis fuisse inauditum. legitur enim nomen septem Diaconorum Cardinalium Romanæ Ecclesiæ in Concilio Romano sub sancto Syluestro, qui trecentis annis sanctum Gregorium antecessit.

Subiungit Rex, *Sed quomodo, inquit, præter rationem suæ originis, ac institutionis tam prodigiose sint elati, ut ex parœciarum Presbyteris, ac Diaconis nunc Principes sint, Regumq; equales, & ex gradu Episcopali dignitate minori sint hodie soli Pontificis electores, qui cum generalium conciliorum vice fungantur (vnde etiam vsus generalium conciliorum exoleuit) imo ut nonnisi ex illorum collegio fas sit Pontificem eligi, qui supremam in Reges sibi auctoritatem vendicat: hoc, inquam, tam insolens incrementum quomodo cœperit, nullisq; repugnantibus adoleuerit, nostrum est omnium prouidere, qui cum in terris Vicarij Dei simus, iure optimo suspectos habere debemus, istius modi nuper exortos Principes, qui sua origine modici, humilesq. seipsos ad summum fastigium, suis ipsi suffragijs subuehunt, Regibusq. deinde se componunt*

Hic quoque Rex ex ignoratione rerum nostrarum, & quia nimis magnam fidem habere videtur hostibus Ecclesiæ, multa non vera sibi elabi passus est. Non enim præter rationem, & institutionem suæ originis, sed potius secundum originis rationem, & institutionem Cardinalitia dignitas creuit. Nam, vt supra diximus, antiqua institutio erat, vt Presbyteri, & Diaconi Romani cum vicinis Episcopis Pontificem Romanum eligerent, eumq; consilio, & opera adiuuarent, sed postea excrescente nimium Presbyterorum, & Diaconorum multitudine,

ne, paulatim hæc functio ad paucos redacta est. Ita pauci illi super alios eminere cæperunt, vt Cardinales, idest, principales Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, atque adeo Principes Ecclesiastici iure dici possent; quomodo qui secundas partes à Regibus obtinent in administranda temporali Republica, & Principes temporales dici solent.

De æqualitate cum Regibus distinguendum esse censeo; nam si de potestate temporali sermo sit, de Imperio, de opibus, de viribus, de armis, dubium non est, quin Reges longe, ac longe Cardinalibus præstēt. si de potestate spirituali, atque Ecclesiastica agatur: non solos Cardinales, sed omnes Episcopos, Presbyteros, & Diaconos Regibus superiores esse; paulo ante ex testimonio Ecclesiæ veteris demonstratum est. Qđ vero apud Iurisconsultos dici solet, Cardinales æquiparari Regibus, de externo cultu, & honore intelligendum videtur, vsus enim obtinuit, vt quemadmodum Principes omnes Regibus cedunt, sic etiam cedant Cardinalibus; & in hoc paritas quædam esse videtur.

Cardinales Regibus inferiores sunt temporali potestate spirituali, & ecclesiastica superiores.

Quod addit Rex, Cardinales Presbyteros, & Diaconos aliquando minores fuisse Episcopis non Cardinalibus, verum est, quoniam eo tēpore non solum inferiores erant, quod attinet ad potestatem ordinis, vt etiam hoc tempore sunt, sed etiam quoad potestatem regendi Ecclesiā vniuersalem, quia ipsi quoque ad Concilia Romana vocabantur, & nobiliore loco sedebant, quam Presbyteri, & Diaconi Cardinales, olim etiam ad electionem Summi Pontificis admittebantur. Sed postea quā soli Cardinales Electores esse, & in Consistorio cū Pontifice Maximo Ecclesiam vniuersalem administrare cæperunt; mirum videri non debet, si Cardinales Episcopis non Cardinalibus antepositi sint. Non tamē est verum, quod hoc loco Rex scribit, Cardinales cum Pontifice fungi vice Conciliorum generalium, & ideo vsum generalium conciliorum penitus exoleuisse. nam ab eo tempore quo cæperunt Cardinales ea eminentia excellere, qua nunc excellunt, habita sunt multa Concilia generalia, tria Lateranensia, duo Lugdunensia, vnum Viennense, vnum Constantiense, vnum Florentinum, vnum Tridentinum, & alia paulo minora. Concilia ergo Romana particularia exoleuerunt, & in eorū locum Consistoria Cardinalium successisse videntur, Concilia generalia non exoleuerunt.

Dignitas Cardinalitia generalium Conciliorum vsum non sustulit.

Neque illud verum est, nisi ex collegio Cardinalium Pontificem eligi fas non esse. Scimus enim his postremis quingentis annis electos fuisse Pontifices Callistum II. Eugenium III. Vrbanum IV. Gregorium X. Cœlestinum V. Clementem V. Vrbanum V. Vrbanum VI. Felicem V. quamuis hic postremus legitimus non sit habitus, qui omnes extra Collegium erant. Quod autem Rex addit, à Romanis Pontificibus supremam in Reges sibi auctoritatem vindicari; si per vindicare, significare velit, vsurpare, omnino negamus; sin autem vindicare, sit quod suum est asserere; libenter admittimus; sic tamen, vt per auctoritatem, non despoticum imperium, sed paternam,

siue pastoralem potestatem intelligamus, de qua re sæpe dictum est, & infra iterum recurret oratio.

Reges ministri Dei sunt in temporali regimine.

Quod etiam Rex ait, ad Reges, vt Dei in terris Vicarios, pertinere curam videndi, quomodo tam insolens incrementum Cardinalitiæ dignitatis cæperit, nulla ratione admitti potest. sunt quidem Reges Ministri Dei in terris, vt eos vocant Sapiens in lib. Sap. cap. 6. Et Apostolus ad Rom. 13. sed ministri sunt in ijs, quæ ad terrena, & temporalia spectant. nam quod attinet ad spiritualia, & cælestia, atque vno verbo ad Ecclesiastica, Vicarij Dei Episcopi sunt, quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo Act. 20. Et summus Vicarius ille est, cui Dominus dixit, Sequere me, & Pasce oues meas Ioann. 21. proinde videre, an, & quomodo, & quousque crescere debeat dignitas Cardinalitia, quæ est ecclesiastica, & spiritualis, ad Reges non pertinet.

Minus verum est, quod Rex addit, istius modi nuper exortos Principes suis suffragijs seipsos ad summum fastigium euexisse, Regibusq; se deinde componere. Nam neque nuper exorti sunt (nisi quingentorum annorū, aut etiam sexcentorum spatium) nuper, dici possit, neque suis ipsi suffragijs, sed auctoritate eius, qui Dei locum tenet in terris, euecti sūt, neque se Regibus ipsi componunt, non enim Cardinalis erat, qui scripsit Cardinales æquiparari Regibus, quod quomodo intelligendum sit paulo ante diximus. Postremo hæc Rex adiungit.

Sed hæc est præcipua, quam nobis inferunt, iniuria, quod ius Christianis commune Regibus in generalibus Concilijs, nobis adimant, cum illorum habendi modum, penitus sustulerint, eorum ui, ac potestate ad se pertracta, & veluti monopolio in Pontificio Conclaui constituto. Et tamen si spes vlla, aut expectatio superesset, posse Christianos omnes ad aliquem in Religione consensum adduci, id esset à generali concilio expectandum, indicto in locum commodum, nec suspectum conuentu, ubi Christiani omnes Principes, aut per se, aut per Legatos possent adesse, & Ecclesiastici omnes, qui Christianam religionem profitentur, illisq; veteribus veræ, antiquę, Catholicæ, & Apostolicæ fidei fundamentis adhærescunt, tutum accessum, ac commeatum haberent, incendiarijs vtrinque furiosis, ac nouitijs, siue Iesuitis, siue Puritanis exclusis.

Vana querela de sublato modo habendi concilia generalia.

Ad hanc vltimam partem pari breuitate respondeo. quod enim nulla auctoritate, aut ratione probatur, simplici negatione refelli solet. Primum igitur nego, sublatum esse modum habendi concilia generalia; nego vim & potestatem eorum ad Cardinales pertractam; nego in Pontificio Conclaui esse quasi monopolium constitutum. Iam enim concilia generalia enumerauimus, quæ his postremis annis celebrata sunt. Quomodo enim vere dici potest, sublatum esse modum habendi generalia concilia, cum concilia celeberrima, & plurima paulo ante hoc seculum.

&

& hac ipsa ætate nostra sint habita?

Quod autem Rex queritur, factam sibi atque alijs Regibus iniuriam, quod commune ius Regibus Christianis in concilijs generalibus sit adẽptum; qua veritate nitatur non video, cum in Concilio generali apud Tridentum habito, interfuerint Legati Cæsaris, Regum penè omnium, & Principum plurimorum. Quod addit, indicendum fuisse Concilium in locum non suspectum, & commodum: id quoque præstitum est, cum Tridentum in finibus Germaniæ, atque Italiæ constitutum, locus aptissimus, & minime suspectus à Summo Pontifice, & Cæsare, alijsq; Regibus, & Principibus iudicatus sit.

Quod vero dicit, omnes Ecclesiasticos, qui Christianam Religionẽ profitentur, tutum accessum, & commeatum habere ad concilium debere; hoc vero est, recedere à forma quatuor primorum cõciliorum, vel potius omnium, quæ habita sunt vnquam in Ecclesia conciliorum. Concilia enim Episcoporum sunt, non omnium Ecclesiasticorum, alioqui nullus locus tale concilium caperet. neque de dogmatibus fidei iudicare ad omnes pertinet, sed ad Principes Ecclesiarum, qui Episcopi sũt. sic enim loquitur Concilium Chalcedonense, vnum ex primis quatuor, quæ à Iacobo Rege admittuntur; Mitte foras superfluos, concilium Episcoporum est. Cui consentit Imperator Theodosius in epistola ad Concilium Ephesinum, tom. 1. cap. 32. sic dicens: Illicitum est, eum, qui non sit in ordine sanctissimorum Episcoporum ecclesiasticis immisceri tractatibus. Ne tamen quererentur Protestantes, aut Caluiniani, inuitati sunt omnes, & saluus conductus publica fide præstitus, dilatæ quoque rerum grauissimarum determinationes in longa tempora, vt spacium comparãdi se, atque ad Concilium veniendi, non deesset. Omitto quæ dicuntur in Iesuitas, & Puritanos, quoniam ad conuicia pertinent, non ad doctrinam.

Tale concilium Rex Iacobus petit, quale nunquam a condita Ecclesia celebratum est.

Quod Card. Bellarminus nulla iniuria Regem affecit, cum Apostolicorum Breuium, & Epistolæ suæ defensionem suscepit.
Cap. V.

PErgit postea Rex in præfatione sua, & vt rationem reddat propositi iuramenti, de pulueraria coniuratione satis copiose disserit. De quare quod mihi dicendum videbatur, scripsi in alio libello, qui huic Apologiæ adiunctus est. Venit tandem ad Bellarminum, & primũ pag. 15. ex coniecturis probare nititur, librum, quo Breuia Pontificia, & Epistola Bellarmini defenduntur, eiusdem Bellarmini es-

se, non Matthæi Torti, cuius nomen gerit.

Ad hoc facilis responsio est. fatetur Cardinalis Bellarminus librum esse suum, sed vt supra admonui, non est visum illi suum nomen inscribe re, quia neque aduersarius nomen inscripserat suum. Queritur deinde de modo scribendi, quod sit ab omni modestia alienus, idque probat pag. 16. ex præfatione Typographo Politano adscripta, vbi Cardinalitia dignitas cum regia dignitate componi videtur. At eam præfationem neque Bellarminus scripsit, neque vsque ad hanc diem cognoscere potuit, quis eius prætationis sit auctor, aut quis tandem ille sit Typographus Politanus. Cardinalis enim librum suum, sine vlla præfatione, vel dedicatione Coloniensibus excudendum dedit. Qua vero modestia soleat in scribendo vti, lectoribus judicium relinquit.

Arguit deinde pag. 17. Rex fastum Cardinalis in scribendo, atque inde colligit, eum cum Rege quasi de pari dignitate contendere, quòd eius breuitatem in scribendo imitari voluerit.

Quam ego, inquit, in scribendo breuitatem, eandem ipse in respondendo sequi voluit. quo compendio in secundo Pontificis Breui refutando vsus eram, eodem in me voluit vti, meoq; exemplo sese pęnè intra vnius paginæ angustias coercere. Et quoniam Sacramenti fidelitatis sũmam in articulos quatuordecim distribui, peccare in suam amplitudinẽ credidisset, nisi & publicorum ordinum edictum, quo istud iuramentum continetur, in totidem particulas diuisisset.

Deus bone, quam misera conditio est sub eo Rege viuere, qui iniuriã sibi fieri iudicat, si quis ab eius exemplo scribere discat. Alij certe Principes gratissimum habent; quod ille scripsit; Totus componitur Orbis Regis ad exemplum. Adde quod Bellarminus non sciebat, se aduersus Regem scribere, cuius nomen in fronte libri non viderat, & fidem habuerat ijs, qui nunciauerant librum Anglico idiomate esse nescio cuius Decani Sacelli Regij, versionem autem in Latinam linguam esse Chronographi cuiusdam Regij, quas ille personas neque de nomine, neque de facie nouerat. Itaque non potuit Regium in scribendo modum de industria æmulari; qui Regium librum esse nesciebat, breuitas autem in scribendo, & distinctio, quam sit illi familiaris, & amica, norunt omnes, qui libros eius legerunt, vt opus ei non fuerit ab alijs hæc discere.

Descẽdit paulo post pag. 18. ad accusationem multo grauiorẽ, atq; ait. *Quod si inani hac superbia, & amplitudinis suæ ostentatione ita animũ expleuisset, vt à grauiore in me iniuria temperaret, videri sane tolerabilior potuisset. Nunc vero quid esse causæ dicat, cur pœnè continuis in me, meamq; Apologiam conuicijs suam responsionem referserit? Nam cum ego nusquam Bellarminum verbo atrociore læserim, & præcipue id cauerim, ne hominem mendacij insimularem; ille hac lege humanitatis spreta, nonies disertis verbis, me mentiri pronunciat, & septies*

falsi arguit, quod perinde est, ac si mendacium mihi exprobraret. cæteris vero contumelijs, nescio an vlla pars libri vacet, cuiusmodi sunt, nugæ, cõuitia, temeritas, vanitas, impudentia, blasphemiæ, sermonis barbaries, cum eadem felicitate scribendi, cauillationes, applicatio inepta, fingere historias, audacia quæ in hominem sanæ mentis cadere non potest, vel sensu communi caret, imperitia, & leuitas, omnem omnino pudorem, & conscientiam exuisse, mala fide nobiscum agit, vt lectoribus per fas & nefas imponat. His, & eiusmodi conuicijs nescio vllam ne paginam immunem reliquerit.

Ad hæc ita respondeo: primum, breuiter, & distincte scribere, non põt superbiæ, vel arrogantiæ imputari, nisi ab eo, quem nimia perturbatio trãsuersũ agat. Deinde, qđ auctor Apologię, quã Rex suã esse nunc dicit, nullo atrociore verbo Bellarminũ læserit, neq; mendacij insimulauerit, falsũ esse, ipsa Apologiæ uerba testantur. hæc. n. sunt eius verba pag. 37.

An sit uerum, quod Rex Cardinalem nullo atrociore verbo læserit.

Magnus ille & præclarus Controuersiarum scriptor Cardinalis nuper exiesuatus Bellarminus, suo quoque talento cæptum hoc opus bonum locupletat & amplificat, dum quasi flabello admoto, & calcaribus infixis seditionem acuit, accenditq; missis huc ad Archipresbyterum litteris, ijsq; ita scriptis, ut mirum sit quomodo partim animi passio, partim ambitiosum fulciendæ Pontificis Monarchiæ studium, eum ita abripere, & lumen iudicij tam docti viri perstringere, & fascinare potuerint. pag. 47 *Cunctos,* inquit, *mecum hic admirari non possum, quin exoptem, tam crassum errorem tam docti viri* pag. 69. *hoc nobis*, inquit, *notum est, quod nisi quidam è Cardinalibus, in illo negocio maiori prudentia, & maturitate usi fuissent quam Pontifex, fasti ipsi Pontificij, in quos relati sunt Diui; nobis tacentibus, Bellarminum aperte mendacij conuicissent.* pag. 83. *recte omnino quadrat in Bellarminum tam inepta similitudine utentem Poetæ ueteris illius sententia, Perdere quos uult Iupiter hos dementat.*

Hæc, & similia à se scripta oblitus erat Rex, quando dixit, nullo atrociore verbo à se læsum fuisse Bellarminum, nisi forte non sint habenda verba atrocia, exiesuatus Cardinalis, flabellum seditionis, ambitione abreptus, crasso errore detentus, aperte mendacii conuincendus, à Ioue dementatus, &c. quæ tunc libens præterij, quoniam ad argumenta, non ad conuicia respondere decreueram.

Postremo quod ego disertis verbis nouies Regem mentiri pronunciauerim, & septies arguerim falsi, vt Rex ipse conqueritur, omno infi-cior. Iam. n. supra dixi, Apologiã illã nũquã me pro Regia scriptura habuisse; nam, neq. auctor Apologiæ Regem se aliquando nominauit, quin potius sp se pro Regio administro, & defensore gessit. At neque ministrũ Regis mendacij, vel falsi, vel barbari sermonis accusare deberes.

Non est conuiciari, conuicia aduersarij detegere. neq. vitio verti debet vitia in libro aduersarij notare.

Ita est, si vera scriberet; si non sciens, & prudens mentiretur; si latinè loqui didicisset; quæ enim mendacia sunt, non scio latinè appellare, nisi mendacia; quemadmodum etiam nugas, conuicia, blasphemias, cõfictas historias, sermonis barbariem; & alia id genus, quæ in Apologia reperi, suis nominibus appellaui. Iudicium lectorum erit, an talia sint, qualia esse dixi. Quamquam si Regium librum esse scire potuissem, sententias notassem, à verbis acerbioribus honoris gratia tẽperassem. quo honore dignum non existimaui Decanum, vel Chronographum illum, à quo non me solum, sed etiam Summum Pontificem, Vicariũ Christi, & Christum Domini tam inuerecundè tractari videbam.

Vltimo loco, pag. 19 commemorat ea, quæ propriè ad iniuriam suam pertinere arbitratur. [Sed hæc) inquit *forte in ignotum Apologiæ auctorem solummodo probra mittebat; Imo vero, nec mihi ipsi, nec nomini meo pepercit. Modo affirmat Clementem Pontificem sensisse, me non abhorrere à fide Catholica. Me in Scotia Puritanum, & Protestantium inimicum extitiße. Alibi concludit, Quia Iacobus non est Catholicus, hoc ipso hæreticus est. Iterum ex Christiano Caluinistam fecerunt. Alio loco: Neque omnio verum est, Iacobum non deseruisse Religionem, quam primo susceperat. Et posteaquam Iuliano apostatæ me contulißet, hoc argumento rem concludit: Cum Catholicus non sit, neque Christianus est. Sit hæc honesta necne ratio cum Rege agendi, vestro sano iudicio relinquo, quos non potest tanta cõtumelia vni vestri ordinis illata, non grauiter commouere.*

Hic vero libenter audirem, honestum ne, an turpe Rex existimet abhorrere à fide Catholica. Si enim turpe sit à fide Catholica abhorrere, vt re vera turpe est, non fecit Regi Bellarminus iniuriam, cum scripsit Clementem VIII. Ponteficem sensisse Regem Iacobum à fide Catholica non abhorrere. sin autem honestum sit à fide Catholica abhorrere, non fecit eidem Regi iniuriam, cum affirmauit, Regem Iacobum non esse Catholicum, & quia Catholicus non est, hæreticum esse, cum hæc duo contraria sint.

Sed ad singula breuiter respondeamus. Dico, nullam factam esse Regi iniuriam, ex eo quòd sanctæ memoriæ Clemens Pontifex vna nobiscum spem habuerit bonam de Regis conuersione, & existimare cæperit ex eo potissimum quòd Catholicos in Scotia quietam, ac tranquillam vitã ducere patiebatur, eum à fide Catholica non abhorrere. Sperabat enim, & sentiebat de illo, quod bonũ illi esse credebat. quòd si verum non est, Regem à fide Catholica numquam non abhorruisse; nos decepti sumus, Pontifex quoque spe sua frustratus est, sed non ideo iniuria Regi facta est, quia sperauimus, & sensimus de illo, nostro iudicio, meliora.

Quod autem scripsit Bellarminus Regem in Scotia Puritanum, &

Prote-

Protestantium inimicum fuisse, ad historiam, nō ad iniuriam pertinet. Id autem ita esse non absolutè pronunciauit, sed addidit, si vera sunt, quæ narrantur ab ijs, qui eum intimè nouerunt. Itaque de rebus sibi ignotis alijs credidit, qui fide digni visi sunt. Si falsa narrarunt, ipsi viderint. Quamquam non desunt cōiecturæ ex BASILICO DORO, vnde confirmatur quod scripsit Bellarminus. nam lib. 1. pag. 6. sic legitur. [Et nisi mihi mea conscientia certè persuasisset, Religionem illā, quam in Scotia iam profitemur, ipsis expressis, etiam conceptis scripturæ verbis fundatam esse &c.] lib. vero 2. pag. 40. [At vero,] inquit, [reformata religio in hanc nostram Scotiam diuino planè miraculo introducta est &c.] dicit enim miraculo introductam; quoniam à furiosis, & cupidis Puritanis introducta fuit. Ex his locis colligitur, Regem in Scotia Scoticam religionem professum esse, & displicuisse illi quidem mores Puritanorum, qui illam introduxerāt, sed non Religionem, quam per illos miraculo introductam, idest, per malos homines bonam religionem inuectam arbitrabatur.

Porrò illa consequutio, quia Rex Iacobus non est Catholicus, hoc ipso hæreticus est; non potest vitio verti apud eum, qui Catholicum se non esse palam profitetur, cum in tota illa Apologia nomen Catholicorum semper tribuat illis, qui Romano Pontifici adhærent; à quorum fide, & religione se abhorrere non negat. Quamuis autem in hac præfatione, Catholicum se probare nitatur, cum tamen à Romana religione, & à Romani Pontificis obedientia alienum se esse dicat; non ideo iudicio Orbis terræ Catholicus vnquā haberi, vel dici poterit. quoniam nomen Catholici, Ecclesia Romana ita obtinuit, vt etiam hæretici interrogati, vbi ad Catholicam conueniatur, non suas domos, sed istam vnam ostendant, in qua ab Apostolicis temporibus per successiones Episcoporum conseruata est antiqua traditio, & vnde hæretici omnes, tamquam rami fracti exciderunt. Itaque S. Ambrosius, in Oratione de obitu Satyri, cum dixisset; Quæsiuit, an cum Episcopis Catholicis consentiret, mox addidit explicationem, idest, inquit, an cum Romana Ecclesia consentiret. de quo nomine vide quæ diximus in extrema pagina prioris nostri libelli, qui huic Apologiæ adiunctus est.

Nomen Catholici solis illis conuenit, qui Romanæ, Ecclesiæ filij sunt.

Iam vero quod dixi, hæreticum non esse Christianum, non ideo dixi quod ignorarem, ampla quadam significatione Christianos dici posse, quotquot in Christo baptizati Christum se colere profitentur: sed quoniam propriè illi soli veri Christiani sunt, qui veram, atque integram Christi fidem in eius Ecclesia tenēt, nullisq; hæreticæ sectæ adhærent. Quæ communis est sententia veterum Patrum, qui primis quingentis annis floruerunt, vt S. Cypriani lib. 4 ep. 2. ad Antonianum. Et lib. de vnitate Ecclesiæ, S. Athanasij orat. 2. aduersus Arianos, S. Hieronymi in Dialogo aduersus Luciferianos, S. Augustini lib. de gratia Christi cap. 20. Et aliorum, quos gratia breuitatis omitto; quare si iniuria est de non Catholico dicere eum hæreticum, ac per hoc nō Christianū

Hæretici non sunt vere, & proprie Christiani

esse, non

esse, non de me queri debet, qui iniuriam sibi fieri credit; sed de Patribus veteris Ecclesiæ, qui me ita loqui docuerunt.

Ex quo intelligimus, non esse falsum, neque iniuriosum dicere, eum, qui ex parentibus Catholicis natus est, & baptismum Catholico ritu suscepit, ac postea ab educatoribus depreuatus in hæresim incidit; ex Christiano hæreticum factum, religionem, quam cum baptismo susceperat, dimisisse. Non facit, inquam, illi iniuriam, qui hoc dicit, sed verè iniuriam grauissimam illi fecit, qui eum abstraxit à matre Catholica, & instruendum Caluinianis tradidit. Neque enim dubium esse potest, quin hoc tempore Iacobus Rex, non solum vnus esset ex ordine Regum, sed etiam vnus è numero Catholicorum Regum, si à parente Catholica institui potuisset.

Porrò Principes Orthodoxi merito commoueri deberēt, si aliqui de ipsorum ordine, & numero nota hæreseos iniustè inureretur: sed quod Princeps, qui ab ipsorum religione abhorret; qui vt Antichristum execratur, quem illi vt Christi Vicarium colunt; qui intercessionē Sanctorū palam irridet; qui venerationem reliquiatū intolerabilem idololatriā vocat; qui denique Purgatorium, Missam, & cætera fidei Catholicæ dogmata conspuit, hæreticus & non Christianus dicatur, molestè ferre non possunt, neque cōmoueri, nisi commotione fraterni doloris, quòd tantum Regem, quem ipsorum ordini sceptrum, & corona cōiunxerat, ab ipsorum communione hæresis, & schisma disiunxerit.

Ac vt Rex intelligat, non esse nouum in Ecclesia, vt Sacerdotes Domini libera voce arguant Reges hæreticos; adscribam hoc loco verba S. Hilarij Episcopi ad Constantium Imperatorem Arianum, ex libro qui incepit, Tempus est loquendi, quia iam præterijt tempus tacendi: Nunc, inquit, pugnamus contra persecutorem fallētem, contra hostem blandientem, contra Constantium Antichristum. Et infra. Sed temerarium me fortè quisquam putabit. quia dicam Constantium Antichristum esse. quisquis petulantiam istud magis, quam constantiam iudicabit, relegat primum Ioānem dixisse ad Herodem, non tibi licere facere istud. Et infra. Proclamo tibi Constanti, quod Neroni loquuturus fuissem, quod ex me Decius & Maximianus audirent. contra Deum pugnas, cōtra Ecclesiam sæuis, sanctos persequeris, prædicatores Christi odis, religionem tollis, Tyrannus non iam humanorum, sed diuinorum. Hæc tibi à me, atque illis socia, atque communia sunt. ac vero nunc propria tua accipe. Christianum te mentiris, Christi nouus hostis es, Antichristum præcurris, & arcanorum mysteria eius operaris. Condis fidem, contra fidem viuens, Doctor prophanorum es, indoctus piorum. Episcopatus tuis donas, Sacerdotes custodiæ mandas, exercitus tuos ad terrorem Ecclesiæ disponis. Et infra. Scelestissime mortaliū, omnia persecutionis mala ita temperas, vt excludas & in peccato veniam, & in confessione martyrium. Et infra. O tu scelestè quod ludibrium de Ecclesia facis? soli canes ad vomitum suum redeunt: ita sa-

Libertas Sācti Hilarij in Rege hæretico increpando.

cerdotes

cerdotes christi resorbere ea quæ expuerunt coegisti christianum te loqueris, sed quam non sis, ipse testaris. hæc ille, qui ex ueteribus, & Sanctissimis, & Laudatissimis Patribus unus est. Possent adduci non dissimilia ex Lucifero caralitano, ex Gregorio Nazianzeno, & ex alijs. sed ista pauca hoc loco sufficiant. Neque uerum est, quod quidam suspicati sunt, librum illum S. Hilarij, constantio defuncto, editum fuisse, nam uiuente editum, & uiuenti oblatum conuincit card. Baronius tom. 3. annal. pag. 715.

Quod Cardinalis Bellarminus directè responderit ad Apologiam pro iuramento fidelitatis. Aduersarius vero statum causæ mutet, & ad alia extra rem digrediatur.

Cap. VI.

POsteaquam Rex modum scribendi cardinalis Bellarmini frustra reprehendit, aggreditur scriptionem ipsã, siue materiam libri, vt ipse loquitur, reprehendere. Sic enim scribit pag. 19. *Iam uero argumentum, & subiecta materia libri modo tractandi probè conuenit, nusquam enim ad id, in quo causæ cardo uertitur, directè respondet, quippe duo tantum sunt capita, de quibus in Apologia disserui, ut supra monui. prius ut probarem in fidelitatis Sacramento nihil aliud, quam obedientiam mere ciuilem, & secularem Summis Principibus à Subditis debitum contineri, alterum ut ostenderem, hanc in Reges potestatem à Pontificibus iniquè vsurpatam, cum Scripturis, Concilijs, & Patribus pugnare, Prius non aliter quam hac uitiosa consecutione refutat, cum hoc iureiurando ius abdicandorũ Regum Pontifici negetur, ne quidem excommunicandorum potestatem illi relinqui. Nec posterius disputationis meæ caput alijs machinis adoritur, quam illis Christi uerbis, Pasce oues meas, &, Tibi dabo claues Regni Cælorum; Et nemini unquam Catholico id dubium fuisse.*

At Bellarminus Deo gratias agit, quod liber ipsius adhuc superest, atque bis recusus à multis uideri, & legi potuit; Et nunc iterum cum hac noua Apologia recuditur. Si quidem eo libro inspecto, qui nec obscurus, nec prolixus est, omnes intelligent, à qua parte stet ueritas, & quis imponere lectoribus satagat.

Siquidem Bellarminus ad prius illud caput directe respondit, in Illo iuramento fidelitatis non contineri solam ciuilem obedientiam, sed abiurationem Ponteficie potestatis, idq; ostendit tribus argumentis; ex titulo Edicti, qui est, ad deregendos, & cōprimendos Papistas; ex verbis iuramenti, vbi negantur Pontifici potestas ligandi, & soluendi; ex alio iuramento clariore, quod est de Primatu Regis in spiritualibus.

Illa vero cōsecutio, quam vitiosam esse, & solam in eius libro positam Rex dicit, nusquam in libro Bellarmini inuenietur. Ipse enim non disputauit vniuersè posset ne Summo Pontifex Reges deponere: quod ad rem ipsius non faciebat; sed assumpsit solum, posse à Summo Pontifice Reges hæreticos excōmunicari, atque deponi, quod apud Catholicos in dubium reuocari non solet. Posterius caput ad fallendos lectores, ambiguè hoc loco proponitur, cum dicitur; [Alterum, vt ostenderem, hanc in Reges potestatem, à Pontificibus iniquè vsurpatam cum Scripturis, Concilijs, & Patribus pugnare.] Quæro .n. quid sibi uult illud, hanc potestatem; neque.n. de potestate Pontificis in Reges; sed de obedientia Subditorum ad Reges paulo ante Rex loquutus erat. Cæterum ex Apologiæ libro, quem Bellarminus refutandum susceperat, satis apparet; hunc locum esse intelligendū de potestate prohibendi iuramēta ciuilis obedientiæ. hanc enim ciuilem obedientiam Regibus deberi, & iuramento quoque confirmari posse probat eo loco Rex testimonijs Scripturæ, Conciliorū, & Patrum: & paulo ante conquestus erat, quod hanc obedientiam iniustè Summus Pontifex in suo Breui prohibuisset. vide librum illum pag. 22. 23 24 25 26. & 27.

Non fideliter referūtur scripta Bellarmini.

Adhoc autem posterius caput Bellarminus directe respondit, falsum esse, quod Summus Pontifex in suo illo Breui obedientiam ciuilem prohibuisset: ac propterea testimonia illa Scripturarum, Conciliorum, & Patrum perperam adduci ad probandum, quo nemo negat. Illa uero Euangelica loca, Pasce oues meas, &, Tibi dabo claues, non adduxit, vt Rex dicit, ad oppugnandum caput illud posterius, sed ad probandum esse in Summo Pontifice potestatem excommunicandi, absoluendi, dispensandi, & similia faciendi, quæ ad prius caput, nō ad posterius pertinent. Ex his quæ dicta sunt facile cognosci poterit, reliqua omnia à pag. 21. vsque ad pag. 35. nihil esse aliud, nisi digressiones ad inuidiam, atque odium Summi Pontificibus, & Ecclesiasticis omnibus conciliandum. Certi vero sumus, Catholicos, piosq; Reges, ac Principes prudenter cogitaturos à Rege hæretico, quiq; se hostem manifestum Ecclesiæ Catholicæ, totiusq; Orthodoxe religionis profitetur, nihil aliud expectari posse nisi fidei religionisq; contemptum.

Berlarminus directe respōdit. Perperam applicantur ab aduersario argumenta Bellarmini.

Igitur, vt hæc breuiter percurramus, pag. 21. [Hoc,} inquit, (verborum fundamento, Pasce oues meas, immane quam amplum, solutumq; Imperium Pontifici extruat, quo ad libidinem condonare, atque adimere Regna possit. huic tamē seruituti non alios quam Christianos Reges addicens.) Et, Paulo post, (Nam cum me hæreticis annumeret,

Amplificatio ad conflandā inuidiam.

cum Iuliano Apostata æquet, extra caulam etiam, gregemq. Pontificiũ esse putet, necesse est. At vos, de Ponteficio grege estis, vos magnus ille Pastor, instar ouium ad occisionem ducere pro libidine sua potest.

Hæc omnia cum bona Regis venia, qui nos ita loqui cogit, meræ calumniæ sunt. non solum enim mihi horum in Bellarmini libro reperietur, sed contra potius de solis hæreticis, qui ex ouibus lupi rapaces euadunt, locutus est, qui quamuis à Grege christiano, vel recesserint per hæresim manifestam, vel eiecti fuerint per Ecclesiasticam censurã subsunt tamen Pastori, vt vel ipsi ad caulam emendati redire cogatur, uel oues cæteræ, ne ab eis discerpantur: & deuorentur, ab ipsorum consortio, & obedientia quam longissime arceantur.

Pergit pag. 22. calumniari, cum ait, (Sic nouum, & egregium sensum his christi verbis affinxit, Pasce oues meas, tamquam hoc significarent, tolle, proscribe, abdica christianos Principes, atque Reges. (Et paulo post.) Hæc verba, quæ Petro in extasim rapto dicta sunt, Surge Petre, occide, & manduca; ita Baronius exponit, Age Papa, confige Venetos, penitusq; disperde. *Confictainterpretatio.*

At vbi quæso expositionem illam tam inciuilem, & inuerecundam in libro Bellarmini uidisti? non igitur ipse affinxit sensum illum Christi verbis, qui nusquam in libris eius extat. sed interpres tuus ò Rex Bellarmino eum sensum sine ulla specie verisimilitudinis affinxit. neque enim Bellarminus vnquam Patrem Christianæ plebis (sic enim S. Augustinus Romanũ Ponteficem vocat) in Caligulam, aut Neronem, aut Dionysium Syracusanum, commutauit. Pari calumnia Cardinalem Baronium, virum æque pium ac doctum, ac de historiis Ecclesiasticis optime meritum aspergendum esse Rex duxit, maiorem fidem habens famoso libello, quã uiris grauibus, qui sensum uerum, & pium eius loci a card. Baronio explicatum, scriptis libris testati sunt.

Digreditur deinde Rex sine vlla causa pag. 23 ad exemptionem clericorum, ex qua Bellarmini animum alienum à Regibus detexisse se dicit. Quasi vero nouum aliquid ipse scripserit de clericorum exemptione, & non potius id quod Doctores omnes iuris diuini, atque humani docent; ipsa etiam concilia sacriq; canones iubent. Sed qualem animum erga Reges, & Principes Bellarminus gerat, illi omnes sciunt, qui librum eius De laicis forte legerunt. Ibi enim aduersus Anabaptistas, aliosq; hęreticos principatum politicum defendit, atque ornauit ex diuinis litteris, ex testimoniis Patrum, ex fontibus philosophię ductis multis, & uariis rationibus. *De exemptione Clericorũ nihil noui Card Bellarminus scripsit.*

Transit de inde Rex pag. 24. nihil laborans si libri sui partes inter se aptè cohæreãt, an non; ad bona temporalia Ecclesiarum, & clericorum, à quibus occupari dicit tertiam partem soli, & fundorum. hoc videlicet illum male habet. quod non omnes Principes exemplum Henrici VIII. sequi uelint, qui cum primum a Romano Pontifice defecit,

Henricus VIII. initio sui prima tus Ecclesias, & Monasteria spoliauit.

seq; caput Ecclesiæ declarauit; continuo Ecclesias, & Monasteria omnia diripuit, & redditus Ecclesiasticos Baronibus suis attribuit; egregiè imitatus Antiochum & Nabuchodonosor Reges, qui templo Domini spoliato, ex vasi aureis & argenteis Deo dicatis gazam suam ditauerunt. Sed qui Reges impios imitati sunt in scelere, eorum iusto Dei iudicio socij facti sunt in pœnis, non temporalibus, sed æternis.

Pag. 25. Videtur redire voluisse ad id vnde digressu fuerat, ad iuramentum videlicet fidelitatis; sed reuera tamen longius expatiando, atque euagando ad alia magis adhuc remota digreditur, ait enim.

Ac vt vobis in perspicuo magis sit, non aliũ mihi scopum in hoc negocio extitisse, quam vt de ciuili, & temporali obedientia, quæ mihi à subditis debetur, agerem, nec illorum conscientijs insidias à me esse comparatas (quod hic mihi conuitiator falsissimè obiecit) primum illud videamus, quam longe Imperatores, atque Reges, qui superioribus seculis religiose, Christianeq; vixerunt, ab eo absfuerint, vt ius in se aliquod Pontefici esse crederent; cum contra Papas ipsi creauerint, in ordinem redegerint, adeoq; de sede deiecerint.

Hæc ille, qui multas paginas consumit in describendis histor ijs Imperatorum, & Regum, qui cum Pontificibus Romanis inimicitias gesserunt. Sed quorsum quæso ista narrantur, si nihil aliud Rex demonstrare intendit, nisi in iuramento fidelitatis solam ciuilem, & temporalem obedientiam contineri? Qualis obsecro hæc argumentatio esset: Multi Reges nullum ius in se habere Pontificem Romanum crediderunt; sed contra potius eum quando libuit deposuerunt: Ergo Rex Anglorum in iuramẽto suo fidelitatis, nihil aliud, nisi ciuilem, & temporalem obedientiam requirit? Nam ne ipse quidem Aristoteles medium terminum in hac argumentatione reperiret. siue enim Pontifex in Reges ius habeat, siue non habeat, debetur Regibus obedientia ciuilis à subditis. Itaque longa digressione opus non erat, vt probaret quod nemo negat. Sed quemadmodum Rex Angliæ sub specie ciuilis obedientiæ adigere voluit subditos suos Catholicos ad abiurandam Pontificiam potestatem: sic in hoc suo libro sub specie Apologiæ pro iuramẽto fidelitatis, persuadere cupit Regibus, & Principibus Catholicis; vt exemplo suo ab Apostolica sede, & Orthodoxa religione discedant.

Mira argumentatio.

Videamus tamen quid tandem adferat, & cum illo, quando ita placet, & nos digrediamur, Euangelicum, illud implentes: Quicunque te angariauerit mille passus, vade cum illo & alia duo Matth. 5. Primum igitur pag. 26. probat certum ius, ac in uiolatum apud Imperatores mansisse Romanos Pontifices creandi, ex eo quod [Hadrianus Papa in Concilio CLIII. Episcoporum Abbatumq; decreuit, vt Carolo Magno Imperatori ius. ac potestas esset eligendi Papam & ordinandi

An Hadrianus Papa cõcesserit Carlo Magno

Sedem

Sedem Apostolicam; dignitatemq; Patriciatus ei concessit: Insuper Archiepiscopos, & Episcopos per singulas Prouincias, ab eo inuestituram accipere definiuit. Et quicunque contra hoc decretum ageret anathematis vinculo enim innodauit, & nisi resipisceret, bona eius publicari præcipit.] hæc ille, & allegat Sigebertum, Valthramum, & alios posteriores.

pote state creandi Romanum Pontificem.

Ad hæc respondemus, si hæc omnia vera sint, se qui multa contraria ijs, quæ Rex probare conatur. Nam si Pontifex concedit Imperatori ius eligendi, & inuestiendi Episcopos, non igitur Imperator ex se caput est Ecclesiæ in ditione sua, ac per hoc neque Rex est caput vel supremus gubernator Ecclesiæ in Regno suo; cum Episcopos eligere, vel inuestire non possit, sine priuilegio Romani Pontificis Deinde si Pontifex donat Carolum Regem dignitate Patriciatus Romani, quæ erat dignitas temporalis, & Imperatoriæ proxima; ergo Pontifex ius magnum in Imperio temporali habebat, quippe qui ipsos etiam Reges ornare, & augere poterat dignitatibus ad Imperium pertinentibus, Præterea si Pontifex iubet eos, qui contra decretum ipsius agerent, non solum anathematis vinculo alligari, sed etiam bona ipsorum temporalia publicari; ius igitur Pontifex habet non spirituale solum, sed etiam temporale, in eos qui decretis ipsius obtemperare nolunt.

Addo secundo historiam illam confictam uideri, non veram. Nam Sigebertus, qui primus illam mandauit litteris, trecentis circiter annis posterior fuit Carolo, atque Hadriano, ij vero qui cum carolo vixerunt, & res eius gestas accuratissimè conscripserunt, vt Eginarthus, & annalium Francorum auctor, nullam huius priuilegij mentionem fecerunt. Deinde quo pacto verum esse potest, dedisse Hadrianum priuilegium aliquod Carolo Magno Imperatori, cum tempore Hadriani Carolus Imperator non esset? Hadrianus enim obijt anno salutis 795. carolus autem Imperare cæpit anno Domini 800. vt Eginarthus, & alij tradunt. Præterea si Carolus Magnus Pontifices Romanos creandi ius habebat, cur nullum omnino creauit, neque ipse, neque multi ex successoribus eius? nam Anastasius Bibliothecarius scripsit accurate vitam, & creationes duodecim Pontificum, qui sibi inuicem post Hadriani primi Pontificatum successerunt, & nusquam Caroli, vel successorum eius meminit, sed à solo Clero, & populo electos, & creatos fuisse tradit. porrò Gulielmus item Bibliothecarius, qui Anastasio successit, scripsit vitam Hadriani II. à Clero pariter, & populo solum electi.

Historia Sigiberti de priuilegijs Carolo Magno ab Hadriano Papa cōcessis, uidetur conficta.

Et cum fortè Legati Imperatoris tum Romæ adessent, & quæterentur se ad electionē Pontificis inuitatos non fuisse, responsum eis fuisse scribit Gulielmus, id ea ratione factum esse, ne Legatos Principum in electione Romanorum Pontificum expectandi mos inolesceret, qua ratione accepta, inquit Gulielmus, Legati omnē suæ mentis indignationē

medullitus sedauere, & ad salutandum electum etiam ipsi humiliter accesserunt.

Hæc certe apertissima demonstratio, vel nullum eiusmodi priuilegium datum fuisse Carolo, vel certe ab illo admissum non fuisse, manifestissimum reddit. Quod etiam inde confirmatur, quod & Carolus in Capitulari suo lib. 1. cap. 84. Et habetur etiam apud Gratianum dist. 63. can. sacrorum, decernit, liberas esse debere electiones Cleri, & populi, & Hadrianus II. in Concilio generali octauo can. 22. prohibet omnino Principibus, ne se electionibus Episcoporum admisceant; Et habetur hoc decretum etiam apud Gratianum dist. 63. can. 2. Et tamen neque Carolus, neque Hadrianus II. mentionem vllam faciunt priuilegij concessi ab Hadriano I. quā mentionem oīno facere debuissent, vel vt ei priuilegio Carolus renūciare se diceret, vel vt illud abrogari nouo decreto Hadrianus in generali Synodo declararet.

Electio Pontificis si per Imperatorem facta fuisset, summæ potestati Pontificis minime præiudicasset.

Addo postremo nihil præiudicari summæ Summi Pontificis auctoritati, etiam si verum esset Pontifices aliquando ab Imperatoribus fuisse creatos; tum quia id Imperatores non ex proprio iure, sed ex priuilegio Pontificis Maximi fecissent. tum quia Electores auctoritatem aliquam exercent in personam designandam, cui Pontificatus dignitas conferenda est, nullam exercere possunt in Pontificem electum, alioqui etiam Electores Imperatoris ius haberent in Imperatorem electū, cum reuera nullum ipsi habeant in Imperatorem, & magnum in eos habeat Imperator: quemadmodum & S.R.E. Cardinales, quamuis Electores Pontificis sint; tamen vbi electus est, non subijcitur illis Cardinalibus, sed Cardinales illi, vt Pastori, & Principi subijciuntur.

Pergit deinde Rex pag. 27. & addit, *Quod Imperatoris assensus, longo annorum decursu, eligendis Pontificibus interuenerit, Platina multiq; alij ex Pontificijs scriptoribus testes sunt, atque ipse Bellarminus in suo controuersiarum opere hoc commodè eludere non potest. quin & certam pecuniam, vt confirmationem obtinerent, Pontifices in imperatorium fiscum dependere cogebantur, quem morem penè ad septingentesimum Christi annum durasse, Sigebertus, & Luitprandus, alijq; Pontificiæ sectæ historici testes sunt.* hæc ille.

Gothi Reges, & Græci Imperatores Romanā Ecclesiam diu vexarunt.

Negare non possumus quin Principes Ariani, Gothi videlicet, cum multis alijs rebus Ecclesiam Catholicam afflixerint, tum hoc ipso, quod absque consensu suo, aliquando etiam absque numerata pecunia Pontificem creari non permittebant. quem morem sequuti sunt aliquandiu Græci Imperatores, qui Gothis expulsis, Italiam recuperauerunt. Sed hæc tyrannis ab initio anni quingentesimi initium accepisse, & anno Domini 684. desijsse videtur. hoc enim anno scribit Anastasius, Constantinum Imperatorem concessisse Benedicto II. Summo Pontifici, vt deinceps consensus Principis non expectaretur. Fuisse autem tyrannicam legem illam siue Gothorum, siue Græcorum, S. Gregorius

Papa

Papa disertis verbis testatur in explicatione psalmi quarti pœnitentialis.

Quid autem mirum est si Principes illi electioni Summorum Pontificum se admiscuerint, qui personas ipsas Pontificum vel exilio, vel carceribus, vel morte mulctabant? non enim iudicandum est de potestate Principum in Summos Pontifices ex eo quod aliquando fecerunt, sed ex eo quod iustè facere potuerunt. Sed si per annos circiter ducentos, ac fortasse minori tempore sustinuit Ecclesia tyrannidem illam, partim à Gothis partim à Græcis, per annos mille quadringentos libertatem suam obtinuit.

Pergit Rex pag. eadem, & ait, *Sed passim occurrunt Imperatorum exempla, qui Romanis Pontificibus suam potestatem abrogarunt. Otho Imperator Ioannem XII. Pontificatu abdicauit, quòd esset varijs criminibus, ac præcipue libidine infamis. Henricus III. Imperator exiguo temporis spatio Benedictum IX. Syluestrum III. & Gregorium VI. Synodaliter deposuit, cum insimulatos auaritiæ, tum quòd hanc in Principes extraordinariam potestatem proteruè, & procaciter vsurpassent*. hæc ille.

Sed facilis est responsio, nam neque Otho Ioannem XII. neque Henricus Benedictum, Syluestrum, & Gregorium propria, vel imperiali potestate deposuerunt, sed per Synodum Episcoporum Ecclesiastica auctoritate deponi curarunt. Id Rhegino, & alij citati testantur. Neque facile concedimus, iustam fuisse depositionem eorum Pontificum; sed hoc ad rem præsentem non pertinet. Illud autem quod Rex adiungit, depositos fuisse Benedictum, Syluestrum, & Gregorium quod hanc in Principes extraordinariam potestatem proteruè, & procaciter vsurpassent; aliquo testimonio probari oportuisset. Siquidem hic solum allegari video Marianum Scotum, Sigebertum, Abbatem Vrspergensem, & Platinam: poterat etiam addere Othonem Frisingensem, & Hermannum Contractum. Marianus ad annum 1045. sic loquitur: Henricus Rex Italiam ingressus pacificè à Romanis suscipitur. Papas tres non digne constitutos Synodaliter deposuit, neque causam particularem explicat.

An ab Imperatoribus fuerint vlli Romani Pontifices depositi.

Abbas Vspergensis eadem verba repetit, quæ videlicet à Mariano Scoto accepit. Sigebertus sic ait: Romæ vno contra duos, & duobus contra vnum de Papatu contendentibus, Rex Henricus contra eos Romam vadit, & eis canonica, & imperiali censura depositis, Suidigerius Bambergensis Episcopus, qui & Clemens Romanæ Ecclesiæ CLIII. præsidet. Hermannus Contractus sic loquitur; Iuxta Natalem Domini non longe ab vrbe Roma apud Sutrium Synodo item acta, causaq; erroneorum Pontificum diligentius ventilata, Gratianum Papam conuictum baculo pastorali priuauit.

Dein omnium tam Romanorum, quam aliorum consensu Suidege-

rum Episcopum Romanæ Ecclesiæ elegit Pontificem. Otho Frisingensis, auctor grauissimus lib. 6. Chronici cap. 36. sic ait; Porrò Gratianus Regi apud Sutrium occurrens ad leniendum ipsius animum diadema preciosum obtulisse dicitur. quem Rex primo, vt decuit, honorifice suscepit; postmodum autem collecto Episcoporum conuentu à Pontificatu pro nota simoniæ cedere persuasit. hæc Otho, qui verissimè scribit, Gregorium VI. qui ante Pontificatum Gratianus dicebatur, persuasum fuisse ab Imperatore, vt se ob notam simoniæ abdicaret Pontificatu. proinde non propriè Gregorius depositus fuit, vel ab Imperatore, vel à Synodo, sed sponte cessit, eo quod de crimine simoniæ conuictum se cerneret.

Gregorius VI. Papa non depositus fuit, sed ipse se Pontificatu abdicauit.

Non desunt tamen viri grauissimi, qui Gregorium VI. nullius criminis conuictum fuisse defendant, sed ad rem nostram non facit, qui hoc loco solum demonstrare volumus, à nullo auctore scribi, quod Rex hoc loco dicit, depositos fuisse Pontifices tres, eo quod extraordinariam potestatem in Principes proteruè, ac procaciter vsurpassent. Id enim nullus omnino scribit. Porrò Platina, qui vltimo loco adducitur nullam causam reddit, cur hi Pontifices in Concilio depositi fuerint, nisi quod essent mali.

Iam vero si ex his duobus exemplis Othonis, & Henrici Imperatorum aliquid efficeretur ad probandum, habere ius aliquod Imperatores ad Pontifices deponendos, multo facilius probaretur ex plurimis exemplis, habere Pontifices ius ad deponendos Imperatores. Isti enim duo Otho, & Henricus Pontifices deposuerunt, non auctoritate sua, sed Synodi, idest, Ecclesiastica potestate; Pontifices vero Imperatores deposuerunt, non laica Principum potestate, sed sua, ac propria.

Imperatores a Pontificibus depositi.

Exempla sunt ad manus. Gregorius iunior Imperatorem Leonem Isauricum, hæreticorum Iconoclastarum Principem excommunicatum priuauit vectigalibus Italiæ, ac per hoc Imperij parte mulctauit.

Testantur hoc, & laudant Græci scriptores Cedrenus, & Zonaras in vita Leonis Isaurici. Leo III. transtulit Imperium totum occidentale à Græcis ad Francos, ac per hoc priuauit dimidia Imperij parte Græcos Imperatores, & ea donauit Francos, de qua re testes sunt innumerabiles, quos adduximus in primo libro ex tribus, quos de Imperij translatione conscripsimus. Gregorius VII. Imperatorem Henricum IV. publica atque solemni cerimonia excommunicatum priuauit Imperio. quod rectè factum fuisse, quicquid pauci schismatici contra dicant, testantur omnes graues historici, & cæteri eius temporis auctores, quos, verbis singulorum in medio allatis, produximus in lib. 4 de Pontif. c. 13. Innocentius III. Othonem IV. Imperatorem deposuit, teste Flauio Blondo lib.

6. De-

6. Decadis 2. Innocentius IV. in Generali Concilio Lugdunensi assentientibus omnibus publicè deposuit Fridericum II. Imperatorem, Ecclesiæ persecutorem maximum. Extat adhuc sententia, cap. Ad Apostolicæ, de sententia, & re iudicata in 6. Clemens VI. Ludouicum IV. Imperatorem à Ioanne XXII. & Benedicto XII. excommunicatum Imperio priuauit. Vide Albertum Pighium lib. 5. Hierarch. Eccles. cap. 14. & 15.

Pergit deinde pag. 28. & adfert exempla Regum, qui Pontificibus strenuè restiterũt. Primum ex Vvalthramo in lib. de inuestituris Episcoporum, probat Episcopos Hispaniæ, Scotiæ, Angliæ; Hungariæ per Reges introisse cum pace temporalium purè, & integrè, ex antiqua institutione vsque ad modernam nouitatem. Vocat autem Vvalthramus modernam nouitatẽ decretum Gregorij VII. prohibentis inuestituras Ecclesiarum accipi à Regibus, & Principibus seculi. Respondemus, verũ esse per non breue tempus consueuisse Episcopos à Regibus inuestiri: sed Gregorium VII. fortissimum Ecclesiæ Dei vindicem, Dei auxilio fretum, non timuisse veteres, & sanctas Ecclesiasticas leges renouare, atque defendere. Scribit enim in Epist. ad Hugonem Diensem Episcopum, vt in Concilio habendo, cui ipse vt Legatus Apostolicæ Sedis præsessurus erat, canonem vicesimum secundum octauæ Synodi generalis renouari curaret, quo prohibetur Principibus omnibus, etiam Regibus, & Imperatoribus; ne se in Episcoporum electione admisceant. quam Gregorij sententiam de tollendis inuestituris Principum, defenderũt nõ solum successores eius Victor III. Vrbanus II. Pascalis II. & alij: sed etiã viri sancti, qui eo tempore floruerunt, vt duo sancti Anselmi, alter Cãtuariensis, alter Lucensis, & alij.

Dei inuestituris Episcoporum à Regibus vsurpatis.

Deinde Rex pag. eadem ex annalibus Franciæ Nicolai Gillij refert initium Epistolæ Philippi Pulchri Regis Francorum ad Bonifaciũ VIII. Pontificem, quæ Epist. ridiculam continet salutationem, qualem scribere potuit iracundia potius, quam consideratio. Scimus enim grauissimam inimicitiam gessisse Philippum Regem cum Bonifacio Pontifice, neque esse mirum, si iratis animis quædam exciderint, quæ sedatis nunquam excidissent.

Addit postea sanctum Ludouicum Regem publica pragmatica sanctione omnes Curiæ Papalis exactiones intra Regnum suum prohibuisse, & citat ad marginem, ex arestis Senatus Parisiensis. Ego vero legi quidem apud Nicolaum Gillium, inter alias sancti Ludouici ordinationes, hæc verba: Item exactiones, & onera grauissima per Curiã Romanam Ecclesiæ Regni nostri imposita, vel impositas, quibus Regnum nostrum miserabiliter depauperatum existit, siue etiam imponendas, aut imponenda, leuari, aut colligi nullatenus volumus, nisi pro rationabili, pia, & vrgentissima ineuitabili necessitate; & de spontaneo expresso consensu nostro, & ipsarum Ecclesiarum Regni nostri.

An S. Ludouicus Rex Francorum Papales exactiones in Regno suo prohibuerit.

Et fortasse hæc eadem verba habẽtur in aresto Senatus Parisiẽsis, quod mihi notum non est. Cæterum legi pragmaticam sanctionem eiusdem sancti Ludouici, quæ habetur ad finem tomi sexti Bibliothecæ Sanctorũ Patrum editæ Parisijs anno 1589. vbi habentur eædem ordinationes, demptis verbis suprascriptis, quæ videntur postea addita in odium Ecclesiæ Romanæ.

Legi etiam similes ordinationes tum apud Paulũ Æmiliũ, tum apud Robertum Gaguinum in vita sancti Ludouici, & verba illa à Nicolao Gillio recitata non reperio: sed cõtra potius legi apud eosdem auctores sanctum Ludouicum Romanæ Ecclesiæ Pontificibus, Innocentio IV. Alexandro IV. Vrbano IV. & Clementi IV. quorum temporibus vixit, fuisse addictum, & obedientem. Nam Innocẽtio IV. in Concilio Lugdunensi excommunicanti, & deponenti Imperatorem Fridericum, astitit sanctus Ludouicus, atque vt verbis Æmilij vtar: Se viresq; Regni sui, ac consilium Sacrosanctæ potestati tutandæ paratum esse professus, Innocentij causæ dignitatem, roburq; addidit. & infra. Interea Francus (sanctus Ludouicus) auctoritate nominis Franci tegens Pontificem, sacram insuper militiam in barbaram religionẽ professus erat. Denique in vita sancti Ludouici, quæ extat apud Laurentiũ Surium à confessario eius vt creditur scripta, inter alia monita, quæ sanctus moriens filio suo, Regniq; hæredi dedit; hæc verba habentur: Semper sis addictus, & deuotus Romanæ Ecclesiæ, eius Pontifici haud secus atque spirituali patri te morigerum præbeas.

S. Ludouicus Rex Francorũ Ecclesiæ Romanæ addictissimus.

Refert postea Rex eadem pag. & seq. ex Ioanne Maierio in lib. de schismate, & Concil. quid actum sit inter Pium II. Pontificem, & Ludouicum XI. Regem Francorũ, circa pragmaticam sanctionem, quam ex sententia Concilij Basiliensis Carolus VII. Rex Francorum edidit. Sed non est opus, vt in hac re diutius immoremur. quod enim Pius II. Ludouici temporibus efficere non potuit, vt pragmatica illa sanctio omnino de medio tolleretur; effecit postea Leo X. Francisco primo regnante. Itaque in Conclio Lateranensi sess. 11. pragmatica illa sãctio publico decreto sublata est. Sed hunc exitũ pragmaticæ sanctionis, quia causæ suæ parum fauebat, Rex facile præteriri passus est.

Pragmatica sanctio sublata.

Addit vltimo Rex pag. 30. & quatuor sequentibus exempla Regũ Angliæ, prædecessorum suorum. Siquidem Henricus primus Episcopatum Vvintoniensem Vvillelmo Gifferd contulit; eumq; contra noui concilij decretũ, de possessionibus cunctis ad Episcopatũ pertinentibus inuestiuit. Idem quoque Henricus Archiepiscopatum Cantuariensem Rodulpho dedit, eumq; per baculum, & annulum inuestiuit. Idem Turstano Eboracensi Archiepiscopo electo ad Callistum Pontificem proficiscenti mandauit, vt à Pontifice benedictionẽ nõ acciperet: quod cum ille neglexisset, Rex illi omnem suæ dominationis locum interdixit. atque hæc ex Matthæi Paris historia probãtur? Rex Edouardus primus inhibuit Abbati de Vval tam, & Decano sancti Pauli, ne decimas colli-

An antiqui Reges Angliæ Romanis Pontificib. obediẽtes, an refractarij fuerint.

colligerent in sumptus belli Hierosolymitani, quamuis ad hoc delegati essent a Pontifice Romano. Et quoniam Abbate interim mortuo Decanus Edouardo Regi pariturum se pollicitus est. Rex Iacobus triumphat, & dicit, [Hic hominem Ecclesiasticum teneo, qui Papæ non paruit, vt Regi suo pareret, in rebus quoque Ecclesiasticis. nondum scilicet noua hæc Iesuitarum Theologia Orbi innotuerat.] Idem Edouardus tres viros Ecclesiasticos puniuit, ex quo intelligitur, non esse Ecclesiasticos à Principis temporalis potestate exemptos. Edouardus II. patrem imitatus viros Ecclesiasticos in custodiam duci iussit. Edouardus III. maiorum vestigijs insistens Ecclesiasticos nonnullos vel carceri mancipauit, uel bonis temporalibus, & spiritualibus spoliauit. Denique sub Richardo II. publicorum ordinum decreto cautum est, ne quis beneficium à Pontifice Romano impetraret, qui secus faxit, extra Regis fidem, & tutelam censeretur, hęc ex Archiuijs Regijs deprompta esse dicuntur.

Ego vero admiror intra spatium quingentorum annorum tam paucos inobedientes à Rege numerari potuisse: cum constet à Regibus Angliæ per hoc tempus plurimos Sanctissimos Episcopos, vel Archiepiscopos, ob eam causam uexatos, quod mallent Pontifici potius obedire, quam Regi, & libertatem Ecclesiasticam fortissimè tuerentur. theologia enim hæc Iesuitarum non est noua sed antiquissima apud veros Catholicos, nisi forte plus valeat exemplum vnius Decani, quam plurimorum Episcoporum, sanctitate, doctrina, & miraculis illustrissimorum, & salutis æternæ Regis, & gregis sui cupidissimorum.

Notum est quanta passus sit sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariæ à Rege Vvillelmo, quot annis exulauerit, quoties ad Romanũ Pontificem confugerit, & quanta deuotione quocunque iret, ab omnibus, vt Angelus Domini reciperetur. Dedit illi tamen Deus post mortem Vvillelmi Regis gloriosam victoriam, sic enim scribit Edinerus Anglus in lib. 2. de vita S. Anselmi. Eo igitur tempore adunato in palatio Regis Londini cunctis primoribus Angliæ victoriam de libertate Ecclesiæ, pro qua diu laborauerat, Anselmus adeptus est; Rex enim antecessorum suorum vsu relicto, nec personas, quæ in regimen Ecclesiæ sumebantur, per se elegit, nec eas per dationem virgæ pastoralis Ecclesiis, quibus præficiebantur, inuestiuit.

Episcopi Angli sanctitate conspicui a Regibus uexati.

Non minus notum est, quanta, & quam grauia passus sit sanctus Thomas Archiepiscopus Cantuariæ, & Martyr ab Henrico II. Rege, cuius persecutionem fugiens ad Pontificem Romanum ipse quoque se contulit, sed is etiam uictoriam pręclaram obtinuit, cum post eius obitũ clarificante eum Domino signis, & virtutibus, idẽ Rex publicam pœnitentiam egerit.

Huic adiungi potest sanctus Edmundus Archiepiscopus Cantuariensis, qui ob defensionem Ecclesiasticæ libertatis, multa tum à Re-

ge, tum à Regni proceribus passus est. Itaque ipse quoque in exilium voluntarium concedens apud Pontiniacum obijt, vbi receptaculum, & refugium erat omnium ab Anglia propter iustitiam exulantium Prælatorum.

Sed ante hos omnes sanctus Dunstanus Archiepiscopus item Cantuariensis de manu Summi Pontificis Ioannis XIII. pallium, insigne Archiepiscopalis dignitatis accepit, & admirandæ sanctitatis, & miraculorum gloria clarissimus fuit; nec tamen effugere potuit, quin ab Eduino Rege mulierum amore corrupto in exilium pelleretur. Sed postea tamen ab exilio reuocatus maxima constantia semper Regum scelera redarguit, & optimo fine in pace quieuit; cuius vitam ab Osberto Monacho Cantuariensi sancti Dunstani æquali fideliter scriptam habemus.

Sanctus Hugo Episcopus Lincolniensis non pauca sustinuit à Richardo Rege, sed constantia, & virtute omnia superauit. Adscribam verba, quæ habentur cap. 18. vitæ ipsius: Cum aliquando Rex contra Regem Franciæ extra fines Regni sui alacriter dimicaret, & militi pecuniam multam erogasset, Archiepiscopum in patriam remisit cum mandato, vt Episcopis, & Prælatis in vnum conuocatis indicaret, se pecunia habere opus, cupereq; ab illis adiuuari. sed vir sanctus accuratius rem ipsam examinans, cum reperisset pauperculam, plebem hac ratione grauari, respondit, etiamsi omnes Regi consenseritis; at ego nequaquam illi consentiam. Vnus etiam ex Episcopis auditis rationibus, quas B. Hugo copiosè contra illam exactionem afferebat, illi adhæsit. Grauiter hoc Archiepiscopus accepit, & gradu concito ad Regem abijt, multa ei de sancto Episcopo conquestus. Audiens Rex solum Lincolniensem, suum retardasse conatum, & alium etiam Episcopum in suam sententiam pertraxisse; præ ira insaniens cuidam amico suo dixit; Sicut tu meam diligis salutem; ita ego tibi præcipio, vt Hugonem cum adhærente ei Episcopo penitus extirpare festines. Eiectus est ergo alter ille, & omnia, quæ possidebat, fisco Regis addicta sunt. Sed iustus tamquam leo confidens absque terrore erit, &c. Et tandem Rex videns constantiam viri, & quod minas vniuersaque pericula pro nihilo duceret, eum ex animo venerari cæpit. Addam, & pauca ex cap. 20 Hortantibus quandoq; amicis, vt maioris periculi vitandi causa in quadam re parui momenti Regi contra ius Ecclesiæ consentiret, sic fertur dixisse, Absit, vt personæ laicæ, cuiuscunque etiam dignitatis, & eminentiæ, priuilegium Ecclesiasticæ libertatis infringant. Mihi vero non contingant, vt timore potestatis alicuius, aut formidine difficultatis quantæcunque, ius Ecclesiæ Dominæ meæ Sanctæ Mariæ, quantum in me est, deperire sinam &c. Hic nos quoque Ecclesiasticum hominem tenemus. cui nota erat theologia, quam Iesuitæ hodie docent, non esse obediendum Regi, in præiudicium Ecclesiasticæ libertatis.

San-

Sanctus Richardus Episcopus Cicestrensis claudat hunc locum. Is electus fuit Episcopus contra sententiam Regis, propterea Rex furore percitus res Ecclesiæ Cicestrensis iussit confiscari. Episcopus multas iniurias, contumeliasq; perpessus ad Apostolicam Sedem se contulit, cui tunc Innocentius IV. præsidebat. preuenerant autem eum Legati Regij, vt etiam apud Summum Pontificem Sanctum virum Richardum fatigarent; sed Pontifex partibus auditis Beati Richardi electionem sua auctoritate confirmauit, atque eundem sacrarum manuum impositione Episcopum consecrauit. Reuersus in Angliam Episcopus, non solum bona Ecclesiæ suæ recuperare non potuit, sed etiam proposito edicto publico Rex omnibus interdixit, ne quis ei pecuniam mutuo daret. cæterum vir sanctus memor verborum sancti Iacobi, quòd Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & hæredes Regni, quod repromisit diligentibus se, egestate sua gaudens partes omnes boni Pastoris impleuit.

Hinc habemus, quod Rex quærebat, exempla Regum, qui bona non tantum temporalia, sed etiam spiritualia Ecclesiasticis per vim eripiebant. sed habemus etiam, quod Rex non quærebat, exempla Sanctorum Episcoporum, qui pro libertate Ecclesiastica tum agendo, tum patiendo fortissimè dimicabant.

Sed hoc loco prætereundum non est, hos ipsos quinque Anglicos Reges, quicquid tandem egerint, fuisse fide catholicos, neque unquã ab obedientia Summi Pontificis, ut supremi capitis Ecclesiæ defecisse. Nam Henricum primum post longas dimicationes pro inuestituris Episcoporum, constat cessisse Pontificum decretis. Id præter testimonium Edineri supra allatum, testatur Florentius Vigorniensis in Chronico anni 1107. his uerbis; Statuit Rex, vt ab eo tempore in reliquum numquam per dationem baculi Pastoralis, & annuli quisquam de Episcopatu, aut Abbatiã per regem, uel quamlibet laicam manum in Anglia inuestiretur.

Quinque Reges Angliæ, quos Iacobus pro causa sua adduxit, Pontificẽ Romanum, vt caput Ecclesiæ vniuersæ venerabantur.

Idem testatur Gulielmus Malmesberiensis lib. 5 historiæ his uerbis. Inuestituras Ecclesiarum post multas controuersias Deo, & sancto Petro remisit.

Edouardus primus sine dubio Catholicus fuit, & Summum Pontificem caput Ecclesiæ confessus est. Extat enim Epistola eius apud Thomam Valsingamum in anno 1302. ad Bonifacium VIII. cuius hæc est inscriptio. Sanctissimo in Christo Patri, Domino Bonifacio Sanctæ Romanæ, & uniuersalis Ecclesiæ Summo Pontifici, Edouardus Dei gratia Rex Angliæ salutem, & deuota pedum oscula beatorum.

Certè qui Bonifacium uniuersalis Ecclesię Summum Pontificem uocat, non potest ei negare obedientiam, & subiectionem, nisi ab Ecclesia vniuersali alienum se esse profiteatur. Et qui pedum deuota oscula Pontifici offert, numquam profectò

diceret, quod Iacobus Rex dicit, se nulla in re Pontifice inferiorem esse.

Edouardus II. vel ex eo Pontificis auctoritatem agnouisse se testatus est, quòd cum illo egit, vt Scotiæ Regem censuris Ecclesiasticis coerceret, audita prius causa, quæ inter vtrosque Reges controuertebatur.

Edouardus III. Epistolam scripsit ad Clementem V. Pontificem eodem Valsigamo teste, cum eadem inscriptione, videlicet, Sanctissimo in Christo Patri, Domino Clementi diuina prouidentia Sanctę Romanæ, & vniuersalis Ecclesiæ Summo Pontifici, Edouardus eadem gratia Rex Angliæ, & Franciæ, &c. deuota pedum oscula beatorum, & infra, pensata etiam deuotionis plenitudine, qua domus nostra Regia, & Clerus, & populus dicti Regni perstiterunt hactenus in obediẽtia Sedis Apostolicæ &c.

Denique de Richardo II. quod fuerit etiam ipse Catholicus dubitari non potest. nam cum eius tempore, schisma factum esset in Ecclesia, creato Antipapa Clemente VII. contra Vrbanum Papam VI. Richardus Rex legem tulit, vt qui alium Pontificem, præter Vrbanum, quem vnicum, & verum Ecclesiæ caput appellat, agnouerit, bonis omnibus, & Regis protectione priuetur.

Reges Scotiæ à Donaldo primo usq. ad Mariã huius Iacobi sexti matrem, per annos mille trecentos, Catholici fuerunt.

Sed esto, quinque isti Reges alieni à Sede Apostolica fuissent; an non deberet Rex Iacobus imitari potius ducentos circiter Reges prædecessores suos, partim Anglos, partim Scotos, quam quinque? Constat enim ex Ioanne Lesleo Reges Scotorum à Donaldo primo, qui anno salutis 197. à Sancto Victore Pontifice fidem Christianam accepit, vsque ad Mariam huius Regis matrem, Catholicos, & Romanæ Apostolicæ Sedi obedientes fuisse. Numerantur autem 84. Reges, vel, vt alij volunt, supra 90.

Reges Angliæ ab Ethelberto usque ad Henricum octauum per annos nongentos Catholici fuerunt.

Nec minus constat ab anno salutis 600. Reges Angliæ ab Ethelberto, qui primus fidem Christianam à S. Augustino suscepit, vsque ad S. Edouardum, idest, vsque ad annum sal. 1066. non solum Catholicos, sed etiam Romanæ Sedis deuotissimos fuisse, vt tradunt Beda, Polydorus, & alij numerantur autem Reges isti circiter octoginta. Itaque solum supersunt post conquestum Reges viginti, à Vuillelmo primo vsq; ad Henricum VIII. ex quibus quinque solos Rex Iacobus sibi ad imitandum proposuit, omissis quindecim, vel potius ducentis & quindecim, quos & Catholicos, & Apostolicæ Sedis obedientes fuisse negare non potuit.

Iaco-

Iacobum Regem ab hæresi excusari nulla ratione posse. Cap. VII.

IS digressionibus expeditis, Rex à pag. 35. usque ad 40. probare nititur, se neque Apostatam esse; neque hæreticum. Apostatam propriè non esse facilè concedi potest. Illi enim dicuntur Apostatæ, qui Christianam fidem, & religionem omnino deserunt, ut ne Christiani quidem dici velint; qualis fuit Iulianus Imperator, qui ex Christiano paganus factus, cognomen Apostatæ sibi peperit. Quod autem Rex dicit Patrem suum, & Auum paternum idem de fide secum sensisse; à Matre quoque nullis litteris, quas frequenter ab ea accipiebat, inuitatum ad Pontificiam religionem, quin etiam supremis verbis per Præfectum domus ab ea sibi mandatum; posse se in Religione, quam colebat perseuerare, modo probè, sanctèq; viueret, & commissos populos, prudenter, & piè gubernaret, denique Matrem eandem iussisse, vt in Baptismo filij sui, ceremonia sputi nupera non uterentur, nolle enim se, ut impurus Presbyter in os infantuli sui inspueret.

Respondeo, quod ad cerimoniam sputi attinet, illam non esse nuperam, cum eius meminerint S. Ambros. lib. 1. de sacram. c. 1. S. Greg. in Sacramentario, Beda in hom. in Euangelium Dominicæ 12. post Trinitatem, Rabanus lib. 1. de instit. cleric. cap. 27. Hugo de Sancto Victore lib. 1. de sacram. cap. 18.

Cerimonia illa, qua tãguntur saliua nares, & aures baptizãdorum antiquissima est.

Neque uerum est, ea cerimonia saliuam Presbyteri in os infantuli inspui, sed solum aures, & nares saliua tangi, vt Patres citati dicunt, & Ecclesia seruat. hæc enim sunt uerba venerabilis Bedæ; Vnde credo mos increbuerit Ecclesiæ; vt Sacerdotes illius his, quos percipiendis baptismi sacramentis præparant; prius inter cætera consecrationis exordia, de saliua oris sui nares tangant, & aures, dicentes Epheta. Itaque credibile non est, eam cerimoniam à Catholica Regina fuisse prohibitam.

Quod ad Parentes Regis attinet, dico, non deesse apud nos, qui Regis Patrem, & Matrem, fortasse etiam Auum paternum viderunt, quique pro comperto habere se dicant, Patrem, & Auum Regis fuisse Catholicos: Reginam uero matrem, non solum ipsam fuisse Catholicam, sed etiam dedisse omnem operam, ut filium a Nouatorum erroribus ad antiquam, & ueram fidem traduceret. Quin etiam ostenduntur hic Romæ Epistolæ non paucæ manu propria eiusdem Reginæ exaratæ, quæ satis testantur zelum eius de conuersione filij ad Catholicam

Religionem. Neque fidem habemus Pręfecto domus Meluino, qui cum hæreticus sit, mirum non est, si ea sibi à Regina moriente dicta esse confingat, quæ ad hæresim suam commendandam pertinet.

Porrò hæreticum se non esse Rex dicit, quia scripturis Canonicis credat; quia tria fidei Symbola Apostolicum, Nicænum, & S. Athanasij libens iuret; quia prima quatuor Concilia generalia, tamquã Catholica, & orthodoxa veneretur; quia quicquid quadringentis post Christum annis (quingentis in Anglicano libro legitur) vnanimi consensu Patres ad æternam salutem esse necessarium, statuerunt; aut cũ ijs ita sentiat, aut modesto silentio obmutescat, reprehendere certè non audeat. Sed hæc non satis esse, vt hæreticus dici non possit, facili negocio demonstrabimus.

Heretici scripturis sacris non vere credunt.

Primum enim, scripturis Canonicis, sine certo fundamento Rex credit, ac per hoc propriè non credit. Dicit enim duos esse ordines scripturarum, vt à Bellarmino tradi affirmat lib. 1. de Verbo Dei cap. 4. & quidem scripturas secundi ordinis, non esse tantæ auctoritatis, vt fidei vllum caput inde stabiliri possit. Porrò Bellarminus facit quidem duos ordines scripturarum, vnum earum, de quarum auctoritate numquam dubitatum est: Alterum earum, de quibus à nonnullis veterum dubitatum est; sed tamen vtriusque ordinis Bellarminus affirmat, scripturas esse diuinas, & Canonicas, & ex vtroque ordine scripturarum posse elici, & stabiliri capita fidei. Idq; probat fusissimè in sequentibus capitibus. Scripturæ secundi ordinis sunt Tobias, Iudith, Baruch, Sapientia, Ecclesiasticus, Machabæi, & alia quædam. atque hæc sunt ex quibus Rex & cæteri Caluiniani negant posse elici, vel stabiliri dogmata fidei.

A quibus ego libenter quærerem, vnde habetis scripturas primi ordinis esse diuinas, & Canonicas: scripturas secundi ordinis non esse tales? Nam certè ex ipsis scripturis neutrum probari potest. nusquam enim scriptum est, libros Genensis, & Exodi esse diuinos; libros Tobiæ, & Iudith non esse: librum Isaiæ esse Canonicum; librum Baruch non esse: ex libris Prouerbiorum, ex Ecclesiaste, ex Canticis, posse elici dogmata fidei; ex libris Sapientiæ, & Ecclesiastici non posse: denique libros Regũ Canonicos; libros Machabæorũ apocryphos esse. Dicẽt prioris ordinis libros hebraica lingua scriptos inueniri, posterioris nõ inueniri scriptos nisi græcè aut latinè. At scriptura nusquam docet, libros hebraicè scriptos esse Canonicos; alios non esse. Neque æquum est Spiritum Sanctum, qui est verus auctor scripturarũ alligare velle ad linguam hebraicam, vt Iudæi faciunt, quasi non potuerit etiam tempore testamenti veteris librum dictare lingua græca, aut latina. Itaque rectè S. Augustinus lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 36. Libros, inquit, Machabæorũ, non Iudæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet. Dicẽt, libros primi ordinis apud omnes indubitatos semper fuisse: de libris secundi ordinis aliquos scriptores aliquando dubitasse. At non ideo prioris ordinis libri sunt habendi

Qui sint libri Cãonici, & qui apocryphi, ad Ecclesiæ iudiciũ pertinet.

diuini,quia de illis scriptores particulares, non dubitarunt; neque posterioris ordinis sunt habendi apocryphi,quia de illorũ auctoritate aliqui dubitarunt. alioqui fides nostra ab hominum dubitatione, uel non dubitatione penderet.Sed illi soli sunt habendi libri canonici, & diuini, quos Mater Ecclesia, quæ spiritum Dei habet, & est columna, & firmamentum veritatis per eos summi Pastoris, vel Conciliorum legitimorũ dicit, verè esse Canonicos, & diuinos. Verè enim scripsit S. Augustinus; Euangelio non crederem,nisi me Ecclesiæ commoueret auctoritas. lib. contra Epist. fundamenti cap. 5.

Non minus de sensu, quã de numero librorũ diuinorum incerti sunt nouatores.

Quemadmodum igitur Ecclesiæ credimus nos Catholici docenti, libros primi ordinis esse diuinos; ita eidem credimus docenti, libros secundi ordinis esse diuinos, omnes enim istos libros enumerat inter Sacros, canonicos, & diuinos Innocentius primus Pontifex in epist. ad Exuperium; Gelasius primus item Pontifex in decreto de libris sacris edito in Concilio 70. Episcoporum; Concilium Carthaginense tertium can. 47. Concilia denique generalia Florentinum, & Tridentinum. Ecclesia vero, non ex verbo Dei scripto, sed ex verbo Dei à maioribus per temporum successiones tradito didicit, qui sint libri Canonici, qui sint apocryphi. Rex autem qui verbum Dei scriptum proferre non potest, cum nullum extet de hac re: verbum Dei traditum non recipit, quia Nouatores recipi prohibent; Ecclesiæ iudicium, idest, summi Pastoris, & Conciliorum (extra prima quatuor) non admittit: quid superest,nisi ut arbitrio suo,aut Nouatorum opinionibus aquiescat, ac per hoc de ipso verbo Dei, non verbo Dei, sed humano iudicio credat?

Quod autem dixi de Scripturis sanctis,idẽ de intelligentia scripturarũ dici potest. Nouatores enim vbi scriptura proprijs, disertisq; uerbis loquitur, pro nihilo ducunt,ea verba in tropos, & figuras transmutare, si quando opinioni suæ non fauent. sic verba illa Cœnæ rotunda, clara, perspicua, Hoc est enim corpus meum, mille figuris inuolunt Caluiniani, ut quidlibet aliud significare videantur, quam quod verè, proprieq; significant; sic illud Apoc. 11. de duobus Prophetis cum Antichristo pugnaturis atque ab eo interficiendis, & paulo post a Deo resuscitandis; omisso litterali, plano, proprio, ac perspicuo sensu, omnino laborant, vt metaphoris obscurent,atque ad alia transferant, quæ nos Catholici à proprio sensu alienissima esse censemus, sed de his hactenus.

Non satis est admittere tria symbola fidei, & quatuor prima Cõcilia, vt quis Catholicus dici possit.

Venio ad tria symbola, & quatuor prima Concilia. Scimus Lutheranis sacramentarios, & sacramentarijs Lutheranos hæreticos esse; Scimus Pelagianos, & Monothelitas Catholicis, & Protestantibus hæreticos esse; Scimus alios plurimos alijs omnibus, præterquam suæ sectæ hominibus, hæreticos esse: & tamen isti omnes recipiunt scripturas canonicas, tria Symbola, & quatuor prima Concilia, & Patres primorum quadringentorum annorum minimè spernunt.

Vel igitur Pelagiani, Monothelitæ, aliiq; id genus homines hæretici non sunt, vel non satis est ad hæreticum nomen fugiendum illa recipere atq; admittere, quæ Rex Anglorũ recipere atq; admittere se dicit.

Neque multum refert quod Pelagius hæresiarcha antiquior fuerit tertio, & quarto Concilio: nam Pelagiani noui, qui tempore sancti Prosperi, & sancti Fulgentij pelagianam hæresim renouarunt, posteriores quatuor Concilijs fuerunt, neque ea negabant. Vt etiam hoc tempore Græci in articulo de Processione Spiritus Sancti à Patre, & Filio, hæretici habentur à Lutheranis etiam, & Clauinistis; & tamen scripturas, tria symbola, quatuor Concilia, & Patres veteres venerantur. non igitur ista sufficiunt.

Nulla ratio reddi potest, cur primis quatuor Concilijs fides haberi debeat, & reliquis non debeat.

Deinde quæro à Rege, cur quatuor tantum prima Concilia generalia recipit? cur non quintum etiam, sextum, septimum, octauum; deinde Lateranensia, Lugdunensia, Viennense, Constantiense, Tridentinum? fortasse Ecclesia Christi post annum quigentesimum perijt? At Regni Christi, quod est Ecclesia non erit finis Luc. 1. Et aduersus Ecclesiam porte inferi non præualebunt. Matth. 16. fortasse mansit Ecclesia post annum quingentesimum, sed inuesibilis, & in antris, ac speluncis delitescens? At Ecclesia ciuitas est supra montem posita, quæ abscondi non potest Matth. 5. Et semper illud impleri poterit: Si te non audiret, dic Ecclesiæ Matth. 18. Et recte S. Augustinus de Ecclesiæ exponit illud. Psal. 18. In sole posuit tabernaculum suum, idest, inquit, in manifestatione Ecclesiam suam, non in occulto, non quæ lateat, nõ velut operta, ne fortè fiat sicut operta super greges hæreticorũ. In sole ergo posuit tabernaculum suum, quid tu hæretice fugis in tenebras? Hæc S. Augustinus.

Ecclesia semper est visibilis.

Fortasse post annum quingentesimum nulli extiterunt hæretici noui aduersus quos Concilia noua conuocanda essent? At extiterunt Monothelitæ, qui vnam in Christo voluntatem esse docebãt; quam hæresim condemnarunt Patres in Concilio sexto. Extiterunt & allij, atque alij aduersus quos varijs temporibus varia Concilia cogenda fuerunt. numquam enim bella hæreticorum defuerũt, neque deerunt vnquam, donec Ecclesia militans appellabitur.

Colatio Conciliorum primi, et sexti.

Fortasse defuit aliquid Concilijs reliquis, quod in solis primis quatuor inueniri potuit? At quid illud est? Confer Concilium primum cum sexto. In primo adfuerunt Episcopi vndique euocati; adfuerunt & in sexto. In primo adfueruut Legati Apostolicæ Sedis; adfuerunt & in sexto. In primo adfuit Imperator Constantinus; adfuit & in sexto Imperator nominis eiusdem. In primo dictum est anathema Arianis, atque inde tota Ecclesia Arianos, vt manifestos hæreticos detestata est, In sexto dictum est anathema Monothelitis, atque inde tota Ecclesia Monothelitas, vt manifestos hæreticos detestata est. In primo creditũ est adfuisse doctorem Spiritum Sanctum, & à Patribus in Christi nomine congregatis, dici potuisse, Visum est Spiritui Santo, & nobis. At hoc idem

idem creditum est in sexto, nisi forte Spiritus Sanctus Ecclesiam deseruisse dicendus sit, qui missus est vt eam doceret omnem veritatem. Quod autem diximus de comparatione Concilij primi cum sexto, idē dici potest de comparatione primi cum reliquis eodem modo, & ordine congregatis. Quare vel dicendum est, nulla esse Concilia, ac ne prima illa quidem, in quibus fuerit auctoritas nouarum hæresum damnandarum; vel eadem auctoritas tribuenda est omnibus Concilijs generalibus ritè congregatis; ac per hoc frustra recipit quatuor prima, qui non recepit alia subsequentia.

Sed venio ad singula, quæ Rex post Scripturas Sanctas admittere, & venerari se dicit. Nego symbolum Apostolicum ab eo plenè recipi. Articulus quintus est, Descendit ad inferos; qui etiam repetitur in symbolo S. Athanasij, & habetur passim in Cathechismis Lutheri, & Caluini, & aliorum omnium tum Catholicorum, tum hæreticorum. Hunc tamen articulum Caluiniani, quales sunt in Anglia tum Potestantes, tum Puritani, verbo confitētur, re ipsa negant. Si quidem apud Caluinum lib. 2. instit. cap. 16. in paruo Cathechismo, in psychopannychia, & alibi, Christum descendisse ad inferos, est pœnas damnatorum pertulisse: pertulisse aūt pœnas damnatorū Christū Caluinus dicit, primum in horto, cum calicem passionis transferri à se rogauit; deinde in Cruce, cum ait, Deus meus vt quid dereliquisti me?

Hæretici non integrè recipiunt symbolum Apostolorum.

At symbolum Apostolicum tradit, Christum ad inferos descendisse post mortem, non dum viueret in horto, vel in Cruce. & hæc est traditio omnium veterū Patrum, qui primis quingentis annis floruerunt: Christum videlicet post mortem, secundum animam descendisse ad locum subterraneum animarum, secundum corpus iacuisse in selpulchro.

Christus secundum animam verè descendit ad inferos, secundum corpus verè iacuit in sepulchro.

Consule ex Græcis sanctum Ignatium in epist. ad Trallianos S. Iustinum in dialogo cum Triphone, S. Irenæum lib. 5. extremo, Clemētem Alex. lib. 6. strom. Origenem hom. 15. in Genesim, Eusebium Cæsariensem lib. 4. de demonstr. Euang. c. 12. S. Cyrillū Hierosolym. Catechesi 4. S. Athanasiū lib. de incarnatione Verbi, qui incipit, Mos pij hominis. S. Basilium in Psal. 44. & 48. S. Gregorium Nissenū orat. 1. de Resurrectione Christi. S. Gregorium Nazianzenum orat. 2. de Pasca. S. Epiphanium in Ancorato ante medium. S. Ioānem Chrysost. homil. 2. de Symbolo. S. Cyrillum Alex. lib. 12. in Ioann. cap. 36. & in lib. de recta fide ad Theodosium.

Ex Latinis Tertullianum in lib. de anima cap. 31. & 32. S. Hippolitum Martyrem in orat. de Antichristo. S. Hilarium lib. 10. de Trinitate, & in Ps. 138. S. Philastrium in lib. de hæresibus cap. de descensu Christi ad inferos. S. Gaudentium tract. 6. de Exod. S. Ambrosium lib. 3. de fide cap. 3. S. Hieronymum in cap. 4. ad Ephes. in cap. 9. Zachariæ, & in cap. 3. Ecclesiastæ. Prudentium in hymno 1. & 9. καθημερινῶν, Ruffinum in explicatione Symboli. S. Augustinum epist.

57. ad Dardanum, & 99. ad Euodium, & tract. 78. in Ioann. & in Ps. 85. & lib. 17. in Ciuit. Dei cap. 11. & lib. 20. c. 15. S. Leonem serm. 1. de Resurrectione. S. Fulgentium lib. 3. ad Transimundum Regem ca. 23. S. Vigilium Mart. lib. 2. aduersus Eutychetem. S. Gregorium lib. 13. Moral. cap. 20. Ex his nullus est qui non vixerit primis quingentis annis, S. Gregorio excepto, quem addere volui, vt Apostolum Anglorum.

Consulat Rex hos veteres Patres, & si illis fidem habet, intelligat, circa Symbolum Apostolicum multum se cum suis à veteris Ecclesiæ sẽtentia aberrare. Neque solum in hoc articulo sed etiam in articulo de Ecclesia Catholica, & in articulo de Remissione peccatorum, Rex Anglorum verba, non sensum tenet. Neque enim credere potest Ecclesiam esse Catholicam; dum Ecclesiam non habet, nisi particularem, quæ Regnum Angliæ non egreditur, vt initio demonstrauimus. Neque veram peccatorum remissionem credere potest, qui cum Nouatoribus credit, peccata semper hærere in homine quantumuis iustificato, quamuis non imputentur. Non autem posuerunt Apostoli in Symbolo, credo non imputationẽ peccatorũ; sed credo remissionẽ, veram vtique & plenam. alioqui potẽtior fuisset culpa primi hominis, quæ omnes ex Adamo genitos verè, ac proprie inquinauit; quam gratia secundi hominis; quæ renatos in Christo, non potuit vere, proprieq; purgare. sed de his multa in Controuersijs diximus, quæ repetenda non sunt.

Henrici non integrè recipiunt symbolum Nicænum, siue Cõstantinopolitanum.

Porrò quod attinet ad Symbolum Nicænum, si Rex illud admittat cum additione Concilij secundi generalis, vt passim in Ecclesijs omnibus legitur; inueniet in eo hæc verba, Confiteor vnum baptisma in remissionem peccatorum. quæ verba recitari solent; sed credi non solent à Caluinianis, quorum doctrinam Rex ipse, Angli, & Scoti sequuntur. Primum enim quod attinet ad infantes, credunt Caluiniani, filios fideliũ nasci sanctos, & sine baptismo posse saluari; proinde non baptizari in remissionem peccatorum. vide Caluinum lib. 4. Institut. cap. 16. & in Antidoto Concilij Trid. sess. 6. cap. 5. Quod vero attinet ad Adultos, illi per fidem, eorum opinione, iustificantur, quæ Baptismum præcedit, sic nulli omnino apud eos baptizantur in remissionem peccatorum. Hæc causa est, cur Caluinus lib. 4. Instit. cap. 14. in definitione Sacramenti nihil aliud posuerit, nisi obsignationem promissionũ beneuolentię Dei erga nos: & pro testationem pietatis nostræ erga Deum, remissionis peccati, aut infusionis inhærẽtis gratiæ nulla mentio. Denique in Antidoto Concilij sess. 5. Manet, inquit Caluinus, verè peccatum in nobis, neque per baptismum statim vno die extinguitur; sed quia deletur reatus, imputatione nullum est. hæc ille. Itaque ex sententia Nouatorum, peccatum numquam verè remittitur, vt non sit, sed solum, vt non imputetur; hæc autem remissio, per non imputationem infantibus contingit, quia Sanctorum sunt filij; Adultis vero per propriam ipsorum fidem. Potest igitur apud eos deleri articulus Symboli, Confiteor vnũ baptisma in re-

in remissionem peccatorum.

Verum autem esse hunc articulum, ac de propria, & uera remissione intelligendum docent omnes veteres Patres primorum quingentorum annorum, quibus si Rex fidem haberet: Protestantibus suis fidem nullam haberet. Atque, vt vnum de multis testimonium proferam, S. Augustinus in lib. 3. de anima, & eius origine cap. 9. Noli, inquit, credere, noli dicere, noli docere infantes, antequam baptizentur morte præuentos, peruenire posse, ad originalium indulgentiam peccatorum, si uis esse Catholicus. Idem in epist. 156. alias 157. ad Optatum; Non est, inquit, falsa etiam in paruulorum baptismate remissio peccatorum, nec verbotenus dicitur, sed ueraciter agitur. Nam (ut iam uerbis utar) quæ in Epistola beatissimi Zozimi leguntur. Fidelis Dominus in uerbis suis, eiusq; baptismus re, ac uerbis, idest, opere, confessione, & remissione uera peccatorum in omni sexu, ætate, conditione generis humani eandem plenissimè tenent. nullus enim, nisi qui peccati seruus est, liber efficitur, nec redemptus dici potest, nisi qui uerè per peccatum fuerit ante captiuus. sicut scriptum est, Si uos filius liberauerit, uerè liberi eritis. Per ipsum enim renascimur spiritualiter, per ipsum crucifigimur mundo, ipsius morte, mortis ab Adam omnibus nobis introductæ, atque transmissæ uniuersæ animæ, illud propagatione contractum chirographum rumpitur, in quo nullus omnino natorum antequam per baptismũ liberetur, non tenetur obnoxius. In his enim uerbis Apostolicæ Sedis tã antiqua, atque fundata, certa, & clara est Catholica fides, ut nefas sit de illa dubitare Christiano. Hæc S. Augustinus.

Venio ad tertium Symbolum, in quo uerba illa leguntur, Inde uenturus est iudicare uiuos, & mortuos, ad cuius aduentum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationem; Et qui bona egerunt, ibunt in uitam æternam, qui uero mala in ignem æternum. In quibus uerbis confitemur iudiciũ nouissimum, in quo iustus Iudex pro qualitate factorum, reddet aliis coronam iustitiæ, aliis opprobrium, & supplicium sempiternum. Nam si non pro meritis operum, sed in gratiam fidei, uel iustitiæ Christi misericorditer imputatæ fidelibus vita æterna daretur, non esset opus iudicio, neque discussione factorum; neque oporteret Iudicem iustum, sed Patrem misericordem aduenire, neque rationem de factis propriis reddere, sed Christi iustitiam nobis imputatam, & fide apprehensam ostendere deberemus: hunc ergo articulum credere non poterit Rex si cum Caluino, & Protestantibus credet, omnia opera iustorum esse peccata. hæc enim sunt uerba Caluini lib. 3. Instit. cap. 14. Nullum à Sanctis exire potest opus, quod non mereatur iustam opprobrii mercedem. Quam enim rationem reddent iusti de factis propriis Iudici Christo, si omnia opera ipsorum uitiosa sunt, & merentur iustam opprobrii mercedem? Et si iusti rationem

Neque Symbolũ S. Athanasii integrè recipiunt.

reddere non poterunt de factis proprijs, certè multo minus rationem reddere non poterunt iniusti: quorsum igitur stabimus omnes ante tribunal Christi, vt reddat vnusquisque de factis proprijs rationem?

Dicent fortasse, quod solent, opera quidem iustorum esse omnia sordida, & immunda, sed per misericordiam Dei tegendam esse immunditiam, & reputanda fidelibus propter Christum, ac si munda essent. At si ita esset, non iustitia Iudicis, sed (ut supra dixi) misericordia Patris uel liberalitate Principis opus esset. Quorsum igitur articulus Symboli dicit. Venturus est iudicare viuos, & mortuos, & reddituri sunt omnes de factis propriis rationem? Et cur Apostolus in 2. ad Timoth. cap 4. clamat; Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi in illa die iustus Iudex? cur & Coapostolus eius Petrus, in priore epist. cap. 1. similiter clamat: Et si patrem inuocatis eum, qui sine acceptione personarum iudicat secundum vniuscuiusque opus in timore incolatus vestri tempore conuersamini? cur ipse Dominus, qui Iudex uenturus est, Matth 16 prædicit, uenturum se cum Angelis suis, ut reddat vnicuique secundum opera eius? Sed nolo esse longior, ne uideat de dogmatibus disputare, non Apologiam scribere.

De concilio Nicæno, quod non magni fiat ab hæreticis huius temporis.

Venio ad quatuor prima Concilia. Concilium Nicænum, quod est primum generalium Conciliorum, duabus potissimum de causis conuocatum est, ut quæstio de fide diuinitatis filii Dei, & dissensiones de celebrando Paschate definirentur. Id testatur S. Athanasius in lib. de Synodis Arimini, & Seleuciæ, non procul ab initio; necnon Constantinus in Epistola, quam refert Eusebius lib. 3. de uita Constantini. Itaque S. Epiphanius hæresi 70. scribit, Constantinum Imperatorem duo magna bona contulisse in Ecclesiam, unum quod congregari curauerit Synodum Nicænam, alterum quod in ea Synodo curauerit terminari quæstionem de Paschate. Porrò questionem vtramque sacra illa Synodus, non tam ex scripturis, quam ex traditione non scripta definiuit. De quæstione fidei testis est Theodoretus lib. 1. hist. cap. 8. eam ex sermonibus non scriptis fuisse terminatam, quamuis enim scripturæ pro utraque parte adducerentur inter disserendum: tamen Ariani ad suam sententiam illas detorquebant, neque finis disputandi ullus fuisset, nisi Episcopi, qui de toto Orbe conuenerant, ex traditione maiorum ueram intelligentiam scripturæ colligentes, eam fidem tenendam esse decreuissent, quam ante motam quæstionem in Ecclesijs totius mundi à maioribus prædicatam, & receptam esse constabat. Decretum autem de Paschate celebrando die Dominico, ne poterat quidem ex scripturis ullis deduci, sed ex sola traditione ab Apostolis, atque in primis à sancto Petro acceptа, & in Vrbe custodita, formatum est. Quæ cum ita sint, uideat Rex; quam bene cum Patribus Nicænæ Synodi Ministri Caluiniani, & Lutherani conueniant, qui traditiones non scriptas reijciunt, & quæstiones

inter-

interminabiles reddunt.

Extat præterea canon tertius Nicæni Concilij ut non permittantur in domibus Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum mulieres habitare, excepta Matre, Sorore, Amitta, vel Matertera, ex quarum cohabitatione carnalis commercij suspicio oriri non potest. Quomodo igitur, si in Regno Angliæ Nicæni Concilij regulæ locum habent, in domibus Episcoporum inueniuntur vxores, & filiæ cum gregibus ancillarum, non minore numero, vel licentia, quam in domibus laicorum? Dicent fortasse ex historia Sozomeni haberi, in eodem Nicæno Concilio, interueniente Paphnutio, in arbitrio Episcoporum, atque aliorum Ecclesiasticorum relictum esse, vt vxoribus pro libito vterentur.

At historia illa Sozomeni conuincitur esse falsa ex canone Concilij paulo ante citato; Si enim in arbitrio relictum esset, vti vxoribus, vel non vti; certè Concilium excepisset etiam vxores, & filias; vbi matres, & sorores excepit. Deinde S. Epiphanius hæresi 59. & S. Hieronymus in lib. aduersus Vigilantium, apertè scribunt, esse contra Canones, neque esse licitum Episcopo, & Presbytero, ac Diacono liberos gignere. Et certè sancti Patres Epiphanius, & Hieronymus, maiori fide digni sunt, quam Sozomenus, qui posterior tempore, & inferior doctrina, & sanctitate fuit. Adde quòd, Sozomeno auctore, Paphnutius ijs solijs Episcopis, ac reliquis Ecclesiasticis vsum coniugum liberum esse volebat, qui eas ante sacros Ordines accepissent; illicitum autem esse, post ordines sacros coniugio copulari. At Episcopi Anglicani contempta Lege Concilij, contra morem non modo Latinorum, sed etiam Græcorum Christianorum vxores ducunt etiam post adeptum Episcopatum. Itaque nullam habent excusationem, nisi fortè velint liberè confiteri, quod verissimum est, se veros Episcopos non esse, quippè qui ritè ordinati non sint, neque aliquid de Episcopatu habere, nisi quæ sibi iniustè vsurpant, nomen, & opes. At qui hoc est longissimè abesse à regulis Nicæni Concilij, vbi can. 4 Episcopi ordinari iubentur à tribus saltē Episcopis, qui & ipsi ab alijs ritè ordinati sint. nemo enim dare potest quod antea non accepit. Episcopi autem Protestantes à nullo vero Episcopo ordinati meri laici sunt.

Historia Sozomeni de coniugio sacerdotum falsa conuincitur.

Iam de secundo Concilio nihil est, quod hic addam, cum paulo ante ex Symbolo in hoc Concilio edito demonstrauerim fidem Protestantium, & ipsius Regis alienam esse à fide Patrum huius Concilii.

De secundo, & tertio Concilio generali.

Ex tertio Concilio generali, quod est Ephesinum primum, nihil aliud adducam, nisi partem Epistolæ Theodosij iunioris Imperatoris ad hanc ipsam Synodum missæ; ut Rex intelligat, quæ sint partes Regum in concilijs, & quorum propriè munus sit in Concilijs sedere, & iudicare. Extat autem Epistola Græcè, & Latinè. Igitur, inquit Theodosius, Candidianū præclarissimum religiosorum domesticorum comitem ad

sacram vestram Synodum abire iussimus: sed ea lege, & conditione, vt cum quæstionibus, & controuersijs, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quicquam commune habeat. nefas est enim qui Sanctissimorum Episcoporum catalogo adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negocijs, & consultationibus admisceri; verum, vt Monachos, & seculares, ac cæteros denique omnes, qui huius spectaculi causa uel eò nũc cõfluxerũt, vel in posterum fortè confluent, ab eadem illa ciuitate modis omnibus submoueat; tum etiam, vt diligenter prospiciat, ne qua dissensio ex mutuo repugnandi studio coacta, & sæuæ tempestatis instar debachata, sanctissimæ Synodi vestræ consultationem, quouis modo perturbet. hæc ibi.

Videt certè Rex in Concilijs Ecclesiæ legitimis, quale hoc tertium fuit, non conuenisse omnes Ecclesiasticos, sed solos Episcopos. Videt præterea negocia Ecclesiastica ad Reges seculi non pertinere; nisi ut fortè protegant Episcopos atque eorum tranquillitati consulant, qua de causa Theodosius Candidianum misit, & in primo, & quarto Concilio Imperator ipse adesse voluit. Videt postremo ex his apertissimè colligi, Regem non esse caput Ecclesiæ, quomodo enim ab Ecclesiasticis negocijs arceretur Ecclesiæ ipsius caput? Proinde Rex, qui caput, vel, quod idem est, Gubernatorem generalem Ecclesiæ Regni sui se esse dicit, quiq; Concilia generalia ad Reges potissimum pertinere existimat, qui denique omnes Ecclesiasticos adesse vellet, exceptis Puritanis, & Iesuitis, nouam Conciliorum formam atque ab illis primis quatuor penitus abhorrentem introducere satagit.

Ex quarto Concilio generali conuincuntur hæretici huius temporis.

Ex quarto Concilio posset Rex si uellet multa perdiscere, vnde cognosceret, fidem, & religionem, quam ipse reformatam uocat, & quam defendere, & propagare satagit; longè abesse à fide, & religione Synodi Chalcedonensis, quæ est quarta generalis Primum omnium uerus Ecclesiasticus primatus Romani Pontificis in Ecclesia uniuersa, ex hoc Cõcilio manifestè colligitur.

Extant epistolæ plurimæ ad Leonem Pontificem, & Concilium Chalcedonense, & semper nomen Pontificis nomini Concilij anteponitur. hoc modo. Sanctissimo, & Deo amantissimo, & uniuersali Archiepiscopo, & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni, & Sanctæ, & vniuersali Chalcedonensi Synodo, quæ uoluntate Dei congregata est.

Extat epistola totius Concilij generalis ad eundem Leonem, ubi præter alia dicunt Patres; Quibus omnibus, Episcopis congregatis, tu quidem sicut membris caput præeras. Vbi apertè uocant Pontificem caput concilii uniuersam Ecclesiam repræsentantis. Item dicunt; Et post hæc omnia insuper, & contra ipsum, cui vineæ custodia à Saluatore commissa est, extendit insaniam, idest, contra tuam quoque Apostolicam

sanctitatem. Vbi fatentur totius vineæ, idest, Ecclesiæ custodiam ab ipso Christo, non ab Imperatore, vel a Concilio, commissam esse Romano Pontifici.

Extat item inter canones huius Concilii, canon sextusdecimus in hæc verba; Virginem, quæ se Deo Domino consecrauit, similiter, & Monachum non licere nuptialia iura contrahere. quòd si hoc inuenti fuerint perpetrantes, excommunicentur. Videat Rex an iste canon tam antiquus, tam sanctus à sexcentis Episcopis veteris Ecclesiæ constitutus, obseruetur in Anglia; an contra, si qui Monachi, aut Virgines sanctimoniales ad eos fortè diuertant, an ad matrimoniam cogantur, vel suadeantur.

Extat canon uicesimusquartus, in hæc verba: Quæ semel ex voluntate Episcopi dedicata sunt Monasteria, consilio Episcoporum perpetuo manere monasteria, & res quæ ad ea pertinent, monasteriis reseruari; nec posse vltra fieri secularia habitacula. Cogitet Rex, quam bene canonem istum obseruauerit Henricus VIII. qui omnia monasteria profanauit.

Extat denique in actione vndecima huius Concilij publica inuocatio sancti martyris Flauiani, quæ uel sola satis esset ad ostendendum fidem Regis non conuenire cum fide Concilij generalis. Proinde, vel neget huius Concilij auctoritatem, vel concedat, sanctos homines piè inuocari posse. Atque hæc de quatuor Concilijs.

Restat, ut de Sanctorum Patrum, qui primis quingentis annis floruerunt, veneratione dicamus, ac vt omittam, non posse reddi certam rationem, cur non sint etiam admittendi sanctus Gregorius, Venerabilis Beda, S. Anselmus, S Bernardus, S. Thomas, S. Bonauentura, & alii, qui posterioribus seculis, sed eodem spiritu, nec minore scientia scripserunt, ex ijs quæ Rex in sequentibus paginis reprehendit, conabor ostendere, fidem Regis cum fide patrum nihil habere commune.

Non esse recentia dogmata, sed antiquissima Intercessionem Sanctorum, Missam priuatam, transubstantiationem, & alia, quæ Rex Angliæ, nouitia & nupera vocat.

Cap. VIII.

IGITVR pag. 40. & 41. de Beatissima Virgine Dei Matre scribit multa, quæ ex colloquijs Erasmi petita, ad solam inuidiam

conciliandam pertinent. qualia sunt, quos nos Catholici Diuam, & Deam faciamus; quod ab ea petamus, vt filio suo Deo, & Domino imperet, & dominetur; quod absurdis cuiuslibet inepti hominis orationibus pateat; quod in terras ad Sacerdotum oscula, & complexus descendat, & concludit, [In cælis, in æterno Sanctorum animarum receptaculo in æternam est felicitatem collocata, numquam à tantis gaudiis vlla terrenarum rerum cura, aut solicitudine auocanda.

Refelluntur calumnia circa cultum B. Virginis Mariæ.

At prudentes, & benè instituti Catholici, neque Diuam, neque Deam vocant; neque ab ea petunt, vt filio imperet, & dominetur; neque dicunt, eam ad oscula, & complexum Sacerdotum descendere, neque sentiunt eam à cæli gaudijs auocari, quando curam gerit rerum humanarum, siue sola prece apud Deum agat, siue præsentiam suam mortalibus exhibere dignetur. Nam neque Angeli à Cœli gaudijs auocantur, quando à Deo in ministeriũ mittuntur propter eos, qui hereditatem capiunt salutis, vt dicitur ad Heb. 1.

Quod autem Virgo sanctissima & clementissima non audiat preces miserorum, vel aliquando non descendat ad homines; repugnat apertè Sanctis Patribus, qui primis quingentis annis floruerunt, adferam pauca loca de multis, quibus nulli ueterum contradicunt.

Sanctus Athanasius in serm. de sanctissima Deipara; Inclina, inquit, aurem tuam ad preces nostras, & ne obliuiscaris populi tui. & infra, Intercede hæra, & Domina, & Regina, & Mater Dei pro nobis.

Sanctus Ioannes Chrysostomus in ipsa publica Liturgia corã Clero, & populo dicendũ præscribit; Intercessione immaculatæ Dominæ nostrę Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, dignum me fac, ut sine condemnatione accipiam immaculatum tuum donum &c. & infra, Confirma nos in timore tuo, custodi uitam nostram, stabili gressus nostros precibus, & supplicationibus Sanctæ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum.

Sanctus Gregorius Nyssenus in vita sancti Gregorij Taumaturgi scribit, eidem S. Gregorio apparuisse noctu beatissimam Virginem cum ingenti lumine, & unà sanctum Ioannem Euangelistam, & ipsa Virgine iubente, institutum fuisse sanctum Gregorium ad eodem Euangelista circa mysterium sanctissimæ Trinitatis, hæc scribuntur à Patre antiquo, & sancto de alio Patre antiquiore, nec minus sancto, & non referuntur somnia, aut figmenta, sed apparitio uera uigilanti facta, & extat adhuc confessio fidei à sancto Ioanne sancto Gregorio coram tradita, & tota illæ regione celebratissima.

Apparitio admiranda, & uerissima B. Virginis Mariæ.

Refert quoque S. Gregorius Turonicus lib. de Gloria Marty. cap. 9. cum iussu Magni Constantini Basilica ædificaretur Beatissimæ Virgini Mariæ, & columnæ adeo immanes paratæ essent, ut hominum viribus, non sine maximo labore erigi possent, ipsam Virginem appa-

ruisse Architecto, ac docuisse rationem columnarum erigendarum.

Neque solam Virginem Deiparam, sed etiam alios Sanctos palam apparuisse hominibus, testantur passim veteres Patres, ut S. Basilius in orat. de sancto Mamante, S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. in Iulianum, Sulpitius in uita sancti Martini, Theodoretus lib. 5 hist. cap. 24. S. Paulinus Natali 8. sancti Felicis. Sed vnum Augustinum audiamus in lib. de cura pro mortuis, cap. 16. Non solum, inquit, beneficiorum effectibus, uerum etiam ipsis hominum aspectibus Confessorem apparuisse Felicem audiuimus, non incertis rumoribus, sed testibus certis. Denique vt multa omittam, numquam idem Constantinus Magnus Vrbem Constantinopolim sanctissimæ Deiparæ, dedicasset, quod eum fecisse scribit Nicephorus lib. 8. cap. 26. nisi credidisset multum eidem Vrbi patrocinium tantæ Virginis profuturum.

Pergit deinde Rex, ac de intercessione Sanctorum scribit, *Scio ego Christum præcepisse, ut ad ipsum veniamus, quicunque peccatis oneramur, illum quippè nos refecturum, & leuaturum. Scio Paulum, humilitatem, & religionem Angelorum prohibuisse, omnemque eiusmodi venerationis cultum in superstitione, & humilitate, non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis, sed qua fiducia, quòve auctore decurratur ad Deos penates istos, siue titulares, quasi aulicos, & familiares Dei Optimi Maximi nescio,*

Sed nos hoc loco non controuersias disputandas suscepimus, sed quo honore ueteres Patres primorum quingentorum annorum Rex afficiat, demonstrare uoluimus. Ostendimus autem paulo ante, idest, in primo cap. huius Apologiæ, veteres Patres Græcos, & Latinos magno consensu intercessionem Sanctorum uerbo, & exemplo docuisse. Quare falsum est quod Rex subiungit pag. 41. istos articulos ante Christi quingentesimum annum inauditos, & inuisos in Romana officina recenter esse excusos.

Ad id uero quod Rex obiicit, christum præcepisse, ut ad ipsum ueniamus; Respondeo, ad Christum nos uenire, siue ad ipsum per nos, siue per alios adeamus. *Soluitur obiectiuncula aduersus inuocationem Sanctorum.*

Nam, & Euangelista Matthæus capit. 8. scripsit; accessit ad eum Centurio, cum tamen non per se accesserit, sed per alios, dicente eodem Centurione, apud Lucam cap. 7. me ipsum non sum dignum arbitratus, ut uenirem ad te. uerè enim non ipse per se accesserat, sed miserat seniores Iudæorum, & cum audisset Dominum ad se uenire, misit iterum amicos dicens, Domine noli uexari non enim sum dignus, ut sub tectum meum intres. Neque ideo falsum est, quod ait Matthæus, Accessit ad eũ Centurio. Sic igitur & nos uerè ad Christum accedimus, cum ad eum per intercessionem Sanctorum accedimus, uerè quoque

semper ad Patrem per Christum accedimus, cum Sanctos oramus, vt à Deo Patre per Christum nobis impetrent, ea quibus indignemus. Neque enim Sanctis locum Dei, aut Christi damus, neque eos pro Dijs, aut pro Christo habemus, sed eos rogamus, vt quæ nos à Deo per Christum optamus, & petimus; eadem ipsi, qui Deo propinquiores, & gratiores sunt, nobis à Deo per Christum impetrare dignentur.

Soluitur alia obiectiuncula.

Ad illud autem de Religione Angelorum: Respondeo cum Patribus eum locum Apostoli explicantibus, doctrinam fuisse hæreticorum, neminem posse per Christum ad Deum accedere, sed per Angelos, qui & Mundum fecissent, & per Prophetas loquuti essent; horum igitur fictitiorum Angelorum religionem Paulus prohibet. Sunt nonnulli, inquit, S. Ioannes Chrysostomus hom. 7. in ep. ad Coloss. qui dicunt, nō oportere per Christum reconciliari, & ad Patrem accedere, sed per Angelos propterea Paulus, sursum ac deorsum quæ de Christo sunt versat S. Hieronymus in epist. ad Algasiam quæst. 10. addit, reprehendi ab Apostolo eos, qui Angelis, vt Dijs sacrificabant. Christianos autem Angelis, vel Sanctis sacrificasse nemo demonstrare potest.

Pergit Rex pag. 42. & ait: *Quod si Romanæ Ecclesiæ officina fidei articulos ante quingentesimum Christi annum inauditos, & inuisos recenter excudit, non sum credo damnandus pro hæretico, si ad hæc nouitia, & nupera non accedam. In his articulis priuatas illas Missas numero, in quibus sacrificus simul & populi personam, & sacerdotis sustinet. In his quoque est sacramenti mutilatio, qua laicis partem illius mediam subtraxerunt, Transubstantiatio, Adorandi causa eleuatio, In supplicationibus Sacramenti circumgestatio, Supererogationis opera, quibus thesauri Ecclesiastici nomen iure optimo accommodauerunt, Baptizatio Campanarum, & mille præterea nugæ, & quidem super omnia illa ueneratio statuis, imaginibusque delata.*

Non esse hæc nouitia, & nupera, & horum pleraque non esse ante quingentesimum Christi annum inaudita, facilè demonstrabo. sed etiā si nouitia, & nupera essent, non ideo Rex qui ea negat, ab hæresi immunis esset. Habet enim Ecclesia Catholica, cùm nouæ controuersiæ exoriuntur, ius eas explicandi, & terminandi, & eos qui non obediunt, hæreticos declarandi, & à communione sua eijciendi. Neque poterit vnquam vera ratio reddi, cur licuerit Nicæno primo Concilio quæstionem ab Ario motam definire, & Arianos hæreticos dicere; Concilio Constantinopolitano primo quæstionem à Macedonio, & Eunomio allatam, explicare, & Macedonianos, atque Eunomianos hæreticos decla-

Ecclesia Catholica ius habet nouas hæres dānandi.

declarare; Concilio Ephesino primo quæstionem à Nestorio introductam profligare, & Nestorium hæreticum proclamare: Concilio Chalcedonensi quæstionem ab Eutychete, & Dioscoro agitatam componere & Eutychetem, & Dioscorum inter hæreticos numerare, & non licuerit postea Concilio secundo Constantinopolitano quæstionem de tribus capitulis motam definire, & qui contra sentiebant hæreticos dicere, neque Concilio tertio Constantinopolitano quæstionem à Cyro, & Sergio Monothelitis allatam explicare, & Monothelitas, hæreticos declarare; Neque Concilio Nicæno secundo quæstionem ab Iconomachis introductam profligare, & Iconomachos hæreticos proclamare; Neque Concilio Lateranési quæstionem de veritate corporis Domini a Berengario agitatam componere, & Berengarium inter hæreticos numerare: Neque (vt alia omittam) Concilio Tridentino quæstiones à Luthero, & Caluino disputatas examinare, & iudicare, & Lutheranos, & Caluinianos in hæreticorum numerum referre. Eadem enim est semper Ecclesia, eadem auctoritate, & potestate prædita, & cum ea semper erit ille qui dixit; Ecce ego vobiscum sum vsque ad Mundi consummationem.

Sed veniamus ad Missas priuatas, quas Rex nouitias, & nuperas dixit. Missas priuatas, idest, in quibus nulli participant Eucharistiam, præter Sacerdotem, non esse nouitias, & nuperas, testatur S. Ioannes Chrysostomus, qui homil. 3. in epist. ad Ephesios queritur de populo suo, qui rarissimè ad communionem accedebat, cum quotidie Missa celebraretur: Frustra, inquit, habetur quotidiana oblatio, cum nemo sit, qui simul participet. At, inquies, si frustra fiebat, non debuisset fieri, sed quæstio nostra non est, an rectè fieret, sed tantum an fieret. Rex enim dicit rem esse nouitiam, & ante annum Domini quingentesimum inauditam, & inuisam. Et tamen Chrysostomus qui uixit ante annum quingentesimum testatur quotidie suo tempore celebratam fuisse oblationem, & neminem cum Sacerdote simul participasse.

Missa priuata non est res noua sed antiquissima.

Nec tamen concedimus non debuisse fieri oblationem sine participantibus, alioqui enim S. Ioannes vir sapiens, & doctus eam non fecisset. Quod ergo dicit frustra fieri, significat, frustra fieri in ordine ad communicantes, non frustra in ordine ad Deum. Optabat enim Chrysostomus, vt etiam optare se dicit Tridentina Synodus sess. 22. cap. 6. vt simul offerretur sacrificium Deo, & populus communione reficeretur, sed si populus communione refici negligeret, non ideo sacrificium Domini omittendum erat.

Habemus præterea alia exempla veterum, qui interdum sacrificium offerebant pro causa tam particulari, & in loco tam angusto, ut non sit ullo modo credibile adfuisse ullos communicantes, Scribit S. Augustinus lib. 9. Confess. cap. 12. dum mater eius apud Ostia Tyberina sepeliretur, oblatum fuisse sacrificium

ficium corporis Domini pro anima eius, cadauere iuxta ſepulchrum conſtituto. Scribit etiam lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. Vnum è ſuis Presbyteris ſacrificium corporis Domini obtuliſſe in domo quadam ruſtica ad eandem domum à malignorum ſpirituum vexatione purgandam. Certè locus, & cauſa ſatis arguunt, non adfuiſſe qui communicarent. Sanctum quoque Gregorium Nazianzenum in exigua cellula extructo Oratorio oblationem celebrare ſolitum teſtatur Sozomenus lib. 7. hiſt. c. 5. quæ loci anguſtiæ populum communicantem non admittebant.

Sed ratio præcipua, cur Nouatores mirentur, quod in Eccleſia Catholica celebretur myſterium Euchariſtiæ ſine participantibus, eſt; quia nō credunt Euchariſtiam inſtitutam fuiſſe à Domino, vt offerretur Deo in ſacrificium; ſed ſolum, vt ſacramentum communionis eſſet, & populo offerretur in alimoniam ſpiritualem: ſi enim ſacrificium admitterent, facilè intelligerent, poſſe ſacrificium offerri Deo pro populo etiam ſi populus de ſacrificio non participet manducando, modo participet impetrando.

Et quoniam ſciebat Rex ſacrificium Miſſæ eſſe antiquiſſimum, & mentionem eius à Patribus omnibus fieri, quippè, qui ſcripſit in ſuo Baſilico Doro lib. 3. antiquitatem ſine veritate, eſſe vetuſtatem erroris; idq; etiam de Miſſa dici poſſe affirmat; ideo non fuit auſus inter res nouas ponere ſacrificium, ſiue Miſſam, ſed ſolum Miſſam priuatam, quam non facilè arbitrabatur in libris veterū Patrum inueniri poſſe. Sed cum Miſſam, vetuſtatem erroris eſſe pronunciauit, non potuit diuinare, in hac præfatione ſcripturum ſe fuiſſe, ſe reprehendere non auſurum, quod Patres primorum quingentorum annorum, vnanimi ſententia docent. Neque enim vetuſtas erroris, ſed potius teſtimonium veritatis dici debet, quod ſanctiſſimi, doctiſſimi, & antiquiſſimi Patres vnanimi conſenſu prædicant.

Vide ſi placet de ſacrificio Miſſæ, ideſt, de oblatione Euchariſtiæ Deo in ſacrificium, S. Iuſtinum in dialogo cum Triphone, S. Irenæum lib. 4. cap. 32. 33. & 34. Tertullianum lib. de corona militum, & lib. 3 contra Marcionem, S. Cyprianum lib. 1. ep. 9. & lib. 1. contra Iudæos cap. 16. Euſebium Cæſarienſem lib. 1 de demonſt. Euang. cap. vlt. S. Ambroſium lib. 2. epiſt. 8. & in Pſ. 38. S. Gregorium Nyſſenum in orat. de Reſurr. S. Baſilium in Liturgia, S. Ioannem Chryſoſtomum hom. 24. in priorem ad Corinth. & hom. 17. in epiſt. ad Hæbreos. S Cyrillum Hieroſolymitanum Catecheſi 5 myſtagogica, S. Hieronymum in primum cap. Malachiæ. S. Auguſtinum lib. 4 de Trinit. cap. 14. & lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. S. Cyrillum Alexandrinum in lib. de adoratione in ſpiritu, & veritate. S. Leonem ſerm. 8 de Paſſione Domini. S. Fulgentiū lib. 2. ad Monimum cap. 2.

Secundo loco inter nouitia, & nupera Rex ponit Sacramenti mutilationem, quod videlicet apud nos populus ſub vna ſpecie communicet.

sed nos nullam scimus in Ecclesia fieri sacramenti mutilationem, neque partem dimidiam laicis esse subtractam. si quidem duæ species Eucharistiæ necessario requiruntur ad sacrificium, & si in sacrificio altera deesset, rectè dici posset sacrificium, mutilatum. At ad essentiam Sacramenti Eucharistiæ quælibet ex duabus sufficit; proinde Sacramentum sub specie panis, est verum, atque integrum Sacramentum; & Sacramentum sub specie vini verum atque integrum sacramentum est; nec tamen sunt duo sacramenta, quando simul sumuntur per modum vnius refectionis; secus autem si vnus sumeret Eucharistiam sub specie panis, & alius sub specie vini; vel si vnus, & idem sumeret hodie sub specie panis, alio die sub specie vini.

Sumptio Eucharistiæ sub vna specie, nō est sacramenti mutilatio, neque res noua.

Simile est in baptismo, si quis vnica mersione baptizetur, integrum baptismum recipit; & si baptizetur tribus mersionibus, integrum etiam baptismum recipit. Si vero vnus vnica mersione, & alius trina mersione baptizetur; vel vnus, & idem hodie vnica mersione, cras altera, & tertia die tertia mersione baptizetur, multa baptismata erunt. Et quemadmodum Ecclesia Catholica ius habuit, aliquando iubere, vt trina mersione baptismus daretur; aliquando, vt vnica tantum mersione id fieret; sic etiam eadem Ecclesia ius habuit aliquando liberum relinquere, vt sub vna specie, vel sub duabus Eucharistia reciperetur; aliquando iubere, vt sub vna tantum reciperetur. Quod autem ab initio Ecclesiæ nō deessent, qui sub vna tantum specie communicarent, nec tamen Sacramentum mutilare dicerentur, multis testimonijs antiquitatis probare possumus.

Primum exemplū antiquitatis pro communione sub vna tantū specie.

Primum initio Ecclesiæ adhuc seruabantur ceremoniæ legis vt notū est ex cap. 21. Actorum Apostolorum, inter quas vna erat votum Nazaræorum non bibendi vinum. Non est autem credibile, hos contra votum suum bibisse de calice Domini; quamuis enim in calice Domini non adsit vini substantia: adsunt tamen accidentia, sapor, color, calor, & similia: Nazaræi autem tanta religione abstinebāt à vino, & omni quod inebriare potest, vt ne vuas quidem passas gustare possent, Numer. 6. Itaq; propter hunc tantum Religionis rigorem omnino credibile est, Nazaræos eo tempore non fuisse ausos vini saporem gustare; neque tamen credibile est eos omnino à communione abstinuisse. Restat igitur, vt sub sola specie panis communicauerint. Atque hæc ratio est cur sanctus Lucas Act. 2. scripserit; Erant autem perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & oratione. Vbi non addidit quidquam de calice, sed solum meminit fractionis panis, quoniam ab ea specie nulli se abstinebāt. Neque negant aduersarij, in hoc loco per fractionem panis intelligi distributionem Eucharistiæ. Id certè admittit Ioannes Caluinus lib. 4 Instit. cap. 17. § 35. Eadem fortasse causa est, cur Apostolus de calice scripserit 1 Corinth. 10. Calix benedictionis, cui benedicimus: de pane autem, Panis quem frangimus. Calix enim semper benedicebatur, sed nō semper omnibus distribuebatur:

tur; panis autem semper frangebatur, ideſt, diuidendo porrigebatur. Vnde paulo infra; Vnus panis, inquit, & vnum corpus ſumus, qui de vno pane participamus. neq; de calice aliquid addidit, quoniam vt vnũ corpus ſimus, hoc ſufficit, vt de vno pane participemus.

Alterum exemplũ antiquitatis.

Deinde Manichæi ſub ſola ſpecie panis Euchariſtiam ſumebant, vt diſertis verbis ſcribit ſanctus Leo ſerm. 4. de Quadrageſima, vbi etiam addit, eos vt Romæ à Catholicis internoſci non poſſent, ſolitos cum Catholicis panem Euchariſtiæ ſumere, à calice autem abſtinere. Quod ſi neceſſarium fuiſſet eo tempore Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie ſumere; & omnes fideles eam ſub vtraque ſpecie ſemper accepiſſent; neque Manichæi latere potuiſſent, qui à vino ſemper abſtinebant; Et S. Epiphanius, & S. Auguſtinus inter errores Manichæorum numeraſſent, Euchariſtiam ſumere ſub vna ſpecie, & eo modo Sacramentum mutilare. Cum ergo numquam inter errores Manichæorum id poſitum fuerit, & diu inter Catholicos Manichæi ob communionem latuerint, perſpicuum eſt in veteri Eccleſia nõ defuiſſe, qui ſub vna tantum ſpecie communicarent.

Tertium exemplum.

Præterea mos erat antiquiſſimis temporibus, vt qui vellent, Euchariſtiam in manibus ſumerent, ac domum deferrent ſumendam, cum eis opportunum videretur. Id teſtatur Tertullianus lib. 2. ad vxorem. S. Cyprianus in ſerm. 5. qui eſt de lapſis, Clemens Alexandrinus lib 1. ſtromatum, S. Baſilius in epiſt. ad Cæſariam, S. Hieronymus in Apologia pro libris aduerſus Iouinianum. Certum autem eſt, Euchariſtiam numquam fuiſſe datam in manibus, niſi ſub ſpecie panis. nam ſub ſpecie vini, aut offerebatur ore bibenda, aut ommittebatur. Neque vlli erant in domibus laicorum Calices ſacri ad Euchariſtiam ſub vini ſpecie conſeruandam, vt apertè colligitur ex S. Athanaſio Apologia 2 aduerſus Arianos; efficitur igitur, vt ſæpiſſimè Chriſtiani Eccleſiæ primitiuæ ſub vna tantum ſpecie communicarent. Neque audiendus eſt quidam ex aduerſarijs, qui abſurdum eſſe iudicat in Eccleſia communicare ſub vna ſpecie, in domo priuata non eſſe abſurdum. Quaſi vero liceat in domibus priuatis mutilare Sacramenta, in ſola vero Eccleſia id non liceat. vel quaſi mutilatio Sacramenti, non ſit mala, niſi ratione loci.

Quartum exemplum.

Denique (vt alia multa prætercam) extra contrauerſiam eſt, apud veteres conſueuiſſe deferri ad ægrotos Euchariſtiam ſub ſola ſpecie panis, vt notum eſt ex epiſt. Dionyſij Epiſcopi Alexandrini apud Euſebiũ lib. 6. hiſt. cap. 36. ex vita S. Ambroſij à Paulino ſcripta, ex vita S. Baſilij ſcripta ab Amphilochio. Neque tamen Sacramentum mutilari veteres Patres ea deportatione cenſebant.

Dogma de trãſubſtãtiatione antiquiſſimum eſt.

Tertio loco inter nouitia, & nupera numerat Rex tranſubſtantiationem. Et ſi quidem de voce quæſtio ſit, nomen tranſubſtantiationis inuenitur in Concilio Lateranenſi omnium frequentiſſimo, ſub Innocẽtio III. Pontifice ante annos circiter quadringentos celebrato. quod autem ante annos circiter quadringentos in vſu fuit, videat Rex an rectè

nouitium,

nouitium, & nuperum appelletur. ſed ſi de re ipſa agatur; certè tranſub-ſtantiatio, ideſt, ſubſtantialis tranſmutatio, non ſolum ante annos quadringentos, ſed ante mille, & ducentos à Patribus vſurpari cæpit.

Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. myſtagogica; Aquã, inquit, aliquando in vinum commutauit, & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in ſanguinem tranſmutauerit? hæc ille. Mutationem aquæ in vinum factam in Cana Galileæ per Chriſti omnipotentiam, veram, realem, ſubſtantialemq; fuiſſe Rex profectò non negabit. at illi ſimilem eſſe dicit auctor grauiſſimus, qui ante annum Chriſti quadringẽteſimum vixit, mutationem vini in ſanguinem Chriſti, per eiuſdem omnipotentiam Chriſti.

Sanctus Ambroſius Cyrilli ferè æqualis lib. De ijs, qui initiantur myſterijs cap. 9. Quantis, inquit, vtimur exemplis, vt probemus non hoc eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio cõſecrauit? maioremq; vim eſſe benedictionis, quam naturæ, quia benedictione etiam natura ipſa mutatur. hæc ille. quòd ſi panis conſecratus non eſt panis, quem natura formauit, ſed eſt corpus Chriſti, conſecratione naturam panis mutante; ergo tranſmutatio ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Dominici conſecrationis virtute facta eſt. tranſmutatio autem ſubſtantiæ in ſubſtantiam quid aptius, quam tranſubſtantiatio dici poteſt? hoc enim modo figuræ in figuram traſmutatio in Euangeliis transfiguratio dicta eſt. Matth. 17.

Sanctus Gregorius Nyſſenus eiuſdem temporis auctor in Oratione magna Catechetica cap. 37. Rectè, inquit, verbo ſanctificatum panem in Dei Verbi corpus credimus immutari, & infra. Hęc autem tribuit, virtus benedictionis in illud, rerum quæ uidentur, panis, & uini naturam mutans.

Sanctus Gaudentius eiuſdem ſeculi ſcriptor tract. 2. de Exodo: Ipſe, inquit, naturam creator, & Dominus, qui producit de terra panem de pane rurſus, quia & poteſt, & promiſit, efficit proprium corpus, & qui de aqua vinum fecit, de vino ſanguinem ſuum facit.

Sanctus Ioannes Chryſoſtomus, qui & ipſe ante annum quingenteſimum floruit, hom. 83. in Matthæum, Non ſunt, inquit, humanæ uirtutis opera propoſita, nos miniſtrorum locum tenemus, qui uero ſanctificat ea, & immutat ipſe eſt. & hom. de Euchariſtia in Enconijs; Num uides panem? num vinum? num ſicut reliqui cibi in ſeceſſum uadunt? abſit, ne ſic cogites, ſicut enim ſi cera igni adhibita illi aſſimilatur, nihil ſubſtantiæ remanet, nihil ſuperfluit, ſic & hic puta myſteria conſumi corporis ſubſtantia.

Addam, & unum ſcriptorem, qui nomen ſancti Cypriani gerit, ſed quãquam non eſt ille Cyprianus Martyr notiſſimus, eſt tamen grauis, & valde antiquus, & aduerſarijs teſtibus. Cyprianus igitur, ſiue quicunq; eſt auctor Sermone de operibus Cardinalibus Chriſti, in ſerm. de Cęna Domini; Panis, inquit, iſte, quẽ Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed

sed natura mutatus omnipotentia verbi factus est caro. hæc ille, qui dum naturam, idest substantiam mutari dicit, & effigiem, idest accidentia non mutari, eamq; mutationem fieri omnipotentia verbi, non voluntaria significatione, veram ac realem transubstantiationem apertissimè docet. Omitto cæteros auctores, quos qui videre cupit, tum in nostris libris de Controuersijs, tum in alijs aliorum doctissimis scriptis inueniet.

Mos adorãdi sacramentum Eucharistiæ, Ecclesiæ veteri non fuit incognitus.

Quarto loco Rex ponit inter nouitia, & nupera dogmata, Adorationem Sacramenti Eucharistiæ, idest, adorationem Christi Domini nostri in Sacramento Eucharistiæ miro, sed vero modo præsentis quamquam si Rex crederet, quod Catholici credunt, Christum Deum, ac Dominum in Eucharistia vere esse presentem; non negaret opinor esse adorandum. Ac vt breuiter ostendamus, hanc adorationem non fuisse ignotam Ecclesiæ veteri, audi verba S. Ambrosij lib. 3. de Spiritu Sancto cap. 12. tractantis illud Psal. 98. Adorate scabellum pedum eius, Per scabellum, inquit, terra intelligitur, per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in mysterijs adoramus, & quam Apostoli in Domino Iesu, vt supra diximus, adorauerunt.

Audi S. Gregorium Nazianzenum in oratione de obitu sanctæ Gorgonię sororis suæ, vbi laudans pietatem Gorgoniæ ita scribit; Ad altare procubuit, eumq; qui supra illud colitur, magno cum clamore obtestãs &c. quid autem super altare colatur, docet sanctus Optatus Mileuitanus, qui lib. 6. contra Parmenianum, vocat Altare sedem corporis, & sanguinis Christi, vbi certo tempore membra Christi superponuntur.

Audi S. Ioannem Chrysostomum hom. 61. ad populum Antiochenum; Si pura, inquit, sunt vestimenta adora, & communica.

Circũgestatio Eucharistiæ ad pietatem excitandam ritè instituta est.

Audi S. Augustinum tract. in Psal. 98. Nemo, inquit, illam carnem manducat, nisi prius adorauerit.

Quod Rex addit de Sacramenti circumgestatione in publicis supplicationibus, institutum fuit ab Vrbano I V. Pontifice ante annos plus trecentos, vt non possit dici res nouitia, ac nupera, & cum hoc ad ritus, non ad dogmata pertineat, mirum uideri non debet, si primis quadringentis annis hæc res in vsu non fuerit. Quia tamen hæc institutio in ipso suo exordio viris doctissimis, & sanctissimis mirificè probata est, & non diu postea in Concilio Viennensi generali confirmata, & per omnẽ Christi Ecclesiam propagata, de ea rectè dici potest quod monet S. Augustinus in epist. 118. ad Ianuarium, Cum aliquid per Orbem tota frequentat Ecclesia, quin hoc ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ insaniæ est.

Opera supererogationis in scripturis sanctis fundamentum habent.

Quinto loco placuit Regi inter nouitia, & nupera numerare Opera supererogationis, quibus dicit thesauri Ecclesiastici nomen iure optimo esse accommodatum. Sed mirum est, vnde Rex opera supererogationis nouitia, & nupera esse dicat, cum fuerint semper in Ecclesia, non solum

testamenti noui, sed etiam veteris. Illa enim dicuntur à nobis opera supererogationis, quæ non sunt imperata a Deo, & tamen illi gratissima sunt. Vota omnia quæ leguntur in scripturis testamenti veteris, Leuit. 27. num. 6. & 30. Deuter. 12. & 13. erant de rebus nusquam præceptis, & tamen gratissima erant Deo, vt ex eo colligitur, quòd seuerissimè eorum solutio exigebatur. Deuter. 23. Si votum voueris, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus, & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum, si nolueris polliceri absque peccato eris. En vt perspicuè scriptura dicit, votum liberè fieri, ac per hoc esse opus supererogationis, & tamen postquam factum est, seuerè à Deo exigi, vt rem sibi gratam.

Sed adijciamus testimonia veterum scriptorum, qui primis quingẽtis annis vixerunt. Origenes in comm. ad cap. 15. ad Rom. Ea quæ supra debitum facimus, non facimus ex præcepto. verbi causa, Virginitas, non ex debito soluitur, non enim per præceptum expetitur, sed supra debitum offertur. S. Ioannes Chrysostomus hom. 8. de pœnitentia, Nequaquam Dominum incuses, haud mandat impossibilia, multi & ipsa superant mandata. S. Augustinus lib. de sancta Virginitate cap. 30. loquens de præceptis, & consilijs. In illis, inquit, Dominus debitum imperat vobis, in his autem siquid amplius supererogaueritis, in redeundo reddet vobis. idem S. Augustinus serm. 18. de verbis Apostoli; Ambierunt Virgines illam maiorem pulchritudinem cordis sui, tamquam dicerent, quid iubes? ne adulteræ simus? hoc præcipis? amando te plus facimus, quam præcipis. hæc ille, qui satis apertè declarauit, quid sit qd antea dixerat, siquid amplius supererogaueritis, id enim est supererogare, plus facere, quam Deus precipiat. Multa alia testimonia possem addere, sed in ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum.

Sexto loco ponit inter nouitia, & nupera, Baptizationem campanarum, & mille præterea nugas, sed piget ad ista respondere, cum nemo nesciat, campanas in Ecclesia Catholica benedici, non baptizari, ut pleraque alia benedicuntur, & vt Apostolus de cibis loquitur 1. Timoth. 4. per verbum Dei, & orationem sanctificantur. Quod si vulgo aliquibus in locis cãpanæ benedictio baptismus dicitur; id ex eo fit, quod nomina campanis, dum benedicuntur, alicubi imponantur. Certè nusquam aduersarij reperient, in campanarum benedictione dici, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti sine quibus verbis baptismus propriè dictus constare non potest. Illæ autem mille nugæ, mille Nouatorum calumnia sunt; qualis est ista de baptismo campanarum, quam sæpe apud Nouatores, non sine admiratione imprudẽtiæ ipsorum legi. *Vetus calũnia de baptismo Cãpanarum.*

Septimo loco Rex numerat inter nouitia & nupera Reliquiarum, atque Imaginum adorationem; quam intolerabilem Idololatriam esse dicit. Et quidem de antiquitate venerationis reliquiarum multa

Imaginū sacrarum veneratio antiquissima est.

diximus in primo capite huius nostræ Apologiæ. de antiquitate venerationis Imaginum sacrarum, nunc pauca dicamus. Iulianus Imperator apostata locupletissimum testimonium nobis præbebit. sic enim scribit. referente S.Cyrillo lib.6. in eundem Iulianum: O miseri homines, cum seruentur arma, quæ magnus demisit Iuppiter, hoc est, Pater Martis, pignore dato, non verbo, sed re, quod ciuitatem nostram perpetuo protecturus sit cessatis adorare,& colere? & interim Crucis lignum adoratis, imagines illius in fronte,& ante domos pingentes. hæc ille. qui certè non obijceret Christianis, quod lignum Crucis, quod nihil est aliud, nisi imago Crucifixi adorarent, eiusq; figuram ad protectionem in fronte, & antedomos pingerent, nisi hoc ipse passim fieri vidisset, quo tempore Christianus erat. Huic testimonio consonat Tertullianus, qui in Apologetico aduersus gẽtes cap.16. Christianos à paganis Religiosos crucis appellatos fuisse testatur.

Sed sãctos Patres audiamus. S. Ambrosius in orat. de obitu Theodosij: Sapienter, inquit, Helena egit, quæ Crucem Christi in capite Regum leuauit, & locauit, vt Crux Christi in Regibus adoretur. S. Hieronymus in epist. ad Eustochiū de obitu Paulæ: Prostrata, inquit, ante Crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat. S. Ioannes Chrysostomus in Liturgia: Sacerdos, inquit ad imaginem Christi caput inclinat. S. Basilius, referente Hadriano Pontifice in epist. ad Imperatores, quæ lecta est in septima Synodo act. 2. Historias inquit, imaginum illorum honoro, & palam adoro. hoc enim nobis à Sanctis Apostolis traditum. Extat carmen Lactantij Firmani de Cruce vbi inter cætera ait, Flecte genu, lignumq; Crucis venerabile adora. Cui concinit Sedulius lib. 5. carminis Paschalis dicens, Nève quis ignoret speciem Crucis esse colendam. S. Augustinus lib.3. de Trinit. cap.10. loquens de signis sanctis, qualia sunt Sacramenta, Imagines, & similia;& in specie nominat serpentem æneum, qui imago Christi crucifixi erat; Sed inquit, quia hæc hominibus nota sunt, quia per homines fiunt honorem tamquam religiosa possunt habere, stuporem tamquam mira non possunt.

Sed his omissis, quoniam Rex dignatus est aliqua obijcere aduersus Reliquiarum, & Imaginum cultum, quod aduersus Missas priuatas, transubstantiationem, & cætera non fecit; ad ea quæ obijcit breuiter respondeamus.

Prima obiectio aduersus cultū reliquiarum, & imaginum.

Primum de reliquijs dicit, *Quod ad reliquias Sanctorum, si quas eiusmodi haberem, quas constaret Sanctorum corporum partes esse, eas ego honorificis tumulis solemniter inferrem: nec committerem, vt supremis defunctæ funeribus ad eius infamiæ imaginem seruarentur, quam perditis hominibus, publicoq; iudicio damnatis constituimus in pœnam vltra mortem duraturam.*

Solutio.

Respondeo, multum intresse inter infamiam membrorum, quæ sub dio exponuntur iniurijs cœli, & morsibus auium diuexandæ; & hono-

rem Sanctarum reliquiarum, quæ preciosis linteis obuolutæ, & argenteis thecis inclusæ, in sanctis Basilicis asseruantur.

Pergit Rex, *Sed cùm reliquiarum, tùm imaginum adorationem pro intolerabili idololatria habeo, atque abominor; Iconomachus sanè non sum. Non arguo si quis, aut fingere statuas, aut imagines pingere, siue ad publicum splendorem, siue ad priuatorum hominum domesticos usus uolet. Sed quod illas adorari, quod illis supplicari, quod aliquam Sanctitatis opinionem affingi illis oporteat, id quidem antiquis inauditum, scripturis uero in contrarium apertissimè, atque ex diametro pugnantibus ita est oppositum, ut mirari non desinam, quod hominum ingeniũ, quæ Satanæ fraus hoc tam audax commentum Ecclesiæ Christianæ obtrudere attentarit.* *Altera obiectio.*

Respõdeo: Idololatria est colere creaturam pro creatore, & imagini falsi, atque fictitii Dei (id enim est idolum) eum honorem habere qui soli debetur Deo. Reliquias uero, & imagines Sanctorum nemo unquam sensit, aut dixit esse imagines fictitiorum Deorum; neque sensit, aut dixit habendas esse pro creatore, aut eo cultu adorandas, quo adorari debet Deus. Videat ergo Rex qua ratione habeat pro intoleranda idololatria reliquiarum, & imaginum Sanctorum uenerationem, cum neque reliquiæ, neque imagines sint idola, neque earum ueneratio sit latria. *Solutio.*

Porrò Iconomachi dicti sunt, non qui statuas, atque imagines quascunque & ex quocunque loco deturbabant, sed qui ex templis, imagines, aut statuas Christi, & Sanctorum sustulerunt, aut confregerunt, quod à Caluinianis passim factum esse, notissimum est, neque Rex patitur, ut opinor, in templis Angliæ Cruces, aut imagines palam extare. Catholici uero, qui Iconomachos pro hæreticis habent; Imagines quidem adorant, sed ea adoratione, de qua scriptum est, Adorate scabellum pedum eius. Psal. 98. vbi per scabellum pedum Domini, Arca lignea intelligitur: non ea de qua legimus, Dominum Deũ tuum adorabis, & illi soli seruies Matth. 4. Imaginibus non supplicant, quippe qui sciunt eas sensum audiendi non habere, sed ante imagines prostrati supplicant Sanctis in Cœlo cum Christo regnantibus, quorum illæ sunt imagines; sanctitatem aliquam imaginibus Sanctorum tribunt, sed relatiuam, idest, quam habent ex eo quod Sanctos ipsos repræsentant, de quali sanctitate scriptum est, Exodi 3. Locus, in quo stas, terra sancta est. & Iosue 5. Locus in quo stas sanctus est, & Ps. 98. Adorate scabellum pedũ eius, quoniam sanctum est. *Caluiniani uerissimi Iconomachi.*

Ex quo intelligimus falsum esse quod Rex dicit, hæc omnia antiquis esse inaudita, & scripturis è diametro contraria, quin potius antiquis (vt paulo ante ostendimus) notissima erant, & scripturis maximè cohærentia, ut non Satanæ fraus hæc Ecclesiæ ob-

E truse-

truſerit, ſed pietas veterum conſeruarit, & impietas Nouatorum euerterit, vt omnia monimenta ſalutis obliuioni apud Christianum populum traderentur.

Tertia obiectio.

Pergit Rex, *Quæ tamen omnia excuſantur argutis hoc genus effugijs & ſophiſticis diſtinctiunculis. Idolum ſcilicet nihil eſſe: ſe autem rerũ, quæ ſunt, & veri Dei imaginis venerari. At ſcriptura omnis, rei à Deo conditæ ſimilitudinem coli vetat. non igitur nihil fuit, cui Deus cultum deferri interdixit. Sed nec ſerpens æneus, nec corpus Moyſis nihil erant; ille tamen contritus eſt, hoc abſconditum, ne idololatriæ materiam cauſamq; præberet.*

Solutio.

Qua ſenſu dicatur ab Apoſtolo Idolum nihil eſſe.

Reſpondeo. Idolũ nihil eſſe ſentẽtia Apoſtoli Pauli eſt 1. Corinth. 10. quæ ſententia non ſignificat, Idolum nihil omnino eſſe, cum ſit res corporalis, & ſenſibus expoſita: ſed nihil eſſe ratione repræſentationis, quia Deum fictitium, & vanum, ſiue imaginarium, non realem, ac verum repræſentat. Inde rectæ nos colligimus, imagines Christi non eſſe Idola, quia verum Deum humanatum repræſentant; imagine Sanctorum non eſſe Idola, qui veros Dei amicos, & ſeruos repræſentant, quomodo etiam imagines Regum, & Imperatorum idola non ſunt, quia veros homines repræſentat, quo ſenſu imago Iouis, ſi ſolum hominem illum repræſentaret, qui ſepulchrum habet in Inſula Creta, idolum non eſſet: ſed cum exiſtimatur repræſentare Iouem in Cœlo ſedentem, & tonantem, idolũ eſt, & nihil eſt, quia Iuppiter neque in cœlo eſt, ſed in gehenna, neque fulminat, aut tonat; ſed flagella, & ſupplicia ſuſtinet.

Porrò ſcriptura non vetat coli ſimilitudinem omnis rei creatæ, abſolutè; ſed ominis rei creatæ, quæ pro Deo accipiatur. nam Exodi. 20. Vbi prohibentur coli ſimilitudines omnium rerum, quæ ſunt in Cœlo, vel in terra, vel in aquis; prius prohibentur fieri, & poſtea prohibentur coli: Non facies, inquit, tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem &c. & poſtea: Non adorabis ea, neque coles. at fieri abſoluiè non eſt prohibitum, niſi fiant, vt habeantur pro Dijs; nam ipſe Dominus iuſſit fieri ad ornatum Propitiatorijs ſimilitudinis Cherubim. Exodi 25. Et alias iuſſit fieri ſimilitudinem Serpentis. Num. 21. Et rurſum Salomon fecit in templo ſimilitudines boum, leonum, & aliarum multarum rerum Item declarauit Deus præceptum, non facies tibi ſculptile, & omnem ſimilitudinem, cum ait Exodi 20. Non facietis mecum Deos aureos, & argenteos, ideſt, non facietis ſculptile, vel ſimilitudinem, quæ ſit vobis pro Deo, ita vt non ſim ego vobis ſolus Deus, ſed ſint alij mecum. Et Rex ipſe fatetur licitum eſſe fingere ſtatuas, & pingere imagines. Quemadmodum igitur prohibitio imaginum faciendarum non eſt abſoluta, ſed reſtringitur ad imagines, quæ habentur pro Dijs; ſic etiam prohibitio imaginum colendarum, non eſt abſoluta, ſed reſtringitur ad imagines, quæ coluntur, vt Dij.

Nam

Nam alioqui solebant Iudæi venerari prostrati ad terram imaginis Cherubim, & alia quæ erant in Propitiatorio. Sic enim loquitur S Hieronmus in epist. ad Marcellam, qua exhortatur, vt commigret Bethlehem; Venerabantur, inquit, quondam Iudæi Sancta Sanctorum, quia ibi erāt Cherubim, & arca, &c.

Quod autem dixi venerationem istam fuisse cum prostratione ad terram, colligitur ex voce hebraica in illis locis Psal. 5. Adorabo ad templum sanctum tuum, & Psal. 98. Adorate scabellum pedum eius. vox enim hebraica incuruate sonat, vos, siue prosternite vos ad templum, & ad scabellum pedum eius.

Iam vero serpens æneus, & corpus Mosis, quamdiu non habeantur pro Dijs, idola non erant, ac per hac non nihil, sed aliquid erant. Sed cum capissent filij Israel sacrificare serpenti æneo; cæperunt illum habere pro Deo, & tunc Idolum euasit, & nihil; quia Deum fictitium repræsentabat, & ideo zelus sancti Regis Ezechiæ illum confregit 4. Reg. 18. Corpus Mosis abscōditum fuit, ne in Idolum verteretur apud eos, qui ad idololatriā propensissimi erant. proinde non fuit vnquam idolum, ideo semper aliquid fuit.

Pergit Rex, & multum laborat, vt probet, & prohibitum esse imaginem Dei non solum coli, sed etiam fingi. Sed labore opus non est. Si enim agatur de imagine, quæ Deum ipsum, vt est in se, repræsentet, eiusmodi imago nulla ratione fieri potest, & hoc probant argumenta Regis, cui nemo in hac parte contradicit, at si agatur de imagine, quæ repræsentet Deum incarnatum, non ratione Deitatis, sed ratione carnis, vel repræsentet Deum, non ut est in sua natura, & essentia, sed ut apparuit in specie hominis senis apud Danielem cap. 7. uel in specie sedentis in solio sublimi, & eleuato apud Isaiam cap. 6. uel in specie columbæ Marci 1. & Ioann. 1. uel quomodo pinguntur virtutes ad significandas earum proprietates, quæ dici possunt imagines metaphoricæ, non propriæ; his modis imaginā Dei nihil prohibet pingi, neque Regis argumēta aduersus eiusmodi imagines ullas uires habent. *Quarto obiectio Solutio.*

Transit postea ad Crucem Domini ueram, ac negat ratione contactus sacratissimi corporis ullam ei venerationem deberi, & adfert argumenta quædam Ioannis Vuiclefi, quod si Crux ob contactum ueneranda est, veneranda etiam fuisse labia Iudæ quæ Christum osculata sunt, & manus illius ministri, qui Christum alapis cæcidit, & alterius, qui eum Cruci affixit, quæ argumenta hæretici Angli iam olim refutauit Thomas Vualdensis, insignis Catholicus Anglus.

Sed vt Rex videat, quantum absit à pietate Sanctorum Patrum, qui primis quingentis annis floruerunt. legat S. Cyrillum Hierosolymæ Episcopum Catechesi 10. & 13. & videbit, ex ligno sanctissimæ Crucis à sācta Helena inuento, Mundum pene totum continuo fuisse repletum, certatim ambientibus omnibus eius particulas, legat S. Paulinum epist. 12. *Pietas veterum Catholicorū in colendis particulis Crucis dominica.*

ad Seuerum vbi dicit, se ad illum mittere particulam ueræ Crucis auro inclusam, vt summum, & preciosissimum donum, legat eundem Natali 10. sancti Felicis, & uidebit incendium maximum particula sanctæ Crucis ostensa subito fuisse restinctum. Legat S. Ioannem Chrysostomum in hom. Quod Christus sit Deus, & cognoscet ardorem fidelium in perquirendis particulis sanctæ Crucis, atque auro includendis. Legat S. Augustinum lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. ubi scribit, ad terram Sanctam ex monte Caluariæ allatam in Africam, miracula fieri solita, & se cum alio Episcopo eam infodisse, & orationis locum super eam constituisse. Quo quæso honore S. Augustinus prosequebatur Crucem Domini, qui sic honorauit terram, quo Crucem ipsam attigerat.

Quinta obiectio.

Solutio.

Et quoniam Rex adiungit, etiam per vmbram sancti Petri facta esse miracula, & tamen sanctum Petrum non fuisse passurum, ut sua vmbra, imo nec sua persona adoraretur; audiat quid idem S. Augustinus dicat de vmbra & de vinculis sancti Petri. Sic enim loquitur in serm. 5. de SS. Apostolis Petro, & Paulo. Meritò per omnes Christi Ecclesias auro preciosius habetur ferrum illud pœnalium vinculorum. si enim tam medicabilis fuit obumbratio visitantis, quanto magis catena vincentis? Si inanis quædam species vacuæ imaginis habere potuit in se vim salutis, quantò plus de corpore meruerunt attrahere salubritatis ferreo pondere sacris impressa membris vincula passionis? Quamuis autem sanctus Petrus ex virtute humilitatis non fuisset passurus, dum in terris viueret, vt sua persona, ne dum vmbra sua adoraretur, tamen ob hanc ipsam humilitatem dignissimus est, qui non solum adoretur adoratione illa, quæ Sanctis conuenit, non ea quæ soli Deo propria est, sed vt eius vincula, auro preciosiora æstimentur, religioseq; in Ecclesia vniuersa colantur.

Post Crucem Domini spretam, transit Rex ad Purgatorium irridendum. [Iam, inquit,] *Purgatorium, iam illa friuola, quæ id commentum consequuntur indigna existimo, in quibus opera ac tempus impendatur. Sanè Bellarminus, nullum ei ex scripturis fundamentum astruere potuit. Hoc eum tantummodo per contari uelim, an viridis ille amenusq; campus, qui in Purgatorio florentibus spatijs extenditur, interfluente riuo distinctus sit, ut si fortè in eam regionem peruenero aucupio tempus, ac ocium fallam.*

Purgatorium in diuinis litteris fundamentum habet.

Ego vero nisi ista contemnere decreuissem; responderem quod respondendum esse existimarem. Sed iam hoc solum non tacebo, quod prætererire veritas ipsa prohibet. Falsũ est in primis à Bellarmino nullum fundamẽtũ Purgatorio ex scripturis astrui potuisse. Siquidẽ lib. 1. de Purgatorio

Bellar-

Bellarminus viginti scripturæ sacræ testimonijs Purgatorium astruxit.

Addidit etiam testimonia Patrum antiquissimorum, tum Latinorum, tum Græcorum. Et eodem lib. 1. cap. 15. aduersus Petrum Martyrem, qui scripserat Purgatorium non pertinere ad dogmata fidei, demonstrauit Bellarminus, Purgatorium ad fidei dogmata ita perspicuè pertinere, vt quodlibet aliud certissimum dogma fidei, ut nullo colore à manifesta hæresi excusari possit, qui Purgarorium negat.

Deinde quia Rex friuola uocat quæ Purgatorium consequuntur, & in eis numerat Satisfactiones pro defunctis, legat apud eundem Bellarminum lib. 1. de Purgatorio cap. 10. perspicua testimonia omnium Patrum Græcorum, & Latinorum, & cogitet, an friuola dici debeant, quæ vnanimi consensu Patres antiquissimi docent, ab eo, qui in hac ipsa præfatione testatus est, se non ausurum reprehendere quæ Patres vnanimi consensu docent. Deinde quod attinet ad viridem amenumq. campū Purgatorij, sciat hæc à Bellarmino lib. 2. cap. 7. quem locum Rex citat ad marginem relata esse ex Venerabili Beda, nobilissimo Anglico Doctore, atque ab illo petendum esse, an interfluente riuo distinctus sit. Quā quam superuacanea cogitatio est, quemadmodum se habeat Purgatorium, apud eos, qui Purgatorium negant, cum satis constet, eos non purgatorium, sed gehennam manere.

Vltimo loco Rex ponit Primatū sancti Petri inter ea, quæ sibi admittenda non esse iudicat; atque hunc pręcipuum articulum esse dicit in quo à nobis dissentiat. Sic enim loquitur pag. 48. *Sed in hac omni ratione nondum Romanæ Religionis arcem attigimus, idest, caput Ecclesiæ, Petriq; primatum, nam qui hunc articulum negant, Ex Bellarmini sententia Catholicam fidem negant. Episcopos esse in Ecclesia debere, tamquam institutionem Apostolicam, ac ordinationem proinde diuinam contra Puritanos, contraq; Bellarminum semper sensi, qui negat Episcopos à Deo immediatè suam iurisdictionem accepisse, sed nihil mirum à Puritanis eum stare, cum Iesuitæ nihil aliud, quam Puritano papistæ sint. Et quo studio in Episcoporum, & Ecclesiasticæ Hierarchiæ (politici duntaxat ordinis causa) defensionem semper incubui, eodem inconfusam illam anarchiam, & parilitatem Puritanorum inuectus sum, vt vel ex Basilico meo Doro satis constat.*

Ita est omnino; qui negant caput Ecclesiæ sanctum Petrum fuisse, eundemq; Primatum in Apostolos habuisse, atque in eodem Primatu Romanos Pontifices sancto Petro succedere, ij fidem Catholicam negāt. Id multis libris non Bellarminus solus probatum reliquit, sed plurimi alij Doctores Catholici, atque inter alios Nicolaus Sanderus Anglus, in libris de visibili Monarchia Ecclesiæ, quos hactenus à nullo scriptore refutatos vidimus.

Primatus S. Petri, eiusq; successoris Rō. Pontificis, ad fidem Catholicam pertinet.

Episcopos esse in Ecclesia debere, idq; diuina ordinatione; nos etiam scimus & docemus. Sed alia quæstio est, Vtrum Episcopi necessario esse debeant in Ecclesia, alia vero, Vtrum immediatè iurisdictionem à Deo accipiant, an à Petri successore. Nam Presbyteri quoque & Diaconi necessario, & diuina ordinatione debent esse in Ecclesia; & tamen iurisdictionem non à Deo immediatè, sed ab Episcopis accipiunt. Itaque duo ista non pugnant inter se, Episcopi diuina ordinatione sunt in Ecclesia, & iurisdictionem immediatè à Pontifice Summo accipiunt. neque ista questio apud nos ad fidem pertinet, sed inter Doctores liberè disputatur.

Inepta comparatio Iesuitarũ cum Puritanis secum ipsa pugnat.

Quod vero Rex Puritanos cum Iesuitis comparet, omnino mirabile est, cum Puritani Anarchiam, Iesuitæ Monarchiam Ecclesiasticam pro viribus defendant. Neque minus admirabile est, quod Rex hoc loco fateatur à Puritanis Anarchiam, & paritatem quandam introduci; & tamen in hoc ipso volumine, vbi quartum mendacium Torti refellit dicat, Puritanos non abhorrere à iuramento primatus, sed quotidie suscipere, nec vnquam recusasse. At si Puritani non abhorrent à iuramento Primatus, quam Anarchiam, & paritatem introducunt? Denique mirum quoque est, quod Rex tam iniquo animo ferat, quod Bellarminus scripserit, Regem Iacobum in Scotia fuisse Puritanum, vt etiam hoc mendacium Cardinalitium vocet pag. 49. cum tamen extet confessio Scotica à Puritanis ministris conscripta, & à Rege subscripta Edemburgi die 28. Ianuarij anno Domini 1581. & Regni eius 14. quam confessionem scripto libro refutauit Episcopus Vasionensis, natione Scotus, & librum suum edidit Auenioni anno 1601. vt nunc omittam coniecturas alias, quas supra retuli. Nam de ista re sollicitus non sum, neque ad me pertinet. scripsi tamen bona fide, quod à testibus fide dignis audiui, & quod in libris aliorum legi.

Pergit Rex pag. 50. atque admittere se dicit ordinem inter ipsos Episcopos, & Romanum Episcopum primum esse omnium Episcoporum. addit pag. 51. non esse vllum terrestrem hominem Ecclesiæ vniuersæ Monarcham, cum sit Christus Ecclesiæ suæ Monarcha, Christiq; vices expleat, quem venturum promiserat, Spiritus Sanctus.

Protestãtes Angli Spiritũ Sanctum Christi Vicariũ, ac per hoc inferiorem Christo faciunt.

Hic vero Rex eadem luce veritatis negauit, Pontificem Romanum Ecclesiæ vniuersæ esse Monarcham, qua Spiritum Sanctum affirmauit, Christi vices gerere, idest Christi Vicarium esse. Nam cum ordinariè infeior sit, qui alterius vices gerit, eo cuius vices gerit (nam & Proreges Regibus, & Vicarij Episcoporum Episcopis sunt inferiores) certè si Spiritus Sanctus Christi vices gerit in Ecclesia regenda, Christo inferior erit atque ad nutum Christi officium vel sumet, vel deponet. Et quid hoc est aliud, nisi vt Pontificem priuet Vicariatu Christi, Spiritum Sanctum vera diuinitate priuare? atque vt Summus Pontifex ad celsitudinem sibi debitam non assurgat, Spiritum quoque Sanctum à celsitudine sua deijcere?

At, inquit Rex, Spiritum Sanctum Christus promisit Ioann. 14. non Petrum, qui Apostolos dirigeret, ac doceret. Imo vero promisit Spiritū Sanctum, vt inuisibilem, ac internum doctorem, & consolatorem, Sanctum Petrum, vt visibilem Rectorem, atque Pastorem, in terris loco suo reliquit. Quod enim Spiritum Sanctum non promiserit vice sua Doctorem, aut Rectorem futurum, ex eodem loco apertè monstratur. nam cum dixisset Dominus Ioann. 14. Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis; paulo post subiungit. Non vos relinquam orphanos, veniam ad vos. & paulo post. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Sed audiamus sanctum Augustinum hæc verba explicantem, & Regis sententiam refellentem tract. 75. in Ioannem, sic loquitur sanctus Augustinus; Post promissionem Spiritus Sancti, ne quisquam putaret, quod ita eum Dominus daturus fuerit velut pro se ipso, vt non & ipse cum eis esset futurus, adiecit atque ait, Non relinquā vos orphanos veniam ad vos. Itaque Spiritus Sanctus promissus à filio docet omnem veritatem, sed non sine Patre, & Filio, quorum indiuisa sunt opera, quemadmodum est eorum vna substantia. sed vt Ecclesiæ corpus visibile, caput Vicarium haberet visibile, dixit Dominus coram omnibus Petro; Simon Ioannis diligis me plus his? ac postea, Pasce agnos meos. Quod ipsum tertio repetiuit, primo commēdans illi Agnos, deinde ouiculas, tertio oues, sic enim legit, & exponit S. Ambrosius in caput vltimum Lucæ, ut nullus omnino exciperetur, siue incipiens, siue proficiens, siue perfectus; uel siue laicus, siue Presbyter, siue Episcopus, qui Petro Pastori non subijceretur.

Obiectio prima contra primatū S. Petri.

Solutio.

Heretici verbū expressum quærunt, inuentū reijciunt.

At, inquit Rex, verba ista Christi, Tibi dabo claues, Matth. 16. & Pasce oues meas Ioann. 21. ad omnes Apostolos pertinent. alioqui quomodo potuisset Paulus Corinthiorum Ecclesiæ auctor esse incestum illum excommunicandi cum spiritu suo? dicendum sanè fuerat cū spiritu Petri. Nego uerba illa ad omnes Apostolos pertinere: cum propriè dicta sint vni Petro, qui per ea constitutus est verus, atque ordinarius Rector, & Pastor Apostolorum, atque Ecclesiæ totius. atque hoc aduersarij admittere deberent, qui in omnibus controuersijs expressum verbum requirunt. quid enim potuit expressus dici, quam illud, Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui in Cœlis est; Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ Inferi nō præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues &c. & illud, Simon Ioannis diligis me plus his? pasce oues meas. Hæc enim dicuntur vni Petro filio Iona, vt distinguitur ab alijs Apostolis, qui præsentes erant. sed hæretici non hoc loco solum, sed vbicunque expressum verbum eorum errori non fauet; ad figuras, troposq; confugiunt.

Non tamen negamus quin Apostoli cæteri plenam habuerint potestatem in Ecclesias, sed longe aliter, quam habuerit sanctus Petrus hic enim

habuit ordinariam, quam transmitteret ad successores, illi extraordinariam, quæ cum ipsis finiretur, hic & super Apostolos potestatem habuit, illi super Apostolos nullam habuerunt. Sed de his multa diximus in Cõtrouersijs, quæ repetenda non sunt. Apostolus vero Paulus etiamsi Apostolus non fuisset, sed simplex Episcopus, facilè poterat incestum Corinthium per Ecclesiam Corinthiorum, spiritu suo præsente excommunicare.

Obiectio secunda.

At inquit Rex, [In Concilio quod Hierosolymis actum est, disertè scribitur, Visum est Apostolis, & Presbyteris, totiq; Ecclesiæ mittere lectos viros, sed mirum de Ecclesiæ capite silentium. Sic & in eorum litteris, Apostolorum, Seniorum, & fratrum fit mentio; de Petro nec verbũ.]

Solutio.

Respondeo in eo Concilio primum omnium loqui cæpisse Petrum, atque in eius sententiam iuisse Iacobum, & alios, quod satis est, vt Petrus Præses Concilij agnosceretur. vide sanctum Hieronymum in epist. ad Augustinum, quæ est 11. inter epist. Augustini, & Theodoretum in epist. ad Leonem Papam.

Obiectio tertia.

At obijcit iterum Rex locum Apostoli 1. Cor 1. alios dixisse, ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cœphæ, nam si Cœphas, idest, Petrus visibile caput Ecclesiæ fuisset, qui non ab eo stabant, à fide Catholica recessissent.

Solutio.

Respondeo, si ex hoc loco colligi posset, Petrum non fuisse caput Ecclesię; posse etiam colligi; Christum quoque non esse caput Ecclesiæ. hæc enim est integra sententia eius loci. Ego quidem sum Pauli, ego vero Apollo, ego vero Cœphæ, ego autem Christi, non igitur qui dicebãt, se esse Pauli, aut Apollo, recedebant à Christo, vel à Petro, sed gloriabantur alij se baptizatos à Paulo, alij ab Apollo, alij à Petro, alij prudentiores, baptismum suum ad principalem auctorem referebant, idest, Christũ hic est.n. qui omnes baptizat per ministerium famulorum suorum, quicũque illi sint. proinde vnum est baptisma, siue Petrus, siue Paulus, siue alius inferioris gradus, aut sanctitatis, aut dignitatis baptizet.

Obiectio quarta.

Addit Rex, [sed apertissimè constat, Paulum non satis in hac nupera, ac nouitia doctrina fuisse institutum, qui cum Petro tam parum comiter egit, vt illi se non æquaret modo, sed etiam anteferret.]

Solutio.

Respondeo legisse me caput secundum Epistola ad Galatas, hunc.n. solum locum Rex citat, sed neque in eo capite, neque vsquam alibi me legisse, Paulum se antetulisse Petro, nisi fortè prælationem istam colligat Rex ex eo, quòd Paulus Petrum reprehendit, quasi non soleant aliquando superiores ab inferioribus reprehendi. Ipse certè Petrus Christum increpare cæpit dicens, Absit Domine, non erit tibi hoc. Matth. 16. Nec tamen ideo suspicari possumus, Petrum Domino suo antetulisse se. Sed quoniam Rex, nuperam, & nouitiam doctrinam appellat de Primatu sancti Petri, cogor adscribere pauca testimonia Patrum antiquissimorũ.

Testimonia Patrum de primatu S. Petri.

Origenes in cap. 6. ad Romanos, sic ait; Petro cum summa rerum de pascendis ouibus traderetur, & super ipsum veluti super terram fundaretur Ecclesia, nullius confessio virtutis ab eo nisi charitatis exigitur.

Sanctus Cyprianus in lib. de vnitate Ecclesiæ facit Petrum caput, fontē, & radicem totius Ecclesiæ. Et in epist. ad Quintum. Petrus, inquit, quē primum Dominus elegit, & super quem ædificauit Ecclesiam,&c. Vbi non solum dicit Cyprianus Petrum primum electum, quod Rex hoc loco admittit, sed addit, super eum ædificatam esse Ecclesiam, ac per hoc esse fundamentum Ecclesiæ: quod autem est fundamentum in ædificio, idē est caput in corpore. Sanctus Basilius in serm. de Iudicio Dei: Ille, inquit Beatus, qui cæteris prælatus discipulis fuit, cui claues Regni cœlestis commissæ. Sanctus Hilarius in cap. 16. Matth. O in nuncupatione noui nominis felix Ecclesiæ fundamentum, dignaq; ædificatione illius Petra, quæ Inferorum leges dissolueret. Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. de moderatione in disputationibus seruanda: Vides, inquit, quemadmodum ex Christi discipulis, magnis vtique omnibus, & excelsis, atque electione dignis, hic Petra vocetur, atque Ecclesiæ fundamenta fidei suæ credita habeat, ac reliqui discipuli posthaberi se tranquillo animo ferāt. Sanctus Maximus serm. 3. de Apostolis; Quanti, inquit, meriti apud Dominum suum Petrus erat, vt ei post nauiculæ paruæ remigium, totius Ecclesiæ gubernacula traderentur? Sanctus Ioānes Chrysostomus hom. 55. in Matth. Petrum, inquit, Ecclesiæ futuræ Pastorem constituit, & paulo post. Deus concedere solus potest, ut futura Ecclesia tot, tantisq; fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, cuius Pastor, & caput homo piscator, atque ignobilis, &c. Hic apertè legimus, caput Ecclesiæ Sanctum Petrum fuisse, vt etiam in sequenti testimonio. Sanctus Hieronymus lib. 1. in Iouinianum; Inter duodecim, inquit, vnus eligitur, ut capite constituto schismatis occasio tolleretur. Vbi si nomine capitis intelligeretur primus ordine, non potestate, non fuisset sublata schismatis occasio. S. Augustinus serm. 142. de tempore qui est primus feriæ 4. post Dominicam Palmarum; Totius corporis, inquit, morbum in ipso capite curat Ecclesiæ & in ipso vertice componit membrorum omnium sanitatem. Vbi sanctus Augustinus apertè vocat sanctum Petrum, caput corporis Ecclesiæ. Atque hæc satis sint de Primatu sancti Petri. Cætera quæ Rex addit, ad conuicia pertinere, vel repetitiones esse eorum, quæ antea non semel dicta fuerant; facilè ex se Lector intelliget.

Nulla

Nulla probabilitate ex cap. 2. Epist. secundæ ad Thessal. colligi posse Romanum Pontificem esse Antichristum.

Cap. IX.

Cur disputatio de Antichristo noua responsione non egeat.

GGREDITVR postea Rex disputationem de Antichristo, quam fusissimè tractat à pag. 53. ad 114. quam disputationem Bellarminus sine vlla Regis iniuria, intactam relinquere potuisset, nihil ferè in hac disputatione Rex attingit, quod ipse in lib. 3. de Pontifice, qui totus est de Antichristo, non refutauerit.

Deinde multa Rex ex Roberto Abbato, qui nuper de Antichristo scripsit, mutuatus est; ad quæ anno superiore respondit Andreas Eudemon Ioannes Cydonius Iesuita, quam responsionem doctis viris, præsertim in Germania, vbi edita est, valde probari accepimus.

Præterea non pauca eorum, quæ Rex adducit, inuenimus apud Thomam Brigmannum in explicatione Apocalypsis, quam explicationem idem Andreas Eudemon Ioannes sibi refellendam desumpsit.

Denique in hac disputatione Rex non certas demonstrationes, sed coniecturas suas, vel sensum suum lectoribus proponit. sic enim initio disputationis præfatur pag. 56. [Sanè,] inquit, [quod ad definitionem Antichristi nolo rem tam obscuram, & inuolutam tamquam omnibus Christianis ad credendum necessariam vrgere, sed quid de toto hoc negocio sentiam, nudè, & simpliciter explicabo.] & rursum in extrema disputatione pag. 113. [Id] inquit, [mihi maximè in votis est, vt si cui hanc meam de Antichristo coniecturam libebit refellere, singulis disputationis meæ partibus ordinè respondeat.

Poterat igitur disputationem ab alijs, atque à se antea refutatam, & in qua de coniecturis & opinionibus, non de certis fidei dogmatibus agitur, facilè præterire: sed voluit tamen breuiter singula persequi, & sententijs Regis sententias veterum Patrum opponere, sperans non eum molestè laturum, si Patrum veterum expositiones ipsius expositionibus anteferantur.

Non loquitur Paulus de discessione a fide 2 Thess. 2.

Igitur pag. 56. tractans verba illa Apostoli Pauli 2. Thessal. 2. Nisi venerit discessio primum; accipit ut exploratum, ea verba intelligenda esse de vniuersali discessione à fide. [Discessionem,] inquit, [illam generalem tantum Antichristi temporibus fore in Ecclesia omnes Ponti-

tifi-

sificij constanter affirmant. [& pag. 58. [Ne seducerentur, [inquit,] veritus, diem Domini appropinquare existimantes, ait Paulus, visum esse sibi præmonere eos, vniuersalem à fide discessionem ante venturam.

Atqui falsum est omnes Pontificios ita sentire, quin potius Pontificii sentiunt cum Patribus, discessionem illam fore à Romano Imperio. Sic sanctus Cyrillus Catechesi 15. hunc locum exponens ait. Veniet prædictus Antichristus, cum impleta fuerint tempora Romani Imperij. Sanctus Ioannes Chrysostomus in commentario huius loci; Quando, inquit, de medio sublatum fuerit Romanum Imperium, tunc veniet Antichristus. Sic Tertullianus in Apologetico cap. 32. sic Lactantius lib. 7. cap. 15. Sic S. Ambrosius in hunc locum. sic S. Hieronymus in epist. ad Algasiam q. 11. sic S. Augustinus lib. 20. de Ciuit. Dei cap. 19.

Neque potest fieri, vt vniuersalis discessio à fide sit futura ante aduentum Antichristi, quia tunc Antichristus adueniens, non inueniret quos seduceret; & Christi Ecclesia omnino perijsset, quæ sunt contra manifesta Euangelij testimonia dicente Domino Matth. 24. Dabunt prodigia, & signa magna, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest etiam electi. & Matth. 16. Portæ inferi non præualebunt aduersus eã. & Matt. 28. Ego vobiscum sum vsque ad Mundi consummationem. Tantum autem abest, vt verum sit, discessionem à fide generalem futuram esse ante aduentum Antichristi, vel Antichristo regnante, vt sanctus August. dicat lib. 20. de Ciuit. cap. 11. tempore Antichristi, Ecclesiam Christi toto Orbe passuram persecutionem maximam à ciuitate Diaboli, & tamen perseueraturam in fide, nec deserturam militiam suam.

Ex quo intelligere potest Rex, Antichristum nondum venisse, cum ante eius aduentum discessio generalis fieri debeat à Romano Imperio; quæ discessio nondum facta est, cum adhuc maneat Romanus Imperator, ad quem Rex ipse misit monitoriam præfationem suam dicens; Sacratissimo, & Inuictissimo Principi ac Domino Rudolpho II. Rom. Imp. semper Augusto.

Deinde pag. 57. tractat Rex illa verba eiusdem loci; Homo peccati, filius perditionis, extollet se super omne quod dicitur Deus. Et probare nititur hunc esse Romanum Pontificem, quia extollitur super Principes, & Prælatos, qui dicuntur Dij iuxta illud, Ego dixi dij estis Ps. 81.

Sed facilis est responsio. Antichristus enim non extollet se tantum super eos, qui dicuntur Dij per quandam similitudinem, uel participationem, quales sunt Principes Ecclesiastici, vel temporales, sed super omne quod dicitur Deus, idest super omnem Deum, siue per essentiam, siue per participationem, siue falsum, siue verum, quod clarius scripsit Daniel cap. 11. Deum Patrum suorum non reputabit, nec quemquã Deorum curabit, quia aduersum vniuersa consurget. *Quo sensu Antichristus, extollet se super omnem Deum.*

Romanus autem Pontifex, ex doctrina Catholicorum Vicarius Dei

est,

ste ac per hoc non extollitur super Deum. ex doctrina Protestantium tot, Deos, colit, quod sunt Sancti in Cœlo, quod sunt imagines in templis, quot sunt reliquiæ in sepulchris; ergo neque ex sententia catholicorum, neque hæreticorum extollit se super omne quod dicitur Deus; ac per hoc non est homo peccati, non est filius perditionis, non est Antichristus.

Tertio eadem pag. tractat verba illa eiusdem capitis; Ita vt in templo Dei sedeat; ostendens se tamquam sit Deus. Ac pro templo dicit esse intelligendum sinum, & penetralia Ecclesiæ. Sedere autem Pontificem in Ecclesia tamquam Deum, probare nititur, quia, vt ipse dicit, Papa peccata condonat, animas redimit, fidei articulos definit, omnium hominum censor, & Iudex est, ipse à nemine iudicandus.

Quæ sit futura sedes Antichristi.

At sedem Antichristi non fore Ecclesiam Catholicam, sed templum Salomonis, quod instaurare conabitur; aut certè aliud templum in ciuitate Hierusalem, notum est in Apoc. 11. Vbi Antichristus regnaturus dicitur in ea Vrbe, in qua Dominus crucifixus est quæ omnium consensu Hierosolyma est.

Secundo ex Patribus antiquissimis. nam sanctus Irenæus lib. 5. sic ait: Cum Antichristus sederit in templo Hierosolymis, tunc veniet Dominus. Idem habet sanctus Hippolytus martyr in oratione de Mundi consummatione. Sanctus Cyrillus Catechesi 15. Sanctus Hilarius can. 25. Matthæi. Sanctus Martinus apud Sulpitium lib. 2. dialogorum. Sanctus Ambrosius in cap. 21. Lucæ. Porrò sanctus Ioannes Chrysostomus, & qui eum sequuntur, Theodoretus, & Theophylactus, dicunt quidem Antichristum sessurum in Ecclesijs Christianorum, quas occupabit, & prophanabit; sed addunt etiam eum sessurum in templo Hierosolymitano. Sic enim Chrysostomus loquitur in comm. ad 2. Thessal. 2. Iubebit seipsum pro Deo coli, & in templo collocari, non Hierosolymitano solum, sed etiam in Ecclesijs. Sanctus Hieronymus in epist. ad Algasiam q. 11. Et sanctus Augustinus lib. 20. de Ciuit. Dei cap. 19. paulo aliter exponunt, sed non negant, Antichristum sessurum in templo Hierosolymorum: Vnus est Oecumenius, qui hunc locum exponẽs negat, Antichristum sessurum in Hierusalem. sed videtur locus deprauatus, omissione particule, tantum. Hic enim auctor perpetuo sequi solet Chrysostomum; sed neque tanti faciendus est, cum sit auctor recens, vt sancto Ioanni Chrysostomo, & alijs citatis anteponẽdus sit.

Adde postremo, quod cum Antichristus sit à Iudæis pro Messia recipiendus; vt Patres communiter docent, sine dubio Regiam suam in Hierosolymis constituet. Ex quo sequitur, Romanum Pontificem nullo colore Antichristũ posse dici, qui numquam in Hierosolymis sedit, neque à Iudeis pro Messia habitus est.

Soluuntur obiectiunculæ hæreticorum.

Neque vero Deum se esse Papa demonstrat, quia peccata condonat, animas redimit, articulos fidei definit, iudicat omnes ipse à nemine iudicandus. nam peccata condonat, non auctoritate propria, sed mini-

sterio

ſterio Sacramẽtorum. Animas non propriè redimit, ſed peccata eleemoſynis redimere docet, iuxta illud Danielis 4. Peccata tua eleemoſynis redime. Articulos fidei non propriè condit,ſed qui ſint articuli fidei, iuxta ſcripturas, Apoſtolicasq; traditiones declarat. Iudicat omnes homines, ipſe à nullo homine iudicandus, ſed iudicandus tamen à Deo, & ante tribunal Chriſti rationem de factis proprijs cum cæteris hominibus redditurus; proinde neque Deus, eſt neque Deum ſe facit, qui ſeruum ſeruorũ Dei ſe nominat. Omitto quod pag 58. Rex multum laborat, vt probet,quod nos non negamus, Apoſtolum loqui de Antichriſto venturo poſt multa tempora.

Quarto pag. 59. tractans illa verba eiuſdem capitis: Quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui. Scribit Rex, per hæc verba ſignificari, Verbi Dei prædicatione potentiam Antichriſti paulatim minui quæ eſt antiqua Lutheri interpretatio à Catholicis millies refutata. Sed mirum eſt, quam variè ludant Aduerſarij in Verbo Domini. nunc enim dicunt Verbo Domini Antichriſtum interficiendum. nunc vero contra, Verbum Domini ab Antichriſto interficiendum dicunt. nam Robertus Abbatus, & Rex ipſe pag. 81. aperte ſcribit,duos Prophetas ab Antichriſto interficiendos,vt ſcribitur Apocal 11. eſſe duo teſtamẽta, ideſt,verbũ Dei ſciptum in libris teſtamẽti veteris, & teſtamenti noui. Deinde valde hebetem gladium Verbi Dei eſſe oportet,vel certè valde debilem ſpiritum oris Chriſti, ſi Antichriſtum ſupra mille annos regnantem, ex opinione Aduerſariorũ, adhuc Dominus Ieſus iſto ſuo gladio, vel Spiritu cõficere non potuit. *Quo ſenſu Dominus Ieſus interficiet, Antichriſtum ſpiritu oris ſui.*

At,inquiunt, Dominus Ieſus per prædicantes ſuos, potentiam Antichriſti debilitauit. ſed ſcriptura non dicit, debilitabit, ſed interficiet. Satius igitur eſt audire Sanctos ac veteres Patres, qui per Spiritum oris Chriſti, non intelligunt prædicationem Verbi Dei, quæ ad ſalutem, non ad perditionem adhiberi ſolet; ſed poteſtatem atque imperium Chriſti, qui vel ſolo nutu Antichriſtum interficiet. Sanctus Hieronymus in epiſt. ad Algaſiam q. 11. Quem Dominus Ieſus, inquit,interficiet Spiritu oris ſui, diuina videlicet poteſtate, & ſuæ Maieſtatis imperio cuius iuſſiſſe feciſſe eſt. Sanctus Ioannes Chryſoſtomus hom.4. in 2. ad Teſſal. Quemadmodum ignis irruens paſſim minuta animalcula etiam antequam planè adueniat, procul adhuc ſitus terrefacit, & conſumit; ita & Chriſtus, ſufficiet ſolum iubere, atque adeſſe illum, atque iſta omnia peribũt. hæc ille.

Quinto eadem pag. tractans illa verba eiuſdem capitis; Cuius eſt aduentus ſecundum operationem Satanæ in omni virtute, & ſignis, & prodigijs mendacibus; conatur oſtendere, Eccleſiam noſtram eſſe Antichriſtianã,quia iactet innumerabilia miracula,quæ tñ ſint contraria ſuæ ipſius doctrinę,& ponit exemplum miraculi,cuius meminit Bellarminus lib.3.de Euchariſtia c.8.qđ oblitũ iumentum pabuli Sacramẽtũ curuatis genibus adorauit.] Et tñ inquit Rex certè erubeſcet dicere Bellarminus, *De ſignis et prodigijs Antichriſti.*

institutum esse sanctissimum Sacramētum, quod adorent oues, & boues, & pecora campi.]

At miracula, quæ fiunt in Ecclesia Catholica, non esse prodigia mendacia, pro comperto habemus, ex eo quod eiusdem sunt generis cū ijs, quæ faciebant Prophetæ, & Apostoli, & ipse Christus Dominus. Neque miracula Ecclesiæ aduersantur vllo modo nostræ doctrinæ, sed eam mirificè confirmant. quamuis enim non sit institutum sanctissimum Sacramentum, vt ab animantibus rationis expertibus adoretur; tamen cum id fit, Deo cui nihil impossibile est, præter naturæ ordinem, membra animantium illorum mouente, ut Sacramentum adorare uideantur, sine dubio præsentiam Domini in Sacramento adesse, adoratio illa demonstrat.

Miraculum qđ rideretur à Rege, habet exempla plurima in sacris literis.

Eiusmodi miraculum factum precibus sancti Antonii, etiam si à Rege nunc rideatur, effecit tamen coram ingenti multitudine, vt fides Catholica de Sacramentaria hæresi triumpharet. Idem enim Deus, fecit, vt iumentum famelicum, pabulo sibi ostenso neglecto ad reuerentiam sanctissimo Sacramento exhibendam accurreret; qui fecit, vt Vaccæ fœtæ, & indomitæ, dimissis vitulis, sine vllo Rectore Arcam Domini ferrent, nec declinarent ad dexteram, neque ad sinistram 1. Reg. 6. Et qui fecit, ut iumentum rationis expers aliquando loqueretur, & Prophetæ insipientiam redargueret Num. 22. Et qui Ceto mandauit, vt Ionam tribus diebus in ventre suo gereret, ac paulo post incolumem ad littus euomeret. Ioan. 2. Et qui Coruis præcepit, vt ad Eliam panes, & carnes bis in die deferrent. 3. Reg. 17. Et qui Leonibus famelicis iussit, vt Danielem inter ipsos cubantem, non attingerent. Dan. 6. Nec tamen Arca Domini ad hoc instituta erat, vt à Vaccis indomitis deferretur, nec Prophetæ instituti, ut à iumento admonerentur, vel à Coruis pascerentur, vel in ventre Ceti, tamqnam in carcere detinerentur, vel à famelicis Leonibus intacti custodirentur.

De Sede, & Duratione Antichristi. Cap. X.

SEXTO pag. 60. transit ad Apocalypsim, ac dicit ex c. 13. & 17. Apocal. manifestè colligi, sedem Antichristi fore Romam. nam cap. 13. describitur Antichristus sub figura prodigiosæ Bestiæ, quæ habebat capita septē, & cornua decem, deinde cap. 17. explicatur, ubi Meretrix magna appellatur, quæ sedet super aquas multas, & prodigiosæ Bestiæ insidet; quæq; ciuitas magna, & Babylon nominatur. per Babylonem autem Romam intelligi, ipsi, inquit. Pontificij passim admittunt.

Sed quamuis Rex hic multum laboret, tamen res facillima est. Nam non est idem Bestia, quæ describitur cap. 11. Apoc. & Meretrix magna, quæ describitur cap. 17. neque usquam scriptura Bestiam cum Meretrice confundit. Igitur Bestia, Antichristus est; eiusq; sedes Hierusalē erit non Roma. Disertis enim verbis cap. 11. Ioannes dicit, Vrbem illam esse, in qua Dominus eorum crucifixus est, quæ Vrbs spiritualiter dicitur Ægyptus, & Sodoma, propriè autem Hierosolyma est, & in hoc conueniunt omnes Patres, ut supra notaui, & præter illos adest Lactantius lib. 7. cap. 15. & 17. ubi dicit, Regnum Antichristi præcipuum futurum esse in Syria, ubi Iudæa est. Item S. Hieronymus, & Theodoretus in comment. ad cap. 11. Danielis, dicunt Antichristum in regione Hierosolymorum tentoria fixurum, & tandem in monte Olіueti occidendum. Denique S. Irenæus lib. 5. perspicuè docet, Antichristum Hierosolymæ regnaturum.

Sedes Antichristi non erit Roma, sed Hierusalem.

Meretrix autem, quæ describitur in cap. 17. & dicitur ciuitas magna, quæ habet imperium super Reges terræ, & uocatur etiam Babylon tùm in eo capite, tùm initio capitis 18. ipsa est Roma, sed Roma Ethnica, nō Roma Christiana. ut disertis verbis scribit sanctus Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum; Ad te, inquit, loquor, quæ scriptam in fronte blasphemiam Christi confessione delesti. Atque in eo capite describit sanctus Ioannes excidium Romani Imperii, propter persecutiones in Christianos. sic enim incipit uisio cap. 17. Veni ostendam tibi damnationem Meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, cum qua fornicati sunt Reges terræ, & infra, uocat ciuitatem ebriam de sanguine Sanctorum, & de sanguine Martyrum Iesu. Itaque nisi Rex ostendat, Bestiam cap. 11. & Mulierem, cap. 17. eādem rem significare, numquam euincet, sedem Antichristi fore Romam, aut qui Romæ sedet esse Antichristum.

Quod autem Rex adducit de tempore quadraginta duorum mensiū; quod ex sententia nostra est spatium trium annorum cum dimidio, quo regnaturus Antichristus est, ad rem non facit. nam hoc tempus habetur cap. 11. & 13. ubi tempus Bestiæ, quæ Antichristus est, describitur, non autem habetur cap. 17. uel 18. ubi de Muliere, & Babylone agitur, per quam Roma; siue Romanum Imperium significatur.

Septimo pag. 63. 64. 65. & 66. disputat Rex de spatio, quo regnabit Antichristus. Et quoniam nos ex Daniele cap. 7. & 12. & ex Apocalypsi cap. 11. 12. & 13. & ex communi Patrum sententia docuimus, Antichristum regnaturum tribus annis cum dimidio, ex quo manifestè sequitur, Romanum Pontificem sine vlla verisimilitudine à Nouatoribus Antichristum uocari, cum regnauerit ex eorum sententia multis seculis; Rex conatur eludere Scripturæ sacræ sententias, quòd in eis numerus certus pro incerto accipiendus sit. Sed id solet habere locum, cum unus aliquis numerus, isq; perfectus adscribitur, ut cum Apocalyp. 7. describuntur ex omni tribu filiorum Israel duodecim millia signati. Et cum Apocalyp. 20. dicitur, Draco ligatus per annos mille.

Antichristus tribus annis cū dimidio regnaturus est.

At hoc loco cùm tempus Antichristi accuratissimè describatur per annos, per menses, & per dies; mirum est si cui certus numerus, pro incerto poni videatur. Dicitur enim regnaturus per tempus,& per tempora,& dimidium temporis, idest, annum,biennium,& dimidium anni, quæ faciunt tres annos cum dimidio. Item per mẽses quadraginta duos; qui eundem numerum reddunt. Denique per dies mille ducentos sexaginta, qui sunt menses quadraginta duo, siue anni lunares tres cum dimidio.

Sed quod nos maximè mouet, vt scripturas ita intelligamus, est vnanimis consensus Patrum,qui ante scripserunt, quam Nouatores de hæc re nobis litem mouerent. Sanctus Irenæus lib. 5. Regnabit, inquit, Antichristus annis tribus, & mensibus sex,& tunc veniet Dominus de cœlis. Sanctus Hippolytus Martyr oratione de consummatione Mundi; Tres, inquit, annos cum dimidio regnabit Antichristus super terram. Sanctus Cyrillus Catechesi 15. Regnabit, inquit, tribus annis, & dimidio tantũ, quod non ex libris apocryphis dicimus, sed ex Daniele Propheta. Sãctus Hieronymus in comm. ad caput 7. Danielis; Tempus, inquit, annum significat, tempora, iuxta hebraici sermonis proprietatem, qui & ipsi dualem numerum habent, duos annos præfigurant, dimidium autem temporis, sex menses, quibus Sancti potestati Antichristi permittendi sunt. Sanctus Augustinus lib. 20. de Ciuit. Dei cap. 23. Antichristi, inquit, aduersus Ecclesiam sæuissimum Regnum licet exiguo spatio temporis sustinendum, donec Dei vltimo iudicio Regnum Sancti accipiant sempiternum, qui vel dormitans hæc legit,dubitaret non sinitur. tempus quippè, & tempora, & dimidium temporis, annum vnum esse, & duos, & dimidium; ac per hoc tres annos, & semissem, etiam numero dierum posterius posito dilucescit. aliquando in scripturis, & mensium numero declaratur. Denique idem docent Theodoretus in cap. 7. Dan. & omnes ferè Expositores Apocalypsi, Primasius, Beda, Anselmus, Haymo, Arethas, Richardus, & Rupertus.

Obiectio cõtra duratione trium annorum cum dimidio.

At, inquit Rex, *Nam quod litteralem illam interpretationem, quã omnes Pontificij sequuntur, trium annorum, & sex mensium, qua volunt illud tempus adamussim incidere in dies omnium nouissimos, exceptis quadraginta quinque ante secundum Domini aduentum, planè toti nouo testamento repugnat*. repugnare autem probat ex cap. 24. Matth. vbi legimus; De die illa, & hora nemo scit, neque Angeli nisi solus Pater; & ibidem, & alibi sæpe Dominus hortatur ad vigilandum, quia dies illa inopinatos, & securos homines opprimet. Et in hac ipsa Apocalypsi bis repetitur, diem illam, vt furem in nocte venturam. quæ omnia falsa essent, si certò scirent homines, quadraginta quinque diebus post mortem Antichristi, Iudicem esse venturum.

Solutio.

Respondeo, si quid hæc argumentatio valet, aduersus sanctum Hieronymum potissimum valere. ille enim explicans illa verba Danielis cap. 12.

12. Beatus, qui expectat, & peruenit vsque ad dies mille trecentos triginta quinque: Beatus, inquit sanctus Hieronymus, qui interfecto Antichristo, dies supra numerum præfinitum quadraginta quinque præstolatur; quibus est Dominus, atq; Saluator in sua Maiestate venturus. quare autem post interfectionem Antichristi, quadraginta quinque dierum silentium sit, diuinæ scientiæ est; nisi fortè dicamus; dilatio Regni Sanctorum, patientiæ comprobatio est. hæc sanctus Hieronymus, magnus Pontificius, à quo nos minores Pontificij hanc expositionem didicimus.

Neque ex ea sequitur aliquid contra Euangelium. Nos enim verè nescimus diem, atque horam Iudicij, vt etiam nesciunt Angeli de cœlo, quoniam cum ignoremus, quando Antichristus venturus sit, necesse etiam est, vt ignoremus Iudicij diem, qui Antichristi interitum consequetur. Illi autem, qui Antichristi temporibus in viuis inuenientur; facilè scire poterunt, non longe abesse diem iudicij, & mundi consummationem, cum Dominus dixerit Matth. 24. Statim autem post tribulationem dierum illorum Sol obscurabitur &c. & mox, Et videbunt filium hominis venientem in nubibus. & paulo post, Cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in ianuis. Et concordat Apostolus cũ Euãgelio 2. Thessal. 2. cum ait de Antichristo; quẽ interficiet Dominus Iesus spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui. Sed neque illi certo scient diem, neque horam. quoniam etiam si dies quadraginta quinque, Daniele teste, expectandi erunt post mortem Antichristi; tamen scriptura non dicit, diem Iudicij non esse longius prorogandum. Itaque scient homines illi diem Iudicij, non esse expectandum ante diem quadragesimum quintum ab Antichristi cæde; sed an diu tius differendus sit ignorabunt.

Quemadmodum autem in diebus Noe plurimi fuerunt increduli, quamuis Noe, & verbo, & exemplo, idest, fabricatione arcæ prædicaret diluuium futurum; & imparati, & oscitantes à diluuio oppressi sunt; sic erit in nouissimis diebus, prædicabunt serui Dei, Iudicij diem non longe abesse, imo etiam instare, & imminere; tamen filij huius seculi, more solito de ijs, quæ mundi sunt cogitabunt, & quando ipsi minus putabunt, filius Dei Iudex adueniet.

De Henoch, & Elia.
Cap. XI.

OCTAVO, pag. 67. & sequentibus ad 87. disputata Rex de duobus Prophetis, qui cap. 11. Apocalypsis dicuntur pugnaturi cum Antichristo, atque ab eodem tandem occidendi, & post tres dies resurrecturi, & in cœlũ assumendi. Hos duos Propheta nos cum Sanctis Patribus dici- *Henoch, & Elias sunt duo Propheta, qui pugnabunt cũ Antichristo.*

mus esse Henoch, & Eliam, qui ad hunc ipsum finem translati sunt, & adhuc viuunt in carne mortali; vt in nouissimis diebus, cū maxima Dei gloria, & Ecclesiæ vtilitate, mortis debitum soluant.

Patres quæ ex diuinis litteris hoc docent, hi sunt. Hilarius, Hieronymus, Chrisostomus, Origenes, & alij omnes interpretes sancti Matthæi ad cap. 17. affirmant Eliam venturum tempore Antichristi. idem de eodem Elia docet Lactantius lib. 7. cap. 17. Augustinus tract. 4. in Ioān. Thodoretus in cap. vlt. Malachiæ, & Primasius in cap. 11. Apocalypsis. De Henoch, & Elia simul idem testantur Hippolytus Martyr in oratione de consummatione Mundi, Augustinus lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 6. & Interpretes Apocalypsis ad cap. 11. Beda, Anselmus, Richardus, & Arethas, qui addit inuariabiliter à tota Ecclesia credi, Henoch, & Eliam venturos, vt Antichristo se opponant.

Sententiam veterum Patrū, Rex Angliæ iudaicam fabulam appellat.

Rex tamen cum fateatur hanc esse Patrum sententiam, tamen iudaicam fabulam non semel appellat; & huic tantæ testiū nubi coniecturas suas, vel potius suorum Doctorum anteponit. Quam enim coniecturam suam vocat, nos in Abbato antea legimus, qui Abbatus non eam primus excogitauit, sed à venerabili Beda desumpsit. Beda vero, etiam si spiritualiter ita exponit: tamen adiungit communem aliorum sententiam, quod duo illi Prophetæ sint Henoch, & Elias; neque illam refellit, & nō refellendo approbare videtur.

Calumniæ manifesta.

Omitto quæ Rex multis verbis disputat de cap. 11. & 17. Matth. de aduentu Eliæ, vbi etiam dicit, me mala fide agere cum Christo, impudenter exponere verba Christi improbissimè cauillari super verbis Christi, & similia; quæ ideo dicit, quia malui verba Euangelij exponere cum Patribus Origene, Hilario, Hieronymo, Chrysostomo, & alijs veteribus; quam cum Nouatoribus Bibliandro, & Chitræo. Quantumuis enim Rex irascatur, & conuicijs me oneret, malo cum illis desipere, quam cum istis sapere. Sed lectorum erit iudicium, vtri rectius exposuerint loca Euangelij, Rex cum Chitræo, & Bibliandro, an ego cum Patribus. libri extant sæpius recusi; non est cur tempus consumam in rebus ijsdem sæpius repetendis.

Illud præterire non debeo, Regem, qui initio dixerat, se Patres primorum quingentorum annorum venerari; neque se ausurum eos reprehendere, hoc loco, idest, pag. 73. palam eos errasse dicere.

Hæc est reuerētia erga sāctos ac veteres Patres.

Sed quoniam, inquit, in hunc de Patribus antiquis fortè sermonem incidimus, finite, quæso, hac occasione obiter vos moneam, mirum non esse, si sæpius Patres hic errent, & minus rectè multa Apocalypsis mysteria intelligant, propterea quod liber ille eorum temporibus adhuc obsignatus fuit. & licet mysterium iniquitatis iam tum ageretur, ille tamen homo peccati nondum erat reuelatus. in omnibus enim obscuris prophetijs certissima est regula, numquā eas satis intelligi posse, vsque dum

dum compleantur.

Hæc ille, qui veteres Patres non tantum erroneos facit, sed etiam stultos, quod librum obsignatum resignare tentauerint. Deinde, si iam hoc tempore prophetia impleta est, ac per hoc manifesta, & dilucida eius interpetatio; vnde tot adhuc de his rebus contentiones; & opiniones? cur ipse Rex pag. 56. ingressurus disputationem de Antichristo scripsit, in re tam obscura, & inuoluta, velle simpliciter sententiam suam dicere? & cur in extrema disputatione pag. 113. coniecturam vocat explicationem suam de Antichristo? si Prophetia iam impleta est, & liber resignatus; quid opus est coniecturis? cur dicitur obscura, & inuoluta de Antichristo disputatio?

Verum, quod iam sit reuelatus homo peccati, ac per hoc prophetia sancti Ioannis adimpleta; Nouatores dicunt, sed non probant, nec probare possunt, cum contra demonstrationes euidentissimæ à Catholicis adferantur. Itaq; ex eo quod in quæstione est, quasi certum, & exploratum esset, argumenta petunt ad Patres veteres arguendos erroris. Sed Regi ignoscendum est, qui ea quæ de reprehensione Patrum scripsit, nō ex se protulit in medium, sed ex lib. 1. Roberti Abbati, subditi, sui, mutuatus est.

Aliud quoque est in disputatione Regis de Henoch, & Elia, valdè, admirandum. Scribit enim pag. 74 corpora Henoch, & Eliæ, nunc esse in cœlo glorificata, & per multa annorum milia exempta fuisse à maledictione mortis. Et pag. 76. disertis verbis scribit, Henoch, & Eliā per multa annorum milia cœli fuisse incolas, mortalitatis legibus solutos, incorruptibilia, & glorificata corpora habere: atque inde efficit, non posse fieri, vt ab Antichristo interficiantur.

Atqui, hoc dogma, etiam si auctorem habeat Theodorum quendā Eracleotem, & Apollinarium, teste sancto Hieronymo in epist. ad Minerium, & Alexandrum: tamen exploratus error est, & contrarius omnibus Patribus, qui Henoch, & Eliam scribunt, nondum esse mortuos, sed esse mortales, & morituros in persecutione nouissima. Ne tamen nihil omnino aduersus hanc hæresim dicamus, pauca de multis adducemus. Ioann. 14. Dominus ait, Vado parare vobis locum, & si abiero, & parauero vobis locum, iterum veniam, & assumam vos ad me ipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. quod explicatur ab Apostolo ad Heb. 6. cum ait: Præcursor pro nobis introiuit Iesus. Si non poterāt Apostoli in cœlum intrare, nisi præcursor intraret Iesus, & pararet illis locum: quomodo Henoch, & Elias tot millibus annorum ante Christi ascensionem, introierunt?

Henoch, & Elias nō sunt mortui, sed morituri tempore suo.

Ante Christi ascensionē nullus homo in cœlum ascendit.

Idem Apostolus ad Heb. 9. Hoc, inquit, significante Spiritu Sancto, nondum propalatam esse Sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. Itaq; dum status testamenti veteris durauit; nondum propalata erat Sanctis via ad cælestem patriam. quare concludit idem Apostolus ad Heb. 11. Et hi omnes testimonio fidei probati non accepe-

runt promissionem; Deo pro nobis aliquid melius prouidente, vt non sine nobis consummaretur. Poterat ne apertius dici, Patres veteris testamenti, quamuis fide probatissimi essent, inter quos Henoch ab Apostolo numeratus est, non accepisse promissiones, vt non sine nobis consummarentur, idest, vt non sine nobis consummatam corporis, & animæ gloriam acciperent?

Et quid est quod Propheta Dauid tamquam singulare dicit in persona Christi in Psalm. 15. Notas mihi fecisti vias vitæ: si ante tot annorum millia Henoch, & Eliæ notæ factæ sunt viæ vitæ? quid est quod ipse Christus dicit Ioann. 3. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis, qui est in cœlo: si ante ipsum Christum, qui caput est electorum, ascenderunt in cœlum cum corpore glorificato Henoch, & Elias, qui vtique membra Christi sunt? nam illud, nemo ascendit in cœlum, non est præsentis temporis, sed præteriti, vt ex græco textu manifestum est οὐδεὶς ἀναβέβηκεν, est enim sensus, nullus homo hactenus ascendit in cœlum, ac per hoc nemo scit cœlestia, nisi filius hominis Christus, qui vt Deus descendit de cœlo per incarnationem, & vt homo ascendit in cœlum per vnionem hypostaticam, & idiomatum communicationem: vnde etiam subiecit, Filius hominis, qui est in cœlo. Erat enim tunc filius hominis in cœlo, quia eadem persona erat Deus, & homo. Itaque non ait, nemo ascendet postea, sed nemo ascendit hucusque; proinde Henoch, & Elias non ascenderunt cum corpore glorificato in cœlum verum, atque æthereum, sed in cœlum tantum aerium, vt subleuati a terra ducerentur in locum remotum ab hominum habitatione.

Verè igitur canit Ecclesia toto Orbe diffusa, in hymno illo notissimo, quem nec Lutherus despiciendum putauit; Tu deuicto mortis aculeo, aperuisti credentibus Regna cœlorum: quod certè Ecclesia orthodoxa non caneret, si crederet Henoch, & Eliam, tot annorum millibus ante Christi Ascensionem introire potuisse in Regna cœlorum.

Generali decreto omnes homines morti addicti sunt.

Addo etiam generale decretum vt omnes homines moriantur, à quo ne ipse quidem filius Dei immunis esse voluit, neq; Sanctissimam Matrē suam immunem fecit. Statutum est, inquit Apostolus ad Heb. 9. hominibus semel mori, & post hoc, iudicium, idest, cum omnes omnino mortis debitum soluerint, tunc aderit iudicium. Ergo ante iudicium necesse est, vt Henoch, & Elias, qui hactenus in viuis manent, ipsi etiam moriantur. Cui sententiæ similis est illa 1. Corinth. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur. & Rom 5. In omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt. & Psal. 88. Quis est homo, qui viuet, & non videbit mortem?

Ex quibus apertissimis sententijs declaranda est sententia illa alioqui ambigua 1. Thess. 4. Deinde nos qui viuimus, qui residui sumus, simul rapiemur cum illis obuiam Christo in aera. Non enim significat hæc sententia, nō morituros, qui viui reperiuntur in nouissimo die; sed in ipso raptu morituros, & mox resurrecturos ad vitam immortalem; vt S. Augusti-

nus docet lib. 10. de Ciu. Dei cap. 10. Ex ijsdem scripturis iudicandum est, vtra sit verior lectio 1. Cor. 15. Omnes quidem resurgemus, siue, vt est in græco, omnes quidem dormiemus, sed non omnes immutabimur; an illa, non omnes dormiemus, sed omnes immutabimur. illa enim prior est, verior, quia concordat cum apertis scripturis, & veriorem, & communiorem esse affirmat S. Hieronymus in epist. ad Mineriu m, & Alexandrum.

De varia lectione loci Paulini 1. Cor. 15. & quæ sit lectio verior.

At obijcit Rex testimonia Irenæi, & Tertulliani. Irenæus enim lib. 5. scribit Henoch, & Eliam manere in loco, ad quem translati sunt, vsq. ad consummationem conspicantes incorruptionem. Tertullianus autē lib. contra Iudæos cap. 2. scribit, Henoch necdum mortem gustasse, ut æternitatis candidatum.

Sed hæc non significāt illos numquam morituros esse, vt Rex existimat. manent enim, non in cęlo, ut Rex dicit, sed in Paradiso terrestri, vt Irenæus dicit, vsque ad consummationem conspicantes incorruptionē, idest, non videntes corruptionem, sed viui, atque integri permanentes tot millibus annorum. Sed hæc incorruptio non est ea, quam habent in cœlo Beati, qui mori non possunt, sed ea quam habebat Adam in Paradiso, qui poterat non mori donec peccata, ut auctor est S. Augustinus lib. 9. de Genesi ad litteram cap. 6. & lib. 1. de peccatorem meritis, & remissione cap. 3. Itaque Henoch, & Elias cōspicantur incorruptionem, non absolutè, sed vsque ad Mundi consummationem, in qua debitum mortis soluentes transituri sunt ad veram & prefectam incorruptionem. Rectè vero dicitur Henoch non gustasse mortem ut candidatus æternitatis. Candidati enim nondum Consules erant, sed Consulatum expectabant, & petebant. Sic igitur Henoch non habet veram immortalitatem, sed eam expectat, & desiderat, & ex uita tam diuturna multorum milliū annorum quam egit in terrestri Paradiso, certam spem concipit uitæ sempiternæ futuræ in Paradiso cęlesti.

Explicantur testimonia Irenei & Tertulliani de qualitate vitæ de Henoch, & Elia.

Ad id autem quod Rex dicit, Bellarminū in Controuersiis multū sudare, vt statuat, Paradisus ne in terra sit, an in aere; & concludit, Paradisum terrestrem diluuio esse destructum, facilis est responsio. Bellarminus enim nusquam dixit, neque ex sententia sua, neque ex aliena, Paradisum in aere pendere, quod operosè confutare frustra Rex conatur. Retulit solum in lib. de gratia primi hominis cap. 12. sententiam quorūdam qui affirmant paradisum in terra, quidem situm, sed in montibus altissimis, qui ad globum vsque Lunæ pertingant. quam sententiam idem Bellarminus refellit, nisi per hyperbolem excusetur. Paradisum autem terrestrem omnino esse destructum, quòd Rex affirmat, contrarium est communi sententię Patrum ueterum, & recentiorum Doctorum. Certè S. Augustinus lib. de peccato orig. cap. 23. disertè, sic pronunciat; Esse Paradisum, vnde eiectus est Adam, fides Christiana non dubitat multum autem sibi Rex placet in ea coniectura, quam à Roberto Abbato desumpsit, quod nomine duorum Prophetarum ab Anti-

Callumnia de situ Paradisi terrestris.

christo occisorum intelligi debeant, aut possint duo testamenta, idest, libri sacri testamenti veteris, & noui. In qua disputatione multa dicit, quæ probare non poterit.

Calumnia hæreticorum. Primo scribit aduersus Scripturam sacram dicteria quædam à Pontificijs iactari, quod sit nasus cereus, mortua littera, lesbia regula, sexcenta alia probri, & ignominiæ plena. Ego vero cum plerosque Scriptores Catholicos euoluerim, apud nullum eiusmodi dicteria reperire potui, nisi in hoc sensu, quod apud Aduersarios, Scriptura sacra ita torquetur in varios intellectus, vt nasus cereus, aut lesbia regula esse videatur. quod etiam in hac disputatione de duobus Prophetis apertissimè locum habet. Nos enim Catholici, qui Scripturas sacras sequimur, non eas ad nostras opiniones accommodamus, vbi legimus, duos Prophetas saccis indutos, aduersus Antichristi doctrinam prædicaturos, atque ab illo interficiendos, & à Deo post triduum resuscitandos, per Prophetas, veros Prophetas, per saccos, veros saccos, per prædicationem, veram prædicationem: per Antichristum, verum Antichristum; per occisionem, veram occisionem; per triduum, verum triduum, per resurrectionem, veram resurrectionem intelligimus. Nouatores, qui opinionibus suis scripturas deseruire volunt: per Prophetas duos, intelligi uolunt, aut ministros noui Euangelij, quamquam plusquam sexcenti sint, aut libros testamenti veteris, & noui, qui plurimi sunt, per Antichristum qui vnus erit, seriem hominum bene longam, per triduum, mille circiter annos intelligunt, & cætera per tropos, & metaphoras ita planè detorquēt ad errores suos, vt de regula Lesbia, & de naso cereo facerēt.

Hæretici scripturas sacras ad opiniones suas accommodare satagunt.

Alia calumnia. Secundo dicit, Pontificios nolle corrigi locos etiam corruptissimos veteris editionis, & ponit exempla, vbi nos legimus euertere domum, pro, euerrere Luc. 15. Et sic eum uolo manere, pro, si eum volo manere Ioan. 21. At prior locus correctus est in Biblijs Summi Pontificis auctoritate recognitis: posterior non est mutatus, quoniam habetur in omnibus latinis codicibus, etiam antiquissimis. Sic enim legunt S. Ambrosius in Ps. 45. & serm. 20. in Ps. 118. Sanctus Augustinus, Beda, & Rupertus in explanatione eius loci, Eusebius Emissenus, siue quisquis est auctor in homil. de Sancto Ioanne Euangelista, & alij. Neque verum est, verba illa, sic eum volo manere, mendacium continere, vt Rex nimis audacter affirmat; non enim, sic eum volo manere, significat, non volo eum mori, sed non volo eum morte violenta ante tempus naturalis periodi, de hac vita migrare.

Alia calumnia. Tertio dicit, deprauatam esse à nobis scripturam, quoniam libros apocryphos Canonicis exæquauimus, contra quàm Patres sentiunt, & vetera Concilia decernunt. At nos contra verè dicere possumus, à Sectarijs, tamquam Antichristi præcursoribus, vtrumq; testamentum aliquot mēbris detruncatis, miserè esse fœdatum. Quos enim libros, vt apocryphos reiecerunt, nos inuenimus in Concilio III. Carthaginensi, ante mille ducentos annos celebrato, & apud veteres Patres omnes, vno, vel altero

ro excepto, inter Canonicos esse habitos.

Quarto dicit à S. Bonauentura sacrilegè corruptum esse Psalterium, cum Dominam, pro Domino in toto Psalterio posuerit. At S. Bonauentura Psalterium Dauidis, quod ad scripturam canonicam pertinet, omnino non tetigit, sed ad similitudinem Psalterij Dauidis, aliud Psalterium ipse composuit, ex pio ad B. Virginem affectu. *Alia calumnia*

Quinto dicit, scripturam a Pontificijs fuisse suppressam, quoniam multis seculis in magna cæcitate, & ignoratione salutaris doctrinæ populus Christianus versatus est; cum laici scripturam attingere prohibiti essent, maxima pars Clericorum eam legere, aut nollent, aut non possent. At nusquam inueniet Rex Scripturæ diuinæ lectionem laicis, aut clericis fuisse prohibitam. Et valde mirandum est quod Rex addit, ad silentium damnatos esse libros sacros, vt pro hæretico combureretur qui eos in manus sumere auderet, aut inspicere. quæ vnquam historia hoc prodidit? quis auctor tradidit? ne dicam quis vidit, aut audiuit, pro hæretico comburi qui scripturas attingeret, aut cerneret? *Alia calumnia, eaq. grauissima,*

At, inquit, in ignota lingua libri sacri absconditi iacuerunt. Neque hoc est verum, non enim latina lingua ignota est Ecclesiæ Latinæ. Sed etiam Biblia vulgaribus linguis edita non desunt, quamuis non passim concedantur ijs, qui rudes, & imperiti cum sint, eas nisi perperam intelligere non queunt, atque ad hoc ipsum instituti sunt concionatores, qui populari lingua explanent, quæ Latinè in Ecclesiis leguntur.

Sexto dicit, scripturam hanc fuisse ab Antichristo interfectam, cum anno 1562. prodijt censura generalis, quæ omnes alias translationes, præter suam comburi iussit, quod etiam nunc fieri solet. At si anno 1562. scriptura interfecta est, ergo à Luthero ante à mortuis reuocata est, quam ab Antichristo interficeretur. Lutherum enim à quo aduersarij iactant, Scripturam sacram in lucem esse reuocatā ad annum 1562. non peruenisse nemo nescit. Atqui hoc verè inauditum miraculum est, excitare à mortuis hominem antequam moriatur. Sed omissis iocis, Ecclesiastica censura non iussit comburi translationes omnes, excepta sua, cum recipiat translationem 70. Interpretum, & permittat translationes Syriacas, Chaldaicas, Latinas etiam recentiorum non paucas; sed comburi iussit translationes hæreticorum, Martini Lutheri, & similium, quas constat plurimis in locis esse corruptas *Calumnia intolerabilis.*

His breuiter calumnijs refutatis, dicam quid mihi videatur de sententia illa, quæ per duos Prophetas duo testamenta significari docet. Si ea sententia vera sit, tria sequentur, quæ aduersarij nullo modo concedent, cum omnium confessione, & ipsorum, & nostra falsissima sint.

Primum est, in Ecclesia veteri primis quingentis, uel sexcentis annis nullos fuisse Scripturæ Sanctæ libros. siquidem duo illi Prophetæ, per quos libri vtriusque testamenti significantur, non apparuerunt nisi *Prima absurditas sententia de duobus Prophetis duo testamēta significantibus.*

F 2 post

post exortum Antichristum, Apoc. 11. Antichristus exortus non est, nisi post annum Christi sexcentesimum ex sententia aduersariorum, ex nostra uero, neque post annum millesimum sexcentesimum; igitur primis sexcētis annis duo illi Prophetæ; idest, duorũ testamentorum libri non apparuerunt. An hoc sit uerum Regi iudicandum relinquo, qui tot ueterum Pa rum Commentaria in sacros libros legit.

Secunda absurditas.

Alterum est, regnante Antichristo, toto tempore Regni eius Scripturas diuinas, atque earum prædicationem, publicam, & notissimam fuisse, nam duo Prophetæ, mille ducentis sexaginta diebus prædicauerunt, idest, mensibus quadraginta duobus, siue tribus annis cum dimidio; quanto tempore Antichristus regnabit, vt in libro Apocalypsis c. 11. disertè scribitur. quomodocunque enim il la tempora intelligantur, negari non potest, idem temporis spatium tribui in Scriptura duobus Prophetis, & Antichristo, excepto breuissimo interuallo, quo Antichristus superuiuet post Prophetarum illorum interitum. Ergo si duo Prophetæ duo testamenta significant, toto tempore Regni Antichristi, prædicatio Scripturarum uigeat, & valeat, omnino necesse est. Cur ergo paulo ante deplorauit Rex cæcitatem, & ignorantiam doctrinæ salutaris tot seculis inualuisse apud Christianos. Itaq; nisi fingant aduersarij contra Scripturam, duos Prophetas primis Antichristi diebus extinctos fuisse, numquam efficient, per multa secula Antichristo regnante Scripturas sacras, uel sublatas, vel abscõditas, uel ignoratas fuisse.

Tertia absurditas.

Tertium est, Scripturas sanctas, posteaquam restitutæ fuerunt in lucem per diuinam potentiam, assumptas esse in cœlum, neque apud homines in terris umquam amplius visas. Sic enim scribitur in Apoc. cap. 11. Duos Prophetas post triduum excitatos, continuo in cœlum assumptos fuisse. Quare si Lutherus, aut Caluinus, Scripturas vtriusque testamenti ab Antichristo sepultas, iterum quasi à mortuis reuocarunt; necesse est, vt Scripturæ in cœlum iam sint receptæ, atque ab oculis hominum absconditæ, siquid similitudo duorum Prophetarum, & duorum testamentorum valet. Atqui videmus duo testamenta in manibus hominum adhuc esse, & Bibliothecas publicas, & priuatas occupasse. Nutat igitur vndique coniectura Regis, neque vtile nobis est ob eam coniecturam à communi sententia Patrum nostrorum, Ecclesiçq; recedere.

Omitto quæ dicuntur de alia significatione duorum Prophetarum, quoniam eam in libris Controuersiarum lib. 3. de Pontifice cap. 6. refutatam reliquimus.

De

De quatuor visionibus sancti Ioannis in Apocalypsi, quibus Antichristus designatur ex sententia Regis. Cap. XII.

IN extrema disputatione Rex quatuor visiones sancti Ioānis explanare aggreditur, in quibus Antichristi descriptionem contineri existimat. Eas visiones nos quoque breuiter excutiemus. Prima igitur uisio habetur in Apocal. cap 6 Vbi sanctus Ioannes cum vidisset equum vnū album, alterum rufum, tertium nigrum, vidit quartum pallidum. hunc pallidum equum, Antichristum esse Rex docet, quo auctore, non indicat. Ego interpretes huius loci cum consulere instituissē, inueni tot sententias, quot ferè sunt auctores. Sanctus Augustinus scribit, per equum rufum, nigrum, & pallidum significari tria flagella, famem, bellum, & pestem. Sanctus Anselmus, & Richardus per eosdē tres equos intelligi volunt, persecutiones paganorum, hæreticorum, & falsorum fratrum. Alij malunt significari Imperia trium Cæsarum, Neronis, Titi, & Domitiani. Itaq; sine vlla Regis iniuria dicere possumus, hanc visionem ad Antichristum non pertinere, præsertim cum ex communi sententia omnium Expositorum de Antichristo agatur paulo post in eodem capite, in apertione sigilli sexti, ubi reuelatur ultima, & grauissima persecutio futura prope Mundi finem. Ex quo intelligimus, falsum esse quod aduersarij dicunt, Antichristum iam regnasse annis mille, & amplius nisi forte ultima persecutio vltra mille annos duratura esset.

Antichristi persecutio prope Mundi finē erit.

Altera visio habetur in cap. 9. Vbi ad clangorem quintæ tubæ, cadit stella de cœlo, & aperit puteum abyssi, vnde progreditur exercitus locustarum, ac deinde ad clangorem sextæ tubæ procedit exercitus equitum horribilis, & innumerabilis, omnia conculcans, & deuastans. Et in hac quidem visione satis conuenimus, per stellam cadentem, & locustas, intelligi præcursores Antichristi, per exercitum equitum, significari exercitum Antichristi. Sed nos per stellam cadentem Lutherum significari credimus, per locustas, hæreticos Lutheranos, & Protestantes, ac cæteros huius temporis Sectarios; Rex autem per stellam cadentem, intelligi uult aliquem eximiæ dignitatis in Ecclesia, qui cum lux Mundi esse deberet, munus suum deserens, Regnum sibi erexerit, & eo modo sedes Antichristi erigi cæpta sit.

Quid per stellā de cœlo cadente significetur.

Et nos quidem facilè demonstrare possumus quo modo Lutherus ceciderit, quo anno, qua occasione, quanto strepitu, & quem exercitum locustarum de abyssi puteo eduxerit. Rex

autem non facilè docebit, quæ fuerit illa persona Ecclesiastica eximiæ dignitatis, quæ deserto munere suo Regnum sibi erexerit, & sedem Antichristo parauerit. Affirmat quidem pag 99. Bonifacium III. fuisse hominem illum, qui primus se nuncupauit vniuersalem Episcopum, qui titulus Antichristi est.

Bonifacius tertius, Papa optimus, summa iniuria Antichristi nomine infamatur.

At, cum bona Regis venia Bonifacius non se vniuersalem Episcopum nominauit, sed à Phoca Imperatore sic appellatus est, quo modo S Gregorius à Patriarcha Alexādrino vniuersalis Episcopus dictus est, ipso sancto Gregorio teste in epist. ad Eulogium; quæ est 30. lib. 7. Indictionis primæ. Quo modo etiam sancto Leoni plus centum annis Gregorio antiquiori, Vniuersalis Patriarchæ titulum Synodus Chalcedonensis obtulit, vt idem sanctus Gregorius in epistola paulo ante, citata testatus. Quare si titulus iste ab alijs ob latus Antichristum facit non Bonifacius III. sed sanctus Leo primus, Antichristus dicendus erit; vt iam etiam in primis quingentis annis Antichristum regnasse dicendum sit.

At, Bonifacius à Phoca petijt, & obtinuit, Anastasio teste, vt solus Romanus Pontifex vniuersalis diceretur. Respondeo, Bonifacium à Phoca petijsse, & impetrasse, vt Cyriacum Episcopum Constantinopolitanum coerceret, qui titulum vniuersalis Episcopi, qui soli Romano Pontifici iure debetur, sibi indebitè vsurpabat. Sed neque Bonifacius, neque successores hoc titulo vsi sunt, seruos se potius seruorum Dei in epistolis nominantes. Adde quod Bonifacius III. nullum sibi Regnum erexit, cum nulla in re à maiorum suorum humilitate recesserit, neque munus suum Ecclesiasticum deseruit, cum in breuissimo illo spatio octo mensium, quo sedit in Apostolico throno, Concilium Episcoporũ Romæ coegerit, & multa instituerit, quæ ad Cleri reformationem pertinere visa sunt. Itaq; gratis omnino Rex Bonifacium III. potius, quã quemuis aliũ ex antecessoribus, Antichristũ, vel Antichristi præcursorem fecit.

Addit Rex in eodem loco, doctrinam Antichristi declarari in eodem cap. 9. Apocal. vbi dicitur, residuos homines, qui non sunt occisi in his plagis, non egisse pœnitentiam ab operibus manuum suarum, vt non adorarent Dæmonia, & simulacra aurea, & argentea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque incedere; nec egisse pænitentiam ab homicidijs suis, neque à veneficijs, neque à fornicationibus, neque à furtis.

Calumnia varia, longe petita.

Ex his autem colligit Rex Pontificios sequi doctrinam Antichristi, quoniam Vasques Iesuita docet Dæmonia esse colenda, & reliqui Pontificij passim imagines aureas, argenteas, æreas, lapideas; & ligneas colunt; homicidia præterea faciũt, veneficijs vtuntur, cum per Agnos Dei cereos ignem restinguunt: & per indusia benedicta, & diuersorum generum reliquias, & oratione conseruant homines à tormentorum bellicorum impetu: ui flammæ, uiolentia ferri, ictu fulminum, cæterisq; id genus periculis: fornicantur, tum spiritualiter idololatrando, tum carna-

liter

liter propter prohibitum Clericis Monachis,& sanctimonialibus coniugium: furti denique rei sunt, tùm quòd Deo subripiunt titulos honorum, ut eos in Antichristum suum conferant; tùm per Iubilæa, Indulgentias, reliquias,& similes nundinationes pecunias cumulant.

Ad hæc omnia facillima, & expeditissima responsio est, Regem uehementer falli, cum verba illa Apocalypsis ad doctrinam Antichristi referret, & cum eam doctrinam Catholicis tamquam propriam accómodare nititur. Primum enim conueniunt interpretes huius loci Anselmus, Richardus,& alij, verba supra citata, nihil aliud significare, nisi cum Antichristo petituros in æternum, non tantum Christianos, quos ille artibus suis deceperit, sed etiam paganos, qui non egerint pœnitentiã ab idololatria, & cultu Dæmoniorum. Dij enim gentium Dæmonia sunt. Psal. 95. Et quæ immolant gentes, Dæmoniis immolant, & non Deo. 1. Cor. 10. Et præterea Iudæos, qui non egerint pœnitentiam ab homicidijs, veneficijs, fornicationibus, & furtis. Iudæi enim præter cæteros homines student homicidijs, & ueneficijs, & fornicationibus, & maximè furtis publicè per usuras augendo cupias suas. *Refutantur calumniæ generatim.*

Deinde quomodo potest fieri, vt doctrina Antichristi sit colere Dæmones, & Idola omnium generum, cum de illo scribat Daniel cap. 11. Antichristum aduersus omnes Deos pugnaturum, ut ipse solus habeatur Deus? mirum autem est, tantum Regem ea scribere non dubitasse de Iesuita Vasque, quæ sola libri ab ipso citati inspectione falsa esse intelliguntur, citat enim Rex librum tertium Vasques de cultu adorationis disp. 1. cap. 5. At eo loco Vasques quæstionem illam tractat, An censendus sit Idololatra qui Dæmonem sibi apparentem sub imagine Crucifixi, adorauerit. Respondet vero, non esse habendum Idololatram, sed illusum, si existimauerit eum qui sibi apparuit uerè esse Christum, & solum Christum adorare intenderit, & inuincibiliter ignorauerit sub illa imagine Dæmonem latere. Hoccine est docere Dæmonis cultum? quid si Regius seruus indutus Regias vestes prodeat, & vt Rex ab ignorantibus adoretur, nũ imperiti adoratores Maiestatis rei habebuntur, an potius, ut illusi ridebuntur? Atque hoc est argumentum quo Rex probare voluit; Pontificios Dæmonum esse cultores. De cultu imaginum nihil addendum est ad ea, quæ supra disseruimus. satis enim constat, Imagines Sanctorum, neque esse Idola, neque adorari vt Deos. *Refutatur calumnia de cultu dæmonum.*

Homicidia, ueneficia, fornicationes, & furta, non negamus apud Catholicos inueniri, sed neque Rex negabit in suo Regno apud Protestantes suos frequentia esse. Quod si probari posset, in Ecclesia Catholica doceri hæc esse licita,& iusta, & non potius, ut iniusta, & illicita prohiberi,& puniri tùm aliquid aduersarij dicerent; sed ex flagitijs, & sceleribus toti humano generi communibus, colligere doctrinam Antichristi apud solos Pontificios esse, ineptum, & ridiculum est. *Refutantur calumnia de homicidijs, alijsq; sceleribus.*

Refutatur calūnia de Agnis Dei cereis.

At soli Pontificij per Agnos Dei cereos, ignem restringuunt: id autem veneficio simile est. Respondeo, Miracula diuina apud solos Pontificios conspiciuntur; sed inuocatio diuini nominis, & benedictio sacerdotalis, qua cerei Agni consecrantur, veneficijs tribui non possunt, nisi Deus habeatur pro Diabolo. Illa enim veneficia sunt, quæ ex inuocatione Diaboli, & pacto quodam cum ipso Diabolo inito vim suam habent. Qui autem miracula, quæ per indusia, cæterasq; reliquias fiunt. damnat, damnare etiam debet miracula, quæ teste Luca in Act. Apost. cap. 19. fiebant per sudaria, & semincinctia sancti Pauli; & quę teste S. Augustino lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8 Fiebant per reliquias sancti Stephani; & alia id genus plurima, quibus pleni sunt libri Sanctorum Patrum. Nec tamen probamus, sed damnamus, & reijcimus superstitiosas orationes, quas interdum nonnulli adhibent aduersus arma, vel fulmina, cum characteribus incognitis, & inuocatione Dæmonum.

Refutatur calūnia de multitudine Monachorum, & Sanctimonialium.

De multitudine Monachorum, & Sanctimonialium, id solum dicam non posse reprehendi eiusmodi instituta, nisi reprehendantur Patres omnes primorum quingentorum annorum. Certe si quis legat vel epistolas sancti Hieronymi de custodia Virginitatis, & de obitu Paulæ ad Eustochium; vel librum sancti Augustini de moribus Ecclesiæ, vel sancti Ioannis Chrysostomi libros Aduersus vituperatores vitæ monasticæ, videbit tot millia Monachorum, & Sanctimonialium fuisse in illa prima Ecclesia, vt merito dicere possit, sectas Lutheranorum, & Caluinistarum, vnde hæc instituta penitus exulant, nihil habere commune cum Ecclesia primitiua.

Refutatur calūnia de nundinationibus Indulgentiarum.

Denique quæ Rex dicit de cumulandis opibus per artificium Iubilæorum, & Indulgentiarum, satis ostendunt, eum plus fidei habuisse calumnijs Lutheri, & similium Nouatorum, quam simplici veritati. Hoc certè tempore si eleemosynæ faciendæ præscribantur ijs quibus Indulgentiæ conceduntur; in arbitrio singulorum relinquitur, vt quibus egenis libeat eleemosynas faciant.

Sequitur visio tertia quæ habetur in Apocal. cap. 13. Vbi describitur Bestia quædam horribilis, quæ de mari ascendet, habens capita septem, & cornua decem. Ex quibus capitibus vnum plaga lethali ferietur, sed paulo post resurget cum admiratione vniuersæ terræ. huic Bestiæ dedit Draco virtutem suam. Ibidem describitur alia Bestia, quæ ex terra ascendet, habens cornua duo similia Agni, & hæc posterior Bestia miracula faciet, vt ignem de cœlo descendere, ad hunc finem, vt omnes priorem Bestiam adorent. Addit Ioannes, neminem illis temporibus habiturum potestatem vendendi; aut emendi, nisi in manu, aut in fronte characterem bestiæ gerat. denique numerum bestiæ dicit Ioannes futurum numerum DCLXVI.

De hac visione Rex multa dicit, atque omnia detorquere conatur ac nos Catholicos, vt Antichristi adoratores, & sectatores. Sed ex hoc ipso cap. 13. Apocalypsis, nos multo facilius, & clarius demonstramus,

Anti-

Antichristum nondum venisse. Quando enim Antichristus venerit, notissima erunt omnia, quæ sit prior Bestia, quæ posterior, quod caput occisum & resurgens, quis character eius, quod nomen eius; & cætera quæ nunc ita sunt obscura, vt coniecturis & diuinatione sit opus.

Communis expositio Catholicorum veterum est, per Draconem intelligi Diabolum; per priorem Bestiam, vniuersitatem impiorum; per caput huius Bestiæ occisum, & reuiuiscens, Antichristum, qui erit postremum, & maximum caput impiorum, quique finget se occisum, vt fingat resurrectionem ad imitationem Christi; per posteriorem Bestiam, prædicatores, & apostolos Antichristi, qui miracula facient, vt ad Antichristum homines alliciant; de charactere, & numero nominis, rem fore abditam, & incognitam, donec Antichristus appareat.

Videamus nunc, qui Rex ex hac visione colligat aduersus Catholicos. Primum igitur, per caput Bestiæ occisum, & reuiuiscens intelligendum esse dicit Antichristum, qui vna imperandi rationum à Gothis, & Vandalis plagam lethalem acceperat; sed mox curata plaga aperuit os suum ad blasphemias, & ab vniuersa terra adorari debuit. Et addit Rex, [Cultus autem, atque adoratio hoc eodem nomine, ac titulo, soleat ne adhiberi singulis Pontificibus, cùm inaugurantur, nemo Cardinali nostro melius nouit.] hæc ille.

At Gothi, & Vandali, nullam plagam Romano Pontifici inflixerunt, sed Imperatori Romano, cui Gothi Italiam, & Hispaniam, Vandali Africam abstulerunt. plaga autem curata dici poterit, cùm Iustinianus Italiam, & Africam recuperauit. Itaque si is, cui plaga inflicta est, & paulo post curata, Antichristus est; non Romanus Pontifex, sed Romanus Imperator Antichristus erit. Quòd si non placet Imperatorem Antichristum vocari, quemadmodum reuera Antichristus non est, acquiescat Rex expositioni sancti Gregorij lib. 11. epist. 3 Primasij Bedæ, Aymonis, Anselmi, Richardi, & Ruperti in cap. 13. Apoc. qui omnes vnanimi consensu docent, Antichristum simulaturum plagam incurabilem se accepisse, atque occisum esse, ac paulo post à mortuis propria virtute surrexisse, vt tanto facilius pro Deo haberi, & adorari possit. Cum autem nullus vnquam Pontificum Romanorum mortem, & resurrectionem simulauerit, neque pro Deo haberi, & adorari voluerit; vel ex hoc intelligi potest, quantum absint à veritate, qui Pontificem Antichristum esse iactant.

Refutatur expositio aduersariorum.

At, inquit Rex, adorari Pontifices cum inaugurantur, Cardinalis non negabit. Verum est Pontifices Maximos adorari, sed vt Vicarios Dei, non vt Deos. Et scriptura diuina passim vtitur voce adorationis pro veneratione, quæ adhibetur hominibus. Vix enim vlla est adoratio externa, quæ soli vero Deo exhibeatur, præter honorem sacrificii, & quæ ad sacrificium pertinent, templa, aræ, sacerdotes. Hinc enim sanctus Augustinus lib. 20. contra Faustum cap. 21. respondens Fausto, qui

Refutatur calumnia de adoratione Pontificis.

scripserat nos Martyres in Idola vertisse; probat in Ecclesia Christi non adorari sanctos Martyres, vt Deos, quia Sacerdos ad Altare constitutus numquam dicit, offero tibi Petre, vel Paule, vel Cypriane. Quare si Rex ostendet sacrificium Pontifici Romano fuisse aliquando oblatum, aut aras erectas, aut templa dedicata, aut Sacerdotes institutos, quemad modum factum esse scimus Imperatoribus quibusdam, qui Dij haberi volebant; & quemadmodum Antichristus sibi fieri iubebit, tum demum concedemus Pontificem haberi, & adorari, vt Deum. at dum eo cultu adorationis honoratur, qui non conuenit soli Deo, sed etiam creaturis, frustra de nomine adorationis calumnia struitur.

Refutatur calũnia de fulmine excommunicationis.

Deinde addit Rex miraculum Bestiæ minoris, quæ faciet ignem de cœlo descendere, ipsum esse fulmen excommunicationis, quo Pontifex Romanus homines terret: Et ipsos etiam Reges percellit. At hoc miraculum non tribuitur in Apocalypsi Bestiæ maiori, quæ Antichristum significat; sed minori, quæ Antichristo deseruit. non igitur Pontifex, qui fulmine homines terret Antichristus erit: & Rex quærere iam debebit quis sit Antichtistus, in cuius gratiam Papa fulmen de cœlo descendere facit. Deinde sanctus Ioannes meminit huius miraculi, vt rei nouæ, & insolitæ: at excommunicatio res est communis, & nota, qua etiam Protestantes vtuntur; & quam Ecclesia familiarem habuit multo ante, quã Antichristus, etiam iste fictitius, & à Nouatoribus excogitatus, exortus diceretur. Ergo cum communi expositione scriptorum veterum supra citatorum credendum est, verum ignem de cœlo descensurum ad imperium Ministrorum Antichristi, & non per tropos verba Scripturæ detorquenda sunt ad excommunicationes. Ex quo intelligimus merum esse figmentum, quod Papa sit Antichristus, cũ nullus Pontificum Romanorum, neque per se, neq; per suos de ignem cœlo descendere fecerit.

Character Antichristi non potest esse professio obediẽtiæ debitæ Pontifici.

Porrò characterem Antichristi esse dicit Rex professionem obedientiæ Romano Pontifici. Sed hoc multis modis repugnat scripturæ verbis. Scriptura enim Apocal. 13. Significat, characterem Bestiæ accipiendum in dextera manu, aut in fronte; professio obedientiæ neque in dextra, neque in fronte accipitur. Deinde character Bestiæ necessarius erit in toto Antichristi regno omnibus hominibus, pusillis, & magnis, pauperibus, & diuitibus, seruis, & liberis. At quod milia sunt inditione Romani Pontificis, qui professionem obediẽtiæ non possunt ostendere? professio enim fieri solet ab ijs, qui promouentur ad gradus dignitatum, aut Doctoratum, aut certa officia; ab alijs plurimis, atque adeo à maxima parte hominum non exigitur, quamuis enim teneantur omnes Romano Pontifici obedire; tamen non tenentur omnes conceptis verbis, & certo ritu professionem istam facere, multo minus in fronte, vel in manu gestare. Præterea eadem scriptura dicit, in toto Regno Antichristi, neminem permittendum emere, aut vendere, nisi characterem habeat, aut nomen Bestiæ, aut numerum nominis eius. At quod sunt

in ipsa Vrbe Roma Iudæi, qui publicè vendunt, & emunt, nec habent eiusmodi characterem, neque Summo Pontifici adhærent?

Itaque licet multi multa de isto charactere diuinare conentur, non tamen certo scietur quid sit, nisi cum Antichristus venerit; nisi forte placeat cum antiquissimo scriptore Hippolyto Martyre dicere, Christi characterem esse signum Crucis, Antichristi characterem fore signi Crucis abolitionem; quali charactere dignoscuntur hoc tempore Caluiniani, vt præcursores Antichristi.

Character Christi signum Crucis; character Antichristi, abolitio crucis.

Denique de numero DCLXVI. dicit Rex eo numero designari nomē græcum Λατεῖνος nam litteræ huius nominis faciunt hunc numerum. Papam autem esse latinum, & apud latinos potissimum dominari notissimum est. Sed nomen, latinum, non scribitur per ει, & sine ει, non reddit numerum 666. Præterea nomen Antichristi proprium designatur ab Euangelista, non nomen commune plurimis, ut est, latinus. proprio autem nomine nullus Pontificum dictus est latinus. Denique inueniuntur nomina plurima, quæ numerum illum 666 efficiunt. notauit Arethas in commentario huius loci septem nomina, quæ hunc numerum reddunt. alij alia plurima, de quare multa scripsimus in lib. 3. de Pontif. cap. 10.

Refeluntur coniecturæ de numero nominis Antichristi.

Addit Rex per numerum 666. posse intelligi tempus, quo Antichristus apparere debuit. Siquidem Bonifacius III. Papa, qui primus Antichristi titulum vsurpauit, sedit anno Domini DCVI. At numerus ille numerus nominis est, vt sanctus Ioannes expresse dixit; non igitur detorqueri debet ad numerum temporis. deinde numerus annorū à Christo ad Bonifacium non continent DCLXVI. sed DCVI.

Numerus 666. non est numerus temporis sed nominis Antichristi.

As inquit Rex, potest inchoari tempus huius numeri ab anno quo Pompeius Magnus templum Hierosolymitanum diripuit. Omitto id gratis dici: illud ad refutandam hanc supputationem sufficit, quod ab illa direptione templi, vsque ad annum Domini DCVI. quo Bonifacius sedit, sunt anni DCLXX. Itaque necesse est, vel sanctum Ioannem fuisse deceptum, quod fieri non potest, vel errare eos, qui volunt numero 666. designari tempus aduentus Antichristi. Quòd autem Rex dicit, sexaginta annis post obitum Bonifacij III. fuisse confirmatum Regnum Antichristi, atque hoc indicari per numerum DCLXVI. aliquid esset, si posset ostendi aliquid peculiare accidisse anno DCLXVI. vt aliquam mutationem regiminis, vel creationem noui Pontificis, vel acquisitionem noui tituli, aut aliquid eiusmodi.

Frustra aduersarij supputando se torquent.

Sed cum annus Domini DCLXVI. inciderit in Pontificatum Vitaliani, qui iā aliquot annis sederat. & pacificè, ac sine vlla innouatione sederat: nulla ratio reddi potest, cur tempus illud tam insolita reuelatione notari debuerit. vt omittam, quod supra dixi, hunc numerum nominis Bestiæ non temporis ab ipso sancto Ioanne nominari.

Restat visio quarta ex cap. 17. Apoc. quæ quanto prolixius tractatur à Rege, tanto breuius expedietur à nobis. Describitur enim in eo

capite

capite magna quædam Meretrix insidens Bestiæ, quam Rex Antichristũ esse vult; & eo posito fundamento multa disputat de Antichristo, addens etiam de infelici huius Meretricis exitu ex cap. 18. 19. & 20. quæ omnia prætereunda existimo; quoniã per eam Meretricẽ Antichristus intelligi non potest, & fundamento euerso totum ædificium corruat necesse est.

Mulier, quæ insidet Bestiæ, nõ est Antichristus.

Non posse autem per eam Meretricem intelligi Antichristum, probamus primo ex sententia veterum Patrum. Patres enim permulti per eam Meretricem, intelligunt vniuersitatem impiorum Ita sanctus Augustinus in Psal. 26. Arethas, Aymo, Richardus, Anselmus, Beda, & Rupertus in cap. 17. Apocalypsis; Alij intelligunt Romam imperantem, siue Romanum Imperium, quale erat tempore Apostolorum, cùm dominaretur omnibus gentibus, & omnium gentium seruiret erroribus. Sic exponunt Tertullianus in libro contra Iudæos, & lib. 3. cõtra Marcionem, & sanctus Hieronymus in epist. ad Marcellam, & in altera ad Algasiam quæst. 11. Et confirmari potest horum auctorum sententia ex eo quod sanctus Petrus in epist. priore cap. vltimo Romam, qualis tunc erat, sub nomine Babylonis significat. Et sanctus Ioannes hanc ipsam Meretricem magnam, Babylonẽ appellat; ac vt explicet de qua Babylone loquatur, dicit esse ciuitatem, quæ habet Imperium super Reges terræ, & sedet super montes septem.

Adde quod ex sententia Regis pag. 88 & alibi, per Bestiam, cui mulier insidet, Antichristus intelligitur. Sic enim loquitur S. Ioannes cap. 17. Et dixit mihi Angelus, quare miraris? ego dicam tibi sacramentum Mulieris & Bestiæ, quæ portat eam, quæ habet capita septem, & cornua decem. Bestia, quam vidisti, fuit, & non est, & ascensura est de abysso, & in interitum ibit. Sic autem Rex loquitur. [Octaua, quæ est Bestia, quæ erat, & non est, & itura est in perditionem, ipse est Antichristus.] Iam si Bestia, quæ mulierem portat, Antichristus est, quo modo ipsa mulier est Antichristus? quis ferat equitem cum equo confuudi, vt eques supra se ipse sedere dicatur? Ignoscat igitur Rex nobis tardioribus, si malumus cum antiquis expositoribus, aliud per Bestiam, aliud per mulierem insidentem Bestiæ intelligere, quàm cum Nouatoribus Bestiam cum Meretrice confundere. Atque hæc de Antichristo hoc loco sufficiant.

Ineptè aduersarij equitem cum, quo confundunt.

Diluuntur variæ Calumniæ. Cap. XIII.

XPEDITA diiputatione de Antichristo, Rex multa addit aduersus Catholicos, quæ breuiter refellenda sunt pag. 109. [Et certè,] inquit, Rex, *credo, non est illa mediocris animarum negociatio, cum homines, vsque eò spe & promissione æternæ salutis fascinantur, vt facilè persuadetur fraterculo, Regem Dominum suum cõfodere; imberbi adolescentulo in vitam proximi successoris perditè inuadere;*

uadere; multis in Serenissimæ Reginæ nuper d functæ necem sæpius cõiurare; denique me Imperium obtinent nitrati pulueris imp tu Regnũ, Regniq́; ordines funditus euertere, atque ita tam animi, quam animæ iacturam facere.

Hæc grauis omnino reprehensio est, & quanto est grauior, tanto grauioribus testimonijs confirmari debuisset. nam si ex particularibus hominum factis de doctrina iudicandum esset, non solum doctrina recentiorum Catholicorum, sed etiam veterum omnium Doctorum, siue in Republica antiqua Iudæorum, siue in Ecclesia Christianorum hanc calumniam pati posset. Illud vnum in libris Ecclesiasticis inuenio; indulgentiam peccatorum à Summis Pontificibus in generalibus Concilijs concessam fuisse ijs, qui Cruce suscepta in bellis Christianorum Principum aduersus infideles arma sumpsissent. Atque hanc Indulgentiam prædicatam lego, tùm ab alijs viris doctis, & sanctis, tùm precipuè à Sancto Bernardo, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis; vt ipse breuiter modesteq; testatur in præfatione libri secundi de Consideratione: & fusius hoc ipsum scribitur in 3. lib. de vita eiusdem S. Bernardi cap. 4. *Atrocissima calumnia apertissimè refutatur.*

At quod Sicarijs promissa sit spes æternæ vitæ, si Regum vitæ insidientur, nusquam legi, numquam audiui. Sed contra potius legi in Concilio Constantiensi sess. 15. publicè damnatum articulum illum, Quilibet Tyrannus potest, & debet licitè, & meritoriè occidi per quemcumque vassallum suum, & subditum, etiam per clamculares insidias, & subtiles blanditias, vel adulationes, non obstante quocunque præstito iuramento, seu confœderatione factis cum eo, non expectata sententia, vel mandato Iudicis cuiuscunque. Hunc articulum ita damnauit Conciliũ, vt hæreticos censendos, & vt hæreticos puniendos esse decreuerit, qui eiusmodi articulum pertinaciter defendere voluerint.

Illos autem, quos in exemplum Rex adducit, fuisse persuasos ab aliquo Ecclesiastico Antistite sub promissione, & spe vitæ æternæ, vt facerent quod fecerunt, Rex non probat, neque ex confessione ipsorum, aut alijs indicijs constare potest. Sed si Regi placeat vera audire, vel legere, facile inueniet doctrinam, quam obijcit Catholicis, propriam esse Nouatorum.

Certè Ioannis Vuicleffi Angli, quem Protestantes in pretio habent, & eius laudes in capite libri posuerunt Foxius, & Crispinus historici noui Euangelij in Anglia scriptores; illi articuli sunt in Concilio Constantiensi damnati sess. 8. Nullus est Dominus ciuilis, nullus est prælatus dum est in peccato mortali. Item populares possunt ad suum arbitrium Dominos peccantes corrigere. *Hæreticorũ propriũ est in proprios Dominos arma sumere.*

Hi sunt articuli Patriarchæ, vel Prophetæ vestri Vuicleffi, qui non ob tyrannidem solum, sed ob quodlibet adulterium, vel sacrilegium, vel iniustam cædem, vel ob quodcunque aliud lethale crimen Dominos

priuat dominijs suis:& quasi iniustos possessores tradit popularibus pro arbitrio corrigendos. Atque ex hac doctrina natus esse videtur error, de quo paulo ante diximus.

Quis autem Lutheri temporibus auctor fuit tot millibus rusticorum, vt aduersus Principes arma sumerent? nonne Ministri reformatæ vel deformatæ potius a Luhero religionis? Catholicos certè fuisse seditionis illius auctores, ne aduersarij quidem scribere ausi sunt. Qui verò Franciscum Regem Francorum secundum, fratres, matrem, & coniugem sumptis armis interficere moliti sunt; nonne Fratres euangelici fuerunt, auctore Beza, suasore Caluino? Id Surius narrat in historia anni salutis MDLX. Qui denique sunt, qui tot turbas in Scotia aduersus hunc ipsum Regem excitarunt, quique eum in ordinem redigere, & Anarchiam introducere voluerunt, nonne illi ipsi, qui reformatam Caluini religiõem, vt ipsi eam vocant, in Scotiam introduxerunt? hoc Rex ipse in suo Basilico Doro apertè testatur. Desinat igitur notam illam Catholicis inurere, quam in Doctoribus suis inhærere negare non potest. Subiungit postea Rex pag. 116. nonnulla de excellentia Regiæ dignitatis supra Cardinalitiam, quæ omnia sunt à nobis excussa in capite de comparatione Regis, & Cardinalis.

Pag. 120. Iterum reuertitur ad inuidiam conflandam Catholicis apud Reges ob exemptionem Clericorum: sed illud præcipuè reprehendit, quòd scripserim sanctum Gregorium Mauritio Imperatori coactum paruisse.

Non pudet, inquit Rex, *hominem, Christianam Sancti illius viri, Gregorij, humilitatem traducere, quasi id fuißet violentum, coactumq; obsequium Gregorio, vel non satis valente, vel non auso repugnare. quæ in re non iniuriam Gregorio tantum facit, sed omnino humilitatis, ac patientiæ splendorem illum, qui in prima illa, & adhuc oriente Ecclesia, ac præsertim sub presecutionum sæuitia nituit, fœda, turpiq; labe maculat; si hæc ingens martyrij, & Christianæ patientiæ gloria non dimissioni animi spontaneæ, sed necessitati adscribatur; quod aut viribus, aut animis defecti (instar Iudæorum, aut Turcicorum mancipiorum) fortioribus aduersarijs cederent, contra SS. Pauli Petriq; precepta, qui propter conscientiam subditos esse iubent contra illam etiam Tertulliani pro Christianis Apologiam, & antiquorum Patrum apertam professionem, & vbiq; repetitam.*

Refellitur noua calumnia, circa S. Gregorij & Beatorũ Martyrũ patiẽtiã.

Hæc ille, qui primum meminisse deberet, me quicquid scripsi, ex verbis sancti Gregorij scripsisse. citaui Epistolas, citaui Commentaria in Psalmos pœnitentiales, vbi Mauritium Imperatorem Gregorius Papa cum Nerone, & Diocletiano comparat: eumq; grauissime reprehendit, quòd Ecclesiã Romanam sibi subiugare, quòdq; iugum importabile

bile toti Reipublicæ imponere voluisset. Oportuisset sanè Regem ad loca citata ex sancti Gregorij libris aliquid respondere, & si me falso aliquid citasse cõuincere potuisset, tum demũ iure me impudẽtiæ notasset.

Miratus autem valde sum, quorsum exẽpla Martyrum, & testimonia SS. Petri, & Pauli allata pertineant, quasi non possit humilitas, & patientia seruari, & simul violentia, & crudelitas persecutorum reprehendi. In 2. lib. Machab. cap. 7. Martyres sanctissimi, & patientissimi, quorũ patientiam, prædicat S. Cyprianus lib. 4. epist. 6. & S. Gregorius Nazianzenus integra oratione, S. Augustinus, & alij passim, Antiocho Regi dicunt, Tu quidem scelestissime in præsenti vita nos perdis, sed Rex Mundi nos pro suis legibus defunctos, in æternæ vitæ resurrectione suscitabit. Christus ipse humilitatis, & patientiæ verũ exemplar, non timuit patientiã amittere, si seruo cædenti se diceret, Si male locutus sum, testimoniũ perhibe de malo: sin autem bene, cur me cædis? Ioan. 18. S. Stephanus primus Martyr à vestigijs Domini non recessit, cùm persecutoribus suis dixit, Dura ceruice, & incircuncisi cordibus, & auribus vos semper Spiritui Sancto restitistis. Act. 7. Neq; Apostolus Paulus oblitus est patientiæ, & humilitatis, cùm Pontifici iubenti percuti os eius dixit. Percutiet te Deus paries dealbate Act. 23. Similia legimus in historijs Sanctorum Martyrum, & ipsarum etiam Sanctarum Virginum Agathæ Agnetis, & aliarũ.

Deinde, cur quæso maculatur humilitas, & patientia Martyrum, si dicamus, eos coactos subijsse flagella, vulnera, ignes, rotas? Satis enim humilis, & patiens est, qui coactus fidem negare, aut crudelem mortem subire mauult subire mortem, quantumuis crudelem, & naturæ repugnantem, quàm negare fidem: quamuis magis vellet, neminem esse, qui tam duram ei necessitatem imponeret. nam (vt loquitur S. Paulus 2. Cor. 5.) Nolumus expoliari, sed superuestiri, vt absorbeatur quod mortale est à vita. Et sancto Petro prędicitur à Christo Martyrium, per ea verba Ioan. 21. Cùm senueris extendes manus tuas, & alius cinget te, & ducet quò tu non vis. Et S. Augustinus lib. 10. confess. cap. 28. Quis, inquit, velit molestias, & difficultates pati? tolerare iubes eas, non amare. Nemo quod tolerat, amat, etsi tolerare amat. quamuis enim gaudeat se tolerare, mauult tamen non esse quod toleret.

Sed maximè admirandum est, quod Rex cum loquitur de patientia Martyrum, adducat præcepta SS. Apostolorum Petri & Pauli iubentium propter conscientiam subditos esse Principibus. Quasi Martyres Sancti contra præcepta Apostolorum facerent, quando contẽnentes iussa Principum malebant mori, quam eorum legibus, edictisque parere, quibus Christum abnegare, & Dæmonibus immolare iubebãtur. Legibus enim Principum, quæ contra legem Dei non pugnant, nemo nostrum dicit, parendum non esse à subditis. Sed de eiusmodi legibus non agitur, cum de Martyrio agitur.

Pag. 121. exagitat Rex locum quemdam ex Recognitione librorum meorum, quam nuper edidi. Et quamuis sciam Regem, non tam esse cu-

riosum in alienis rebus, vt libellos vix dū editos ad se deferri curet; & satis intelligam, quis in eiusmodi rebus Regi laboret: respondebo tamen, & obiecta crimina breui respōsione purgabo. *Nupero, inquit, tractatu, cui titulū fecit, Recognitio librorū de controuersiis; vniuscuiusq; nostrū populos, ac subditos nostris fascibus superiores esse voluit.* Et Paulo infra. *Inter cætera, eximere Clericos ab omni tēporaliū Principū potestate; & non modo Pontificis, sed & ipsius populi supra nos imperium stabilire penè præcipua sunt egregiæ illius recognitionis argumenta.*

Ad hæc ego respondeo, exēptionē Clericorū à tēporaliū Principū potestate, docuisse me cū oībus omnino scriptoribus Catholicis, tā Theologis, quā Iureconsultis quæstio. n. aliqua est de iure, quo Clerici sunt exempti, sed aliquo iure exēptos esse oēs docent. Cur ergo mihi vni tribuitur, quod est mihi cū omnibus commune? quod autē subditos Regum ipsis Regibus superiores fecerim, nō poterit Rex ex libris meis probare, cum contra potius in lib. De laicis, debere populos legibus Regum temporalium, non solum ex necessitate, sed etiam in conscientia obedire, eisque subesse, & subiacere longa disputatione docuerim.

Sed audiamus egregiū argumentū Regis aduersus Clericorū exēptionē. *Et quidē, inquit, in illa eximēdorū Clericorū questione, eo studio, eaq; cōtentione depugnat, vt & Cæsarē neget legitimū Iudicē Pauli fuisse contra ipsa contextus verba, & prouocationē Pauli, qua Cæsarē suum esse iudicē fatebatur.* Omnino nego Cæsarē legitimū Iudicē Pauli fuisse nam cū ea quæstio quæ tunc agebatur inter Apostolū, & Iudæos, qui eū tradiderant in manus Romanorum, esset quæstio de Religione; certè non poterat Iudex legitimus esse Princeps infidelis, & laicus. Causam autē illā fuisse Religionis perspicuā est ex cap. 22. Act. vbi Paulo dicente, se missum esse à Christo, vt gentes doceret: Clamor populi ortus est, tolle de terra huiusmodi non enim fas est eum viuere. & ex c. 23. vbi Paulus ipse dicit, quoniā de spe, & resurrectione mortuorū ego iudicor. & ex c. 24. Vbi accusant eum Iudæi, tamquā auctorē Sectæ Nazarenorū. & ex cap. 25. vbi Præses ipse Romanus dicit: Cū stetissent accusatores, nullam causam deferebāt, de quibus ego suspicabar malū. quæstiones vero quasdam de sua superstitione habebant aduersus eum, & de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat Paulus viuere. Itaq; præcipua quæstio erat de resurrectione Christi. cuius quæstionis esset ne Cæsar iudex legitimus, an non, Rex ipse iudicet.

Etiā in controuersia de Religione Paganū Imperatorē aduersarij Iudicē faciunt.

Deinde ipsa verba contextus nusquam dicunt Cæsarem fuisse legitimum Iudicem Pauli. quod tamen Rex affirmat, & inde me reprehēdit, quasi negauerim aliquid contra ipsa contextus verba, nisi fortè codices Anglicani à Latinis, Græcisq; dissentiant. Id solum nos legimus Ad tribunal Cæsaris sto, vbi me oportet iudicari. & paulo post, Cæsarem appello. Act. 25. Et rursum, Coactus sum appellare Cæsarem. Act. 28. Hic nusquam

quam lego, Cæsarem fuisse Iudicē legitimum Pauli, sed solùm ob importunitatem Iudæorum, coactum fuisse Paulum appellare Cæsarem, non vt iudicaret causam religionis, sed vt eriperet eum de manibus Iudæorum, à quibus non facilè eripi poterat per Præsidem Iudææ Iam eni m expertus fuerat Paulus debilitatem, ne dicam improbitatē Felicis Præsidis, qui planè agnouerat innocentiam ipsius, & tamen in gratiam Iudæorum reliquit eū vinctum cùm magistratu abiret, vt legimus Act. 24.

Pergit Rex pag. 123. [Vbi vero] inquit, [fasces Regios populo submitti debere disputat, hoc seditionum fundamento vtitur, vt probet nō Regibus auctoritatem à Deo immediatè, perinde ac Pontificibus, esse concessam. Nam Rex quilibet, inquit, à populo suo eligitur; imo & populus numquam ita suam potestatem in Regem transfert, quin illā sibi in habitu retineat, vt in certis casibus etiam actu recipere possit.]

Hæc ille, qui si dignatus fuisset verba mea, vt in libro meo posita sunt recitare; respondendi labore opus non esset. Aio igitur me nusquam disputasse, fasces Regios populo submitti debere. Libellus quem Rex ad marginem notat exiguus est, & locus quē ex eo libro citat breuissimus, Recognitio videlicet in librum tertium, qui est de laicis. consulat lector locum notatum, nihil eiusmodi reperiet.

Non bona fide referuntur verba Bellarmini.

Aio præterea, nō esse in meo libro illa verba, q̄ Rex citat vt mea; Rex quilibet à populo suo eligitur. Hæc. n. propositio nec mea est, neq; vllius alterius, quod sciam, & apertissimè falsa est; cū tā multa sint in Orbe terrarum Regna successiua, in quibus successio non electio locum habet: nonnulla etiam electiua, sed per electores designatos, non per populum.

Deniq; neq; illa sententia est propriè mea, quod populus numquā ita trāsferat potestatē suam in Regē, quin illā sibi in habitu retineat. Ego. n. sic dixi: Itaq; Nauarrus loco notato in cap. Nouit. de Iudic. notab. 3. non dubitat affirmare, numquam populum ita potestatē suam in Regē transferre, quin illā sibi in habitu retineat, vt in certis casibus etiam actu recipere possit Hæc verba, auctoris notissimi sunt, & per omnes Christianas prouincias, à plurimis lecta, & considerata longo tēpore: & tamē nemo vnquam scripsit, Nauarrum iecisse fundamenta seditionis. Cur igitur nunc tandem mihi soli verba Nauarri referenti calumnia struitur?

Quod autē & Nauarrus, & nos dicimus; populi potestatē in Regē esse translatam, habetur apud Iustinianum Imperatorē Instit. de iure natur. gent. & ciuili, §. sed & quod Principi placuit. Sed intelligitur de primordijs Regnorum, nō de quacunq; Regni adeptione. Initio. n. liberum fuit populis, vel magistratum cū determinata potestate, & ad certū tēpus sibi creare, vt Respublicæ liberæ faciūt; vel Regē cū absoluta potestate, & perpetuū eligere; atq; in eo totā suā potestatē transferre, vt in Regnis successiuis factū esse videmus: sed posteaquā Magistratus siue tēporalis, siue perpetuus creatus est: nō hēt Imperiū populus in Magistratū, sed Magistratus, ac Regius potissimū in populū: neq; licet sine grauissimo crimine à legitimo Principe suo deficere, aut seditionem, rebellionemvè agitare;

Pergit deinde pag. 124. & quod in eadem Recognitione dixi, Saulem, Dauidem, & Hieroboam, quamuis à Propheta inunctos in Reges, tamē non sine populi assensu regnare cœpisse; conatur refellere ex eo quod Saul sorte electus fuit in Regē, vt S. Matthias sorte electus est in Apostolū. quemadmodū enim S. Matthias immediatè à Deo, sine Apostolorum cōsensu, electus creditur, quia cecidit sors super Matthiā; sic etiā Saul immediatè à Deo, sine populi assensu, fuisse credendus est electus in Regē.

Sanctus Matthias non sola sorte, sed etiam suffragio Apostolorum electus fuit.

Respondeo & sanctum Matthiam, & Saulem, quamuis sorte electi sint, non tamen immediatè à Deo, sed per consensum hominum electos esse. Quod enim attinet ad sanctum Matthiam, historia perspicua est, Act. 1. Sanctus enim Petrus conuocato cœtu fratrum, qui erant ad centum viginti, docuit ex prophetia necesse esse eligi vnum in locum Iudæ: tum communi consensu electi sunt duo, qui videbantur omnium optimi: sed quoniam non constabat ex duobus vter esset præferendus, confugerunt ad orationem, & ad consilium sortium, quo in rebus dubijs vti solebant Iudæi, vt intelligerent voluntatem Dei. Illa enim optima est electio, qua homines eligunt eum, quem à Deo prælectum sibi persuadēt. Itaque dederunt sortes eis, orantes Deum, vt sortes dirigeret, & ostenderet eo signo, quem ipse prælegisset. vbi autem cecidit sors super Matthiam, ipsi quoque eum elegerunt. quod enim nos legimus annumeratus est cum vndecim Apostolis, in græco textu est συγκατεψηφίσθη, idest, suffragijs electus est, vt etiam interpres Chrysostomi vertit. Itaque Deus elegit sanctum Matthiam, & Apostoli eundem elegerunt. Elegerunt autem Apostoli partim iudicio, & cōsilio proprio, partim sortium auxilio.

Saul Rex & sorte, & suffragijs electus fuit.

Quod autem ad Saulem attinet, res est adhuc clarior. sortes enim electus est Saul, vt haberet populus signum diuinæ voluntatis, & sciret quem tuto eligere, & in quem potestatem suam transferre securè posset. Et quidem cadente sorte super Saulem, multi de populo clamauerunt, viuat Rex; multi etiam recusarunt consentire in eam electionem; sed paulo post cum Saul facto quodam egregio virtutem suam probasset, vnanimi consensu electus fuit, vt habetur 1. Reg. 11. Perrexit, inquit scriptura, omnis populus, & fecerunt ibi Regem Saul coram Domino in Galgala. Vt autem intelligatur, iudicium sortium fuisse apud Hebręos indicium potius, siue præiudicium, quam absolutum iudicium; consulendæ sunt Scripturæ diuinæ Iosue. 7. 1. Reg. 14. & Ionæ 1. In his enim tribus locis inuestigatur per sortes, quis ex multis reus esset commissi delicti. Sed ille in quem sors cecidit, non prius punitur, quam ipse delictum ore proprio confiteatur. Quod postea Rex addit de electione Summi Pontificis, non coniectu sortium in vrnam, sed prægrandi pecunia in Cardinalium fauces, ad calumnias pertinet. Nos certe electioni Pontificum bis interfuimus, nec tamen de prægrandi ista pecunia quidquam audiuimus. sed solemne est aduersarijs id, in quo vnus aliquando forte peccauit, ad omnes Catholicos transferre. sic enim feliciter ipsorum Euangelium propagatur.

Apud Hebræos indicio sortium inuestigabantur occulta crimina.

Quod vero pag. 125. & 126. dicit, mirari se quod lapsus memoria, in eodem paruo opusculo mecum ipse pugnem, quòd Saulem, & Dauidem à Propheta inunctos dixerim eguisse populi consensu, vt Regnum adipiscerentur; & tamen in eodem opusculo scripserim, Cypriani ætate potestatem eligendi Episcopos non fuisse apud populum; Ego admirationē eius miror; hæc enim inter se contraria non sunt, Rex eligebatur à populo tempore Samuelis, &, Episcopus non eligebatur à populo tempore Cypriani, quæ enim, rogo, hic contrarietas, quæ repugnantia est, vbi personæ, & tempora diuersissima sunt? quod si illa contraria sunt, etiam ista erunt contraria, & secum ipse pugnabit, qui dixerit, Rex Poloniæ eligitur à Populo, Imperator non eligitur à populo, sed à Principibus; Rex Francorum neque à populo, neque à Principibus eligitnr, sed hæreditaria successione Regnum acquirit.

Quæ fuerit Cypriani tempore ratio electionis Episcoporum, ipse his verbis testatur lib. 1. epist. 4 Apud nos, & ferè per prouincias vniuersas tenetur, vt ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem cui Præpositus ordinatur, Episcopi eiusdem prouinciæ proximi quique conueniant, & Episcopus deligatur plebe præsente, quæ singulorum vitam plenissimè nouit, & vniuscuiusq; actum de eius conuersatione perspexit. & paulo ante: Vt plebe præsente, inquit, vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur. Hæc ille, ex quo intelligimus ad plebem pertinuisse Episcoporum electionem per testimonium vitæ, & morum; ad Episcopos autem prouinciæ eiusdem per iudicium, & auctoritatem.

Quæ fuerit electionis forma, tempore S. Cypriani.

At, inquit Rex, cum agitur de Rege, Bellarminus vult per consensum populi eligendi potestatem designari; cum agitur de Episcopo, eodem illo consensu non ius eligendi, sed electionem ab alijs factam confirmandi intelligit. Respondeo, nullam hic quoque esse repugnantiam. nam consensum populi fuisse necessarium ad Regis electionem demonstrant verba Scripturæ, quæ dicunt, Fecerunt ibi Regem Saul coram Domino; consensum populi adhibitum fuisse ad testimonium ferendum de vita, & moribus eligendorum, vel electorum ab Episcopis, demonstrant verba sancti Cypriani paulo ante citata.

Pergit Rex, & à pag. 127. ad 133. multa dicit de coniuratione puluearia aduersus Garnetum, & Ouldcornium Iesuitas. de qua re, quoniam maxima ex parte in facto consistit, & extat publicè edita actio in Garnettum, plena mendacijs; & breui extabit responsio, quæ iam tota conscripta est, atque à me quoque diligenter perlecta; ad illam lectorem remitto. Id solum paucis refellam, quod in historia ista percensenda, aduersus Bellarminum propriè dicitur,

Scripserat Bellarminus, Henricum Garnettum Iesuitam, proditionem illam puluerariam nouisse quidem, sed in confessione sacramentali, quā detegere nulla ratione poterat. Rex contra demonstrare nititur, & Garnettum eius proditionis extra confessionem sacramentalem conscium fuisse; & proditiones eiusmodi in sacramentali confessione auditas,

Henricus Garnettus in sacramentali tantū cōfessione proditionē puluerariam nouit.

ditas, posse ac debere detegi, modo persona confitentis nō detegatur. Ad hæc duo ita respondeo. Quod Garnettus, non solum in iudicio, sed etiam in ipso Theatro iam iā moriturus apertè pronunciauerit, se proditionis illius conscium non fuisse, nisi in confessione sacramentali; testes multi sunt, sed vnus præcipuè vir grauis, non Sacerdos, non Iesuita, non seminarij Alumnus, qui in ipso Theatro propè ipsum Garnettū cū esset, ex ore eiusdem Garnetti id se accepisse mihi sanctè affirmauit. quod ego facilè credidi, qui multorum annorum Garnetti consuetudine vsus, optimè noui summam illius viri probitatem, & innocentiam, cum summa ingenij, & omnis generis eruditione coniunctam.

An liceat sigillum cōfessionis sacramētalis detegeret in aliquo casu.

Sigillum vero confessionis sacramentalis posse detegi ad ingens detrimentū auertendum, modo persona cōfitentis reticeatur; non ignoro. Sed quęro à Rege, si Garnettus retulisset, scire se Regi à proditoribus mortē imminere: an passus fuisset ob religionē sacramenti cōfessionis, personā proditoris silentio præteriri? certè qui confessionis sacramentum nullum esse credit, quiq; eiusmodi sigillū, vt Reipublicę maximè perniciosum auersatur, mox Garnettū rapi in vincula, & exquisitissimis tormētis examinari iussisset, neq; destitisset donec in cognitionem Proditoris, & omniū eius consciorum deuenisset: licet igitur proditionem in sacramentali confessione cognitam verbis generalibus Christiano, & pio Principi aperire, vt remedium imminenti malo paret, quia pro cōperto habetur, eum Principem nihil vltra fas interrogaturum: sed Principi à vera Religione alieno, qui sigillum confessionis diuinitus imperatum irridet, & quem satis constat non passurum, vt persona confitentis lateat nullo modo licet.

Denique Rex pag. 134. 135 & 136. opinionem crudelis sæuitiæ in Catholicos à se remouere conatur. *Ac primum, inquit, id constanter assenero, hic neminem siue meis, siue defunctæ Reginæ temporibus; conscientiæ, ac Religionis causa vltimo supplicio affectum Nam quantumuis Religioni suæ deditus sit, quantumuis eam apertè, & constanter profiteatur, nullum ei à legibus impendet capitis periculum, nisi comperto contra leges, externo aliquo actu deliquisse; aut coniurationem, consilium ve summæ rei perniciosum inijsse; exceptis tantummodo sacrificulis, cæterisq; Pontificiarum partium, qui in transmarinis regionibus initiātur.*

An verum sit neminē in Anglia extremo supplicio affectum esse propter Religionē.

Ad hæc facilis est responsio: nam tametsi verum esset, neminem in Anglia religionis causa extremo supplicio affici, nisi contra leges externo aliquo actu deliquerit: tamen quia leges prohibent recipere Sacerdotes Catholicos in domum, prohibent reconciliari cum Ecclesia Catholica, prohibent interesse sacrificio Missæ, iubent præstari iuramentum de Primatu Regis in spiritualibus, vel certè iubent suscipi iuramentum de non curanda excōmunicatione Summi Pontificis, & alia id genus multa, quæ ad Religionem pertinent: idcirco qui vltimo supplicio afficiun-

tur propter transgressionem eiusmodi legum, meritò dici possunt vlti-mo supplicio affici propter religionem.

Deinde qui plectuntur, quia sacris ordinibus in transmarinis regionibus initiati sunt, cùm in patria eiusmodi sacri ordines non conferantur; nonne propter religionem plectuntur? nonne sacri ordines ad Religionem pertinent? Hinc videlicet tam multi numerantur Martyres in libro de persecutione Anglicana, & in altero de schismate Anglicano Nicolai Sanderi, & in alijs Catholicorũ libris. Parum enim refert ad Martyriũ vtrum quis occidatur, quia Christianus Catholicus est, an quia legẽ transgressus est, quæ iubet fidem Catholicam abiurare. Nam Imperatores Pagani edicta proponebant, ne cui liceret Christum Deũ confiteri, vel vt suspecti de Christianismo iuberentur Dijs publicè sacrificare. deinde tamquam inobedientes legibus Imperatorum supplicio afficiebant. Et quemadmodum Rex in hoc eodem loco dicit, sacrificulos sub pœna perduellionis à finibus Angliæ arceri, quia coniurationibus, & proditionibus, vel conceptis, vel laudatis infames sunt: Sic etiam Pagani Principes quicquid sceleris, publicè agebatur, Christianis imputabant; vt etiam ob incendium, cuius auctor Nero ipse fuerat, teste Suetonio, & quo magna pars Vrbis conflagrauit, Nero Imperator Christianos plurimos, tamquam auctores exquisitissimis supplicijs interemit, vt libro annaliũ, 15. Tacitus prodidit. Certè pulueraria coniurationis odium in Iesuitas conuersum est, cum neque Iesuitæ, neque vllus ex numero Sacerdotum particeps eius coniurationis fuerit.

Sic imputatur hodie proditiones in Anglia sacerdotibus; vt imputabantur olim publica scelera Christianis in terris paganorũ.

Atq; hæc dicta sint, si verum esset, quod Rex hoc loco tam constanter affirmant. Sed id manifestè falsum esse, constat tum ex lib. 3. de schismate Anglicano: tum ex libro Andreæ Philopatri sect. 4 pag. 266 & sequentibus, vbi ex ipsis historijs hæreticorum Anglicanorum, apertè demonstratur, plurimos tum clericos, tum laicos, solius Religionis Catholicæ causa necatos fuisse, vt mirum sit Regem ea scribere voluisse, quæ ex ipsis subditorum suorum aut verbis, aut scriptis refutantur.

Quia vero Rex pag. 136. Reginæ Mariæ, Catholicæ ac piæ Principis tempora sæuitiæ nota infamat dicens, [Tunc nulla suppliciorum atrocitas in viros, in fœminas, in infantes nostram Religionem profitentes, est omissa: imo contra Dei, naturæq; leges, grauidis mulieribus mors immanissimè illata, infansq; è materna aluo exiliens in easdem cum matre flammas iniectus.] Sciendum est hanc omnem tragœdiam excitari propter vnius meretriculæ obstinationem, quæ grauida cum esset, graui dam esse se numquam fateri voluit. Igitur igni tradita, more pertinaciũ hæreticorum, est: ac vt non solum hæresis, sed & mendacium etiam pate fieret, ex eius aluo prodijt non infans, sed informis, ac sine anima caro. quam in ignem fuisse coniectam mirandum non est. quemadmodum verè mirandum, & execrandum esset, si viuus infans prodijsset.

Defenditur Regina Maria, à nota barbaræ crudelitatis.

Sed hæc immanitas tantum aberat à moribus illorum, qui regnante Maria iudicijs præerant, quantum absunt, qui ista confingunt à studio

veritatis. Hanc historiā, si tamen historia, est fama accepi, non in libro aliquo legi. Sed scio etiam à viris grauibus pro fabula haberi, confictā videlicet à Foxio eiusmodi rerum artifice peritissimo. Consulat lector Hardimgum aduersus Iuellum, vel auctorem Triplicis conuersionis Angliæ aduersus Foxium.

Excutitur peroratio Regis. *Cap. XIV.*

N extrema per oratione sua Rex, primum admonent in communi Principes omnes, tamquam Vicarios Dei, vt serio cogitent de Euangelij plantatione, & propagatione; & sceptrorum suorum securitati maturè prouideant, cum Dei benignitas spiritualem libertatem cum temporali voluerit esse coniunctam. Deinde hortatur Principes alienos ab Ecclesia Romana, vt veræ fidei vnitatem conseruent. & communionem spiritus in vinculo pacis; ne factis inter ipsos schismatibus, scandalum fidei oriatur, & fiant parabola oppobrij aduersarijs, quibus vnitas vna è præcipuis est veræ Ecclesiæ nota. Addit autem, mediam propè partem Orbis Christiani in suam religionem consentire. Denique Principes Catholicos, quorum mentes dicit, nondum veritatis fulgore esse illustratas, excitat vt oculos aperiant, atque in primis vt Scripturas perlegere, velint, atque ex illis credendi normam petere, neque super aliorum incertis opinionibus, sed super propria, & certa scientia, fidei fundamenta collocare.

Summa totius perorationis tribus capitibus comprehensa.

Et quidem quod attinet ad primam partem admonitionis, videtur ea mihi sacris Euangelijs prorsus esse contraria. Christus enim in Euangelio, nusquam Principes seculi Vicarios suos facit; nusquam illis mandat Euangelij plantationem, vel propagationem, nusquam libertatem spiritualem cum temporali coniungit, vt videlicet Principes liberi in temporalibus, liberi sint etiam in spiritualibus. Sed Apostolis, qui Reges, & Principes temporales non erant, dixit: Euntes prædicate dicentes, quia appropinquauit Regnum Cœlorum Matth. 10. ijsdem dixit: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Matth. vlt. ijsdem dixit: Prædicate Euangelium omni creaturæ. Marci vlt. ijsdem dixit: Sicut misit me Pater & ego mitto vos: Et quorum remiseritis peccata remmittentur eis. Io. 20. Petro vero Apostolorum primo, non Tiberio Principum temporalium primo, ouile suum commisit dicens: Pasce oues meas. Ioann. 21. Qui sint autem Apostolorum successores Apostolus Paulus docet Act. 20. vbi dicit, Episcopos positos esse à Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo: Apostoli vero Petri successores, Romanos esse Pontifices docent antiquissimi Patres, qui eos enumerant, Irenæus

Euangelij plantatio & Ecclesiæ gubernatio Apostolis, non Regibus à Christo commissa.

lib. 3. cap. 3. Eusebius in historia, & in Chronico, Epiphanius hæresi 27 Optatus lib. 2. contra Parmenianum, sanctus Augustinus in epist. ad Generosum, quæ est 165. Denique Hieronymus, & Prosper in continuatione Chronici Eusebij.

Videat ergo Rex, dum Principes temporales liberos facere nititur ab obedientia Pastorum Ecclesiæ, & super ipsam Ecclesiam constituere; ne captiuos Diaboli faciat, & ab Ecclesia excludat. Quicunque enim in Ecclesia Christi sunt aut Pastores, aut oues sunt: oues autem pastoribus subditas esse debere, non Scriptura solum, sed, & ratio ipsa demonstrat. Principes temporales, non esse in Ecclesia Pastores à Christo institutos, paulo ante monstrauimus, neque ipsi negare possunt, nisi non contenti solio, & sceptro, & corona; cathedras quoque Episcoporum, & baculos pastorales, & mitras Pontificum velint inuadere. Restat igitur vt oues sint, ac per hoc obedientes Præpositis esse debeant, & subiacere eis, qui peruigilant, tamquam rationem pro animabus illorum reddituri, vt Apostolus monet ad Heb. 13.

Reges in Ecclesia esse debent, non super Ecclesiam; quippe oues, non Pastores.

Iam vero in altera parte admonitionis gloriatur Rex, mediam propè partem Orbis Christiani in suam religionem consentire. quod quidem verum est, si per religionem suam intelligat omnes sectas quotquot sunt à Catholica fide discordes. Plurimi enim sunt ad Orientem, & Meridiem Nestoriani, Dioscoriani, Iacobitæ, & similes, cum quibus magna ex parte Abyssini conueniunt: plurimi quoque sunt ad Occidentem, & Septentrionem Hussitæ, Lutherani, Zuingliani, Anabatistæ, Confessionistæ, Caluiniani, Ariani quoque & Samosateni. Si hos omnes pro suis Rex agnoscit, rectè gloriatur, sectam suam ita propagatam, vt mediam prope patrem Christiani Orbis obtineat. Si vero pro suis non agnoscit, nisi Caluinianos mistos, Puritanis videlicet exclusis, nescio an mediam partem Regni sui numerare poterit in ijs, qui religioni suæ consentiunt.

Nō media pars orbis Christiani, sed vix media pars Angliæ in Religionem Regis consentis.

Quod autem Rex cupit, omnes qui à Luthero descendunt, in vnitate fidei conuenire; cum principalis veræ Ecclesiæ nota sit vnitas; inani desiderio tenetur, frustra laborat, impossibilia concupiscit. Quomodo enim fieri potest, vt lites finiant, qui Iudicem nullum admittunt, nisi Scripturas, quas vnusquisque pro arbitrio suo ad opiniones suas detorquet; certe si in litibus ciuilibus dirimendis nihil haberemus præter leges, Iudicibus, atque Arbitris omnino exclusis, quem finem litium sperare possemus? Et nonne iam per nonaginta circiter annos Lutherani experti sunt, in discordijs grauissimis de summa fidei se concordiam frustra tentasse? desinat ergo Rex vnitatem Spiritus apud eos quærere, qui spiritu contradictionis pleni sunt: neque speret concordiam in fide apud eos vnquam futuram, qui circa fidem naufragauerunt, qui fidem diuinam in opiniones humanas commutauerunt, & qui denique (quod potissimum est) ab vnitate Ecclesiæ Catholicæ, atque Apostolicæ, in petra firmissima stabilitæ, atque fundatæ semel recesserunt.

Vnitas fidei inter hereticos optari potest, obtineri non potest.

Proprium est hæreticorum, cum in tenebris errorum degant, lucem veritatis polliceri.

Venio ad tertiam partem admonitionis, in qua Rex Principes nostros Catholicos, nondum luce veritatis illustratos esse dicit, atque ideo monet, vt lumen aspiciant. Vbi primum quæro, vnde nouum istud lumen Anglis affulserit? ab Aquilone respondebit. inde enim primus eorum Propheta Lutherus emersit. At nos Prophetam audimus dicentem: Ab Aquilone pandetur omne malum. Hierem. 1. Et si omne malum, certè etiam tenebræ errorum, non lux veritatis.

Deinde Christus in nouissimus temporibus pseudo prophetas surrecturos prædixit. Matth. 24. non Prophetas nouos. Apostoli Petrus, & Iudas illusores venturos in vltimis diebus admonuerunt, non reformatores. 2. Petri 3. Iudæ. v. 18. Idem Iudas Apostolus, sydera errantia prædixit exoritura ijs, qui veram lucem amiserunt. Denique S. Paulus 2. ad Timoth. 3. In nouissimis, inquit, diebus instabunt tempora periculosa: erũt enim homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, & 1. Timoth. 4. dicit, futuros in ijsdem nouissimis temporibus, qui discedentes à fide intendant spiritibus erroris, & doctrinis Dæmoniorum Ergo si scripturas scrutari Rex voluerit, intelliget omnino, nouos istos fidei Architectos, non reformatores, sed illusores, non Prophetas, sed pseudo prophetas, non stellas lucidas, & matutinas, sed errantia sydera esse, quibus procella tenebrarum seruatur in æternum.

Hic omnibus hæresibus ianua aperitur.

Atque vt Principes Orthodoxi planè perspiciant, quale lumen aspiciendum Anglorum Rex ipsis ostendat, verba illa perpendant, quæ Rex in extrema sua adhortatione posuit, cum ait. *Cum Paulo opto vos omnes fieri tales, hac vna in re, qualis ego sum; in primis vt velitis scriptu ras peruoluere, ex his credendi normam petere, neque super aliorum incertis opinionibus, sed vestra ipsorum certa scientia, fidei fundamenta collocare, quando iustus ex fide viuet, & vnusquisq; sit fide propria sal uus.* Vbi satis apertè docet, vnumquemq; debere esse iudicem in rebus fidei, suoq; iudicio potius quam Ecclesiæ, vel Conciliorum, aut Summi Pontificis acquiescere.

Quæ doctrina non est ipsius Regis propria, sed illis communis, qui nunc in Anglia rem theologicam tractant. Sic enim clarioribus verbis hoc idem tradit Vvitacherus, vnus ex primarijs Anglorum scriptoribus, in libro quem propriè contra me scripsit, controuersiæ primæ quæstione quinta. Vnusquisque sibi Iudex esse debet, & suo iudicio, non planè priuato quidem, sed diuinitus inspirato stare. & paulo infra rationem reddẽs ait, Concilia, Patres, Papæ homines sunt, & Scriptura testatur, omnem hominem mendacem esse. quomodo ergo illorum sententiæ acquiescam? hæc ille. Quod sanè dogma omnibus hæresibus aditum aperit, neque tam est hæresis, quam hæresum omnium ianua. Verissimè enim S. Cyprianus lib. 1. epist. 3. scripsit, hinc hęreses ortas esse, quòd vnus in Ecclesia Dei ad tempus sacerdos & ad tẽpus Iudex vice Christi nõ cogitatur. quomodo enim hæreses impediri possunt, ne nascantur; vel iam

natæ

natæ resecari, ne propagentur; vbi tot sunt Magistri, quot discipuli; tot Iudices, quot litigatores?

Neque solum ex hoc vno dogmate nascuntur hæreses multę, sed perit omnino ipsa fidei certitudo; cum nemo sibi polliceri possit, se verum spiritum Dei habere, aut veram scientiam adeptum esse, quam fidem stabiliendam Rex requirit. Scriptura si quidem de Ecclesia ipsa testatur, quod sit columna, & firmamentum veritatis. 1. Timoth. 3. de spiritu, vel scientia propria nusquam testatur. Patres in Concilio legitimo congregati, verè, & tuto dicunt, Visum est Spiritui Sancto,& nobis. Act. 15. Priuati homines nisi temerè hoc dicere non audebunt, quantumuis docti, & spirituales sibi esse videantur. Apostolorum Principi dictum est à Domino, Rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos Luc. 22. Et quoniam priuilegium hoc Petro primo Summo Pastori propter Ecclesiam datum est, non temerè à fidelibus creditur ad successores quoque Petri pertinere; de priuatis hominibus nihil tale legitur.

Qui proprium spiritum Iudicē controuersiarum fidei facit, amittit fidei certitudinem.

Denique vtriusque testamenti tabulæ in rebus dubijs ad Sacerdotis summi iudicium nos remittunt; ad iudicium proprium neminem remittunt. Si difficile, atque ambiguum iudicium apud te esse perspexeris; surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesq; ad Sacerdotem Leuitici generis, & ad Iudicem qui fuerit illo tempore; quæresq. ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem Deut. 17. & Malach 2. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirēt ab ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Et Dominus in Euāgelio Matth. 23. Super cathedram Mosis sederunt Scribæ, & Pharisæi: quæcumque dixerint vobis seruate,& facite. Et Matth. 18 Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus. Et cur Dominus Petro pascendas oues commisit, nisi vt oues rationales pascua doctrinæ non à se ipsæ, sed ab illo acciperent? Et cur posuit Deus in Ecclesia sua Pastores, & Doctores, iuxta Apostolum ad Ephes. 4. si vnusquisque sibi Pastor, & Doctor esse debebat?

At Concilia; Patres, Papæ, homines sunt, & secundū Scripturæ testimonium mendaces. Respondeo Apostolos quoque & Prophetas homines fuisse,& tamen eis tuto credi potuisse, quoniam non erat mendax spiritus, qui loquebatur in eis. Sic igitur Concilia legitimè congregata, Patres vnanimi consensu prædicantes, Papa in Cathedra Petri sedēs, & docens, homines sunt, & ex naturæ humanæ fragilitate mendaces, sed non est mendax Spiritus Sanctus qui per eiusmodi homines Ecclesiam docet.

Soluitur obiectio aduersariorum.

Particulares vero homines non tantum homines sunt, & per se, atque ex se mendaces, sed neque promisshonem vllam habent, quod eis spiritus veritatis assitat; Ex exprimentū didicimus hæreticos huius temporis, qui contraria, atque inter se pugnantia dogmata profitentur, omnes omnino Spiritus Sancti illustrationem, & scientiam Scripturarū ia-

stare: & illos ipsos magis de Spiritu, & scientia gloriari, qui longius à veritate absunt, quales sunt omnium ferè iudicio Anabaptistæ. Quare si super scientia propria, vel priuata spiritus illustratione fundamenta fidei collocanda sunt; non super petram, sed super arenam domus fidei nostræ fundata, non poterit effugere, quin flante vento tentationis, fiat ruina illius magna.

Sed si Regi Iacobo licuit, optare cum Paulo, vt omnes Catholici Reges, & Principes fierent, qualis ipse est; cur non maiore ratione licebit tot magnis Regibus, alijsq; Principibus Orthodoxis optare, vt Rex Iacobus fiat quales ipsi sunt, & quales fuerunt omnes maiores eius, Aui, Proauiq; Scotię Reges à Donaldo primo, qui à Sancto Victore Papa, & Martyre Christiana sacra suscepit, vsque ad Mariam parentem eius, fœminā optimam, atque sanctissimam? Satis enim constat, Scotiæ Reges, singulari Dei benedictione per annos mille trecentos sibi inuicem succedentes, Catholicos fuisse, vno Iacobo sexto excepto, qui temporum iniuria, piorum parentum cura destitutus in educatores hæreticos incidit, atq; ab illis institutus à via maiorum deflexit.

Optant igitur, quod de illorum summa pietate, & charitate fidenter præsumo, omnes Catholici Reges, & Principes cæteri, in primis Cæsar ipse Rudolphus, atque à Deo precantur, vt Iacobus Rex aliquando maiorum suorum vestigia requirat, atque ad ea rediens, ijsq; insistens ita viuat, & regnet in præsenti seculo, vt etiam in futuro vna cum ipsis in æternum viuere, ac regnare mereatur.

Responsio ad ea quæ sub nomine Mendaciorum, ementitarum historiarum, & nouorum dogmatum, Rex scripsit aduersus librum Matthæi Torti, qui verè Cardinalis Bellarmini liber est, sed iustis de causis alieno nomine editus. Cap. XV.

OST præfationem monitoriam Iacobus Rex exponit tabulam, in qua notat mendacia viginti, ementitas historias quinque, & noua dogmata item quinque, in libro Matthæi Torti à se reperta: vt inde de toto libro iudiciū fiat. Eandem ipsam tabulam ego quoq; hic adscribam, adiuncta breui responsione, ex qua manifestè appareat, nullum in eo libro esse mendacium, nullam historiam ementitam, nullum dogma nouum.

Primum Mendacium pag. 9. edit. Politanæ.

Hic, in iuramento fidelitatis, apertè negatur Summi Pontifici potestas excommunicandi Reges hæreticos.

Confu-

Confutatio.

Quæstio de Pontificis potestate in Regibus excommunicandis nec tractatur, nec vllo modo definitur in iuramento fidelitatis; sed ex proposito declinatur. Inspiciantur verba iuramenti, & monitoria præfatio pag. 10. & 11.

Responsio.

Auctor libri non scripsit, in iuramento fidelitatis tractari, aut propriè definiri quæstionem de potestate Pontificis in Regibus excommunicandis. satis enim intelligebat, in formula iuramenti non esse locum quæstionum Theologiæ disputandarum. Sed affirmauit in ea formula negari Pontifici Maximo potestatem excommunicandi Reges etiam hæreticos: quod verum esse, perspicuum est ex illis verbis iuramenti: Item iuro ex corde, non obstante aliqua declaratione; vel sententia excommunicationis, aut depriuationis facta, vel concessa, aut fienda, vel concedenda per Papam, vel successores eius &c. fidelitatẽ, & veram obedientiam suæ Maiestati, hæredibus, & successoribus suis præstabo. hæc ibi. qui vero iurat se obediturum Regi hæretico, non obstante excommunicatione Papæ; non iurat simul, se non agnoscere in Papa potestatem excommunicandi Reges hæreticos? alioqui enim non iuramentum, sed sacrilegium esset, iurare se non obediturum sententiæ excommunicationis à Papa latæ in Regem hæreticum, si crederet esse in Papa veram potestatem excommunicandi Reges hæreticos.

II. Mendacium pag. 10.

Nam ex verbis illis Dominicis, Quodcunq; solueris super terram, erit solutum, & in cœlis; Catholici omnes colligunt ad Pontificis Maximi auctoritatem pertinere, non solum potestatem absoluendi à peccatis, sed etiam à pœnis, censuris, legibus, votis, atque à iuramentis.

Confutatio.

Quod non omnes Romani Catholici ita colligant ex hisce Christi verbis Matth. 16. vt alia argumenta tacitus præteream, vel inde apparet, quod ex plurimorum sententia quicquid Christus promisit Matth. 16. id actu præstitit Ioan. 20. cum dixisset, Quorum remiseritis &c. vnde constat, Christum potestatem illam soluendi promissam sensisse de absolutione à peccatis, nulla hic mentione facta de absolutione aliqua à legibus, votis, iuramẽtis. Atque ita sentiunt Theophylactus, Anselmus, Hugo Cardinalis, & Ferus in Matth. 16. Sic etiam Scholasticorum primarij, Alexander Hales in summa p. 4. q. 79. memb. 5. & 6. art. 3. Thomas in 4 d. 24. q. 3. art. 2. Sotus in 4 d. 19. ar. 1. Hadrianus sextus Papa in 4. d. q. 2. de clauibus p. 302. edit. Paris. ann. 1530. qui etiam pro hac interpretatione citat Augustinum, & glossam interlinearem.

Respon-

Responsio.

Ea de causa scripsi, ab omnibus Catholicis colligi ex illis verbis Dominicis, Quodcunque solueris &c. ad Pontificem Petri successorem pertinere potestatem, non solum remittendi peccata, sed etiam soluendi à pœnis, censuris, legibus, votis, iuramentis; quoniam nullus Catholicorũ negat hæc omnia ad Summum Pontificem pertinere; neque rationem efficaciorem reddere possunt, quam amplissimum, & vniuersale priuilegium illud, Quodcunque solueris &c. & quamuis verum sit, quod Theophylactus & alij dicunt, quod vni Petro promissum fuit Matth. 16. datũ esse omnibus Ioan. 20. tamen non est verum quo ad omnia. Siquidem Petro Matth. 16. promissa fuit potestas, non solum remittendi peccata, sed etiam soluendi omnia vincula, quæ impedire possunt adeptionem Regni cœlorum; Apostolis autem Ioan. 20. data potestas est remittendi peccata, non quomodocunque, sed per sacramenta Baptismi, & Pœnitentię, vt docent S. Chrysostomus, & Cyrillus in cap. 20. Ioan. & S. Hieronymus in epist. ad Ædibiam q. 9. quibus accedit S. Anselmus, qui in cap. 16. Matth. scribit, per illa verba Ioan. 20. Quorum remiseritis &c. dari potestatẽ remittendi peccata, non solum Apostolis, sed etiam omnibus Episcopis, & Presbyteris. Constat autem Presbyteros non habere potestatem remittendi peccata, nisi per sacramenta, quę vocatur potestas ordinis. Nec minus constat, habere Episcopos, & multò magis Summum Pontificẽ, potestatem iurisdictionis, dandi Indulgentias, dispensandi in legibus, votis, iuramentis, & similibus; sed Pontificem illam habere absque limitatione, vt Principem, & caput Ecclesiæ vniuersæ, Episcopos autem cum limitatione, vt vocatos in partem sollicitudinis. Si quis autem quærat, vbi datum sit Petro, quod ei promissum fuerat Matth. 16. Respondeo datũ fuisse Ioan. vlt. quemadmodum enim Dominus Matth. 16. nominatim expressit Simonem, & patrem eius, vt eum distingueret ab alijs, & promisit claues Regni cœlorum, & super eum Ecclesiam ædificaturum se dixit; ita postea Ioan. vlt. nominatim expressit Simonem, & patrem eius, & distinxit ab alijs, atq; ei dixit, Pasce oues meas. Idem enim est esse fundamentum ædificij, & Pastorem ouilis, & caput corporis, & Principem Ciuitatis, cui in signum potestatis dantur claues eiusdem ciuitatis, vt possit admittere, vel excludere. Sed ad singulos auctores respondeamus. Theophylactus in cap. 16. Matth. Solum dicit, quod promissum fuit Petro Matth. 16. datum fuisse omnibus Apostolis Ioan. 20. quod est verum de potestate remittendi peccata per sacramenta: non autem verum est, de omni potestate soluendi, atq; ligandi. neque Theophylactus hoc negare potest, cum Sanctus Ioannes Chrysostomus (cuius Commentaria Theophylactus in compendium redegit) scribat in caput 16. Matthæi, Petrum factum esse à Christo caput totius Ecclesiæ, & totum orbem terrarum illi esse commissum, ad quod officium certè non sufficit potestas remittendi peccata per sacramẽta. Anselmus in cap. 16. Matth. dicit quidem eandem potestatem remittendi peccata, datam esse Apostolis, imo

etiam

ino etiā omnibus Episcopis,& Presbyteris Io. 20. quæ promissa fuit Petro Matth. 16. Sed addit, vnum Petrū factum esse Principē Apostolorū, vt intelligeremus in Ecclesia esse debere vnum principalē Christi Vicarium ad quem diuersa Ecclesiæ membra recurrant. Hugo Cardinalis in caput 16. Matth. secutus Anselmū loquitur de potestate remittendi peccata, & rectè dicit, eam promissam fuisse Matth. 16. & datam Io. 20. sed non negat, aliam quoq; potestatem promissam, & datam Petro, quæ nō est expressa Io. 20. Ioannes Ferus in c. 16. Matth. non confert hunc locū cum c. 20. Ioannis. Itaq; frustra citatur, neq; tantus est auctor, vt eius testimonium mouere nos debeat. Alexander Halensis non dicit, quod fuit promissum Matth. 16. fuisse datum Io. 20. sed contra, dicit, claues datas fuisse Petro Matth. 16. etiam si videantur verba esse de futuro: Respondeo, inquit, quod claues fuerunt datæ ibi, Tibi dabo claues. & licet, tibi dabo claues, exprimatur per modū promissionis euentus futuri: nihilominus ibi cum verbis sequentibus, quæ sunt, Quodcunq; ligaueris. datæ fuerunt Petro præcipuè. & infra, alijs fuerunt datæ Io. 20. Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata &c. Idem Alex. in eodē art. 3. paulo ante, sic loquitur: Voluit Deus quosdam in alios plures habere potestatem, & deinde in illos, alios pauciores; & sic semper quousq; perueniretur ad vnum, scilicet Papā, qui sub Deo immediatè est. S. Thomas in loco citato à Rege, ponit in argumento contrario, quæ Rex pro se citat, & postea soluit illud argumentum dicens, datam esse primo soli Petro potestatem ligandi, & soluendi: deinde datam esse alijs, vt ostenderetur, ab illo tamquam à capite descendere debere potestatem in alios. Idem quoq; S. Thomas in 4. dist. 19. q. 1. art. 3 ad primū, distinguit de potestate ordinis, & iurisdictionis, & priorē dicit esse datam omnibus æqualiter Io. 20. non solum Apostolis, sed etiam omnibus Sacerdotibus, quod probat ex ritu Ecclesiæ, vbi in ordinatione Presbyterorū dicuntur hæc verba, Accipite Spiritū Sanctum, quorum remiseritis peccata &c posteriorem potestatē dicit non esse æqualiter in omnibus, sed principaliter in Petro, vt habetur Matth. 16. Et per illum in alios descendere. Dignetur autem Rex consulere eundem Sanctum Doctorem in cap. 16. Matthæi, & inueniet quod ego supra dixi, quod promissum fuit Petro Matth. 16. per illud, Tibi dabo claues; datum esse reipsa eidem Petro Ioann. 21. per illud, Pasce oues meas. Inueniet quoque hæc verba, Papa qui est loco sancti Petri, habet plenariam potestatem, alij vero ab ipso. Sotus in loco à Rege citato, idest, distinct. 19. articul. 1. nihil de hac re dicit. Sed vitio scriptoris fortasse posita est distinctio 19. articul. 1. pro distinct. 20. quæstio. 1. articul. 2. in hoc enim loco tractat Sotus de clauibus, & allegat duo testimonia Scripturæ Matth. 16. & Ioann. 20. & 21. sed non dicit, quod Rex vellet, quod promissum fuit Matth. 16. id totum datum fuisse Ioan. 20. sed dicit cum Cardinali de Turrecremata, potestatem Ordinis collatam Apostolis Io. 20. promissam autem Petro plenissimam potesta-

tem ordinis,& iurisdictionis Matth.16.& re ipsa collatam eidem Petro Io.21. Restat Hadrianus VI. in 4. sentent.q.2.de clauibus Ecclesiæ, vbi dicit,duas esse claues,alteram scientiæ,alteram potestatis,& hoc probat ex Augustino,& glossa interlineari.Sed an ex hoc dicto Hadriani,vel ex alijs citatis auctoribus conuincatur Tortus mẽdacij,lectorũ erit iudiciũ.

III. Mendacium pag. 18.

Odi parricidia,execror conspirationes; sed occasiones desperandi datas nemo inficiari potest.

Confutatio.

Quod occasio desperandi puluerarijs proditoribus non erat data, vt iste mentitur;sed quòd à Iesuitis edocti irruebant in hoc sanguinarium facinus,vide Monit.Præf pag.132.133.& Actionem in proditores.

Responsio.

Verissimè datam fuisse occasionẽ desperandi Proditoribus, testantur grauissima edicta in recusantes adire Ecclesias hæreticorum quæ tanto grauiora sunt,quãto magis sperauerant Catholici sub nouo Principe mitigandam fore acerbitatẽ persecutionis Elisabethæ Reginæ. Quòd autẽ à Iesuitis edocti non fuerint Proditores,solis luce clarius est. Ipsi.n.Proditores sub ipsum mortis articulum publicè professi sunt, nullum se habuisse,vel auctorem, vel socium in eo facinore ex Iesuitis, vel alijs Catholicis Sacerdotibus.Id mihi retulit vir nobilis,& fide dignissimus, qui supplicio Proditorũ interfuit,& auribus ipse suis audiuit protestationem vnius ex præcipuis Proditoribus.Ipse quoq; Garnettus publicè, & in iudicio corã multis nobilibus, & ad patibulũ corã populo protestatus est, eam proditionem sibi non fuisse notam,nisi in confessione sacramentali;notam à se damnatã,& totis viribus impeditam. Actionẽ in Proditores,quam Rex citat,plenã esse mendacijs maximis,& clarissimis perspicuum est ex responsione iam edita,vel breui prodituia, quam ego antequã ederetur,vidi,& miratus fuissem inueniri homines, qui mentiri auderẽt de rebus notissimis: nisi legissem apud Eusebiũ lib.9.hist. Eccles. c.5.ex versione Ruffini,à persecutoribus Christianorũ conficta fuisse acta apud Pilatum de passione Christi, & per omnes prouincias disseminata plena blasphemijs, & mendacijs. Quid enim mirum est, si de seruulis Christi acta scribantur eiusmodi, si de ipso Domino scripta fuisse dubitari non potest?

IV. Mendacium pag. 26.

Nam ab eo iuramento non solum Catholici, sed etiam Caluinistæ Puritani abhorrent.

Confutatio.

Puritani non abhorrent à iuramento Primatus, sed quotidie suscipiunt,nec vnquam recusarunt. Eundem etiam primatum tuetur Caluinus Instit.lib.4.cap.20.

Respon-

Responsio.

Puritanus Caluinistas abhorrere à iuramento Primatus, ex Præfatione monitoria, & ex Basilico Doro eiusdē Regis didicimus. nā in vtroq; libro Rex Puritanis tribuit Anarchiam. Anarchia enim, & Monarchia, siue Primatus contraria sunt. Non tamen negauerim, à Puritanis admitti iuramentum Primatus, sed temporalis, qui ad Ecclesiam protegendā, non ad spiritualia eius negocia administranda pertineat. Sic enim explicatur Primatus Regis in Confessione Scotica edita anno 1581 Et quoniam, inquiunt, percipimus Ecclesiæ, & religionis nostræ tranquillitatē, & stabilitatem, ex salute, & bono regimine Regiæ Maiestatis, tamquam instrumento consolatorio diuinæ misericordiæ, huic Regno pro Ecclesiæ conseruatione, & iustitiæ administratione inter nos, concesso pendere: spondemus, & promittimus corde, sub eisdem iuramento, subscriptione, & pœnis, defensuros eius personam, auctoritatem, & dignitatem bonis, corporibus, & viris, in tutelā Euāgelij Christi, libertatis Patrię &c. Atq; hic est Primatus, quem Caluinus agnoscit lib. 4 Instit. cap. 20. qui Primatum in spiritualibus verum, & proprium, neq; Regi, neq; Pontifici vnquam permisit. Ac vt Regi domesticum testem adducam, extat liber Richardi Brancolti, qui se Cantuariensem Archiepiscopum vocat, cui titulus est, Prætensa Puritanorum disciplina, in quo lib. cap. 22. hæc leguntur: Hinc est (vt veritatem apertè fateamur) quod Caluinus nullo modo ferre poterat, Regem Henricum octauum caput Ecclesiæ vocari, aut supremum gubernatorem in terris Ecclesiarum Dei, quæ in suis ditionibus erant. Hæc ille, qui eodem capite, & sequentibus duobus id inprimis demonstrare conatur, negationem Primatus Ecclesiastici in Regibus, communem esse Puritanis cum Papistis, & eo maximè differre à Protestantibus Puritanos.

V. Mendacium pag. 28.

Principio non scribit Pontifex, se mœrore affici ob calamitates, quas tempore Reginæ, aut initio Regni Iacobi Regis, in Anglia pro retinenda orthodoxa fide Catholici patiebantur, sed ob calamitates, quas hoc tempore patiuntur.

Confutatio.

Verba ipsius breuis recitasse, est hoc mendacium confutasse; sic enim scribit Papa. Magno mœrore nos semper affecerunt, tribulationes, & calamitates, quas pro retinenda Catholica fide iugiter sustinuistis. sed cum intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est.

Responsio.

Omnino verba ipsius Breuis recitasse, est confictum fuisse mendaciū demonstrasse. nulla enim fit in verbis Breuis mentio temporis Reginæ Elisabethæ, aut initij Regni Iacobi. perperam ergo verba Breuis ad illa tempora referuntur, præsertim cùm neq; tempore Reginæ, neq; initio

Regni Iacobi, Paulus V. Pontifex fuerit. Scribit igitur de calamitatibus Anglorũ Catholicorũ, quas initio Põtificatus sui grauissimas fuisse, & anno sequente, quo primũ Breue scriptũ est, nõ parum creuisse acceperat.

VI. Mendacium pag. 28.

In primo articulo [Statuti] confirmantur leges Elizabethæ.

Confutatio.

In primo articulo istius statuti nulla fit mentio de confirmandis legibus Reginæ Elisabethæ.

VII. Mendacium pag 29.

In 10 articulo (eiusdem statuti) additur, vt si tertia vice (Catholici) propositum iuramentum recusauerint, capitis, vitæq; dispẽdiũ patiãtur.

Confutatio.

Nullus est eiusmodi articulus in toto illo statuto, vbi, vel de proponendo hoc iuramento tertia vice, vel de capitis, vitæque dispendio vlla mentio habeatur.

VIII Mendacium pag 30.

In 12. habetur, vt qui Principibus externis militare voluerit, is prius iuramentum præfatum præstet, alioqui perduellis habeatur.

Confutatio.

Non dicitur in statuto, quod perduellis habebitur, sed quod feloniæ reus habebitur, qui Principi extraneo militare voluerit, priusquam iuramentum susceperit.

Responsio ad tria prædicta.

Statutũ, cuius articulos in libro meo descrĩpsi, habetur in libello latino edito Rhotomagi anno 1606. cuius hic est titulus. Breuiculus duorũ nuper in publicis Comitijs Anglicanis actorũ, anno Christi 1606. Iacobi Angliæ Regis tertio. in eo libello habẽtur omnia illa, quæ Rex negat. hæc n. sunt verba ipsa articuli primi, *Visum est Regiæ Maiestati, Regniq. Proceribus, & statibus, qui ad hoc Parlamentũ conuenerunt, omnes in primis leges tẽpore Elezabethæ, & aliorũ Regũ contra Papistas stabilitas confirmare, & ratas habere*. Articuli vero decimi hæc sunt verba, *Qui vero tertia vice iuramentũ de Primatu Regis in spiritualibus recusauerit, si modo Regi, vt illi proponatur, placuerit, capitis, vitæq; dispẽdio puniatur*. Articuli duodecimi hæc sunt verba vltima, *Statuitur auctoritate prædicta, vt quicunq; huius Regni subditus, post decimũ diẽ Iunij insequentẽ, Principibus externis militare voluerit, is prius iuramentũ præstabit: alioquin perduellis habeatur*. Hæc ad verbũ in eo libello habentur. Ac vt fidem meam certius liberem, & quia libellus elegantissimus est, dabo operam vt primo quoque tempore recudatur.

IX Mendacium pag. 35.

Ostẽdimus eo iuramẽto, negari potestatẽ Apostolicã tũ ligãdi, tũ soluẽdi

Confutatio.

Nulla est sententia assertoria in isto iuramento, nec vllum verbum nisi conditionale de Pontificis potestate ligandi, vel soluendi.

Responsio.

Neque Auctor dixit per assertoriam propositionem negatam esse Pontifici potestatem ligandi,& soluendi: sed per iurationis formulam affirmauit esse negatam. qui enim iurat, vt hæc formula præscribit, pariturum se Regi, non obstante sententia excommunicationis à Pontifice lata, is negare censetur potestatem Pontificiam ligandi per sententiam excommunicationis:& qui iurat (vt eadem hæc formula iubet) & credit à nullo se posse absolui, ac ne ab ipso quidem Pontifice, ab obligatione huius iuramenti, is negat in Summo Pontifice potestatem soluendi. Quod autem Rex dicit, nullum esse verbum nisi conditionale in hoc iuramento de Pontificis potestate ligandi, vel soluendi: nō apparet in quo sensu veritate nitatur. Ista siquidē verba, *Verè credo, & certa conscientia teneo, quòd neque Papa, neque quiuis alius me ab hoc iuramento, vel illius vlla particula absoluere possit.* non sunt conditionalia, sed absoluta;& in hac iuramenti formula expressè continentur;& ad potestatem Pontificiam negandam circa absolutionem, apertissimæ pertinent.

X. Mendacium pag 37.

Diocletiano,& Neroni vellent nollent, ipsi etiam Summi Pontifices subiecti esse cogebantur.

Confutatio.

Quòd Christiani sine exceptione, non coactè sed liberè, & propter conscientiam, Ethnicis Imperatoribus subijciebantur; vide Apolog. nostram pag. 23. 24. & veterum Apologetica.

Responsio.

Quod Christiani subditi Regibus, vel Imperatoribus, etiam Ethnicis propter conscientiam subijci debeant,& obedire in ijs rebus, quæ contra Deum non sunt, nos quoque docemus; sed si qui sint eorum Imperio non subditi, etiam si Christiani sint, certè subijci,& obedire non tenentur, nisi fortè vi,& potentia adacti. Exempla habemus in prædecessoribus Regis Anglorum,& Scotorum. Romanis enim Ethnicis Imperatoribus, regnabat in Anglia Lucius Rex Christianus;& in Scotia Donaldus Rex item Christianus. quæro igitur à Iacobo Rege, vtrum existimet Reges illos Christianos Lucium, & Donaldum debuisse obedientiā,& subiectionē propter conscientiā Imperatoribus Ethnicis? negabit opinor neq; alia de causa, nisi quia Summi Principes erant in suis Regnis, & ideo nō subditi Imperatoribus Romanis. Eodē igitur modo Christiani subditi Imperatoribus Ethnicis, obedientiā illis debebant secundū cō-

ſcientiam: Summus autem Pontifex Chriſti Regis Regum Vicarius Imperatoribus terrenis iure ſubditus non erat, ac per hoc obedientiam illis non debebat: ſed tamen, tùm quia poteſtas eius nota non erat Imperatoribus paganis, tùm quia viribus temporalibus deſtitutus erat, vellet nollet, vt dixi, ſubiectus eſſe cogebatur.

XI. Mendacium pag. 47.

Quibus verbis [Breuium Clementis VIII.] Iacobus Scotiæ Rex non excludebatur, ſed includebatur potius.

Confutatio.

Si Breuia, Clementis, non excludebant me à Regno, ſed includebant potius; cur ea flammis tradidit Garnettus? quare non mihi videnda aſſeruauit, vt ſibi, & ſuis Catholicis apud me maiorem inde gratiam conciliaret?

Reſponſio.

Breuia illa Pontificia, neq; nominatim Iacobum Regem excludebāt, neque nominatim includebant: ſed hortabantur Clerum, & populum Anglicanum Catholicum, vt curarent quantum in ſe eſſet, vt Rex eligeretur à fide Catholica non abhorrens: & quoniam talis exiſtimabatur Rex Scotiæ, ideo per ea Breuia includebatur potius, quam excludebatur noſtro ſaltem iudicio. An autem, & cur ea Breuia Garnettus cremauerit, ignorare me fateor. Vidit fortaſſe, poſſe verba Breuium in malam partem accipi; vel audiuit Iacobum Regem verè à Catholica fide alieniſſimum eſſe. Ideo Breuia quæ tunc prodeſſe non poterant, ignibus tradidit, vt non obeſſent.

XII. Mendacium pag. 60.

Ex quatuordecim articulis in iuramento fidelitatis comprehenſis, vndecim ſunt, qui Primatum Pontificis in ſpiritualibus attingunt.

Confutatio.

Ex hiſce articulis ne vnus quidem Pontificis Primatum in ſpiritualibus attingit. Quorſum enim attingeret, cum contra Primatum Pontificis in ſpiritualibus expreſſum alibi iuramentum extet?

Reſponſio.

Ex quatuordecim articulis in iuramento comprehenſis, vt Rex ipſe diuiſit, & numerauit per quatuordecim oppoſitas propoſitiones in Apologia ſua pag. 51. & 52. ſoli ſunt tres primus, tertiuſdecimus, & quartuſdecimus, qui de poteſtate Papæ nihil dicunt. reliqui omnes de poteſtate Papæ in excommunicandis, vel deponendis Principibus loquuntur. eam vero poteſtatem ad Primatum in ſpiritualibus pertinere dubium non eſt, cum Papa non excommunicet, neque deponat Principes, niſi Apoſtolica poteſtate; Apoſtolicam autem poteſtatem ſpiritualem eſſe omnes fateantur.

XIII. *Mendacium pag 64.*

Inter alias calumnias, illam profert in medium, quod Bellarminus vel conscius, vel auctor fuit proditionũ aduersus Reginam Elisabethã;

Confuatio.

Numquam dixi (in Apologia) Bellarminum vel auctorem, vel conscium fuisse proditionum aduersus Reginam Elisabetham; sed proditorum Præceptorem, eumq. tam prauis, & perniciosis dogmatibus eorũ mentes imbuisse, vt ijs facillimum esset thesim transferre ad hypothesim; & quæ ille è Cathedra dictaret, ad suas machinationes pro re nata accommodare.

Responsio.

Apologiæ verba pag. 58. hæc sunt, *Quidam ex eo numero Sacerdotum & Iesuitarum, qui & ipsi præcipui Proditores erant, & proditionum grauissimarum fautores in nuperam Reginam initarum, Patrem Robertum Bellarminum pro vno ex præcipuis suis vel auctoribus, vel oraculis celebrare non dubitauerunt.* & ad marginem notat, qui sint illi proditores dicens. *Campianus, & Hartus. vide colloquium in turri Londinensi habitum.* Ex his verbis quis non iudicet, Campianum, & Hartum vocari Proditores, & eorum auctorem fieri Bellarminũ? Sed quoniam Campianus, & Hartus nullius proditionis conuicti fuerunt, & in turri Londinensi, vbi Bellarmini scripta allegata sunt, non de proditionibus, sed de Controuersijs fidei disputabatur: & Bellarminus Hartum numquam vidit, Campianum semel duntaxat Romæ in transitu salutauit; ac per hoc neutrum discipulum habuit: denique quia neque in cathedra Bellarminus aliquid vnquam dixit, neque in libris aliquid scripsit, quod ad proditiones pertineat: videat Rex qua cõscientia dicat ea, quæ probare numquam poterit.

XIV. *Mendacium pag. 64.*

Scit Bellarminus, Cãpianũ contra hæreticã prauitatẽ solũ cõspirasse.

Confutatio.

Quòd Campianus vltimo supplicio affectus est, nõ in causa fuit, quòd contra hæreticam prauitatem, vt hic libellator videri vult, sed quod contra Reginam Helisabetham, & huius Regni statum conspirauerit. id quòd ex actibus iudicialibus euidentissimè constabat.

Disputationes tertio habitæ Ministrorum cum Campiano de fide Catholica in turri Londinensi, satis ostendunt causam veram supplicij: præsertim cùm post disputationem tertiam accerrimè tortus Campianus fuerit. Non tamen ignoro, neque nego conficta fuisse crimina conspirationum, quæ neque ipse fassus est, neque de ijs ab alijs conuictus fuit; Actis iudicialibus in Campianum quæ fides haberi debeat, docent acta similia in Garnettum.

XV. Mendacium pag. 65.

Cur Henricus Garnettus, vir doctrina omnis generis, & vitæ sanctitate incomparabilis, vltimo supplicio affectus est, nisi quia reuelare noluit, quod salua conscientia reuelare non poterat?

Confutatio.

Quod huius nefandi facinoris notitia, non ex sola confessione, ad Henricum Garnettum peruenerit, vt iste mentitur, sed alijs etiam modis; nec ex vnius, sed plurium relatione, ita vt salua conscientia illud reuelasse potuisset, vide Monit. Præf. pag. 131. & Comitis Northamptonij librum.

Responsio.

Vidi Monitoriam Præfationem, vidi etiam Actionem in Garnettum: sed vidi quoque responsionem, qua actionis illius mendacia deteguntur, & inde in sententia confirmatus sum, quam ab oculatis, & auritis testibus acceperam, non fuisse vllo legitimo indicio probatum, proditionem pulueraríam alia via quàm sacramentalis confessionis, ad Garnettum peruenisse, quòd ipse & in iudicio, & ad patibulum confessus est.

XVI. Mendacium pag. 71.

Itaque Syxtus Pontifex neque Regem cædi imperauit, neque cædem à priuato illo homine factam approbauit.

Confutatio.

Quam splendidum sit hoc mendacium, patet ex oratione ipsa Syxti Quinti.

Responsio.

Nulla apud nos Syxti V. extat oratio: & quæ ab aduersarijs edita est, quamuis fidem non mereatur, tamen in eam sententiam commodè potest exponi, quæ in responsione nostra legitur pag. 70. 71. 72.

XVII. Mendacium pag. 91.

Quod autem additur de Stanleiana proditione, non fideliter, neque verè narratur, siquidem more suo Auctor Apologiæ multis additis mendacijs historiam fœdè corrupit.

Confutatio.

Quæ dicta sunt de proditione Stanleiana, recitata erant ad verbum ex apologia Alani, pro causa Stanleiana, vt ibi videre est.

Responsio.

Apologiam illam totam nullo verbo omisso, denuo legi, nec inueni verba illa quæ Rex citauit. dicit quidem Alanus bellum Reginæ, quo in

in Hollandia oppida Regi Catholico eripuerat, fuisse iniustum, & ideo oppida illa Regi debuisse restitui: sed non dicit, *Quod quandoquidem excommunicata esset Regina, & hæretica, non solum liceret iam eius subditis, verum etiam necesse esset ab obligatione conscientiæ, nudare eam omni quo possent præsidio, & siue exercitus, siue oppida, siue arces, & propugnacula eius obtinerent, Regi Hispano hosti tradere, Regina deinceps nihil habente proprium, vel suum*. hæc inquam, non dicit Cardinalis Alanus, & tamen Rex affirmat hæc ipsa ad verbum recitata esse ex Apologia Alani, pro causa Stanleiana. Apologia illa extat Anglicè, Gallicè, & Italicè. consulat lector Apologium, & iudicet.

XVIII. Mendacium pag. 93.

Constat Henricum Garnettum in publico iudicio constanter semper dixisse, neque se, neque vllum Iesuitam huius conspirationis auctorem, vel complicem, vel consultorem, vel consentientem vllo modo fuisse. & paulo post idipsum instante morte coram innumerabili populo longa oratione protestatus est.

Confutatio.

Liber qui inscribitur, Actio in proditores, & nostra Monitoria Præfatio pag. 131. 132. clarè euincunt contrarium.

Responsio.

Monitoria Præfatio narrat, non probat. Actio in Proditores sine pudore mentitur de ijs rebus, quæ notissimæ sunt Angliæ vniuersæ: sed ideo edita est, vt apud exteros fidem inueniat, & fallat incautos.

XIX. Mendacium pag. 97.

Iacobus autem cùm Catholicus non sit, neque Christianus est.

Confutatio.

Contra. Ego vero Catholicus sum, vt qui fidem profitear verè antiquam Catholicam, & Apostolicam; ac proinde verè Christianus sum. Vide confessionem fidei meæ in Monitoria Præfatio pag. 37. 38. & deinceps.

Responsio.

Vidi confessionem Regis in monitoria Præfatione, & ex ea planè, manifesteque didici Regem non esse Catholicum. Plurima enim Rex damnat, & negat, quæ fides Catholica etiam antiquissima semper docuit. Non potest autem dici Catholicus, qui aliquam partem Catholicæ fidei tenet, sed qui totam tenet. alioqui omnes hæretici Catholici essent. Et si Rex Catholicus est, cur in tota Apologia pro iuramento fidelitatis, eos Catholicos vocat, quorum fidem, & Religionem detestatur.

XX. Men-

XX. Mendacium pag. 98.

Et si vera sunt, quæ narrantur ab ijs, qui eum intimè nouerunt, cùm in Scotia Puritanus, & Protestantium inimicus esset, nunc in Anglia Protestans est, & Puritanorum aduersarium se gerit.

Confutatio.

Contra. Qualis Puritanus eram, in Scotia, vide Præfationum in Basilicon Doron, & Monit. Præfat. pag. 48 49.

Responsio.

Vidi ista duo, sed vidi etiam confessionem Scoticam Puritanorum, qui Rex subscripsit, sic enim incipit confessio. Breuis, & generalis confessio Christianæ Religionis, secundum Dei Verbum, & Acta parlamentorum: subscripta à Regia Maiestate, eiusq. familia, & diuersis alijs: ad Dei gloriam, & bonum exemplum omnium. Edernburgi 28. Ianuarij, anno Domini 1580. & Regni eius 14. Legi quoque in ipso Basilico Doro Regem dicentem, se certo cognouisse Religionem, quæ viget in Scotia, esse verissimam: Religionem autem, quæ viget in Scotia, fatetur ibidem Rex diuino miraculo à Puritanis seditiosis introductam &c.

Sequuntur Historiæ, quas Rex ementitas dicit. cum responsione. Cap. XVI.

Prima Historia ementita pag 70.

CONSTABAT eum (Henricum IV.) naturali morbo extinctum fuisse.

Confutatio.

Non constabat quandoquidem historici nonnulli aliter scribunt, eum in vinculis mortuum fuisse, vel fame, vel pœdore, situq. carceris. lege Fasciculum temporum ad annum 1094. Laziardum Epitome vniuers. hist. c. 198. Paulum Langium in Chronico Citizensi, ad annum 1105. Iacobum Vuimphelingium in Epitome rerum Germanicarum cap. 28.

Responsio.

Dixi in loco notato, constare Henricum IV. non fuisse occisum gladio, aut veneno, sed naturali morbo extinctum. vbi opponitur naturalis morbus, gladio, & veneno, siue is morbus naturalis contractus sit ex crapula, siue ex inedia, siue ex nimia deambulatione, siue ex nimia detentione in carcere, siue ex luxu, & delicijs, siue ex pœdore situq. carceris. Quare cum nullus historicus referat Henricum IV. fuisse occisum gladio, aut veneno: constat veritas historiæ, quam adduxi. Sed præterea constat etiam Henricum IV. non in vinculis, nec pœdore carceris, aut fame, sed naturali morbo defunctum Leodij anno 1106. cùm adhuc milites haberet, & bellum filio occultè mouere vellet. vide historicos ad annũ 1106.

1106. Godefridum Viterbiensem, Additionem ad Lambertum Schaphnaburgensem, Dodechinum in additione ad Marianum Scotum, Sigebertum in Chronico, Syffridum Presbyterum in Epitome, Abbatem Vrspergensem, Othonem Frisingensem, & alios. Porrò Fasciculus temporum, Paulus Langius, & pauci, qui dicunt illum obijsse in carcere: vel decepti sunt ex eo quod Henricum in carcere fuisse nouerant, elapsum autem ignorabant, aut non recordabantur: vel certè dicunt obijsse in carcere; quia ciuitas Leodiensis, quæ ferè sola illi relicta erat ex toto Imperio, pro carcere computabatur.

II. Historia ementita pag. 83.

A quo (vinculo excommunicationis) vt absolui mereretur, ad istam humilitatem se ipse (Henricus IV.) spontè deiecit.

Confutatio.

Henricus IV. non sponte, nec metu excommunicationis Papæ, quam inualidam censuit, sed metu amissionis Regni, & vitæ, se se in tantum humiliasse testantur historici. Lamb. Schaphnab. ad annum 1077. Abbas Vrsperg. ad annum 1075. Platina in Gregorio VII. Auctor vitæ Henrici IV. Bruno in Historia Belli Saxonici, Cuspinianus in Henrico IV. Sigonius de Regibus Italiæ lib. 9. Laizardus in Epitome hist. vniuers. cap. 193.

Responsio.

Henricum IV. sponte se ad illam humilitatem deiecisse dixi, quoniã non vi adductus, sed propria voluntate accessit; vt omnes citati historici, & alij permulti testantur. Accessisse autem ad Papam, vt à vinculo excommunicationis solueretur, vt etiam absolutus fuit; ijdem historici testes sunt. Quod autem ab excommunicatione absolui desiderauit, ne Regnum amitteret, verissimum est. iam enim Principes Germaniæ decreuerant, eum Regno priuare si annum integrum in excommunicatione perseueraret. Sed ista non pugnant inter se, neque efficiunt, vt confi-cta sit historia, quam retuli. ijdem enim historici vtrunque dicunt, & Henricum sponte ex Germania in Italiam ad Papam venisse, & summa humilitate absolutionem ab excommunicatione petiuisse, & accepisse; & eam fuisse potissimam causam, cur absolutionem tanto labore, & humilitate quæsierit, ne Regno spoliaretur.

III Historia ementita pag 83.

Hæc historia (Alexandri III. Friderici Barbarossæ ceruicem pede conculcantis) est dubiæ fidei.

Confutatio.

At non est dubiæ fidei apud historicos; cùm nullus neget, multi affirment, vt Naucclerus, Iacobus Bergomensis, Petrus Iustinianus, Papirius Massonus, Alphonsus Ciacconus, Hieronymus Bardus.

Respon-

Responsio.

Confictæ historiæ reus non est, qui historiam aliquam dubiæ fidei esse dicit: sed qui falsam historiam narrat; nisi vocabulis abuti velimus. Sed præterea historici quos Rex citat, recentiores sunt: antiqui enim nihil tale scripserunt. Porrò Romualdus Archiepiscopus Salernitanus, qui inter fuit, & omnia accuratissimè descripsit, Fridericum narrat toto corpore procubuisse ad pedes Alexandri Pontificis, mox autem à Pontifice cum lachrymis benignissimè subleuatum. quod idem narrat Rogerius eiusdem ætatis auctor in annalibus Anglicis. At, inquit Rex, multi rem illam scribunt, nemo negat. Respondeo, argumentum hoc concludere, quando veteres affirmant, & nullus eius temporis, aut posterioris negat: sed quando soli recentiores affirmant, non est mirum, si veteres non negent quod diuinare non potuerunt à recentioribus cõfingendum fuisse.

IV. Historia ementita pag. 83.

Quid aliud Fridericus timuit, nisi excommunicationem?

Confutatio.

At Fridericum timuisse solam excommunicationem nullus antiquus historicus scribit: sed Imperij, & dominij amissionem potissimum timuisse testantur plurimi, Martinus Polonus ad annum 1166. Platina in Alexandro III. Laziardus in Epitome hist. vniuersalis cap. 212. Nauclerus generatione 40. Iacobus Vuimphelingius in Epitome rerũ Germaniæ cap. 32.

Responsio.

Quid Fridericus timuerit, docet ipse in oratione, quam habuit Venetijs coram Pontifice, & maxima Procerum multitudine, quam ex Romualdo Salernitano Archiepiscopo refert Cardinalis Baronius tomo 12. annalinm pag. 714. vbi apertè professus est, agnoscere se errorem suum, & schisma cuius auctor fuerat, & nihil magis timere, & odisse, quam ab Ecclesia separationem. Idem etiam constat ex facto. nam permissus non est Venetias ingredi, nisi antea ab excommunicatione absolutus esset. Sed cùm eum Pontifex per Episcopos Hostiensem, Portuensem, & Prænestinum absolui iussisset; tum demum Dux Venetorum illi obuiam profectus est; eumq. in Vrbem Venetiarum magno cum honore, & publica lætitia introduxit. Neque vero historici allegati contrarium testantur. cum enim dicant, eum timuisse, ne ab Imperio caderet, hoc ipso censentur dicere, timuisse excommunicationem, per quã, nisi maturè absolueretur, Imperium amittere potuisset.

V. Historia ementita pag. 88.

Adde Cuspinianũ (in hac re de Turcæ fratre veneno sublato) aliorum historicorum testimonijs destitui.

Coa-

Confutatio.

Eadem historia à plerisq. alijs celeberrimis historicis memoriæ prodita est. Vide Franciscum Guicciardinum lib. 2 hist. Ital. Paulum Iouium lib. 2. hist. sui temporis, Sabellicum Ennead. 10. lib. 9. Continuatorem Palmerij ad annum 1494.

Responsio.

Historici citati narrant quidem fratrem Turcæ perijsse Neapoli, vel Caietæ, nam & de loco variant, sed perijsse veneno Sabellicus in dubiū reuocat. Venenum autem datum auctore, vel non ignorante Pontifice, vt aliqui loquuntur, nullus affirmat. Suspicionem fuisse dicit Palmerij continuator, Guicciardinus, creditum fuisse; Iouius famam fuisse, Sabellicus, fuisse; qui crederent; litteris mandarunt. Ista vero non sunt historicorum testimonia, quorū est res gestas verè narrare, sed opiniones, vel suspiciones hominum, qui non raro suspicando, vel opinando falluntur. Certè Onuphrius Panuinius in annotationibus ad Platinam, Turcæ fratrem naturali morbo perijsse scribit.

Sequuntur noua dogmata, quæ Rex notauit in meo libello. Cap. XVII.

Primum Dogma nouum pag. 9

INTER omnes conuenit, posse Pontificem Maximum Hæreticos Principes iure deponere, & subditos ab eorum obedientia liberare.

Confutatio.

Imo verò tantū abest, vt inter omnes de hoc conueniat, verius vt dicas, ante Hildebrandi Pontificatum, id nemini vnquam venisse in mentem, qui primus omnium hanc nouā doctrinam, planeq. ante inauditam prodidit, vt multi viri docti, cum illius, tum subsequentis seculi testantur (vt alios inferiorum, ætatum testes omittam) qua de re vide epistolam Cleri Leodiensis ad Paschalem II sententiam Episcoporum horum temporum Apud Auentinum lib. 5 fol. 579. &c.

Responsio.

Cum dixi, inter omnes conuenire, de Theologis, & Iurecōsultis Catholicis loquebar; non de schismaticis, quales sunt quos Rex allegat. Satis enim sciebam durante schismate Henrici Quarti, multos fuisse, qui pro, vel contra scriberent. Sed si hoc dogma à tempore Gregorij VII. (quem Rex Hildebrandū vocat) initiū habuit; cur post annos circiter quingētos, ego quasi noui dogmatis inuētor aut sectator accusor? Certè non potest dici nouū, quod ante tot secula viguit. Sed neq; verū est, ante tempora Gregorij VII. hanc doctrinam fuisse inauditam; cum constet, à Gregorio iuniore, qui trecentis circiter annis Gregorium VII. ante-

cessit, excommunicatum fuisse, & vectigalibus Italiæ priuatum Leonem Isauricum Imperatorem, testibus Zonara, & Cedreno. Ex auctoribus, quos Rex citat, duo soli sunt non contemendi, Otho Frisingensis lib. 6 cap. 35. & Godefridus Viterbiensis parte 17. Sed hi scribunt solum se non legisse ante tempora Gregorij VII. Imperatorem à Papa excommunicatum, & ab Imperio depositum fuisse; non tamen dicunt id fieri non posse, aut non licere, vt schismatici dicunt. Vt autem Rex videat, verè à me dictum esse conuenire inter omnes Catholicos Theologos, & Iureconsultos, posse à Pontifice Maximo Principes hæreticos iure deponi, & subditos ab eorum obedientia liberari: legat Concilium generale Lateranense sub Innocentio III. cap. 3. vnde extat cap. Excommunicamus, de hæret. & Lugdunense sub Innocentio IV. vnde extat cap. Ad Apostolicæ, de sent. & re iudic. in 6. His enim Concilijs nemo vere Catholicus cõtradicere potest: ac per hoc inter omnes Catholicos conuenit, Hæreticum Principem iure posse deponi. Neque his repugnat, quod in Cõcilio Lugdunensi citato Fridericus varijs de causis depositus fuerit: nam vna ex præcipuis fuit, quia suspectus de hæresi argumentis euidentibus habebatur. & si suspectus euidenter de hæresi depositione dignus à Papa in Generali Concilio iudicatus est, quanto magis hæreticus manifestus iure deponi poterit? Porrò ex auctoribus particularibus multos inueni, qui expressè id fateantur; qui expressè neget, nullum inueni: ideo non sine ratione affirmaui: inter omnes conuenire. Consulat Rex S. Thomam 22. q. 10. art. 10. & ne fortè suspicetur, S. Thomam loqui solum de Paganis, aut Iudæis, cũ dicit, posse infidelem Principem auctoritate Ecclesiæ priuari dominio, quod habet super fideles; legat articulum sextum eiusdem quæstionis, & inueniet sanctum Doctorem loqui de Paganis, Iudæis, & Hæreticis, ac potissimũ de Hæreticis, quos affirmat esse infideles, Paganis, & Iudæis absolutè, & simpliciter deteriores. Eandem sententiam de iure quod habet Summus Pontifex excommunicandi, & deponendi Principes hæreticos inueniet apud S. Raymundum in Summò tit. de Hereticis § 7. S. Bonauenturam de Hierarchia Ecclesiastica, parte 2. cap. 1. S. Antoninum in Summa parte 3. tit. 22. cap. 3. §. 7. & cap. 5 §. 7. Ioannem Andreã in cap. Ad Apostolicæ de sent. & re iudic. in 6. Hostiensem in Summa tit. de Hæreticis, §. qua pœna puniatur, num. 11. Abbatem in cap. Excommunicamus num. 2. tit. de Hæreticis. Ioannem de Turrecremata lib. 2. Summa de Ecclesia ca. 114 concl. 4. in fine. Ioannem Driedonis lib. 1. De libertate Christiana cap. 14. Dominicum à Soto in 4. Sent. dist. 25. q. 2. art. 1. conclus. 5. Alphonsum de Castro De iusta hæreticorum punitione lib. 2. cap. 7. Iacobum Simancam in tract. De Catholicis institutionibus tit. de Papa, num. 25. & alios, quos longum esset, & non necessarium huc adferre.

11. Nouum dogma pag. 51.

In ortu supernaturali, quem habemus in baptismo, intelligi debet iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendum Principi spirituali,

qui eſt Chriſti Vicarius. Confutatio.

Mirum eſt vnde iſte hauſerit hanc nouam, & prorſus incognitam Theologiam, quæ non aliunde quam ex ipſius putido cerebro naſci potuit: ſin minus ſuos nobis auctores enumeret, qui doceant, & affirment Chriſtianos omnes ſiue paruulos, ſiue adultos, virtutè iuramenti cuiuſdam taciti in baptiſmo ſuſcepti, teneri ad obedientiam abſolutam Chriſti Vicario præſtandam, aut in aliud quam in Chriſti nomen baptizari.

Reſponſio.

Nuſquam dixit Bellarminus, eos, qui per baptiſmum renaſcuntur in Chriſto, in aliud quam in Chriſti nomen baptizari. Obligari autem eos, qui baptiſmum Chriſti ſuſcipiunt, ad obedientiam Vicario Chriſti præſtandam, docent omnes, qui fatentur, per baptiſmum admitti homines ad familiam Chriſti: & Chriſti Vicarium eſſe illum, quem cõſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, Matth. 24 & Luc. 12. Sed mirũ eſt, cur Rex miretur, vnde hæc Theologia nata ſit, cum ſatis facile colligi potuerit ex verbis ipſius in Apologia pro iuramento fidelitatis pag. 76 Ibi enim Rex docuit, duo eſſe iuramenta ſubditorum, vnum tacitũ, & cõgenitum, cum primum nati ſumus alterum declaratorium in confirmationem prioris adhibitum, quod nihil aliud eſt, quam prioris ingeniti expreſſio, & publica quædam prædicatio. Ex hac admiranda Regis doctrinæ ſequitur, Si in ortu naturali debeat intelligi iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendum Principi Politico; in ortu quoque ſupernaturali, quem habemus ex baptiſmo, intelligi debere iuramentũ tacitum, & congenitum ad obediendum Principi ſpirituali, qui eſt Chriſti Vicarius. Itaq. vel damnet Rex doctrinam ſuam de iuramento tacito, & congenito in ortu naturali, vel probet etiam noſtram de ſimili iuramẽto tacito, & cõgenito in ortu ſuper naturali, & vel numeret ipſe auctores doctrinæ ſuæ, vel deſinat quærere auctores doctrinæ noſtræ.

III. Nouum dogma pag. 94.

Sed cum Catholica doctrina nõ permittat ad vllum malum vitandũ ſecretum ſacramẽtalis confeſſionis detegi, maluit ille mortẽ acerbiſſimam pati, quam tanti ſacramenti ſigillum violare. *Confutatio.*

Quod ſecretum ſacramẽtalis confeſſionis ad nullum malum quantũcunque vitandum, vel præueniendum poſſit detegi, vel indirectẽ ſaltẽ, aut in genere, modo perſona, quæ confeſſionẽ edit, celetur, præterquã quod theſis eſt cunctis Principibus, & Rebuſpublicis pernicioſiſſima nouũ eſt dogma &c. Conſule Alex. Halenſem, Thomam, Scotũ &c.

Reſponſio.

Non eſt cur Rex fatigetur in auctoribus citandis, aut hac doctrina pugnanda. nunquam enim venit Bellarmino in mentem docere, quod Rex exiſtimat eum docuiſſe. quod igitur dixit ſecundum Catholicam doctrinam, non poſſe ſolui ſigillum confeſſionis, ad quodcunque malũ euitandum, intelligendum eſt, non eſſe licitum vllo modo prodere pec-

sonam confitentis. hoc enim propriè cadit sub sigillum; alioqui nemini dubium est, posse detegi peccata ipsa vel ad capiendum consilium, vel ad præcauẽda mala, vel alijs de causis, dũmodo ex manifestatione peccati non sit periculũ, ne manifestetur persona, quæ peccatũ cõfessa est. Iam autem supra demonstratum est, non potuisse Garnettum detegere proditionem in confessione sacramentali cognitam, nisi etiã detegeret Proditores: Ideo maluisse crudeli supplicio vitã amittere, quam sacrosanctũ secretum violare. *IV. Nouum dogma pag. 102.*

Ego vero audeo dicere, meliorẽ causã habere Catholicos iuramẽti recusandi, quã Eleazarus habuerit carnis Porcinæ nõ gustãde. Cõfutatio.

Hæc assertio reuera nouũ dogma continet, Breue scilicet Põtificium legi Mosaicæ præferendũ esse: & Catholicos magis teneri Põtificis decreto, quã Iudæi olim lege per Mosẽ tradita tenebantur. Responsio.

At Bellarminus in illa pag. 102. disertis verbis comparauit præceptum non comedendæ carnis Porcinæ cum præcepto recusandi iuramẽti Regij quo ad materiam, non quo ad legislatores. Itaq. hoc solum dixit, meliorem causam habere Catholicos iuramẽti recusandi, quo Summi Pontificis auctoritas violatur, quam Eleazarus habuerit non gustandæ carnis Porcinæ; quoniam longè maior res est, violatio auctoritatis Summi Põtificis, quã esus carnis Porcinæ. frustra igitur Rex comparat Breue Pontificium cum lege Mosis. Sed neque verum est, præceptum non admittendi iuramentum, de quo agimus; niti solum auctoritate Breuis Põtificij; nititur enim auctoritate diuina per Breue Põtificis declarata. Ideo in eodem loco dixit Bellarminus auctoritatem Imperantis in vtroque loco eamdem esse, videlicet Dei, qui per Mosem iussit in Leuitico, vt Iudæi à carne suilla se abstinerent, & per eundẽ Mosem in Deuteronomio iussit; vt omnes summo Sacerdoti obtemperarent.

V. Nouum dogma pag. 135.

Clericos exemptos esse à iurisdictione Principum seculariũ, ac per hoc, non esse subiectos Regibus; sed debere tamen leges eorum de temporalibus rebus obseruare nõ vi legis, sed vi rationis, idest, nõ quia subditi sunt; sed quia ratio dictat ob commune bonum, & pacem Reipub. eas leges ab omnibus esse seruandas. Confutatio.

Quã sit amicus Regibus Cardinalis, & qui Cardinali à sacellis est, qui tot subditos ab eorum potestate exemptos velint docet monit. Præf. pag. 23. 24. Responsio.

Expectabam, vt Rex nouitatẽ huius dogmatis demõstraret, iuxta titulum illum, Noua dogmata, vna cũ nouitatis ipsorũ declaratione. Sed quia vidit, dogma istud inueniri apud omnes Theologos, & Iureconsultos; imo in ipsis sacris Pontificum Canonibus, & Conciliorũ decretis; prudenter diuertit ad inuidiam Cardinali apud Reges conflandã, quasi ipse primus sit auctor exemptionis Clericorũ. Sed sicut ipse nihil noui docuit, ita sperat, manifestam istam calumniã, nihil ei apud Catholicos Reges, & Principes nocituram.

FINIS.

ROBERTI
S. R. E. CARD.
BELLARMINI
RESPONSIO
AD LIBRVM
INSCRIPTVM,
Triplici nodo, triplex cuneus,
SIVE
Apologia pro Iuramento fidelitatis;

Aduersus duo Breuia Papæ PAVLI V. *& recentes literas Cardinalis* BELLARMINI

AD

GEORGIVM BLAKVELLVM
Angliæ Archipresbyterum.

EDITIO TERTIA.

Admonitio ad Lectorem:

QVoniam Rex Magnæ Britanniæ Iacobus Præfationi suæ monitoriæ adiunxit Apologiam suam pro iuramento fidelitatis, quam ante duos annos tacito nomine suo ediderat: necessarium esse duxit Cardinalis Bellarminus Apologiæ suæ aduersus monitoriam Regis Præfationem, adiungere responsionem suam ad Apologiam Regis, quam anno superiore sub nomine Matthæi Torti, sui familiaris emiserat. sic enim fiet, vt ad neutram partem libri Regij Responsio desideretur: & æquus lector scriptis contrarijs diligenter expensis, certius de re tota iudicium ferat.

RESPON-

RESPONSIO AD LIBRVM INSCRIPTVM.

TRIPLICI NODO, TRIPLEX *cuneus, siue Apologia &c.*

RODIIT anno superiori, ex Vrbe Londino, liber Anglicano idiomate scriptus, aduersus duo Breuia summi Pontificis, & Epistolam quandam Cardinalis Bellarmini, sine nomine quidem auctoris, sed Regia tamen auctoritate impressus, & in ipso frontispicio, triumphum canens ante victoriam scriptum gerebat, *Tunc omnes populi clamauerunt, & dixerunt, magna est veritas, & præualet.* Hic liber, in latinam linguam conuersus, ad nos quoque ante paucos dies peruenit. Sed qui cuneos ad scindendos nodos tres adhibere curauit, hoc vno maximè peccasse videtur, quòd non rectè cuneos ad nodos applicuit. Itaque magno, sed inani conatu aerem verberauit, & tunc omnes populi clamauerunt, & dixerunt, magna est veritas, & præualet, quæ funiculo triplici colligata, dissolui non potuit. Ac, vt sine ambagibus loquamur, qui Apologiam scripsit pro Iuramento fidelitatis, aduersus duo Breuia PAVLI V. Summi Pontificis, & Epistolam Cardinalis Bellarmini; neque Iuramentum, neque Breuia, neque Epistolam intellexisse videtur. Affirmat enim Iuramento fidelitatis, quod Rex Anglorum subditis suis Catholicis præstandum proposuit, solam ciuilem obedientiam contineri. Addit, Breuibus Pontificijs, & Cardinalis Epistola ciuilem obedientiam prohiberi. Neutrum est verum, vt paulo post apertissimè demonstrabitur. Format deinde varia argumenta ex Scripturis, Concilijs, & Patribus, quibus probet deberi Regibus obedientiam ciuilem à subditis: quod quia in Breuibus & Epistola non negatur, argumenta non magis concludunt, quàm ea, quæ in Dialectica duci dicuntur à disparatis. quamuis autem hoc generatim admonuisse sufficeret, tamen, vt etiam tardioribus fiat satis.

Primùm ostendemus, Iuramentum Catholicis propositum, non solùm ciuilem obedientiam, sed etiam Catholicæ fidei abnegationem requirere. hæc enim est principalis. Quæstio quæ inter nos hoc tempore disputatur. Deinde singulas partes Apologiæ discutiemus.

Summa totius operis duobus capitibus comprehensa.

Igitur Iuramēto fidelitatis; quod habetur in Edicto Regio anni 1606. post articulum decimum, & in hac ipsa Apologia ex Breui Apostolico recitatur, auctor Apologiæ contineri affirmat solam ciuilis obedientiæ professionem. hæc enim sunt verba eius pag. 4. *Rex specimen quoddam, atque exemplar sui præbuit, se nihil in Pontificios moliri, nec meditari conscientiæ causa, nec vltra quid desiderare, quàm vt de eorum fide, & constantia securus fieret, quam propter conscientiam suæ Maiestati præstare tenebantur.* Hæc sunt eius verba in latina editione; sed in Anglicana, quæ antea prodierat, clarius dicebatur, Regem nihil desiderare, nisi vt securus de ciuili etiam obedientia redderetur. Item pag. 6. & 7. idem auctor sic loquitur: *Quare Pontifex se immiscet operi non suo, & falcē sic mittit suam in messem alienam, in re præsertim ciuili, & quæ cum nullatenus spectat?* In Anglicana editione legitur apertius, in rebus merè, & solùm ad ciuilem obedientiam spectantibus. Item pag. 26. dicit, Pontificem prohibuisse per suum Breue, rem licitam, mereque ciuilem. Item pag. 29. cùm testimonijs Patrum, Scripturarum, & Conciliorum probasset ciuilem obedientiam deberi Regibus à subditis, subiungit, cohortationem Pontificis ad Catholicos Anglos, vt pro Iuramenti recusatione Martyrium constanter subeant, ad rem non facere, cùm in hoc Iuramento non agatur nisi de ciuili obedientia, quæ cum fide Catholica non pugnat. *Quasi*, inquit, *Romanam Religionem profiteri, & ciuilem obedientiam Principi præstare, duæ quædam res essent, nullo pacto consociabiles, sed inuicem compugnantes, atque contrariæ*. hæc ille. Et pag. 49. *Hoc*, inquit, *Iuramentum tantummodo ciuilem obedientiam attingit subditorum erga Principem, in causis merè temporalibus*.

In iuramento Anglicano Primatus Apostolici abnegationem quæri probatur.

At nos facilè contra probabimus in hoc eodem Iuramento non agi de sola ciuili obedientia, sed agi de Fide Catholica, idest, de Primatu Sedis Apostolicæ, quem in scripturis sanctis apertissimè fundatum, Catholici omnes vt fidei orthodoxæ dogma certissimum habent.

Ex titulo Edicti.

Id probamus primùm ex Edicto Regio, in quo huius Iuramenti formula continetur atque præscribitur. Nam titulus Edicti hic est, *Ad detegendos, & reprimendos Papistas*. Cur non dicitur, ad detegendos, & reprimendos rebelles? nisi quia finis, cuius gratia excogitatum est Iuramentum, non est detectio negantium ciuilem obedientiam, quod rebellibus conuenit, sed detectio negantium Primatum spiritualem Regis, & confitentium Primatum spiritualem summi Pontificis, quod Catholicorum, quos vos Papistas appellatis, proprium esse dignoscitur.

Ex ipsis iuramenti verbis.

Secundò probamus ex ipsis Iuramenti verbis, ac primùm ex illis: *Et quòd Papa nec per seipsum, nec per vllam aliam auctoritatem Ecclesiæ, vel Sedis Romanæ vllā potestatē, vel auctoritatē habeat Regē deponendi,*

nendi,&c. vel vllos subditorum suorum , ab eorum suæ Maiestatis obedientia, & subiectione onerandi,&c Hic iam manifestè perspicitur,hoc Iuramentũ non continere solã ciuilẽ obedientiã in rebus merè tẽporalibus, vt auctor Apologiæ tã sæpe repetiuit, sed cõtinere etiã abnegationẽ Pontificiæ potestatis,quæ non est res merè temporalis,sed res sacra,& cælitus data,quã nullus mortalium tollere,vel minuere potest. Sed neq; hoc loco necessarium est disputare, quo modo sit accipienda hæc potestas aut quibus de causis exerceri possit,de qua re Theologi,& Iureconsulti disputant.siquidem inter omnes conuenit, posse Pontificem Maximum hæreticos Principes iure deponere, & subditos eorum ab obedientia liberare.cum hac.n.conditione Reges terræ ad Ecclesiam admittuntur,vt sceptra sua Christo subijciant, & fidem ac religionem non euertere,sed protegere;defendere,non oppugnare debeant. Quod si nolint,ius est illi,qui toti Ecclesiæ vice Christi præest, eos à communione fidelium segregare,subditisq; interdicere,ne illis pareant.

Idem probatur ex verbis sequentibus: *Iuro ex corde,quòd non obstante aliqua declaratione,vel sententia excommunicationis , aut depriuationis facta,vel concessa,aut facienda, vel concedenda per Papam , vel successores suos,vel per quamcumq; auctoritatem deriuatam , vel deriuari prætensam ab illo,seu à sua Sede contradictũ Regẽ, hæredes, ad successores suos , vel quacũq; absolutione dictorum subditorũ ab obedientia;fidelitatem tamen,& veram obedientiam suæ Maiestati,hæredibus & successoribus suis præstabo &c.* Hic apertè negatur summo Pontifici potestas excommunicandi Reges etiam hæreticos.Quo modo enim licitè & iustè Catholicus iurabit, se non pariturum Summo Pontifici Regem hæreticum excommunicanti,nisi credat non posse à Pontifice Regem hæreticum excommunicari? Atqui potestas excommunicandi intrinseca est Primatui Apostolico,atq; ab eo inseparabilis, cùm B.Petro,vt primo spirituali Primati dictum sit à Domino , Quodcunq; ligaueris super terram erit ligatum & in cœlo,Matth.16.Et cùm eidem Petro , atq; in eo successoribus omnibus auctoritas data sit totum gregem Dominicum pascendi,& regendi,Ioan.vlt. certè vel Rex Anglorum ad gregem Dominicum nullo modo pertinet , vel B. Petro eiusq; successoribus subditus est,atq; ab eo ligari,& solui potest. Neq; vlla iustior causa excommunicandi fingi potest,quàm hæresis,quæ fidei Catholicæ,& omnis iustitiæ fundamentum tollit. Quare is,qui affirmat, non esse in summo Pontifice potestatem excommunicandi Reges hæreticos, neque illi esse parendum,si id faciat;is omnino affirmat,non esse summum Pontificem Caput Ecclesiæ vniuersæ,ac per hoc Primatum Apostolicum negare conuincitur. Non igitur hoc Iuramento sola ciuilis obedientia quæritur,sed quæritur abnegatio fidei Catholicæ,& vt obediatur homini contra obedientiam Dei.

Item ex alijs formulæ verbis.

Omnes Christiani etiam Reges subditè sunt B. Petrò successoribus.

Iuram. Angliæ negat potestatem soluendi in summo Pontifice.

Sed alia verba eiusdem Iuramenti consideremus, *Et vlterius*, inquit, *credo, & in consciẽtia mea resoluor, quòd nec Papa, nec alius quicunq; potestatẽ habet me ab hoc Iuramẽto, aut aliqua eius parte absoluendi: quod Iuramẽtũ agnosco, rectaac plena auctoritate, esse mihi legitimè ministratũ.* Hoc autẽ loco qui paulò ante iurãdo negauerat potestatẽ ligãdi in summo Pontifice, idẽ nunc potestatẽ soluẽdi negat. Nã ex verbis illis Dominicis, Quodcunq; solueris super terrã, erit solutũ & in cœlis, Catholici omnes colligunt, ad Pontificis Maximi auctoritatẽ pertinere, non solũ potestatẽ absoluendi à peccatis, sed etiã à pœnis, censuris, legibus, votis, atq; iuramẽtis, quando id expediat ad gloriã Dei, atq; animarũ salutẽ. Sed præterea dum affirmat hoc Iuramentũ sibi recta, ac plena auctoritate legitimè ministratum, simul affirmat Regem suum, à quo Iuramentum propositum est, potestatem supremam habere in spiritualibus; cùm agnoscat in illo plenam auctoritatem iubendi, vt Pontificia excommunicatio, siue declaratio contemnatur.

In formula Iuram de Primatu Regis Ecclesiastico negari Pontifices Primatum conuincitur.

Tertiò probamus hoc idẽ, ex alio simili Iuramẽto apertiore, quod hic idẽ auctor Apologiæ ad verbũ recitat pag. 49. Huius Iuramẽti hæc sunt verba. *Ego A. B Palã testor, & ex cõscientia mea declaro, quòd Maiestas Regia vnicus est supremus gubernator huius Regni, omniũq; aliorũ suæ Maiestatis Dominiorũ, ac Territoriorũ, tam in omnibus spiritualibus, siue Ecclesiasticis rebus, aut causis, quã in tẽporalibus: & quòd nullus extraneus Princeps, Persona, Prælatus, Status, aut Potentatus habet, aut habere debet vllã iurisdictionẽ, potestatẽ, superioritatẽ, præminẽtiã vel auctoritatẽ Ecclesiasticã, siue spiritualẽ infra hoc Regnũ &c.* Hæc Iuramenti formula hoc solũ distat ab illa, quæ inclusa est in Breui Pontificio, quòd ista verbis expressis, & proprijs continet abnegationem Primatus Apostolici, & ideo non facilè proponitur ijs, qui apertè se profitentur Catholicos; illa verò formata est verbis obscurioribus, & per ambages circumloquutionum, ad decipiẽdos incautos, vt verè multos, atq; adeo Archipresbyterũ ipsum decepit. Sed ex hac formula clariore facilè possunt viri prudentes intelligere, quò tendat illa formula, quæ dũ iubet abnegari potestatẽ excõmunicandi Regẽ, simul iubet abnegari Primatũ Apostolicũ in Ecclesiã vniuersam, & aperit aditũ ad constituendũ Primatũ Regis in spiritualibus. Addo postremò confirmationẽ ex verbis huius auctoris, quamuis n. millies repetierit, in hoc Iuramento non cõtineri, nisi ciuilẽ obedientiã; tamẽ pag 88. excidit illi, *hoc Iuramentũ institutũ esse, quò populus arceretur ne ita altè amarum illud poculum ebiberet antichristianarũ scortationũ.* Quid. n. vocare solẽt Aduersarij antichristianas fornicationes, nisi venerationem Pontificiæ potestatis? Nõ ergo sola ciuilis obedientia, sed etiam detestatio spiritualis obedientiæ hoc Iuramento continetur. Inspiciamus nunc Breuia Pontificia ad Catholicos Anglos perscripta.

Idem probatur ex ipsis verbis auctoris Apologiæ.

Primum Breue Pontificium.

Dilecti filij, Salutem, & Apostolicam Benedictionem. Magno animi mœrore nos semper affecerunt tribulationes & calamitates, quas pro retinenda Catholica fide iugiter sustinuistis. sed cùm intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est. Accepimus namq; compelli vos, grauissimis pęnis propositis, templa hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concionibus illorum interesse. profectò credimus proculdubio eos, qui tanta constantia atque fortitudine atrocissimas persequutiones, infinitas propemodum miserias hactenus perpessi sunt; vt immaculatè ambularent in lege Domini; numquam commissuros esse, vt coinquinentur communione desertorum diuinæ legis. Nihilominus zelo Pastoralis officij nostri impulsi, & pro paterna solicitudine, qua de salute animarum vestrarum assiduè laboramus: cogimur monere vos, atq; obtestari, vt nullo pacto ad hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere, sine detrimento diuini cultus, ac vestræ salutis. Quemadmodum etiam non potestis, absq; euidentissima grauissimaq; diuini honoris iniuria, obligare vos Iuramento, quod similiter maximo cum cordis nostri dolore audiuimus propositum vobis fuisse præstandum, infrascripti tenoris, videlicet:

Ego A.B. verè, & Syncerè agnosco, profiteor, testificor, & declaro in conscientia mea, coram Deo & mundo, quòd supremus Dominus noster Rex Iacobus est legitimus & verus Rex huius Regni, & omnium aliorum Maiestatis suæ Dominiorum, & terrarum; & quòd Papa, nec per se ipsum, nec per vllam aliam auctoritatem Ecclesiæ, vel Sedis Romanæ, vel per vlla media cum quibuscunq; alijs. aliquam potestatem, nec auctoritatem habeat Regem deponendi, vel aliquorum Maiestatis suæ dominiorum, vel regnorum disponendi, vel alieni Principi extraneo ipsum damnificare, aut terras suas inuadere auctoritatem concedendi, vel vllos subditorum suorum ab eorum suæ Maiestatis Obedientia, & subiectione exonerandi, aut vllis eorum licentiam dare, arma contra ipsum gerendi, tumultus seminandi, aut aliquam violetiam, aut damnum Ma- *Formula Iuramenti fidelitatis.*

iestatis suæ Personæ, Statui, vel Regimini, vel aliquibus suis subditis, infra sua dominia offerẽdi. Itẽ iuro ex corde, quòd nõ obstante aliqua declaratione vel sententia excommunicationis, aut depriuationis facta, vel concessa, aut facienda, vel concedenda, per Papam, vel successores suos, vel per quamcunq; auctoritatem deriuatam, aut deriuari pretensam ab illo, seu à sua Sede contra dictum Regem, hæredes aut successores suos, vel quacunq; absolutione dictorum subditorum ab eorum obedientia; fidelitatem tamen, & veram obedientiam suæ Maiestati, hæredibus, & successoribus suis præstabo, ipsumq. & ipsos totis meis viribus, contra omnes conspirationes, & attentata quæcunque, quæ contra personam illius vel illorum, eorumq. coronam, & dignitatem, ratione vel colore alicuius sententiæ, vel declarationis, aut aliàs facta fuerit, defendam; omnemq. operam impendam reuelare, & Maiestati suæ, hæredibus, & successoribus suis, manifestum facere omnes proditiones, & proditorias conspirationes, quæ contra illum, aut aliquos illorum, ad notitiam, vel auditum meum peruenerint.

Præterea iuro, quòd ex corde abhorreo, detestor, & abiuro, tanquã impiam & hæreticam hanc doctrinam & propositionem, Quòd Principes per Papam excommunicati vel depriuati, possint per suos subditos, vel alios quoscunque deponi & occidi.

Et vlteriùs, credo, & in conscientia mea resoluor, quòd nec Papa, nec alius quicunq; potestatem habet me ab hoc Iuramento, aut aliqua eius parte absoluendi. Quod Iuramentum agnosco, recta, ac plena auctoritate, esse mihi legitimè ministratum, omnibusq. indulgentijs, ac dispẽsationibus in contrarium renuncio. Hæcq. omnia planè, ac syncerè agnosco, & iuro iuxta expressa verba per me hic prolata. & iuxta planum, ac communem sensum, & intellectum eorundem verborum, absque vlla æquiuocatione aut mentali euasione, vel secreta reseruatione quacunque. Hancque recognitionem, & agnitionem, facio cordialiter, voluntariè & verè, in vera fide Christiani viri. sic me Deus adiuuet.

Iuramenti damnatio.

Quæ cum ita sint, vobis, ex verbis ipsis perspicuum esse debet, quòd huiusmodi Iuramentum, salua fide Catholica, & salute animarum vestrarum præstari non potest, cùm multa contineat, quę fidei, & saluti apertè aduersantur. Propterea admonemus vos, vt ab hoc, atque similibus Iuramentis prętandis omnino caueatis, quod quidem eò acriùs exigimus à vobis, quia experti vestræ fidei constantiam, quæ tanquam aurum in fornace, perpetuæ tribula-

bulationis igne probata est, pro comperto habemus, vos alacri animo subituros esse quæcunque atrociora tormenta, ac mortem denique ipsam constanter oppetituros, potiùs quàm Dei Maiestatem vlla in re lædatis. Et fiducia nostra confirmatur ex his, quæ quotidie nobis afferuntur de egregia virtute atque fortitudine, quæ non secus ac in Ecclesiæ primordijs resplendet nouissimis hisce temporibus in Martyribus vestris.

State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam iustitiæ, sumentes scutum fidei: confortamini in Domino, & in potẽtia virtutis eius, nec quicquam vos detineat. Ipse autẽ, qui coronaturus vos, certamina vestra in cęlo intuetur, bonum opus, quod in vobis cępit, perficiet. Nostris quia discipulis suis pollicitus est, se nunquã relictursũ esse eos orphanos. fidelis enim est qui repromisit. Retinete igitur disciplinam eius, hoc est, radicati & fundati in charitate; quicquid agitis, quicquid conamini, in simplicitate cordis & vnitate spiritus, sine murmuratione, aut hæsitatione vnanimes facite. si quid em in hoc cognoscũt omnes, quia discipuli Christi sumus, si dilectionem ad inuicem habuerimus. Quæ quidem charitas, cùm sit omnibus Christi fidelibus maximè appetenda; vobis certè, dilectissimi filij, prorsus necessaria est. Hac enim vestra charitate diaboli potentia infringitur, qui nunc aduersus vos tantopere insurgit, cùm ipsa contentionibus, atque dissidijs nostrorum filiorum præcipuè nitatur.

Hortamur itaq; vos per viscera Domini IESV CHRISTI, cuius charitate è faucibus æternæ mortis erepti sumus, vt ante omnia, mutuam inter vos charitatem habeatis. Præscripsit sanè vobis præcepta maximè vtilia, de fraterna charitate vicissim exercenda, fœlicis recordationis Clemens Papa VIII. suis litteris in forma Breuis ad dilectum filium Magistrum Georgium Archipresbyterum Regni Angliæ, datis die quinta mensis Octob. 1603. ea igitur diligenter exequimini, & ne vlla difficultate, aut ambiguitate remoremini; præcipimus vobis, vt illarum litterarum verba ad amussim seruetis, & simpliciter prout sonant & iacent, accipiatis, & intelligatis, sublata omni facultate aliter illa interpretandi. Interim nos nunquã cessabimus Deũ Patrẽ misericordiarũ precari, vt afflictiones, & labores vestros clementer respiciat, ac vos continua protectione custodiat atq; defendat, quos Apostolica benedictione nostra clementer impertimur.

Datum

Datum Romæ, apud Sanctum Marcum sub annulo Piscatoris decimo Kalen. Octob. M. D C V I. Pontificatus nostri anno secundo.

Venio nunc ad singulas Apologiæ partes summa breuitate discutiẽdas. Orditur Auctor à deploratione horrendæ conspirationis in Regem: ad quales conspirationes deinceps auertendas, Iuramentum propositum esse dicit. Hoc loco monendus est Auctor, vel potius ipse Rex serenissimus, ad conspirationes eiusmodi precauendas, parum præsidij in Iuramentis, multum autem in beneuolentia populorum positum esse. qui enim non timent tam atrox parricidium perpetrare; neque timebunt iusiurandi Religionem contemnere. Exemplo nobis sunt plurimi Reges, nec pauciores Cæsares, ab ijs militibus cæsi, qui eis fidelitatem sanctissimè iurauerant. Contra autem scimus, Augustum, Vespasianum, Traianum, Antoninum, Constantium, & filium Constantinum, & alios permultos, beneuolentia subditorum tutissimos semper fuisse. Refert Tacitus lib. 15. Annalium, cum Subrius Flauius, vnus ex coniuratis, à Nerone interrogaretur, quibus ex causis ad obliuionem Iuramenti processisset; respondisse eum: Oderam te, nec quisquam tibi fidelior fuit, dum amari meruisti. vbi satis declarauit, eum, qui amari dignus est, etiam sine Iuramento securum esse de fide subditorum: qui verò odio habetur, nullo Iuramento satis tegi posse.

Beneuolẽtia populorũ magna est securitas Principum.

Quare si Rex securè regnare, & vitæ suæ, ac suorum consulere cupit, sinat Catholicos frui antiqua possessione Religionis suæ; quam religionem à parentibus, auis, & proauis, per multa sæcula in Angliam cultam negare non potest. Non cogat professores veteris fidei, quam à Magno Gregorio se accepisse merito gloriatur, ad nouas suscipiendas Sectariorum opiniones: & continuo pericula omnia, timoresq. cessabunt. Non excuso factum, odi parricidia, execror conspirationes; sed occasionem desperandi datam nemo inficiari potest. Sperauerant enim Catholici, vt hic ipse Auctor Apologiæ fatetur, sub nouo Principe, qui clementiæ laude semper floruerat, & quem ipsi quoque Catholici magna alacritate susceperant, se aliquantulum à presequutione tam diuturna respiraturos, & eam fidẽ, & Religionem liberè retenturos, quam Mater ipsa Regis, & omnes eius maiores piè coluerant. sed vbi viderunt cõfirmari crudelia Edicta Elizabethæ Reginæ, & recusantibus adire templa hæreticorum grauissimas pecuniarias mulctas imponi, seq. paulatim accusationis prætextu opibus omnibus spoliari; nonnulli eorum minus patiẽtes iniuriarum, in desperationem acti, moliti sunt, quod nos vobiscum pariter deploramus.

Occasio cõiurationis in Anglia quibusdam quomodo data.

Deinde pag. 3. 4. & 5. iterum atque iterum repetit, atque inculcat, Iuramentum propositum à Rege fuisse, vt internosceret inter fideles subditos, & perfidos proditores, & ideo Iuramentum fidelitatis meritò

appel-

appellandum esse, quo nihil aliud quæratur, nisi vt debita obedientia Regi præstetur; sed per sinistrã interpretationem summi Pontificis, qua per Breue suum prohibuit Iuramentum suscipi, quasi fidei Catholicæ contrarium, factum esse, vt miseri Catholici, aut cum discrimine vitæ, & iactura fortunarum fidelitati erga Principem renuncient, aut cum Catholicæ fidei detrimento, animarum suarum salutem in periculum adducant. At nos paulo ante docuimus, Iuramentum propositum sub colore fidelitatis ad Regem, abnegationem Primatus Apostolici continere; neque ad hoc demonstrandum multis argumentis egemus, cum ipsum Regis Edictum, in quo Iuramenti huius forma præscribitur, fraudes omnes apertissimè detegat. Nam, vt supra notauimus, titulus Edicti est, [Ad detegendos, & reprimendos Papistas.] Et in eodẽ Edicto propè finem, nisi fortè nos translatio fallat, duorum Iurameutorum fit mentio. quorum alterum est de Primatu Regis in spiritualibus: alterũ contra potestatem Pontificis in Principes Christianos, Iuramentum solius fidelitatis ne nominatur quidem. Parum autem interest, vtrùm auctor Apologiæ velit, Iuramentum, de quo nunc agimus, esse Iuramentum de Primatu Regis in spiritualibus, an Iuramentum contra potestatem Pontificis in Principes Christianos: vtrumque enim apud veros Catholicos fidei Christianæ repugnat. prius enim Iuramentum tribuit spiritualem Primatum ei, cui secundum Scripturas sanctas minime debetur, posterius verò detrahit eundem Primatum ab eo, cui secundum easdem Scripturas omni iure debetur. Christus enim, vt supra diximus, Pastorem vniuersi gregis sui; non Regem aliquem sed Apostolum Petrũ esse iussit. proinde, qui B. Petro succedunt; non qui Regibus succedunt, Primatum super Christianos obtinent. & si Reges Christiani sunt, dubium esse non potest, quin Apostoli Petri successores super illos etiam pastoralem habeant potestatem. Non ego Breue Apostolicum sinistre interpretando Iuramẽtum, causa est mortis temporalis fidelibus Anglis, sed Iuramentum aptè ad decipiendum compositum, causa est ijdem Anglis mortis sempiternæ.

Iuram. Anglicanum non petit meram ciuilem obedientiam.

Pag. 6. pergit auctor Apologiæ, ac dicit, Summũ Pontificem contra bonos mores, & consuetudinem Principum Christianorum vehementer peccasse, quod Regem indicta causa condemnauerit, partim annumerando eum persequutoribus. partim seuerè imperando, vt Catholici ab hoc Sacramento abstineant, quod dum detrectant, fidelitatem suam profiteri recusant. Quod autem Pontifex in his duabus rebus peccauerit, probare se existimauit auctor insolubili argumento, dum ait, *Si Põtifex existimauit se Regis esse Iudicem competentem, cur non auditum damnauit? sin autem Pontifici nihil cum Rege negotij est, cur falcem suam immisit in messem alienam?* Sed quamquam Christi Vicarius, si Pater, & Rector est, vt verissimè est Ecclesiæ vniuersæ; Iudex etiam competens est omnium Christianorum, ac per hoc etiam Regum, vt

Christiani

Paulus V. propriè non de persona Regis Angliæ iudicauit; sed de iuramento, vtrũ liceat.

Christiani sunt: tamẽ si propriè loqui velimus, summus Pontifex PAVLVS V. non de persona Regis, sed de Iuramento iudicauit quando autem quæstio est, vtrum aliquod Iuramentum licitum sit, an illicitum; nemo Iudex magis competens fingi potest ipso summo Pontifice: quoniam agitur de re sacra, de re spirituali, de re, quæ ad salutem vel perniciem animæ pertinet. Itaque summus Pontifex, cùm à Iuramento, quod noxium animis fidelium iudicauit, subditos suos absterruit; id fecit quod pastor facit, cùm ouiculas suas arcet à pabulo venenato. Et quemadmodum pastor non iudicat neq; punit terram, quæ pabulum mortiferum protulit; sed ouibus suis consulit, dum eas ab eiusmodi pabulo remouet: sic summus Pontifex non Regem propriè iudicauit, vel damnauit, sed Catholicos suos admonuit, Iuramentum propositum non posse tuta conscientia suscipi. Frustra igitur auctor Apologiæ clamat Regem indicta causa condemnatum. ineptum quoq; dilemma sibi fingit, cùm non de damnatione Regis, sed de Iuramenti reprehensione agatur.

Opus reprehendere non est hominem propter opus in iudiciũ vocare.

At, inquiet, si Iuramentum reprehenditur, consequenter reprehenditur is, qui Iuramentum suscipi iussit. Respondeo, negari non potest, quin reprehensio Iuramenti aliquo modo ad eum pertineat, qui Iuramentũ præscripsit: sed aliud est reprehendere opus alicuius hominis, aliud hominem ipsum in iudicium propter opus illud vocare. nam fieri potest, vt opus non placeat, & tamen ab auctore iuridicè discutiendo, & damnando abstineatur. Sic igitur summus Pontifex Iuramentum reprehendit, sed Regis personam non attigit. neque opus fuit vt causam diceret, qui in ius vocatus non fuerat.

Regis in arbitrio fuit à iuram. cessare, vel illud vrgendo Martyrũ persecutor nominari.

At, inquit, in eo peccauit Pontifex, quòd Regem persequutoribus annumerauit, dum ad Martyrium pro recusatione Iuramenti suscipiendũ, Catholicos suos hortatus est. Respondeo, non annumerauit Pontifex Regem inter persequutores absolutè, sed in eius arbitrio reliquit, velletne acquiescere veritati, & à Iuramento illicito obtrudendo cessare, & Rex pacificus haberi; an potiùs vellet contra innocentes sæuire, & persequutor sanctorum Martyrum nominari.

Papa ciuilẽ obedientiam nusquã prohibuit.

At saltem in eo Pontifex peccauit, quòd Iuramentum fidelitatis prohibendo, effecit, vt subditi debitam obedientiam Regi suo non exhiberent. Respondeo, si Iuramentum solius fidelitatis esset, neque aliud requireret, nisi vt subditi omnes, etiam Catholici, Regi subiecti essent, in ijs rebus omnibus, quæ contra fidem Catholicam, & obedientiam Deo, & summo Pontifici debitam non essent; nemo Iuramentum reprehẽderet, neq; opus fuisset Breuibus Apostolicis populum Catholicum admoneri. Nã & Clemens VIII. sanctæ memoriæ Pontifex, & hic ipse Paulus V. eius in Apostolica Sede successor, non semel per literas Catholicos Anglos admonuerunt, vt Regi obedientiam, quæ Regibus secundum Scripturas sanctas debetur, diligentissimè exhiberent, & à tumultibus, & seditionibus omnino cauerent. Sed vbi vidit Iuramentum à Catholicis peti, in quo per speciem ciuilis obedientiæ, fidei Catholicæ abnegatio

petebatur,

petebatur, admonuit suos, vt cauerent insidias, & memores essent Apostolici dicti; Obedire oportet magis Deo quam hominibus, Act. 5.

Pag. 7. confert auctor Apologiæ Bullam Pij V. aduersus Elizabethã, cum Breui Pauli V. ac dicit, nihil ferè interesse inter Bullam Pij V. qui Elizabethã nominatim excõmunicauit, & Breue Pauli V. qui Iuramẽtum fidelitatis à Catholicis suscipi prohibuit. ille enim populos ab obedientia Reginæ absoluit; iste obedientiam Regi præstari vetuit.

Omitto conuicia, vel blasphemias potius in Pium V. Pontificem sanctum, ac de Dei Ecclesia optimè meritum. neque enim ad conuicia, quæ solis conuiciantibus nocent, sed ad rationes, & argumenta, quæ minus peritis, aut parũ attentis nocere possunt, respondendũ esse putauimus. Hoc igitur interest inter seueritatem, qua vtendũ esse Pius nõ sine iusta causa censuit, & lenitatem quam iusta etiã de causa adhibere placuit Paulo: quod ille Reginam iam dudum propter hæresim excommunicatam à iure, & generatim, iterum nominatim excommunicauit, & excommunicatam declarauit. & quoniam cum excõmunicatis nominatim & publicè declaratis non licet conuersari, ac secundum Ecclesiæ Catholicæ leges, eiusmodi vitandi sunt, ideo Pius V. populũ Catholicũ ab obedientia Reginæ ad eum modum excommunicatæ, & declaratæ, iustissimè absoluit, & liberauit. tali enim seueritate vtendum esse tempora illa suaserunt. Paulus vero V. experiri volens, an medicamẽta mitiora fortasse magis prodessent, præsertim cum agendũ esset cum Rege maioris prudentiæ, atque doctrinæ, & cuius parentes Catholici semper fuerunt: non iudicauit hoc tempore expedire, vt Rex nominatim excõmunicaretur, vel excommunicatus publicè declararetur. ac per hoc nõ solum non absoluit populos ab obediẽtia, quod fecerat Pius, sed neque vetuit, vt Regi obedientia in rebus temporalibus præstaretur, vt falsò auctor Apologiæ affirmat. At prohibuit suscipi Iuramentum fidelitatis. Nego prohibuisse suscipi Iuramentum cuiuscunque fidelitatis, sed eius solius, quæ cum infidelitate coniuncta esset. Cum enim Christiani fidelitatem debeant nõ solum Regi terreno, sed etiam Principi spirituali, qualis est Christi in terris Vicarius; nullo modo licet Christiano viro, ita iurare Principi terreno fidelitatẽ, vt simul iuret se Principi spirituali minimè pariturum, etiam in ijs rebus, quæ propriè ad ipsius pertinẽt potestatem. Quoniam igitur Iuramentum Catholicis propositum suscipi non poterat, sine abiuratione Pontificiæ potestatis, idcirico rectè summus Pontifex Iuramentum illud suscipiendum non esse censuit; tantumq. interest inter Bullam Pij V. & Breue Pauli V. quantum inter cauterium ignis, aut venæ incisionem, & vnctionem olei, aut dulcis pharmaci potionem.

Discrimen inter Bullam Pij V. & Breue Pauli V.

Paulus V. prohibuit suscipi iuram. infidel.

Pag. 8 rursum auctor Apologiæ Pontificem carpit, Quod si Regem respicias imprudenter, si Catholicos iniuriosè se gesserit. *imprudentia*, inquit, *est, respectu Regis, quod partitim, & minutatim Iuramentum non refutauerit; vel quod verbulũ, quæ sententiola, vel quidquid*

Edicta non solent rationibus comprobari.

id est criminis, cuius Iuramentum insimulat, nullo detexit indicio. Nolo in nugis tempus consumere, ea de causa non discutio improprietates vocabulorum, & lutulentam orationem huius interpretis. Illud vnum respondeo, Pontificis Maximi propositum non fuisse librum refutationis conscribere, ideo necesse non fuisse, vt Iuramentum vniuersum, vel partes eius, argumentis, varijs ex locis petitis confutaret. Epistolam scripsit, quæ vicem Edicti representaret. tunc autem verè imprudens Princeps haberi deberet, si iniquam actionem prohibere se non posse crederet, nisi librum integrum Philosophorum more conscriberet. *At*, inquit, *si Pontifex notasset quid in Iuramento displiceret, fortasse Rex partem illam Iuramenti vel deleri passus fuisset, vel eam benigna interpretatione molliuißet* Respondeo, non particulam aliquam Iuramenti summo Pontifici displicuisse, sed ipsam Iuramenti substantiam, vt sic loquar, finem ipsum, & quasi scopum, quò verba omnia diriguntur. quando autem sperandum erat, vt partem aliquam principalem huius Iuramenti deleri Rex ille pateretur, qui Iuramentum alterum sub pœna capitis suscipi iussit de Primatu suo in spiritualibus? Nam ab eo Iuramento non soli Catholici, sed etiam Caluinistæ Puritani abhorrent, & tamen Rex partem vllam eius Iuramenti deleri, vel mitigari nunquam pati voluit. Quod autem auctor Apologiæ adiungit de iniustitia Pontificis in Catholicos, facilè refutari potest. *Iniustitia*, inquit, *est, Catholicorum respectu. nam si ita visum fuisset Maiestati suæ, in Iuramento quippiam vel mutari, vel interpretari, eo labore penitus subleuati fuissent Catholici, & exonerati illico; si secùs, omnia Rex, vt erant, tenere velle, & nihil immutare, firmiter secum statuißet. tamẽ hoc inde lucri percipere potuissent Catholici, vt eorum renitentia, hac vmbra, hoc veluti inuolucro posset obtegi. quod non tanquam claudicantes in fide sua erga Principẽ à Iuramento abstinuerent, sed tantũ ab anxietate, & scrupulis quibusdam perplexi, quibus tenera ipsorum conscientia torqueretur: quam anxietatem ac teneritudinem Pontificia damnatio verborum quorundã, in formula Iuramenti peperisset.* hæc ille. Sed iam diximus nullam omnino spem haberi potuisse, vt partes illæ Iuramenti tollerentur, quæ continent abnegationem fidei Catholicæ, de Primatu Ecclesiastico Romani Pontificis. quod si anxietas consciẽtiæ iuuare posset Catholicos apud Regem, omnis iamdudum persecutio cessasset. Scit enim Rex Catholicos Anglos, ciuilem obedientiam in ipsa eius coronatione exhibuisse; neque Iuramentum fidelitatis abhorrere, nisi vbi fides Catholica periclitatur.

Etiã Caluinistæ Puritani respuunt Iuram. de Primatu Regis in spiritualibus.

Catholici Angli ciuilem obedientiam professi sunt in coronatione Regis.

Pag. 16. postea quàm Breue Pontificium cum Iuramenti formula, à pag. 9. vsq; ad 15. integrè descripserat, aggreditur auctor Apologiæ refutationem Breuis. ac primo adscribit summo Pontifici crimen falsi, quia initio Breuis dicit, magno se mœrore affici, ob tribulationes, & calamitates

Num falsum sit Catholicos in

tates,quas pro retinenda fide Catholica,Catholici in Anglia patiuntur. Vt autem falsitatis Pontificem omnino conuincat, orditur ab ingenti clementia Elizabethæ Reginæ, quam à clementia Regis Iacobi longè superatam affirmat. *Hic*, inquit, *Pontifex dolorem & magnum animi sui mærorem exprimit, propter tribulationes & calamitates, quas pro retinenda fide Catholica iugiter sustinent filij sui. Vbi præter crimen falsi. quod in serenissimi Domini nostri Regis contumeliam tantopere redundat; dissimulare nō possum, sed vt res postulat, palàm profiteor, & quod certò scio præ me fero, Reginam Elizabetham neminem ex Pontificijs, religionis causa, in iudicium vocasse, neminem ad supplicium condemnasse, antequam eorū scelera & flagitia, veluti inuita Regina, pœnas quas pertulerant, ei extorquerent; quod cuiuis æquo rerum æstimatori, & actiones ipsas cum eorum circumstantijs prudenter pensiculanti manifestum fiat* hæc ille. Qui posteaquam eadem felicitate scribendi, multa similia repetens & inculcans, defunctæ Reginæ Manibus, vt ipse loquitur, parentasset; vel, vt Anglicana editio significare videtur, sacrificiū obtulisset: transit ad Regem, atq; ait, *Non possum sanè non confiteri, pro amore, quo in veritatem feror, quod qualiscumq; fuerit Reginæ laus, à clementia in Pontificios, quæ fuit amplissima tamen ea mansuetudinis, ac pietatis in eosdem exempla, quæ conspeximus in serenissimo Rege, longo præteritam Reginæ mansuetudinem superarint interuallo, &c.* Dabit hoc loco nobis veniam auctor Apologiæ, vt sicut ipse sibi licere existimauit, criminis falsi Christum Domini, idest Pōtificem Maximū, sine vllo veritatis colore accusare; ita nobis vicissim liceat, mendacia sua in ipsum verè regerere. Principio, non scripsit Pontifex, se mærore affici ob calamitates, quas tempore Reginæ Elizabethæ, aut initio Regni Iacobi Regis in Anglia, pro retinenda orthodoxa fide Catholici patiebantur: sed ob calamitates, quas hoc tempore patiuntur. Ergo, vt criminis falsi ne leue quidem vestigium in ipso Pontificio Breui adhæreat; satis est si probemus, ingentes ærumnas propter Religionem ferre coactos esse Catholicos anno Domini 1606. quo tempore Breue Apostolicum scribebatur. Hoc autem ipso anno scimus duo Edicta in Anglia promulgata eiusmodi, vt vel sola sufficiant, ad omnia huius Apologiæ coarguenda mendacia. Edicti prioris summa hæc est, titulus vt supra admonui est.

Anglia religionis causa persecutionem non sustinere.

Leges à Rege Iacobo in Catholicos latæ.

Ad detegendos, & reprimendos recusantes Papistas. In primo articulo confirmantur leges Elizabethæ, aduersus Catholicos iam olim stabilitæ. In 2. iubetur, vt Præfecti locorum inquirant in Catholicos omnis ordinis & ætatis, qui templa hæreticorum adire recusant: imposita mulcta viginti florenorum, si negligentes in Catholicis perquirendis extiterint. In 3. statuitur, vt acriter puniantur Catholici, qui communionem, seu cœnam hæreticorum more sumere recusauerint. In 4. sancitur, vt qui

recusa-

recusauerit sacris hæreticorum interesse, si conuictus in iudicio fuerit, soluat in menses singulos florenos ducentos. In 5. statuitur, mulcta ducentorum florenorũ in singulos menses (quæ ab Elizabetha constituta fuerat, in recusantes adire templa hæreticorum) leue onus esse copiosis hominibus; ideo additur, vt Rex inuadat duas tertias partes bonorum omnium, tertia parte sola relicta eiusmodi recusantibus. In 6. statuitur, vt qui recusauerit cœnam Caluinisticam sumere, soluat primo anno florenos ducentos, secundo quadringentos, tertio sexcentos. In 7. additur, vt qui templa hæreticorum frequentare cœperat, & postea relabitur in crimen non frequentandi, soluat statim florenos sexcentos. In. 8. decernitur, vt qui recusant Iuramentum illud suscipere, de quo nunc agimus, conijciantur in carcerem sicariorum atq. latronum. In 9. additur, vt eidem in carceribus detento, proponatur iterum Iuramentum: quod si recusauerit, amittat omnia bona, & carceri perpetuo mãcipetur. In 10. additur, vt si tertia vice propositum sibi Iuramentum recusauerit, capitis vitæq; dispendium patiatur. In 11. declaratur; tabulas illas in quibus aliquis accusatus reperitur, quod à templis hæreticorum abfuerit, vim suam obtineant, nõ obstante quocunque errore, qui in accusatione formanda, aliterve contigerit. In 12. statuitur, vt qui Principibus externis militare voluerit, is prius Iuramentum præfatũ præstet, alioqui perduellis habetur. In 13. statuitur, vt nobilis qui in externis regionibus seruire voluerit, cum duobus fideiussoribus Regi se obliget sub pœna ducentorum florenorum, quod nullo vmquam tempore Romano Pontifici reconciliabitur: quam cautionem nisi proficiscens dederit, reus mortis erit. In 14. statuitur, vt qui post decimum diem Iunij huius anni 1606. subditum aliquem Regis Anglorum ad fidem Romanæ Ecclesiæ pertrahet, aut pertrahere conabitur; is perduellionis, & læsæ Maiestatis reus habeatur, & re ipsa pœnam illam subeat, nisi in Angliam reuertatur, & intra sex dies à reditu crimen confessus, duo Iuramenta suscipiat; vnum de Primatu Regis in spiritualibus, alterum contra potestatem Papæ in Principes Christianos.

Hæc videlicet est incredibilis illa clementia Regis in Catholicos, ob quam summus Pontifex crimen falsi incurrit, quod scripserit, se non leui dolore affici, ob calamitates, quas Catholici pro fide orthodoxa retinenda tolerare coguntur. Quæ maior calamitas excogitari potest, quã propter vitanda sacra sacrilega, opibus spoliari; pro recusando Iuramẽto perfidiæ, carceri perpetuo mancipari: pro exhortatione ad Caholicam fidem, quasi Maiestatis reum morte mulctari; & si nihil, nisi ciuilem obedientiam Rex requirit, neque aliquid molitur conscientiæ causa; cur Archipresbyter, & alij qui ciuilem obedientiam, suscepto Iuramento professi sunt, adhuc carceribus detinentur?

Sacerdotibus in Anglia diu ad carceres, &

Sed volo ipsum etiam Apologiæ auctorem, velit nolit adigere, vt pro hac veritate testimonium dicat. Ipse igitur in hoc libro suo pag. 20. extollens Principis mansuetudinem, sic ait. *Gratioso Edicto permissũ*

est

est sacerdotibus omnibus, non comprehensis, & tum extra custodiam degentibus, intra certum constitutum diem è Regno migrare. Admiranda profecto gratia, exilium permittere sacerdotibus, qui comprehendi, quamuis diu quæsiti, nequiuerant. Si tibi exilium gratia videtur, quo nomine vera supplicia appellabis? An non est magna calamitas, si cogaris pœnas grauiores exilio præuenire?

mortem quæsitis, nec inuentis; gratia fit, vt exulent.

At, inquies, Edicta ista edita sunt post coniurationem detectam. Verum est, sed non pertinent ad puniendos Proditores, sed ad Catholicos omnes, religionis causa, diuexandos. Sed præterea ante coniurationem illam conceptam in ipso primo anno Regni & primo Parlamento confirmauit omnia Edicta Reginæ, eaq. non parùm auxit. At ipsa etiam Regina Edicta illa edidit exacerbata ob excõmunicationis sententiam in se à Pio V. latam. Imo etiam antea. nã anno Domini 1558. in primo regni sui anno, diu ante Pij V. Pontificatum, Iuramentum subditis suis suscipiendum proposuit de Primatu suo Ecclesiastico, idest, de noua hæresi ab Henrico parente suo excogitata. pœna autem recusantis Iuramentum, prima vice fuit amissio bonorum, carcereq. perpetuus. altera vice, pœna capitis, quam perduelles sustinere coguntur. Refert Nicolaus Sanderus lib. 3. de schismate Anglicano hoc totum; & quæ vidit, & quibus interfuit scripsit. Anno sequenti, idest 1559. Missam facientibus, vel audientibus, aliudve quodcunque officium Ecclesiasticum, ritu veteri procurantibus, sacramentumq. aliquod Romano more administrantibus, grauis indicitur mulcta; nimirum prima vice ducentorum aureorum, aut carceris ad sex menses. secunda vice quadringentorum aureorũ, aut carceris ad annum. tertia vice omnium bonorum & perpetuorum carcerum. secundum quam legem mox in carceres coniecti sunt Episcopi plurimi, quorum nomina idem Sanderus describit in eodem lib. 3. de Schismate Anglicano. quibus addit lib. 7. De visibili Monarchia ad annum Domini 1560. permultos etiam nobiles laicos eadem de causa carceribus mancipatos, qui omnes vel in carcere, vel in exilio extincti sunt. Et tamen Auctor Apologiæ dicere audet, se certò scire, Elizabetham Reginam neminem religionis causa in iudicium vocasse, neminemque damnasse. Item ante sententiam Pij V. palàm esse, nullam à Regina Elizabetha grauiorem mulctam Catholicis impositam neque seueriores leges, aut vllam capitalem pęnam in Catholicos constitutam. Quomodo. n. nullum Catholicum Regina, religionis causa vocauit in iudicium, nullumq. damnauit; si tot Episcopos, totq. laicos illustres, ea solũ de causa carceribus inclusit, quòd ipsam caput Ecclesiæ agnoscere recusarent? Non est fortasse causa Religionis, vtrum regimen Ecclesiasticũ, idq. supremum, à summo Pontifice ad Regem terrenum, imo etiam ad fœminam transferri possit? aut non est grauis mulcta iudicari, & damnari exilio aut carceri perpetuo mancipari? Quomodo etiam ante sententiam Pij V. nullam grauiorem mulctam Catholicis Regina imposuit, neque vllas seueriores leges tulit, neque vllam capitis pœnam constituit; si

Ante coniuratione conceptã primo anno sui Regni Iacobus vexauit Catholicos.

Quid sub Elizabetha sunt passi Catholici & quæ sub Iacobo.

anno 1558.ideſt annis nouem ante pij V. Pontificatum,legem tulit de Iuramento Primatus ſui in ſpiritualibus, ab Epiſcopis imprimis ſuſcipiendo,& prima vice recuſantibus amiſſionis bonorum,& carceris perpetui: ſecunda autem perduellium pœnam conſtituit. & anno ſequenti leges illas & mulctas inſtituit in Catholicos,Religionis Catholicæ exercitia vſurpantes, quas ſupra deſcripſimus? ſed nimirum Auctor Apologiæ,vel nihil omnino legiſſe nos de rebus Anglicis, vel oblitos eſſe credit eorum,quæ de perſequutione Anglicana multi illuſtres Scriptores literis mandauerunt ad memoriam poſteritatis ſempiternam. Omitto de induſtria plurima Edicta, quæ varijs temporibus Elizabetha aduerſus Catholicos, ſolius Religionis cauſa, promulgauit. quæ omnia Iacobus Rex confirmauit: & quibus non pauca addidit, quæ typis mandata palàm cerni poſſunt.

Pergit deinde Auctor Apologiæ pag. 22. ac dicit: Pontificem iniuſtè in ſuo Breui prohibuiſſe ſubditis Regiæ Maieſtatis quò minus de obedientia ſua erga ipſum profiteantur. ſed vbi hæc prohibitio in Breui Pontificio habeatur,non dicit,neque dicere poteſt: cùm nulla talis prohibitio vſquam in ipſo Breui legatur. proinde hoc inter falſa,quibus Apologia pleniſſima eſt,referatur. ſubijcit continuo,& ad verbum refert verba illa Breuis: Perſpicuum eſſe debet omnibus Catholicis,quòd huiuſmodi Iuramentum,ſalua fide Catholica,& ſalute animarum ſuarum præſtari non poſſit,cùm multa contineat, quæ ſaluti & fidei apertè aduerſantur. His paucis recitatis,ait, *Huc vetus dictum quadrat, quod de Philoſopho circumfertur, Multa dicit, ſed pauca probat; imo verò nihil omnino probat.* At iam ſupra reſpondi in Breui Pontificio, non theologicam diſputationem,ſed paternam ac breuem admonitionem contineri, vbi nihil neceſſe ſit probationes adiungi. ſed bene habet quod hæreticus de Vicario Chriſti dicit,quod de ipſo Chriſto paganum dixiſſe conſtat. Certè Galenus in lib. 3. de differentijs pulſuum cap. 4. ſcripſit, Chriſtum multa dixiſſe,ſed nihil demonſtraſſe, quod idem de eodem Domino & Saluatore noſtro Auerroem dicere ſolitum ferunt. ac ne ipſe eodem vitio laborare videatur, vt multa dicat, & nihil probet, ſupra ſcripta verba Breuis Apoſtolici,hac inſolubili argumentatione cõfutat. *Nam,inquit, quomodo profeſſio fidelitatis erga Principem in ſubditis,poſſit è regione religioni,& ſaluti animarum aduerſari,tam longè excedit meã Theologiam, quantulacumque illa ſit,vt prorſus nouam, & exoticam planè aſſertionem eſſe, non poſſim quin exiſtimem; nec ex eius ore proferendam, qui ſe vniuerſalem Epiſcopum, & Chriſtianarum animarum œcumenicum Paſtorem ſatis inſulsè venditat.* hæc ille. Cuius conuicia, & ſermonis barbariem ſciens prætereo. Illud affirmo, Auctorem Apologiæ ſibi fingere propoſitiones, quas oppugnet; & ex ijs, quaſi in ipſo Breui apertè continerentur,argumenta conficere. proinde argumentationem eius,non Theologiæ,ſed Dialecticæ terminos omnes ac leges excedere.

Dictum impiũ Galeni & Auerrois de Chriſto.

Apologiæ auctor loquitur de Pont. Max. ſicut olim Ethnici de Chriſto.

Aſſumit

Assumit enim Breui Pontificio prohiberi professionem fidelitatis erga Principes, quasi ea cum Religione & animarum salute pugnaret, at nihil eiusmodi habetur in Apostolico Breui. quid autem sit in Regio Iuramento, quod cum Religione, & salute animarũ pugnet, & propter quod ab eiusmodi Iuramento abstinendum esse summus Pontifex censeat, & moneat; à nobis est paulo ante demonstratum. Ostendimus enim, eo Iuramento negari potestatem Apostolicam, tum alligandi, tum absoluendi; ac per hoc, negari fidem Catholicam, sine qua salus æterna obtineri non potest; & per huiusmodi Iuramentum, non tam iurari fidelitatem ad Regem, quàm abiurari fidelitatem ad Christi Vicarium.

Aduersarius fingit quod oppugnet.

Quocirca testimonia Scripturæ diuinæ quæ Apologiæ Auctor statim adiungit, non probant falsum esse quod Pontifex scripsit, sed quod ipse sibi Apologiæ auctor finxit. Scriptum, inquit, est Iosuæ 1. quemadmodũ Moysi obediuimus in omnibus, ita & tibi obediemus. Sic Propheta Hieremias cap 27. Hortatus est populum, vt auscultarent Regi Babel, dicens: Submittite colla vestra subter iugum Regis Babylonis, eiq. & populo eius seruite. Similiter Israelitæ se gesserunt apud Pharaonem, cui etiam supplicarunt Exod. 5. Vt veniam daret liberè discedendi. Similiter apud Cyrum Esdr. 1. à quo impetrarunt veniam reditus, ædificandi templi gratia. Denique Apostolus ad Rom. 13. Omnes mortales hortatus est, vt subiecti essent propter conscientiam.

Ad hæc omnia testimonia breuissimè respondemus. His testimonijs probari obedientiam ad Principes etiam paganos, quando ea non est cõtraria obedientiæ ad Deum; quod nos libentissimè confitemur. sed non probari obediendum esse Regibus etiam Christianis, quando iubent fieri quod non licet Christianis. quam responsionem reijcere nõ potest Auctor Apologiæ qui pag. 24. allegat sanctum Augustinum tract. in Ps. 125. ita dicentem: Milites Christiani seruierunt Imperatori infideli; vbi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum, qui in cęlis erat; quando volebat vt Idola colerent, vt thurificarent; præponebant illi Deum. Sic igitur & nos Catholicos Anglos admonemus, vt Regi terreno seruiant, atque obediant, dum non iubet quæ displiceant Regi cęlesti. Displicet autem Regi cœlesti, vt potestas Vicarij sui, quem reliquit in terris, & quem constituit super familiam suam, vel penitus abnegetur, vel in alium transferatur.

Scripturæ testimonia non spiritualem sed ciuilem obedientiam erga Reges docent.

Pergit deinde pag. 24. & 25. & profert testimonium Augustini, Tertulliani, Iustini, Ambrosij Optati, & Gregorij, quibus probatur, quod nos minimè negamus deberi Principibus etiam infidelibus obedientiam à subditis fidelibus. sed verba S Gregorij ex libro Epistolarum, epist 61. præcipuè notanda & obseruanda, & cum Breui Pauli V. Pontificis comparanda censuit; quòd videlicet Gregorius Mauritio Imperatori subiectũ se fatebatur, eique obediebat; Paulus autem subditos Regis, ne ciuilem quidem & licitam obedientiam, Principi suo exhibere permittit. Sed quòd attinet ad sanctum Gregorium, ipse idem in Cõmentario Ps. 101.

Idem sancti Patres affirmant.

Quomodo Pontifices paruerint quibusdā Tyrannis.

testatur Mauritium Tyrannum potius, quàm Imperatorem fuisse, quales antea fuerant Diocletianus, & Nero, quibus vellent nollent, ipsi etiam summi Pontifices subiecti esse cogebantur. Quòd autem Paulus V. à ciuili obedientia subditos Regis auerterit, in Breui eius ad verbum, in hoc ipso libro exposito, nusquam legitur. summa enim totius Breuis est, vt Christiani Catholici potestatem Christi Vicarij, fidemque Catholicam non abiurent: quæ certè abiuratio, neque ciuilis, neque licita est.

An Concilia subsint Imperatoribus, & Regibus.

Transit Auctor Apologiæ pag. 26. & 27. à Patribus ad Concilia. neque contentus est demonstrare ciuilem obedientiam Regibus à subditis deberi: sed addit, tota etiam Episcoporum Concilia Regibus fuisse subiecta. Ac primo loco adducit Concilium Arelatense, Caroli Magni temporibus celebratum, cuius hæc sunt verba in vltimo canone; Hæc igitur Domino Imperatori præsentāda decreuimus, poscentes eius clementiā, vt si quid hic minus est, eius prudentia suppleatur, si quid secus quā ratio habeat, eius iudicio emēdetur, si quid rationabiliter taxatū est, eius adiutorio, diuina opitulante clemētia, perficiatur. Respōdeo Episcopos, Concilij Arelatensis, Carolo ipso petente, non solùm de negotijs Ecclesiasticis, sed etiam de politicis in eo conuentu egisse. permulta in communi quoque de clericis, & laicis statuisse, quæ sine Imperatoris prouidentia executioni mandari non poterant. Extant in eo Concilio Canones, quartus & quintus, quibus abusus laicorum reformantur, qui acceptis muneribus, Presbyteros in Parochijs constitutos amouere, & eorum loco alios introducere tentabant. Extant Canones, duodecimus, & decimus tertius, de pace inter Episcopos, & vt Comites, & Iudices obedientes sint Episcopo, & inuicem consentiant ad iustitias faciendas, & munera pro iudicio non accipiant. Extat canon quintus decimus, vt pondera, & mensuræ vbique æqualia sint. Item Canon vicesimus tertius, ne Comites, vel Vicarij, seu Iudices, vel Centenarij, sub mala occasione, vel ingenio, res pauperum emant, vel per vim tollant, aut quolibet argumento surripiant; sed si cui aliquid possessionum emendum, aut vendendum sit, id in publico coram Comite, & Iudicibus & nobilibus ciuitates facere debebit. De his igitur & similibus Patres loquuntur, cùm Imperatorem rogant, vt si quid minus est in his Decretis, eius prudentia suppleatur, si quid secus quàm ratio habeat, eius iudicio emendetur, si quid rationabiliter taxatum est, eius adiutorio perficiatur.

Quæ in re Patres Concilij Arelat. Imperatoris auctoritate indiguerint.

Addit deinde Auctor Apologiæ, Concilia quoque Francfordiense, Arelatense, Turonense, Cabilonense, Moguntinum, ac Rhemense, penitus sese Carolo tradidisse; Generalia verò Concilia, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonense, Imperatoris pietati & prouidentiæ sese in omnibus submisisse. Piguit verò illū non solū Conciliorum verba referre, sed etiam loca notare. Neq; ex tot Concilijs aliud in specie allegauit, nisi ex Epistola Concilij Ephesini ad Augustos pauca quædam verba, quibus Episcopi se ab Imperatore conuocatos testantur.

tur, & ab eo petunt, vt quæ gesta sunt contra Nestoriũ, robur suũ habeãt. Ad quæ nos breuissimè respondemus. Concilia Episcoporũ iussu quidem interdum Imperatorum congregata fuisse, sed in executionẽ mandati summi Pontificis, ad quem propriè generaliũ Conciliorum conuocatio pertinet, vt perspicuum est in epistola Concilij Constantinop. ad Pontificem Damasum, in qua dicunt se Constantinopoli conuenisse, ex mandato literarum ipsius, anno superiore ad Imperatorem Theodosium datarum. sed de hac re inferius dicemus. Illud etiam fatemur, Concilia sæpe ab Imperatoribus petijsse, vt Decreta sua protegerent, & executioni mandari auctoritate sua curarent. Falsum autem esse, quod Auctor Apologiæ hoc loco scribit, Concilia se penitus, & in omnibus, submisisse Imperatorum pietati atq; prudentiæ; quasi præcipuæ partes & summa potestas in rebus Ecclesiasticis penes Principem terrenum esset; euidenter ostendemus ex apertissimis testimonijs Episcoporum sanctorum, & Regum, siue Principum sæculi.

Concilia generalia iussu Imper. aliquando coacta sunt: id mandante summo Pontifici.

Cõcilia aliquãdo protectionẽ & executionẽ decretorum petierunt ab Imper.

Iudiciũ de rebus Religionis ad sæculares Prĩcipes non pertinere ostenditur ex SS. Episcopis.

Sanctus Athanasius Patriarcha Alexandinus, in Epistola ad solitariã vitam agentes: Quando, ait, à condito æuo auditum est, quòd iudicium Ecclesiæ suam auctoritatem ab Imperatore accepit? aut quando hoc pro iudicio agnitum est? Hosius Cordubæ Episcopus, referente Athanasio in eadem Epistola, Ne pręcipe, inquit, nobis Imperator in hoc genere, sed ea potius à nobis disce. tibi enim Deus Imperium commisit nobis autem ea, quæ sunt Ecclesiæ concredidit. Sanctus Ambrosius Mediolanen. Episcopus in Epistol. 33. ad sororem, scribit se Valentiniano Imperatori dixisse: Noli te grauare Imperator, vt putes te in ijs quæ Domini sunt, aliquod Imperiale ius habere. publicorum tibi mænium ius commissum est, non sacrorum. Idem etiam in oratione de tradendis Basilicis, multis docet, Imperatorem in Ecclesia esse, & non super Ecclesiam: & iudicia Ecclesiastica non ad Imperatores, sed ad Episcopos pertinere. Sanctus Martinus Turonensis Episcopus Maximo Imperatori in faciem dixit: Nouum esse, & inauditum nefas, vt causam Ecclesiæ Iudex sæculi iudicaret, testis est Sulpitius lib 2. sacræ historiæ. Sanctus Augustinus Episcopus Hipponensis, in epistola 46. 50. & 165 docet quidem piorum Regum esse Ecclesiam defendere, seuerisque legibus, ac pœnis hæreticos ab Ecclesia damnatos coercere. Sed ibidem Donatistas grauiter reprehendit, quod causam Ecclesiasticam ad Regem terrenum iudicandam, non ad Episcopos detulissent. Sanctus Gelasius Romanus Pontifex, in epistola ad Anastasium Imperatorem, Nosti, inquit, fili clementissime, quòd licet præsideas humano generi dignitate rerum terrenarum; tamen præsulibus diuinarum deuotus colla submittis. & paulo post: Nosti itaq; ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam redigi posse voluntatem. Sanctus Gregorius Papa lib. 5. epist. 21. Scimus, inquit, pijssimos Dominos disciplinam diligere, ordinem seruare Canones venerari, & se sacerdotalibus negotijs non miscere.

Venio nunc ad Principes sæculi. Constãtinus Magnus, cum Donatistæ

Idē ostenditur testimonio Principum secularium.

non contenti Episcopali iudicio, ad ipsum causam Ecclesiæ detulissent, ita exclamasse fertur: O rabida furoris audacia: sicut in causis gentilium fieri solet, appellationem interposuerunt. Refert hæc verba Constantini Optatus Mileuitanus libro 1. contra Parmenianum. De eodem ita scribit sanctus Augustinus in epist. 165. Constantinus non est ausus de causa Episcopi iudicare. Valentinianus senior Imperator, referente Sozomeno lib. 6. hist. cap. 7. Mihi, inquit, qui sum in sorte plebis, fas non est, talia negotia (videlicet Ecclesiastica) perscrutari. Sacerdotes, quorum ista curæ sunt, inter se ipsos, quocunque voluerint loco conueniant. Theodosius Iunior Imperator in epist. ad Synodum Ephesinā: Illicitū, inquit, est, illū, qui non sit ex ordine sanctissimorū Episcoporū Ecclesiasticis immisceri tractatibus. Basilius Imperator oratione habita in octaua Synodo: Hæc, inquit, inuestigare, & quærere, Patriarcharum, Episcoporum & Sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui soluendi, qui ligandi potestatem habent, qui Ecclesiasticas adepti sunt claues; non nostrum, qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, vel à ligamento solui egemus. Carolus Magnus leges quidem aliquas iuri communi addidit; sed in eis reuerentiam, & subiectionem ad Sedem Apostolicam Romanam planè admirabilem, his verbis testatus est: Licet vix ferendum ab illa sancta Sede imponatur iugum, tamen feramus, & pia deuotione toleremus. Refert hanc sententiam, ex Concilio Caroli Magni, Gratianus dist. 19. can. 3. & eandem sententiam à Carolo acceptam, suam quoq; fecerunt Episcopi Concilij Triburiensis c. 30. Addimus vltimò testimonium Regis Theodorici, qui, quamuis hæreticus Arianus esset, non tamen sibi Primatum in Concilijs assumebat. sic enim legimus in Synodo quarta, sub Symmacho Pontifice Romano: Ad hæc serenissimus Rex taliter, Deo aspirante, respondit, in Synodi esse arbitrio, in tanto negotio sequenda præscribere; neq; aliquid ad se, præter reuerentiam de Ecclesiasticis negotijs pertinere. Habemus igitur ex testimonio Principum, tum Ecclesiæ tum sæculi, longissimè à vero aberrare, qui Regi terreno Primatum in rebus spiritualibus, & Ecclesiasticis tribuunt.

Pergit deinde Auctor Apologiæ pag. 27. atque ait, ***Quin etiam Christum dixisse lego, Regnum suum non esse de hoc mundo, iussisseq. vt quæ sunt Cæsaris Cæsari tribuamus, & quæ Dei Deo.*** Quæ verba vt vera, & diuina sunt, ita applicationem ineptam, & ad rem nihil facientem, quiuis facile iudicare poterit. Regnum quidem Christi non fuit ex hoc mūdo; sed tamen in hoc mundo fuit, & est: ac per hoc Vicario Christi Regis in terris obedientia debetur ab omnibus, qui partem in Regno Christi habere volunt, & quemadmodum nos reddenda Cæsari, quæ Cęsaris sunt, non negamus, id est, tributa, honorem, & obedientiam in rebus, & negotijs sæculi: sic etiam optamus, vt quæ Dei sunt, Deo reddantur. inter quæ primo loco ponenda est fidei Catholicæ integra inuiolataq. professio, & ad Christi Vicarium fidelis, & pura obedientia. Quòd autem Au-

Regnū Christi non fuit ex hoc mundo; tamen in hoc mundo fuit, & est.

ctor Apologiæ subiungit, secundum Theologiam non repugnare fidei, & animarum saluti, si ciuilis obedientia, ciuili Magistratui deferatur, verum est: sed falsum omnino est quod sequitur, in Breui Apostolico contrarium contineri. Debuisset omnino iste Auctor: qui toties hoc repetit, vel vno in loco annotare verba illa Breuis, vbi dicatur, ciuilem obedientiam ciuili Magistratui exhibere, rem esse fidei Catholicæ, salutiq. contrariam. sed neq; annotauit, neq; annotare potuit, nisi verba Breuis corrumpere, & sua verba pro verbis Breuis substituere voluisset.

Deniq; pag. 28. post nugas, & cōuicia, quæ libenter omittimus, vt quæ graui Theologo, qualem se Auctor Apologiæ iactat, indignissima sunt, concludit hoc dilemmate: *Aut licet Principi obtemperare in temporalibus, aut non. si licet, quod nemini dubium esse potest, cur tam iniquus est, & crudelis in Catholicos suos, vt imperet ijs, ne legitimo Regis sui mandato obtemperent? si non licet, cur rationem non reddit, causam nō exprimit, vnde id prohibet?* sed facilis est responsio. Admitto enim licere subditis Principi suo obtemperare in temporalibus, modò quæ Princeps iubet, non sint cōtraria Deo, qui est Rex magnus super omnes Principes: sed nego Pontificem summum, tam fuisse iniquum, & crudelem in Catholicos, vt eis imperaret, ne legitimo Regis sui mandato obtemperarent. neque enim Iuramentum propositum suscipere, legitimum mandatum, dici vllo colore potest, cùm eo Iuramento cogantur Catholici fidem Catholicam abnegare, vt supra demonstratum est. Ex quo etiam manifestè refellitur, quod Auctor subiungit de exhortatione ad Martyrium subeundum. Contendit enim Auctor pag. 29 exhortationē illam solido fundamento carere, cùm possit Catholicus, & Religionem Romanam ardenter profiteri, quod Papa iubet, & simul ciuilem obedientiam Principi suo præstare, quod Rex iubet. Iam enim non semel demonstrauimus Regem ciuili obedientia non esse contentum; sed id præcipuè in votis habere, vt à Catholica fide Catholicos auertat, & ex Catholicis hæreticos faciat. nam Iuramentum, quod Fidelitatis appellat præparatio & dispositio est ad Iuramentum de Primatu Regis in spiritualibus. Et ea fortè causa est, cur Archipresbyterum è carcere nō dimittat, quamuis primum Iuramentum præstiterit, quia sperat eundem ad alterum Iuramentum tædio carceris, & ærumnarum, se posse perducere: quod Iuramentum non tectè & obscurè, sed apertè & manifestè nouam hæresim de Primatu Regio, in rebus etiam sacris, & spiritualibus continet.

Insulsum dilemma Apologiæ.

Iuram. Angliæ abnegationem continet fidei Catholicæ.

Postremò, Apologiæ Auctor pag. 30. & 31. fingit Pontificem Maximum ex falsis rumoribus de nimia Regis seueritate in Catholicos, permotum fuisse ad hoc Breue tam temerè conscribendum. quod idem dicit accidisse Pio V. quando sententiam excommunicationis in Reginā Elizabetham tulit: & Clementi VIII. quando paulò ante obitum Elizabethæ duo Breuia in Angliam misit, quibus tum Regem præsentem, tū

alium quemcumque à Regno exclusit, qui Religionem Catholicam nō profiteretur. quæ duo Breuia contraria esse dicit fidei sæpius datæ,& varijs protestationibus,quibus operam suam obtulit, omniaq́ officia pollicitus est,quæ conducere possent ad hunc ipsum Regem in solio collocādum. Itaq. Auctor huius Apologiæ paucis verbis tres summos Pontifices,Paulum V.& Pium V. leuitatis & temeritatis,Clementem VIII.non solùm temeritatis,sed etiam perfidiæ reprehendit. At ipsa rei veritas simpliciter exposita,nullo nostro labore addito,& sine vlla arte Rhetorica, Auctorem Apologiæ falsitatis,vanitatisq́. conuincet. Paulus enim V. nō ex incertis rumoribus adductus est ad Breue scribendum, sed ex notissima,& grauissima persequutione,quam Edicta publicata testantur,& ex ipsa Iuramenti formula ad nos transmissa. Itaque non erat opus, vt Auctor luderet in nomine Babylonis & septicollis Vrbis, ad quam vndique rumores,& nuncij deferuntur;neque,vt probaret ex Patrum testimonijs,de Roma intelligi, quæ sanctus Petrus de Babylone scripsit in priore epist. cap. 5. Fatemur enim Romam non solum in epistola S. Petri, sed etiam in Apocalypsi sancti Ioannis per Babylonem significari; sed Romam Ethnicam non Romam Christianam, & illam, quæ ebria erat de sanguine Martyrum Iesu: non illam,quæ Iesum Filium Dei,& Martyres eius honorat. denique illam, quæ habebat in fronte inscriptam blasphemiam; non illam, quæ, vt scribit S. Hieronymus lib. 2. in Iouinianum,scriptam in fronte blasphemiam, Christi confessione deleuit. Pius etiam V. non vanis quorundam delationibus temerè abreptus est ad excommunicandam Reginam, sed ex notis & publicis eius criminibus;ac præsertim quòd instar Apostatæ Iuliani, ex ficta Catholica manifesta hæretica,& iurata Catholicorum hostis euaserit. Denique Clemens VIII.duo Breuia anno 1600. tribus annis ante obitū Reginę ad Catholicos misit.vnum ad Clerū, alterum ad populum: quibus Breuibus non,vt iste mentitur,Iacobū tunc Scotiæ Regem à solio exclusit,sed consilium dedit quale dare decebat summū Pontificem,videlicet,vt Catholici operā darent,quantum in ipsis est, vt Rex ad Religionem Catholicā bene affectus eligeretur. Habemus.n.exemplaria Breuiū illorum in manibus,& ijs diligenter inspectis, nusquā inuenimus nomē Iacobi Regis, aut alterius particularis personæ;sed solū generatim,vt diximus, cohortationem ad Regem orthodoxum,& pium constituendum. Quibus verbis non solùm Iacobus Scotiæ Rex non excludebatur, sed includebatur potiùs;quoniā Ministri eius maximam spem fecerant, eum non abhorrere à fide Catholica suscipienda;præsertim cū Rex ipse ad Pontificem ipsum,nec non ad Cardinales Aldobrandinum, & Bellarminum literas scripsisset plenas humanitatis, quibus præter cætera petebat, vt aliquis è gente Scotorum Cardinalis S. R. E. crearetur, vt haberet Romæ,per quem facilius & tutius cum Pontifice negotia sua tractaret. Quare Pontifex non perfidiæ accusari,sed spe sua frustratus dici meritò potuit. Ad extremum addit auctor Apologiæ,non defuisse in Anglia, qui Breue

Refellūtur variæ calumniæ.

Roma Ethnica, non Christiana dicta est Babylon in sacris literis.

Quorum Clem. VIII duo Breuia miserit in Angliam.

Iacobus Rex significauit se nō abhorrere à fide Catholica.

hoc

hoc fictitium, & in odium Papæ compositum; & disseminatum fuisse suscipicarentur; *Quod viderent illud iam longe ab omni Theologiæ ratione, prudentia politica sensu denique communi abhorrere perspicerent sed Pontificem maluisse altero Breui fidem prioris confirmare, vt culpam suam sciens, prudensq. geminaret.* Nos vero non ignoramus fuisse in Anglia, qui primum illud Breue confictum existimauerint. Sed id non accidit ex eo, quod à Theologia, vel prudentia abhorrere videretur; sed ex eo, quod nonnulli cuperent hac fraude Catholicis imponere, atque efficere, vt Iuramentum propositum suscipere non dubitarent. Qua fraude comperta, summus Pontifex alio Breui, fidem priori facere voluit, ne pharmacum spirituale per hanc Dæmonis artem, inutile redderetur. quo facto, non culpam geminauit, sed fraudem detexit, tenebras dissipauit; & veritati, ac sinceritati aditum patefecit.

Cur Paul. V. secundum Breue ad Anglos scripserit.

Secundum Breue.

DIlecti filij Salutem, & Apostolicam Benedictionẽ. Renuntiatum est nobis, reperiri nonnullos apud vos, qui, cũ satis declarauerimus per literas nostras anno superiore x. Kalen. Octob. in forma Breuis datas, vos tuta conscientia præstare non posse Iuramentum, quod à vobis tunc exigebatur, & præterea strictè præceperimus, ne vllo modo illud præstaretis: nunc dicere audent huiusmodi literas de prohibitione Iuramenti, nõ ex animi nostri sententia, nostraq; propria voluntate scriptas fuisse; sed potius aliorum intuitu, atque industria. eaq; de causa ijdem persuadere nituntur, mandata nostra dictis literis non esse attendenda. Perturbauit sanè nos hic nuncius, eoq; magis, quia experti obedientiã vestram (filij nostri vnicè dilecti) qui, vt huic sanctæ Sedi obediretis, opes, facultates, dignitatem, libertatem, vitam denique ipsam, piè ac generosè nihili fecistis; numquam suspicati essemus, potiusse vocari apud vos in dubium, fidem literarum nostrarum Apostolicarum, vt hoc prætextu vos ex mandatis nostris eximeretis. Verum agnoscimus versutiem atque fraudem aduersarij humanæ salutis, eiq; potius, quam vestræ voluntati tribuimus hanc renitentiam. Ea propter iterum ad vos scribere decreuimus, ac denuo vobis significare, literas nostras Apostolicas, anno præterito x. Kal. Octob. datas de prohibitione Iuramenti, non solum motu proprio, & ex certa nostra scientia; verum etiam post lon-

gam, & grauem deliberationem de omnibus, quæ in illis continentur adhibitam, fuiſſe ſcriptas,& ob id teneri vos, illas omnino obſeruare, omni interpretatione ſecus ſuadente reiecta. Hæc autem eſt mera, pura, integraq; voluntas noſtra, qui de veſtra ſalute ſolliciti, ſemper cogitamus ea, quæ magis vobis expediunt. & vt cogitationes, &conſilia noſtra illuminet is, à quo Chriſtiano gregi cuſtodiendo noſtra fuit præpoſita humilitas, indeſinenter oramus. quem etiam iugiter precamur, vt in vobis filijs noſtris ſummopere dilectis, fidem, conſtantiam, mutuamq; inter vos charitatem, & pacem augeat. Quibus omnibus cum omni charitatis affectu, peramanter benedicimus. Datum Romæ apud ſanctum Marcum, ſub annulo piſcatoris decimo Kalend. Octob. M.DCVII. Pontificatus noſtri anno tertio.

HActenus reſpondimus ad ea, quæ aduerſus primum Breue Auctor Apologiæ ſcribenda eſſe putauit. Nunc, vt ipſe à ſecundo Breui vna ferè pagella ſe expediuit; ſic & nos eius cauillationes pari breuitate reijciemus. Quoniam igitur ſummns Pontifex verſutiæ Diaboli tribuit falſos illos rumores de confictо Breui: ſic ipſe Auctor Apologiæ verſutiæ eiuſdem Diaboli tribuit hoc ſecundum Breue. Scribit enim, Diabolum non potuiſſe tantum nocere Catholicis, aliqua alia fraude, etiam ſi mille annos in hoc opus incubuiſſet;quam fecit hoc vno Breui. & rationem reddit; quoniam oportebit eos qui Iuramentum ſuſceperunt, nunc illud abiurare; quod maius eſt malum, quam ſi antea non iuraſſent. antea ſi quidē ſi iurare noluiſſent, excuſari poterant ob ſcrupulos aliquos mentis, ex particularis Iuramenti obortos. at nunc nullā habent excuſationem, ſi abiurent fidelitatem, quam Regi ſuo bis iurarunt: ſemel, cum primum nati, ſunt, tacito quodam, & cōgenito Iuramento; deinde cum verbis conceptis primum illud Iuramentum confirmarunt.

Iniqua Iuramenta non obligare.

Ad hæc reſpondemus, non eſſe malum abiurare, quod male iuratum eſt. Sic enim habet regula ab omnibus approbata. In male promiſſis reſcinde fidem. ſed dicet Aduerſarius, non poteſt eſſe malum Iuramentum, quod eſt naturale, & congenitum ab ipſo ortu, vel huius naturalis, & congeniti confirmatio & expreſſio. Reſpondeo, Iuramentum quod dicitur cōgenitum, ſi quod eſt, non eſſe aliud, niſi ſimplicem obligationem ad obediendum ſuperiori, ſub quoquis naſcitur, in rebus licitis atque honeſtis. Neque intelligi vel etiam fingi poteſt, quomodo in ipſo ortu homo naturaliter obligetur ad negandam ſummi Pontificis poteſtatem: proinde Iuramentum ſecundum, quod hanc abnegationē continet, non poteſt rectè dici confirmatio, vel expreſſio Iuramenti

prioris.

prioris. Præterea, quemadmodum in ortu naturali videtur posse intelligi Iuramentum tacitum, & cógenitum ad obediendum Principi politico; sic etiam in ortu supernaturali, quem habemus ex baptismo. intelligi debet Iuramentum tacitum, & congenitum ad obediendum Principi spirituali, qui est Christi Vicarius; ac per hoc non licet vllo modo postea Iuramentum suscipere, quo abiurari videatur Iuramentum præstitum in baptismo. Ac de his hactenus.

Epistola Cardinalis Bellarmini ad Archipresbyterum Angliæ.

VEnerabilis in Christo domine Frater. Anni sunt ferè quadraginta, quod inuicem non viderimus. Sed ego tamen veteris nostræ consuetudinis numquam oblitus sum; teq; in vinea Domini strenuè laborantem, quando aliter non potui, orationibus Deo commendare non destiti. me quoque in tua memoria toto hoc tempore vixisse, & in tuis orationibus ad altare Domini locũ aliquem habuisse non dubito. Ita igitur ad hoc vsque tempus, non verbis aut literis, sed opere & veritate, vt sanctus Ioãnes loquitur, alter in alterius dilectione permansimus. sed hoc silentium rumpere coegit nuncius, qui diebus istis de tuis vinculis & carcere ad nos venit. qui quidem nuncius, etsi tristis videri poterat, ob iacturam pastoralis tuæ sollicitudinis, quam Ecclesia ista fecit: tamen lætus quoque videbatur, quoniam ad Martyrij gloriam, quo dono Dei nullũ est felicius, propinquabas. vt qui tot annis gregem tuum verbis & doctrina pauisses, nunc exẽplo patientiæ gloriosius pasceres. Verum hanc lætitiam non mediocriter interturbauit, ac ferè corrupit tristis alius nuncius, qui de constantia tua in recusando illicito Iuramento, ab aduersarijs tentata, fortè etiam labefactata, & prostrata successit. Neq. enim (frater charissime) Iuramentum illud ideo licitum esse potuit, quod aliquo modo tẽperatum, & modificatum offerebatur. Scis enim huiusmodi modificationes nihil esse aliud, quã Satanæ dolos atque versutias, vt fides Catholica de Primatu Sedis Apostolicæ, vel apertè vel obscurè petatur. pro qua fide tot inclyti Martyres in ista ipsa Anglia ad sanguinem vsque pugnarunt. Certè enim quibuscũque verbis Iuramentum ab aduersarijs fidei concipiatur in Re-

Cõtinet exhortationẽ vt Archipresbyter qui Iuramentum acceperat resipiscat.

gno isto, eo tendit, vt auctoritas capitis Ecclesiæ à successore Sancti Petri, ad successorem Henrici octaui in Anglia transferatur. Quod enim obtenditur de periculo vitæ Regis, si summus Pontifex eam in Anglia potestatem habeat, quam in omnibus alijs Christianis Regnis habet, inane prorsus esse, omnes qui sunt aliqua prudentia præditi, facile vident. Neque enim auditum est vmquam ab initio nescentis Ecclesiæ, vsque ad hæc nostra tépora, quod vllus Pontifex Maximus Principem vllum, quamuis hæreticum, quamuis ethnicum, quamuis persequutorem, cædi mandauerit, aut cædem fortè ab aliquo patratam probauerit. Et cur quæso vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Christianis Principibus nullus timet, nullus timuit? sed vt dixi, vani isti prætextus decipulæ sunt, & stratagemata Satanæ, qualia non pauca in historijs veterum temporum inueniuntur; quæ facile referre possem, si, non epistolam, sed librum integrum scribendum suscepissem. Vnum tantum, exempli gratia, ad memoriam tibi reuocabo. Scribit sanctus Gregorius Nazianzenus in prima oratione in Iulianum Imperatorem, illum, vt simplicibus Christianis imponeret, in imaginibus Imperatorijs, quas Romani ciuili quodam genere honoris, pro more adorabant, imagines Deorum falsorum admiscuisse; vt nemo posset Imperatoris imaginem adorare, quin simul Deorum simulacris cultum adhiberet. hinc nimirum fiebat, vt plurimi deciperentur: & si qui fortè fraudem subodorati Imperatoris imaginem venerari recusarent, ij grauissimè punirentur, vt qui Cæsarem in sua imagine contempsissent. tale aliquid in Iuraméto vobis oblato, mihi videre videor, quod ea fraude compositum est, vt nemo possit proditionem in Regem detestari, ciuilemq; subiectionem profiteri, quin Primatum Sedis Apostolicæ perfide abnegare cogatur. sed Christi serui, ac præsertim primarij Domini Sacerdotes, vbi periculum fidei subesse possit, tantum abesse debent à susceptione illiciti Iuraméti, vt ab omni etiam suspicione simulationis præstiti Iuramenti cauere debeant, ne fidelibus populis vllum præuaricationis exemplum reliquisse videantur. Quod egregie præstitit insignis ille Eleazarus, qui neque porcinas carnes comedere, neque simulare comedisse voluit, quamuis grauissima tormenta sibi cerneret imminere; ne vt ipse ait in 2. lib. Machabæorum, multi iuuenú per eam simulationem, ad legis præuaricationem animarentur. Neque minus fortiter Magnus

Basilius,

Basilius, & exemplo ad res nostras magis accommodato, cũ Valente Imperatore se gessit. nã vt in historia scribit Theodoretus, cũ Præfectus Imperatoris hæretici hortaretur Sanctũ Basilium vt nõ vellet propter paruã dogmatũ subtilitatẽ Imperatori resistere: respondit vir ille sanctissimus, & prudentissimus, Non esse ferendũ, vt de diuinis dogmatibus, vel vna syllaba corrumpatur, sed potius pro eorũ defensione, omne genus supplicij amplectẽdũ. Equidem arbitror non deesse apud vos, qui dogmatum subtilitatem esse dicant, quæ in Iuramento Catholicis hominibus proposito continẽtur, & nõ esse propter rem tam paruam Regis Imperio reluctãdum. Sed non deerunt etiam viri Sancti, ac Magno Basilio similes, qui palàm affirmabunt, non esse de diuinis dogmatibus vel minimam aliquam syllabam corrumpendam, etiam si tormenta, & mors ipsa toleranda proponantur. Inter hos vnum, vel potius horum Principem, atque antesignanum te esse par est. Et quamuis, vel inopinata comprehensio, vel acerbitas persequutionis, vel senectutis imbecillitas, vel quid alùd in causa fuerit, vt constantia titubauerit; confidimus tamen de Domini pietate, & de diuturna tua virtute, fore vt qui Sancti Petri, & Sancti Marcillini casum aliqua ex parte imitatus videris, eorundem fortitudinem in reparandis viribus, & veritate asserenda feliciter imiteris. Nam si rem totam diligenter apud te cogitare volueris, videbis profecto non esse rem paruam quæ ob Iuramentum istud in discrimen adducitur, sed vnum ex præcipuis fidei nostræ capitibus, ac Religionis Catholicæ fundamentis. Audi enim quid Apostolus vester Magnus Gregorius in epistola 2. libri 11. scribat: Apostolicæ Sedis reuerentia nullius præsumptione turbetur. tunc enim status membrorum integer perseuerat, si caput fidei nulla pulsetur iniuria. Itaq; Sancto Gregorio teste, cum de Primatu Sedis Apostolicæ vel turbãdo, vel minuendo, vel tollendo satagitur, de ipso capite fidei amputando, ac de totius corporis, omniumq; membrorum statu dissipando satagitur. Quod idem Sãctus Leo confirmat serm. 3. de assumptione sua ad Pontificatũ, cũ ait: Specialis cura Petri à Domino suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tãquã aliorũ status certior sit futurus, si mens Principis victa nõ fuerit. Ex quo idem ipse in Epistola ad Episcopos Viennensis prouinciæ affirmare nõ dubitat, Necesse esse exortem illum misterij esse diuini, qui ausus fuerit à Petri solidiate recedere. qui rursũ ait:

Quisquis

Quisquis huic Sedi Principatum existimat esse denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem, sed inflatus spiritu superbiæ suæ, semetipsum in inferna demergit. Atq. hæc quidem, & alia eiusdem generis multa tibi notissima esse certo scio, qui præter cæteros libros, visibilem Monarchiam Sãderi tui, scriptoris diligentissimi, & de Ecclesia Anglicana optimè meriti sæpe legisti: quique ignorare non potes sanctissimos Viros, eosdemq; doctissimos Ioannem Roffensem, & Thomam Morum, pro hoc vno grauissimo dogmate duces ad Martyrium plurimis alijs, cum ingenti Anglicæ nationis gloria, nostra memoria fuisse. sed in memoriam tibi reuocare volui, vt colligas te, & magnitudinem rei cõsiderans, non tuo iudicio nimium fidas, neque plus sapias, quàm oportet sapere. & si fortè lapsus tuus non ex inconsideratione, sed ex infirmitate humana; ex metu carceris, & suppliciorum pofectus est; non anteponas libertatẽ temporalem libertati gloriæ filiorum Dei: neque ob momentaneam, & leuem tribulationem fugiendam, amittere velis æternum gloriæ pondus, quod ipsa tribulatio operatur in te. Bonũ certamen diu certasti, cursum fermè consummasti, fidem tot annis seruasti. noli igitur tantorum laborum præmia tam facilè perdere. noli Corona iustitiæ, quæ tibi iamdudum paratur, te ipse priuare. noli tot fratrum & filiorum tuorum vultus confundere. In te sunt hoc tempore cõiecti oculi totius Ecclesiæ, quin etiam spectaculum factus es mundo, angelis, & hominibus. noli in extremo actu ita te gerere, vt & tuis luctum, & gaudium hostibus relinquas. sed contra potius, quod omnino speramus, & pro quo ad Deum nostrum assiduè preces fundimus; vexillum fidei gloriosè erigas, & quam contristaueras, lætam facias Ecclesiam: nec iam solum veniam merearis à Domino; sed coronam. Vale, viriliter age, & cofortetur cor tuum. Romæ die 28. Septemb. 1607.

Responsio ad ea quæ obijciuntur contra Epistolam Cardinalis Bellarmini.

NVnc ad ea veniamus, quæ Auctori Apologiæ aduersus Cardinalem Bellarminum scribere placuit. & quamuis Auctor eundem Bellarminum magnis laudibus efferat, & magnis conuicijs oneret, vt impleat illud sancti Iacobi, Ex ipso ore benedictio, & maledictio procedit: ipse tamen, nec laudes in se agnoscit, neque conuicijs multum mouetur. Ideo ijs prætermissis, illa solùm persequemur, quæ veritati dogmatum Catholicorum, & sinceritati fidei præiudicare possunt. Igitur pag. 47. 48. & 49. scribit, Bellarminum aberrasse à statu causæ, & cùm formulam Iuramenti fidelitatis refutare vellet: tamen totum esse in refutando Iuramẽto de Primatu Regis in spiritualibus. Atque, vt sciamus quid intersit inter hæc duo Iuramenta, adscribit hoc loco formulam Iuramenti de Primatu. nam formula Iuramenti fidelitatis in ipso Breui Pontificis suprascripto continetur. Ad hoc respondemus, Bellarminum non aberrasse à statu causæ, sed hæreticorum fraudes detexisse. Vidit enim Iuramentum secundum proponi, quasi simplicis fidelitatis, ciuilisque obedientiæ Iuramentum esset, quo nomine in hęc ipsa Apologia frequentissimè appellatur. nã in hoc ipso loco in quo nunc versamur, videlicet pag. 49. sic ait: *Nouissimum hoc Iuramentum ciuilem tantummodo obedientiam attingit subditorum erga Principem, in causis merè temporalibus.* At id falsum esse, solumq. ad tegendas insidias dici, Iuramenti formula per se clamat. Coguntur enim Catholici iurare, non solùm quid subditi debeant præstare erga Regem; sed etiam quid possit, vel non possit summus Ecclesiæ Pontifex. Hæc igitur causa est, cur Bellarminus in Epistola sua dixerit, hoc Iuramento, quantumuis temperato, & modificato, fidem Catholicam de Primatu Sedis Apostolicæ peti. sed de hac re initio responsionis satis multa dicta sunt.

Pergit deinde Auctor pag. 51. & 52. & exponit quatuordecim propositiones, quas dicit necesse esse, vt illi concedant, qui Iuramentum propositum præstare recusant. Sed ex his ipsis propositionibus apertissimè demonstratur, eo Iuramento, non ciuilem tantùm obedientiam in rebus merè temporalibus attingi, vt paulo ante Auctor Apologiæ dixit: sed attingi potestatem, & auctoritatem sacrosanctam Vicarij Christi. Nam ex quatuordecim propositionibus plurimæ sunt de potestate Papæ. Falsum autem est, eos, qui Iuramentum recusant, non posse non concedere has quatuordecim propositiones, quæ contrariæ sunt omnibus partibus Iuramenti. Nam ex communi sententia, Bonum ex integra causa constituitur, malum autem ex singulis defectibus. Quare, vt Iuramentum prohibeatur, vel recusetur, nõ est necessarium, vt omnes & singulæ par- *Iuram. ab Apologiæ auctore in 14. propositione malo diuisum.*

tes eius sint malæ: satis autem est si vel vna sit mala. Contra autem, vt Iuramentum suscipiatur, oportet, vt nullo vitio maculetur, & in omnibus, & singulis partibus iustum, & licitum reperiatur. Potuit igitur summus Pontifex Iuramentum hoc damnare, & possunt, ac debēt Catholici hoc idem Iuramentum merito recusare; etiam si aliqua eius sententia vera sit aut iusta. neque tenentur omnes quatuordecim propositiones; vt veras, aut iustas admittere.

Sed mirum est, qua fronte Auctor Apologiæ subiungat. *Hæ vere sunt partes, hæc naturalia membra huius Iuramenti corporis, quibus omnibus negatiuis affirmatiuæ partes oppositæ, neque Pontificis Primatum in causis spiritualibus vllatenus attingunt, neque vnquam conclusæ, aut definitæ sunt in vllo Concilio generali penitus exacto, ad Pontificis auctoritatem pertinere; & ipsi denique eorum Doctores Scholastici, inexplicabili quodā litigio, de ijs inuicem dissident in hunc diem.* Nam, vt paulo ante monui, & ipsæ propositiones clamant; ex quatuordecim, vndecim sunt quæ Primatum Pontificis in causis spiritualibus attingunt. causa enim vtique spiritualis est, An Princeps hæreticus à Pontifice excommunicari, &, An populi Catholici propter periculum hæresis ab obediētia Principis hæretici absolui possint. Neque da hac re vllæ sunt inter Doctores Scholasticos controuersiæ: alioqui proferat aduersarius vel vnum Catholicum Auctorem, qui scribat, non licere summo Pontifici Regem, vel Principem hæreticum excommunicare, & populum Catholicum ab eius obedientia liberare. Porrò in Concilijs generalibus, non vno, sed multis conclusum, ac definitum est summum Pontificem esse Vicarium Christi, caput Ecclesiæ, Rectorem & Pastorem omnium Christianorum. ex quibus manifestè sequitur, vt omnes Christianos, etiam si Reges, vel Principes sint, errantes, dirigere & corrigere possit. Vide Concilium Lateranense sub Innocentio III. cap. 5. Lugdunense sub Gregorio X. vnde extat caput, Vnde periculum. de elect, in 6 Lugdunense sub Innocentio IIII. vnde extat cap. 1. De homicidio in 6. Viennense sub Clemente V. vnde extat Clementina prima de summa Trinit. & fide Cath. Constantiense sess. 8. & 15. & Lateranense sub Leone X. sess. 11. In Concilio autem Lateranensi sub Innocentio III. quod fuit omnium maximum, & celeberrimum, præter locum citatum, habetur capite tertio, Dominos temporales monendos esse, vt ditiones suas purgent, puniendo hæreticos ab Ecclesia damnatos. quod si facere neglexerint, excommunicentur; & si excommunicati ad huc parere recusent, significetur id summo Pontifici, qui subditos eorum ab obedientia liberabit, & terras eorum alijs inuadendas concedet. Sed aduersarius notat ad marginem, Videndum esse Platinam in vita Innocentij III. quod attinet ad hoc Lateranense Concilium. Siquidem Platina indicare videtur, nihil certi in hoc Concilio post longas disputationes concludi potuisse. Cæterum Platina loquitur solùm de

Papa Reges hæreticos excōmunicare potest, & eximere populos ab eorū obediētia.

recuperanda Terra promissionis, quam Saraceni occupauerant. De hoc enim articulo, cùm multa inter Patres, & Oratores Regum disputata fuissent, nihil certi definiri potuit. Sed quoniam aduersarius ad Platinā nos remisit, non erit ab re annotare, Platinam esse, qui loco ab aduersario allegato refert, Ioānem Regem Anglorū ipsam Angliam, & Hyberniam summo Pontifici subiecisse, ac tributariam esse voluisse. Et à Pontifice Innocentio viro sancto, Othonem Imperatorem excommunicatum, atq. Imperio iustissimè priuatum fuisse. Pergat igitur aduersarius, & similes Auctores ad nos conuincendos frequenter adducat.

Pergit Auctor pag. 54. 55. 56. & 57. ac docet, Iuramentum à Rege Iacobo propositum, nihil noui continere, sed ante mille annos fuisse in Cōcilijs vsu receptū, & approbatum. Recitat.n. hæc verba Concilij Toletani quarti, can. 74. Audi sententiam nostram. Quicumq. ex vobis, vel totius Hispaniæ populis, qualibet coniuratione, vel studio, Sacramentum fidei suæ, quod pro cōseruatione Patriæ, vel Regiæ salutis pollicitus est, temerauerit, aut Regem nece attrectauerit, aut potestate Regni exuerit, aut præsumptione Tyrannica Regni fastigiū vsurpauerit; anathema sit in conspectu Dei Patris, & Sanctorum Angelorum, atq. ab Ecclesia Catholica, quam periurio prophanauerit, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Christianorū alienus, cum omnibus impietatis suæ socijs. quia oportet, vt vna pœna teneat obnoxios, quos similis error inuenerit implicatos. In eamdē sententiam allegat Conciliū Toletanum, quintū, sextum, & decimum; ac deniq. addit Concilium Aquisgranense can. 12. cuius hæc sunt verba: Si quisquam Episcoporum, aut quilibet sequentis ordinis Ecclesiastici, qualibet suasione, à Domino, & Orthodoxo Ludouico Imperatore defecerit, aut etiam Sacramētum fidelitatis illi promissum violauerit, vt eius contrarijs maleuola intentione se copulauerit; gradum proprium Canonica atque Synodali sententia amittat.

Obiectio ex Cōcilijs pro Iuramento Regis Angliæ.

Ad hæc loca nos respondemus, in his Concilijs approbari Iuramentū fidelitatis erga Principes Catholicos & orthodoxos, quod iustissimum esse nemo negare potest. Nos autem reprehēdimus Iuramentum quod à Catholicis, & orthodoxis extorquere conatur Rex ab Ecclesia alienus, & qui à vera, & antiqua Religione, ad nouas hæreses subditos pertrahere satagit. Deinde, in duobus Concilijs allegatis, non agitur de nouo, & illicito Iuramento suscipiendo, sed de Iuramento iusto & legitimo non violando: nos autem Iuramentum nouum & illicitum detestamur. Præterea in Iuramentis, quæ in Concilijs veteribus approbantur, non præscribitur, vt summo Pontifici Regem propter hæresim excommunicanti, non obediatur: neque aliquid aliud additur, quod potestatē Christi Vicarij vllo modo attingat. Proinde nulla causa est, cur Iuramenta illa cum sanctis illis Patribus non veneremur. at Iuramentum de quo agimus, maxima ex parte consumitur in abneganda Pontificia potestate, eaque de causa illicitum & iniustum, & nullo modo à Catholicis viris suscipi posse decernimus. Denique, si Princeps aliquis

Concilia non loquuntur de Iuramento, quale est Anglicanum.

Catholicus proditionem, aut rebellionem fortè timeat, & ab Episcoporum Concilio, vel ab ipso summo Pontifice petat, vt sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda, præcipiat, vt nemo Iuramentũ Principi præstitum violare, aut aduersus eumdem Principem coniurare, aut hostes vel rebelles ipsius iuuare præsumat; petitionem iustissimam, & omnino admittendam esse dicemus. Addo etiam, si Rex ipse Iacobus intra hos limites Iuramentum à se propositum conclusisset, vt nullã excommunicationis Pontificiæ mentionem faceret, neq. potestatem eiusdem Pontificis vllo modo attingeret; sed solum contra proditores & sicarios, aut Regni sui inuasores Iuramenti verba dirigeret: eiusmodi Iuramentum Sedes Apostolica non improbasset, neq. prohibuisset. Quare perspicuum est, à summo Pontifice non interdici, aut reprehendi Iuramenta fidelitatis, qualia in veteribus Cõcilijs laudata cognoscimus; sed nouas Iuramenti formulas, quæ sic fidelitatem requirant, vt perfidiæ notam adiunctam habeant.

Calumniæ in Card. Bellar. de proditionis participatione.

Pag. 58. occasione accepta ex necessitudine, quam cum Archipresbytero sibi intercessisse initio Epistolæ Bellarminus narrat; digreditur Auctor Apologiæ ad calumnias, atq. inter alias, illam profert in medium, quòd Bellarminus conscius vel auctor fuit proditionum aduersus Reginam Elizabetham. id autem probat, quia Campianus, & Hartus in colloquio in Turri Londinensi habito, Robertum Bellarminum pro vno ex præcipuis suis vel Auctoribus, vel oraculis celebrare non dubitauerint. Respondeo, quod res est. si Campianus & Hartus, Bellarminũ pro vno ex suis vel auctoribus, vel oraculis præcipuis celebrare non dubitabant, id accipiendum esse de lectionibus eius Theologicis, & ijs præsertim, quæ ad controuersias hæreticorum pertinent, in quas fortè duo illi boni viri inciderant. nam, quo tempore Campianus, & Hartus in carcerẽ coniecti fuerunt, Bellarminus annos sex Louanij, & alios item sex Romæ publicè docuerat, eiusq. lectiones à scholasticis descriptæ circumferebantur. Neq. verò Bellarminum puderet, aut pœniteret, si Campiani illi familiaritas contigisset. Scit enim Campianum contra hæreticam impietatem solùm conspirasse, diuinæ gloriæ amplificandæ, & ciuium suorum salutis procurandæ causa in Angliam esse profectũ; & mortem eius pro Religione piè susceptam, pretiosam in conspectu Domini esse non dubitat. Sed bene habet, quòd collatio inter Hartum, & Ioannem Reginaldum habita typis postea excusa fuit, & in ea nihil habetur, nisi quod Hartus inter disputandum de controuersijs fidei, Bellarmini lectiones Louanij Romæq. habitas allegabat.

Catholici conscientiæ causa in Anglia plectuntur.

Pag. 61. post varias nugas atq. calumnias, quas Auctori Apologiæ effutire placuit, splendidum mendaciũ adiungit, dicens: *Regi nostro numquam in mentem venit, aliquid in Blackuellum statuere, vt nec in alium quemquam conscientiæ causa hactenus fecit.* hæc ille. Quorsum igitur tot mulctæ pecuniariæ in recusantes adire templa hæreticorum? quorsum tot carceres recusantium pleni? quorsum tot Sacerdotes in exilium

acti?

acti? quorſum ipſe Blakuellus tam longo carcere maceratur, cum & Iuramentum ſuſceperit, & coniurationis reus numquam ſit habitus; neq. aliud ei obijci poſſit, niſi quòd Sacerdotis Catholici functiones in Angliaexercuerit? cur iam non pauci ſuſpendio ſuffocati, & in partes diſſecti ſunt, niſi quia conſcientiæ cauſa Iuramentum ſuſcipere noluerunt? cur denique, vt multa prætercam, Henricus Garnettus, vir doctrina omnis generis, & vitæ ſanctitate incomparabilis, vltimo ſupplicio affectus eſt, niſi quia reuelare noluit, quod ſalua conſcientia reuelare non poterat? ſed plura de hoc ſanctiſſimo Viro paulo infra dicemus. Admirabilis profectò impudentia eſt, ea mendacia literis mandare, quæ ab ipſo vulgo palam cum irriſione refutantur.

Pag. 62. carpit Auctor Apologiæ quòd in Epiſtola Bellarmini dicitur, Neque Iuramentum illud ideo licitum eſſe potuit, quòd aliquo modo temperatum, & modificatum offerebatur: & fingit temperationem, & modificationem in eo poſitam eſſe, quòd Iuramentum æquis, & moderatis verbis optimè rei conſentientibus, deſcriptum ſit: atq. ex hac expoſitione digreditur ad calumnias; ſed Bellarminus Iuramentum hoc ſecundum, temperatum, & moderatum eſſe dixit, facta comparatione ad primum. Siquidem Iuramentum primum, quod in hac Apologia refertur pag 49. ſatis rigidè Primatum Regium in ſpiritualibus aſſerit, & non minus rigidè Primatum Apoſtolicum abnegat; ſed hoc ſecundum, temperatum & modificatum aptiſſimè ad decipiendum dici poteſt, quia nō apertè Primatum Regium in ſpiritualibus introducit, aut Primatū Apoſtolicum reijcit; ſed ſub prętextu & colore fidelitatis, ad finem eumdem tendit, vt Primatus Apoſtolicus negetur, & Primatus Regius in ſpiritualibus conſtituatur. Atq. hoc eſt, quod Satanæ fraudibus & ſtratagemati Bellarminus attribuit: quòd ideo apertiſſimè explicare volui, quia Auctor Apologiæ pag. 63. ſe diuinare non poſſe dicit, cur Satanæ verſutias in eo Iuramento eſſe cenſuerit Bellarminus. Quod autem addit pag. 64. Non cœlum à terra longius diſtare, quàm profeſſio obedientiæ ciuilis erga ciuilem Regem diſtat ab ijs omnibus, quæ fidei Catholicæ, aut Primatui ſancti Petri, quoquomodo ſunt finitima; iam ſupra ſæpius refutatum eſt, neque libet eadem tam ſæpe repetere.

Iam verò pag. 65. valde moleſtè tulit Apologiæ Auctor verba illa Bellarmini: Certè enim quibuſcunq. verbis Iuramentum ab aduerſarijs fidei concipiatur in Regno iſto, eò tendit, vt auctoritas capitis Eccleſiæ, à ſucceſſore ſancti Petri ad ſucceſſorem Henrici octaui in Anglia transferatur.] ac primò ad inuidiam Pontifici Romano conflandam, dicit Regem ſuum non præſumpſiſſe vnquam nouum articulum fidei condere, aut de aliquo articulo fidei ſe iudicē conſtituere; ſed omnibus articulis fidei ſe ſubmiſiſſe, non minori humilitate, & modeſtia, quàm quemuis ex plebe totius Regni. deinde addit, Multò faciliùs poſſe Regē ſuū probare, ſe maioribus ſuis, tam quoad perſonam, quàm quoad virtutes ſucceſſiſſe; quàm probare poſſit Papa ſe ſancto Petro ſuccedere, ſiue quoad

An Papa nouos fidei articulos condat, & quos.

personam, siue quoad doctrinam, Quod ad primum attinet, nos quoque negamus à summis Pontificibus nouos articulos fidei condi posse, si per articulos fidei intelligantur immediatæ reuelationes Dei. Sic enim Ecclesia fundata dicitur supra fundamenta Apostolorum, & Prophetarũ Ephes. 2. quoniam illis immediatè reuelata sunt mysteria nostræ fidei, illi verbum Dei literis mandauerunt, & voce etiam viua prædicauerunt, vt ab ipso Domino immediatè acceperunt. Si tamen per articulos fidei significentur quæcunque dogmata, quæ fide Catholica credi debent, siue sint conclusiones ex verbo Dei, atque ex primis articulis fidei deductæ, siue explicationes primariorum articulorum: tum verò non dubitamus à summis Pontificibus, coadiuuantibus Concilijs Episcoporũ, multos articulos fidei conditos fuisse, quales articuli sunt definitiones generalium Conciliorũ, Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini, & aliorum. Sic etiam nos quoq. negamus Pontificem Romanum, iudicem se articulorum fidei vmquam constituisse, in eum sensum, quem hæretici nobis obijciunt, quasi Pontifex Romanus iudicare præsumat, an articulus fidei accipiendus sit an non. Et scimus omnes Romanos Pontifices non minori humilitate, & modestia, iudiciũ suum subijcere solitos omnibus articulis fidei, atq. vnumquemq. ex plebe. Sed si iudicare de articulis fidei, sit, quando dubiũ est, an aliqua sententia ad fidẽ pertineat, vel non pertineat, discernere à qua parte sit veritas; tum omnino credimus summũ Pontificem de articulis fidei iudicare. tollatur æquiuocatio, & omnis calumnia, inuidiaq. cessabit. Quod autem attinet ad successionẽ, Romanum Pontificem S. Petro in Apostolica dignitate, & potestate succedere, fide Catholica credimus, vbi nullus omnino hæsitandi relinquitur locus: Iacobum autem primũ Henrico octauo succedere in Anglicani Regni possessione, non arbitror vllum esse tam impudentem, qui dicat fide Catholica esse tenendum, vt qui id negauerit, hereticus haberi debeat. Quod si ita est, multò certiùs probatur S. Petro Papam Romanum succedere, quàm Henrico octauo Iacobum primum. *At*, inquit aduersarius, *si de successione Romani Pontificis in Cathedra B. Petri nullus hæsitare potest; cur Bellarminus ipse lib. 2. de Rom. Pontifice c. 12 & lib. 4. c. 6 dicit id piè credi, et certitudine morali tãtũ cõcludi.* Respondeo, hanc meram esse calumniam, & falsitatem. nam lib. 2. c. 12. probat Bellarminus, fide Catholica esse tenendũ, Romanum Pontificẽ sancto Petro in supremo totius Ecclesiæ Primatu succedere; neque in toto illo cap. legitur illud piè credi, vel morali certitudine concludi. in lib autem quarto cap. 6 non agitur de successione, sed de firmitate in fide; & asseritur piè credi, Pontificem etiam, vt personam particularem, hæreticum esse non posse, cùm in superioribus eius libri capitibus demõstratum esset, iudicium summi Pontificis ex Cathedra docentis Ecclesiam, nullo modo falsitati aut errori obnoxium esse posse. itaq. Auctor Apologiæ mala fide nobiscum agit, vt lectoribus per fas, & nefas imponat.

Successio Pontificum in sede S. Petri certior successione Principum.

Transit

Transit Auctor Apologiæ pag. 66. ad eam partem Epistolæ refellendam in qua Bellarminus scripsit, Non esse auditum ab initio nascentis Ecclesiæ, vsque ad hæc nostra tempora, quòd vllus Pontifex Principem vllum, quamuis hæreticum, quamuis Ethnicum, quamuis persequutorem cædi mandauerit, aut cædem ab aliquo fortè patratam approbauerit. Id verò falsum esse demonstrare cõtendit, ex eo, quòd satis constat à summo Põtifice multa bella Imperatoribus mota fuisse, in quibus si Impetratores victi fuissent, occidi etiã potuissent. Respondeo, Bellarminũ non esse loquutum de cæde quæ in prælio accidere potuisset, sed de parricidio, quod per proditores, & sicarios patraretur. Quamquã bella Imperatorum aduersus Pontifices multa legantur; Pontificum aduersus Imperatores, nisi defensionis causa, vix in historijs vlla reperientur. *An summi Pontifices cædes Principum mãdauerint.*

Addit aduersarius, Henricum quintum Imperatorẽ à Pontifice reprehensum fuisse, quòd Henricum quartum Patrem sepeliuisset. Respõdeo, nihil hoc ad rem facere. reprehendit enim Pontifex honorificam sepulturam Imperatoris in hæresi, & schismate, & excommunicatione defuncti, quem non gladio aut veneno, sed naturali morbo extinctum esse cõstabat. Addit secundo, extare orationem in Consistorio à Sixto V. Pontifice Maximo habitã, in qua laudatur cædes Henrici tertij Francorũ Regis, & ipse monachus cædis patrator. Respõdeo, Sixti V. orationem nullam extare, nisi apud hostes Ecclesiæ, qui Antisixtum ediderunt. quãuis autem hosti fides haberi non debeat; neque etiam si hostis non esset, fides ei haberi posset, cùm Sixtus orationem illam in Consistorio secreto, nullo excipiente, habuerit: neque eam orationem vel ipse ediderit, vel ab aliquo alio edi iusserit: esto tamen, vt vis, sit oratio Sixti V. Pontificis ea, quæ in Antisixto legitur; quid in ea reperies, nisi laudes, & admirationem sapientiæ, & prouidentiæ Dei? Hoc vnum admiratur, & laudibus in cœlum Sixtus extollit, quòd ad Regem Maximum in medio exercitus sui sedentem, multisque custodijs circumuallatum, simplex monachus non mutato habitu, neque gladio clypeove armatus, liberè penetrauerit, eumq. vnico cultelli ictu necauerit. Qua oratione admonitos voluit Reges Sixtus Pontifex, eum qui dixit, Nolite tangere Christos meos, sæpe per inopinatos euentus pœnas de illis sumere, qui inaccessibiles, & inuiolabiles videntur. Imperauerat Rex ille, Virum sacratum Episcopali, & Cardinalitia dignitate fulgentem, & Iacobo Regi Anglorum arctissimo sanguinis vinculo coniunctum mactari. vltus est Deus Christum suum, dum per alium sacratum virum, alioqui militiæ imperitũ, & inermem, Regem eumdem non sine manifesto diuinæ prouidentiæ miraculo interfecit. Ergo Sixtus Pontifex, neque Regem cædi imperauit, neq. cædem, vt à priuato illo homine factam approbauit; sed iudiciũ Dei prouidẽtiamq. laudibus celebrauit. Vtrum. n. monachus ille rectè, an secus egerit, & pœnam, an præmium apud Deũ meruerit, Pontifex in oratione sua non definiuit: quia opus Dei, non opus hominis prędicandũ susceperat. Deus autẽ, & bonis & malis operibus hominũ voluntatibus,

& operibus, iustissimè, & sapientissimè ad opera sua perficienda vti potest, & solet. certè in Actis Apostolorum cap. 4. scriptum est; Conuenerunt verè in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti Herodes, & Pontius Pilatus, cum gentibus, & populis Israel, facere quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri. Fuit igitur Christi passio opus diuinæ manus, diuiniq. consilij; & tamē per manus, & voluntates impias scelestorum hominum perpetratū. Contra autē per manum Iudith hæ, sanctæ videlicet, & religiosissimæ fœminæ, idem Deus Holofernis Principis caput amputauit; & per manus Phinees, magna cum ipsius laude, nec sine ingenti præmio, Deus idem filiam Principis Madian, vnà cum fornicante Iudæo, de medio sustulit. Atq. hæc, quæ dicta sunt de sola Dei iustitia, prouidentiaq. à Sixto Pontifice commendata, testimonium habent ab ijs, qui Sixtum concionantem audierunt, & qui acta, Consistorij breuiter annotarunt. Quod autē Auctor Apologiæ subiungit, Sixtum Pontificem facilè fuisse monachum illum in album Sanctorum relaturum, nisi Cardinales quidam prudentiores impediuissent; quia sine Auctore dicitur, & omni verisimilitudine caret, in album mendaciorum referendum erit.

Respōdetur ad cōtradictiones Card. Bellarm. falsò obiectas.

Pag 71. & duabus sequentibus, describit Auctor Apologiæ contradictiones, quas in libris Cardinalis Bellarmini, de Controuersijs fidei se reperijsse gloriatur, atq. ad eum finem se facere dicit, vt nemo miretur, si in hac causa de Pontificibus, cædes Principum non iubentibus neq. approbantibus, secum ipse pugnat. Referam igitur bona fide omnia verba Aduersarij, ac deinde responsionem subijciam, & lectori liberum relinquam, vt iudicet, an Bellarminus sibi contradicat, an Auctor Apologiæ impudens calumniator dici mereatur.

Prima contradictio. Bellarminus lib. 5. de Iustificatione c. 7. affirmat, Quòd propter incertitudinem propriæ iustitiæ, & periculum inanis gloriæ, tutissimum est, fiduciam totam in sola Dei misericordia & benignitate reponere. Quæ eius assertio è regione contraria est toti tractationi, & vt sic dicam torrenti illorum quinque de Iustificatione librorum, in quibus tamen libris, ea quæ iam citaui verba continentur.

Qualiter fiduciā cōstituamus in Dei misericordia, & in bonis operibus.

Responsio. Hæc prima contradictio merito contemni potuisset, cùm Auctor non indicet cui sententiæ contraria sit ea sententia, quæ paulò ante recitata est. Sed placet breuiter admonere, in illo ipso cap. 7. haberi conciliationem contradictionis, quam ipse Bellarminus præuidit occurrere potuisse Lectori parum attento. Ibi enim docuit, non sic esse fiduciam in sola misericordia Dei constituendam, quasi nulla sint vera merita hominis iustificati, vel quasi iustificatio sit imputatitia, non vera; vel quasi nulla possit fiducia in bonis operibus collocari: sed solùm quia ad superbiam euitandam vtile sit, non respicere propria merita, sed Dei misericordiam. quoniam de proprijs meritis an illa habeamus, incerti sumus, de misericordia verò Dei, quòd infinita sit, dubitare non possumus. Videat lector totum illud caput, & sententias Patrum, quæ in eo citantur,

tur, ac præsertim illam sancti Bernardi serm. 68. in Cantica; Perniciosa paupertas, inopia meritorum: præsumptio autem Spiritus, fallaces diuitię, & ideo diuitias, & paupertatem ne dederis mihi Domine, ait Sapiēs. Felix Ecclesia cui nec merita sine præsumptione, nec præsumptio absq. meritis deest, habet merita, sed ad promerendum, non ad præsumēdum.

Secunda. Deus non inclinat hominem ad malum, neq. Physicè neque moraliter, lib. 2. de statu peccati, & amissione gratiæ cap. 13. mox contrarium affirmat ibidem paulò post, quod Deus inclinat quidem ad malum, non physicè, sed tamen moraliter.

Responsio Bellarminus declarat in illo ipso capite, quid intelligat per inclinationem ad malum Physicam, vel moralem, dicens: physicè inclinare, esse immediatè mouere voluntatem ad actum; moraliter inclinare, esse imperare vel consulere vt actus fiat, ex qua declaratione tollitur omnis contradictio. nam cùm dicit, Deum non inclinare physicè, mouēdo voluntatem, sed occasionaliter, & moraliter immittendo cogitationem aliquam bonam, ex qua malus ob suum vitium occasionem sumat iudicandi melius esse huic nocere, quàm illi, siue huic potius iniquitati seruire, quàm illi: non significat, Deum inclinare voluntatem moraliter, imperando vel consulendo malum, quod esset contrarium superiori sententiæ; sed Deum inclinare per se ad bonum, immittendo bonam cogitationem, ex qua sequatur occasionaliter inclinatio moralis ad malum, quatenus ille vitio suo malus, ex illa cogitatione mouetur ad malum. Exemplum ponitur ibidem ex verbis illis Psal. 104. Conuertit cor eorū, vt odirent populum eius. quæ verba sic exponunt sanctus Augustinus, & Theodoretus, vt dicant, Deum id fecisse, non peruertendo corda Ægyptiorum, sed benefaciendo populo suo; quod videntes, & cogitantes Ægyptij, maioris odij occasionem acceperunt.

Quomodo Deus inclinet ad malum moraliter.

Tertia. Episcopos Apostolis succedere, Presbyteros septuaginta discipulis, docent constanter omnes Patres, ait Bellarminus lib. 1. de Clericis cap. 14 Sed contrarium affirmat; quod Episcopi non propriè succedunt Apostolis, lib. 4. de Pontifice cap. 25.

Responsio. Episcopos succedere Apostolis, quatenus illi fuerunt primi Episcopi particularium Ecclesiarum, vt Iacobus Hierosolymitanæ Ecclesiæ, Ioannes Ephesinæ, affirmat Bellarminus in lib. de Clericis. Episcopos autem non ptopriè succedere Apostolis, quatenus Apostoli erant, id est, missi in omnem terram cum plenissima potestate, docet idem Bellarminus in lib. 4. de Pontifice. Præterea in priore loco dicitur Episcopos Apostolis, & Presbyteros septuaginta discipulis succedere: in posteriore loco id explicatur, & ostenditur, quomodo succedant. & quomodo propriè non succedant. quæ duo non sunt contraria, vel contradictoria, nisi apud eos, qui Logicam ignorant, vel sensu communi carent.

Modus quo Episcopi succedunt Apostolis, & Presbyteri ceteris Discipulis.

Quarta. Iudas non credidit, inquit Bellarminus lib. 1. de Pontifice c. 12. At contradicit lib. 3. de Iustific. cap. 14. vbi ait, Iudas iustus fuit, & certè bonus.

Iudas aliquando bonus.

Responsio. Distingue tempora,& concordabis Scripturas. Iudas credidit,& iustus ac bonus fuit initio electionis suæ; sed postea tentatori succubuit,& non solùm non credidit, sed etiam fur esse cœpit,& Dominum prodidit,& tamdem laqueo se suspendit.

Quinta. Obseruatio legis secundùm substantiam operis requirit, vt sic preceptum obseruetur, vt peccatum non committatur,& non fiat homo reus ob Præceptum non impletum, lib. 5. de gratia,& libero arbitrio c. 5 Contra, sciendum est, non esse omnino idem, facere bonum morale,& obseruare præceptū secundùm substantiam operis: potest enim seruari Præceptum secundùm substantiam operis, etiam cum peccato. ibid. c 9.

Quo sensu potest seruari substantia Præcepti cū peccato.

Responsio. Qui seruat præceptum secundùm substantiam operis, non committit peccatum præuaricationis illius præcepti, neque reus est ob illud præceptum non impletum; sed tamen potest simul peccare contra aliud præceptum, & esse reus alterius præcepti non obseruati. qui autem facit opus bonum morale, nullum peccatum illa actione committit. exempli gratia: Qui facit eleemosynam, quando tenetur ex præcepto, sed facit eam, vt videatur,& laudetur ab hominibus, is implet præceptum secundum substantiam operis; tamen non facit opus bonum morale. quia quamuis non sit reus præcepti de eleemosyna facienda, vt Bellarminus docet in priori sententia: tamen peccatum inanis gloriæ committit,& ideo non facit opus bonum morale, sed malum, vt docet in posteriore sententia. Sed Auctor Apologiæ non multum curat de sensu, dummodo verba contrarium sonare videantur, quomodo in omnibus libris, & in ipsis etiam Scripturis diuinis multas contradictiones inueniet. In Euangelio legimus, Nemo bonus, nisi solus Deus, Lucæ 18. & rursum legimus: Euge serue bone &c. Lucæ 19.&, Decurio vir bonus & iustus, Luc. 23. Dicat igitur Auctor Apologiæ sanctum etiam Lucā contradictiones in Euangelio suo scripsisse. Sic etiam S. Paulus 1. Cor. 8 dicit, Nullus est Deus, nisi vnus:& ibidem ait, Siquidem sunt Dij multi, & Domini multi Proinde clamare potest Aduersarius noster, Apostolū in eadem Epistola,& eodem capite sibi contradicere. sed prudentes Christiani non Lucam, aut Paulum contradictionis, sed Auctorem Apologiæ imperitiæ,& leuitatis arguerent.

Sexta. Petrus non amisit eam fidem, qua corde creditur ad Iustitiam, lib 4 de Pontif. cap. 3. Contra, peccatum Petri fuit lethale, lib. 3. de Iustific. cap 14.

Petrus nō amisit fidem per peccatum.

Responsio. Apud Lutheranos, qui sola fide iustificari homines docent, contradictio esset, si quis diceret Petrum caruisse iustitia, & non amisisse fidem; sed apud Catholicos, qui sciunt fidem sine operibus mortuam esse,& fidem non quamcumq., sed illam, quæ per dilectionem operatur iustificare, nulla contradictio est. Sic igitur & Bellarminus docuit, sanctum Petrū quando is Christum ter negauit, non amisisse fidem cordis, sed confessionem oris;& ideo peccasse quidē lethaliter, sed non fuisse hæreticum, vel infidelem. At, inquit, Aduersarius, Bellarminus scripsit,

Petrum

Petrum non amisisse fidem, qua creditur ad Iustitiam; ergo existimauit, Petrum non amisisse fidem iustificantem, cum quo non bene cohæret quod peccauerit lethaliter. Verum est, ita scripsit Bellarminus; sed fides, qua creditur ad iustitiam, est quidem fides iustificans per modum dispositionis, sed nō est fides absolute perfectéq. iustificans, qualis est illa, quæ per dilectionem operatur. Nam si Apostolus existimaret fidem, qua creditur ad Iustitiam, sufficere ad perfectam iustificationem sine charitate, non adderet, Ore autem confessio fit ad salutem. Itaque sanctus Petrus habuit in corde fidem, quæ disposuit ad iustitiā; sed ex defectu charitatis caruit confessione oris ad salutem. proinde saluus esse non poterat, nisi accenderetur ignis charitatis, qui veræ pœnitentiæ lachrymas excitaret.

Septima. Antichristus Magus futurus est, & more aliorum Magorū occultè Diabolum ipsum adoraturus, de Pontif. lib. 3. cap. 14. At contra, abhorrebit ab Idololatria, execrabitur atque oppugnabit Idola, denique templum denuo ædificabit, Ibid. cap. 12.

Responsio. Qui contradictionem notauit, conciliationem etiam indicauit. Nam Antichristus, vt in priore sententia dicitur, Diabolum adorabit, sed occultè vt Magi faciunt; publicè autem in conspectu hominum Idola execrabitur, & contra omnes Deos pugnabit. Quod ipsū Bellarminus apertè monuit, lib. 3. citato cap. 14.

Antichristus Diabolicū occultè colet, publicè execrabitur Idola.

Octaua. Verbis consecrationis, vera & solemnis oblatio celebratur lib. 1. de Missa cap. 27. Contra, sacrificij oblatio magis in re quam in verbis consistit; & illa actio qua corpus Domini super Altare ponitur, vera & realis oblatio est, lib. 2. de Missa cap. 12.

Responsio. Non erat opus quærere diuersa loca, vt cōtradictionem apparentem Apologiæ Auctor inueniret. Nam in eodem cap. 27. lib. 1. de Missa. vtrumque dicitur, & verbis consecrationis celebrari solemnē oblationem, & oblationem veram atque realem in re potius, quàm in verbis consistere; nimirum in ea actione, qua Christi corpus ponitur in altari, vt victima Deo sacra. Sed in eodem etiam loco declaratur quid sit per verba consecrationis celebrari solemnem oblationem, nimirum per verba consecrationis fieri, vt vera & realis victima in altari esse inciperet. Itaque verba consecrationis non formaliter, sed efficienter ad oblationem concurrunt: & ideo non dixit Bellarminus, verba consecrationis esse oblationem, quasi oblatio esset verbalis; sed per ea verba celebrari oblationem, quia victima, quæ realiter offertur, per verba consecrationis efficitur, & in ara Domini collocatur.

Victima quæ realiter offertur efficitur per verba consecrationis.

Nona. Mundi finis non potest sciri. De anima Christi lib. 4. cap. 5. Contra, post Antichristi mortem non futuri sunt nisi quadraginta quinque dies vsque ad Mundi finem, lib. 3. de pontifice cap. 17.

Responsio. Si hæc contradictio est, in ipsa Scriptura diuina est. vtrūque enim in scriptura diuina habetur: sed ideo non est contradictio, quia nemo scit, quando Antichristus veniet. Nam, & Dominus dixit in

Euan.

Euangelio Matth. 24. Prædicabitur hoc Euangelium Regni in vniuerso Orbe, in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio, & tamen quia nemo scit quando in toto Orbe prædicatio Enangelica complenda sit, nemo etiam scit, quando veniet consummatio.

Decima. Roma sedes erit Antichristi, & decem Reges comburent purpuream meretricem, idest Romam, lib. 3. de Pontifice cap. 14. Contra, Antichristus Romam odio habebit, & pugnabit contra eam, & comburet. Ibidem.

Apologiæ Auctoris commentum.

Responsio. Hæc verò mirabilis est ars venandi contradictiones. Nã in cap. 14. nihil omnino de sede Antichristi dicitur. Sed errorr typographi erratum est in numeris, & posita est nota arithmetica 14. pro 13. ita opinor: sed cap. 13. dicitnr, & probatur multis argumentis Sedem Antichristi futuram esse Hierusalem, non Romam. qua igitur licentia transmutauit Aduersarius Hierusalem in Romam? sed & ipsa verba, quæ adducit, poterant illum admonere, si sapere, & non calumniari voluisset. Nam si decem Reges comburent purpuream meretricem, idest, Romam, & si Antichristus illam odio habebit, & per illos decem Reges comburet, quomodo Sedes illius erit? sed fortasse quia in libro Anglico non habebatur, Roma Sedes erit Antichristi, & eo dempto, nulla apparebat contradictio, interpres Latinus ad exprimendã contradictionem, addidit illa pauca verba. At cur tam impudenter falsi crimen admisit? quia in illo cap. 13. refertur à Bellarmino, Sedem Antichristi ex sententia Lutheranorũ futuram esse Romam, Aduersarius Bellarmino tribuere voluit, quod in eius libro legit, parum laborans, an ex sententia Bellarmini, an aliorum id diceretur. qua ratione dicere posset ab Euangelista Christum vocatum esse seductorem, quoniam in Euangelio legatur, Recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuens, post tres dies resurgam. Matth. 27.

Vndecima. Duobus modis intelligi potest nomen vniuersali Episcopi: vno modo, vt ille, qui dicitur vniuersalis, intelligatur esse solus Episcopus omnium Vrbium Christianarum, ita vt cæteri non sint Episcopi, sed Vicarij tantum illius, qui dicitur Episcopus vniuersalis: quo sensu Papa non est vniuersalis Episcopus, lib. 2. de Pontifice cap. 31. Contra, omnis ordinaria iurisdictio Episcoporum descendit immediatè à Papa, & est in eo, & ab eo in alios deriuatur. Ibid. lib. 4. cap. 24.

Papa non est Episcopus vniuersalis adeo quod solus; sed quod omnis iurisdictio ab eo.

Responsio. Non intelligo quæ sit in his locis contradictio. Nam in priore sententia dicitur, Papam non esse Episcopum vniuersalem in eo sensu, quod solus ipse sit Episcopus, & alij non sint Episcopi, sed eius Vicarij. In posteriore autem non dicitur solum Papam esse Episcopũ, vel nullum alium esse Episcopum, vel cæteros omnes, qui dicuntur Episcopi, non esse nisi Vicarios Papæ; sed solum dicitur Iurisdictionem Eipiscoporum descendere à Papa, in quo omnis Iurisdictio Ecclesiastica plenissimè reperitur. quamuis enim Episcopi cæteri Iurisdictionem accipiant à summo Pontifice: tamen veri Episcopi sunt, & Iurisdictionem

Episco-

Episcopalem, non Vicarialem accipiunt. Sed Aduersarius, vt ipse habet spiritum contradictionis, & nihil nisi contradictiones cogitat; ita contradictiones se videre imaginatur, & somniat, vbi nulla est contradictio.

Pag. 74. Expedita longa digressione reuertitur ad Epistolam Bellarmini, & verba sequentia exagitanda sibi proponit. *Nunc inquit, vt eo redeamus, vnde digressi sumus; Cùm, inquit, Pontifices nihil vmquã attentarint contra Reges, cur quæso vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Christianis Principibus nullus timet, nullus timuit? Quid audio? Nulline vmquam Imperatores, aut Reges Christiani sibimet à Pontetifice timuerunt? quomodo igitur miseri Imperatores isti, quos iam dicam, iactati sunt per Pontifices, atque inquietati, tandem etiam per eosdem penitus subuersi perierunt?* Hæc ille, qui vt semper sui similis perseueret, cum non habet, quod Iure reprehendat, ipse fingit, & addit verba, eaq; Bellarmino affingit, vt occasionẽ habeat digladiandi, & eruditionem suam inutiliter ostentandi. Illa enim verba, Cum Pontifices nihil vmquam attentarint contra Reges; non habentur in Epistola Bellarmini: & tamen non solum recitantur vt verba Bellarmini, sed etiam longissima disputatione historica refelluntur. Quod Bellarminus affirmauit, id tantum est, nullam Principũ cædem, per sicarios videlicet, à Pontifice imperatam, vel approbatam. & de hoc vno timore, cædis videlicet, dixit; Cur vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Christianis Principibus nullus timet? Sed quoniam de hac re supra aliquid dixerat, & videbat quam leuia illa essent, quæ tunc attulerat, neque aliud occurrebat, quod speciem argumenti firmioris præ se ferret, finxit verba magis generalia, eaq; tamquam à Bellarmino prolata, per multas paginas refutauit. *An Reges sibi à summo Pontifice timere debeant.*

Henric. 4. Primum igitur, profert in medium historiam Henrici IV. *Numquid*, inquit, *non timuit Imperator ille, qui triduum expectauit ad ianuam Pontificis summo gelu & niuibus, antequam ei aditus pateret?* Respondeo, timuisse illum quidem, non cædem corporalem, de qua Bellarminus locutus est, sed vinculum excommunicationis, à quo, vt absolui mereretur, ad illam humilitatem se ipse sponte deiecit.

Frideric. 1. Secundo, profert Fridericum I. *Numquid*, inquit, *ille Imperator non timuit, qui pronus in ventrem procubuit, dum alius quidam Pontifex ceruices ei conculcaret?* Hæc vero Historia dubiæ fidei est. neque enim eã attingit Genebrardus in Chronico, vt hic noster falsò in margine adnotauit; neque Platina, neque Sigonius, neque Sabellicus. Cardinalis autem Baronius ex instituto refellit tomo 12. pag. 720. Sed sit vera. Quid aliud Fridericus timuit, nisi excommunicationem? hæc enim sunt verba Genebrardi, quem Aduersarius pro se citauit: Ad eius (Alexandri III.) pedes procubuit Fridericus, petens absolutionem

excom-

excommunicationis. Hæc Genebrardus, qui de calcata ceruice, ne verbo quidem meminit.

Henric 6.

Tertiò, producit Henricum VI. *Quid, inquit, ille etiam Imperator parum ne timuit, cui tertius quidam Pontifex Regni diadema de capite pedibus deturbauit?* Hæc autem Historia parum verisimilis est. Si quidem ille tertius Pontifex, cuius aduersarius meminit, fuit Celestinus III. qui decrepitus annorum octoginta quinque cum esset, & summa comitate atque humanitate omnium consensu præditus, neque cũ Henrico simultatem gereret; certè nulla ratio patitur, vt credamus eũ potuisse, aut voluisse Regium diadema de Henrici capite pedibus deturbare. At inquit Aduersarius, scribit hoc Ranulphus in Polychronico lib. 7. sed Ranulphus iste quantum fidei mereatur, æquus lector æstimet, cum viderit eam historiam incognitam fuisse Sigonio, & Sabellico, & Platinæ, & Genebrardo, & omnibus Germanicis historicis, illis etiam, qui Pontifici Romano parum fauere solent. Adde, quod si fortè vera sit Historia, vt Baronius Cardinalis admittit, non inde timuit Imperator, neque Pontifici iratus fuit: quoniam intellexit in ipsa coronatione diadema sibi impositum, ac deinde deiectum ex capite, ac rursũ in caput repositum, vt eo facto admoneretur coronam tantæ dignitatis posse malis meritis amitti, & ideo Patrem, Fridericum I. videlicet, nõ imitaretur, qui Ecclesiam diu vexauit, & diuino iudicio, quãdo minus id expectabat, imperium cum vita amisit.

Phil. Imp.

Quarto, profert Philippum. *An non, inquit, & Philippus timuit, de quo, cum Imperator inuito Innocentio tertio creatus esset, Pontifex in hanc vocem erupit, Aut Pontifex Philippo diadema, aut Philippus Pontifici insigne Apostolicum adimet. Quo dicto Pontifex Othonem in Philippum incitauit, qui eum postea interemit. Otho autem cæde facta Romam venit, & Imperator à Papa inauguratus est, quãuis postea Imperio ab eodem priuatus est.* Hæc ille, qui videretur hoc loco aliquid dixisse, quod ad rem faceret, nisi manifestam falsitatẽ historiæ miscuisset. Falsum enim est Philippum ab Othone illo interfectum fuisse, qui postea imperauit. Scribunt enim grauissimi Auctores, Albertus Crantzius in sua Saxonia lib. 7. cap. 28. Ioannes Nauclerus in Historia sua pag. 82. & Carolus Sigonius lib. 15. Appendicis, Philippum occisum fuisse ab Othone quodam priuato homine, & Imperatoris intimo familiari, inscio Othone Imperatore. Palmerius quidem interfectum dicit Philippũ à Comite Palatino: ab Othone autem Duce Saxoniæ, qui de Imperio cum Philippo contendit, & post eius mortem coronatus est, neminem legi, qui Philippum necatum scripserit; præter Auctorem huius Apologiæ, qui nullum pro sua opinione testem adduxit; & vel nominis æquiuocatione deceptus est, vel falsa narratione lectores decipere voluit. Quod autem Innocentius dixerit, aut Philippo se diadema ablaturum, aut sibi à Philippo insigne Apostolicum

ficum detrahendum, scribit quidem Abbas Vrspergensis, sed addit, id se ab alijs accepisse, & difficile esse relatu, & vix credendum.

Quintò, profert Fredericum II. *Fredericus*, inquit, *an non timuit, cùm eum Innocentius excommunicaret, Regno priuaret, Principes à Iuramento fidelitatis ei dato absolueret; denique in Apulia quemdam subornaret, qui eum veneno extingueret? Quo tamen exhausto, cùm conualuisset cōduxit Manfredū quemdā qui venenū ei daret; quo sumpto mortuus est* Hæc ille, qui dum se in Historijs valde versatum ostendere cupit, corruptorem Historiarum se, impostoremq. demonstrat. Conueniūt enim omnes Historici à Manfredo filio notho eiusdem Friderici Fridericum grauiter ægrotantem, puluino in os iniecto suffocatum, venenum autem à Manfredo propinatum Friderico, nullus Historicus dicit. Quod autē Pontifex in hac re se miscuerit, solus Cuspinianus, qui recens est Auctor, ex Epistolis Petri de Vineis sub dubio refert: Siue, inquit, ab hostibus, siue à Pontifice corruptus id fecerit. Sed omnes alij, qui mortem Friderici narrant, omnino de Pontifice silēt, vt etiam veneni vix vllus meminit: sunt autem hi auctores, quos lector consulere poterit, Ioannes Nauclerus in Chronographia vol. 2. generatione 42. Platina in vita Innocentij IIII. Ioannes Baptista Egnatius in vita Friderici II. Sabellicus Enneadis nonæ lib. 6. Blondus Decadis secundæ lib. 7. Albertus Crantzius lib. 8. Saxoniç cap. 18. Matthæus Palmerius in Chronico anni 1250. Iacobus Vuimphelingius in epitome rerum Germanicarum, Paulus Langius in Historia Ecclesiæ Citicensis anno 1250. & alij. sed Auctor Apologiæ quasi rem exploratam prædicat: *Conduxit*, inquit, *Manfredū quemdam, qui venenum ei daret, quo sumpto, mortuus est.* atque, vt apparet ex modo loquendi, nullas Historias legit. Si enim legisset, sciuisset profectò Manfredum non fuisse sicarium aliquem, qui facilè conduci posset; sed filium Friderici, magnumque Principem; & non dixisset conduxit Manfredum quemdam, quasi obscurum homuncionem. neque veneni à Manfredo propinati mentionem fecisset, cùm hoc nullus omnino referat. Denique non tam asseueranter locutus fuisset, cùm solus Cuspinianus malè affectus erga Pontifices, ex sola coniectura simultatis & inimicitiarum, & dubitanter rem hanc attigerit.

Frider. II.

Sextò, producit literas Alexandri ad Sultanum. *Quid autem*, inquit, *Alexander scripsit Sultano? vt si absque molestia vellet degere, aliqua ratione tollendum de medio Imperatorem curaret.* Et Auctorem allegat Paulum Iouium libro 2. Historiarum. Sed in libro Anglicè edito designatur Alexander Tertius Iouius autem scribit Historias temporis sui, ac per hoc res gestas Alexandri Tertij non attingit. Interpres, vt tutiùs lateret, Alexandrum nominauit, omisso numero. Et quidem Iouius in secundo libro Historiæ, Alexandri VI. res gestas describit; sed nullam Epistolam scriptam

Papa Alexander.

esse

esse dicit ab Alexandro ad Sultanum; Itaque Auctor Apologiæ doceat nos, de quo Alexādro loquatur, & quem Auctorem habeat eorum, quæ scribit, & tunc, si opus erit; responsum à nobis accipiet.

Alexand. VI.

Septimò, adducit Alexandrum VI *Quid*, inquit, *Alexander ille sextus? nonne ducenta millia aureorum a Baiazeto Turca accepit, vt ea mercede, fratrem eius Gemen, vel, vt quidam appellant Zizimum necaret, quippe quem Romæ tunc captiuum tenuerat? Nonne conditiones oblatas amplexus est, & peracta cæde pecunias accepit?* Hanc Historiam vnde Auctor Apologiæ acceperit, aueo scire. Annotat ad marginem solùm nomen Cuspiniani. Cuspinianus autem in vita Baiazetis iunioris scribit quidem Zizimũ Baiazetis Fratrem in Castris Regis Francorum veneno sublatum, haud ignorante Pontifice; sed iussu Pontificis id factum, aut post cædem ducenta millia aureorum Pontifici numerata, non scribit. Sed Auctor Apologiæ potestatem habet addendi quidlibet ad Historias. Adde quòd, vt supra diximus, Cuspiniano non magnam fidem habere possumus in ijs, quæ ad Pontifices pertinent, præsertim quando aliorum Historicorum testimonijs destituitur.

Henricus II. Rex Angliæ.

Octauò, adducit Henricum II. Regem Anglorum. *Quid*, inquit, *Henricus noster eius nominis secundus, nonne timuit post occisum sanctum Thomam? qui præterquam quòd nudis pedibus in penegrinatione incessit, virgis etiam pœnas dedit in sacrario tamquam Scholæ discipulus, solatusque eo se est, quòd nihil grauius pateretur*. Verè omnino Henricus, & iure optimo timuit, non cædem corporis, de qua nos agimus, sed iudicium Dei, & censuras Ecclesiæ siquidem non vt Scholæ discipulus, vt iste garrit, sed vt verè pœnitens, maluit in terris cum hominibus flagellari, quàm post mortem cum Dæmonibus cruciari.

Nonò, adducit patrem Henrici Regis Francorum. *An non*, inquit, *timendi causa fuit Patri Regis Galliarum, qui nūc est, cùm Regnum Nauarræ, quod eius iure fuerat, Pontifex ab alienaret, Regiq. Hispano donaret? cuius Regni dimidium Rex Hispanus hodieq. obtinet* At falsum est patrem Henrici IIII. Regis Christianissimi fuisse illum, qui Nauarræ Regnum primus amisit. ille enim Ioannes dicebatur. Pater autem Regis Antonius dictus est. De titulo verò, quo Reges Hispaniæ Regnum Nauarræ magna ex parte possident, non est nostrum hoc loco differere: consulat lector eos Historicos, qui res Hispanicas ex instituto tradunt.

Henricus IIII. Rex Gallorum.

Decimò, adducit Henricum IIII Regem Christianissimum. *An non*, inquit, *is qui nunc regnat filius eius, iure timuit, cùm se ab excommunicationis vinculis relaxari tam suppliciter obsecraret, vt Legatum suum Romæ virgis cæsum pænitentium more passus fi?* Hæc vero satis ostendunt Auctorem Apologiæ non solùm extra rem euagari, cùm à timore

gladij,

gladij,& mortis temporalis, ad timorem spiritualium pœnarum transeat; sed etiam satis impudenter irridere sacras cerimonias,quę in reconciliatione pœnitentium adhibentur.sed si magnum ei videtur,Legatum Regium, dum ab excommunicationis sententia de more Ecclesiæ Rex absolueretur,virga sacerdotali leuiter percussum, non ad dolorem, sed ad significationem: quid quæso dixisset, si Magnum Theodosium Imperatorem Orbis terrarum vidisset sancti Ambrosij Episcopi sui sententiā pertimescere,neque audere,illo interdicente, Templum intrare,nisi publicam pœnitentiam ageret, ac deinde ingredi permissum non stetisse, sed toto corpore pronum in pauimento iacuisse, manibus capillos vulsisse,frontem grauiter percussisse, & pauimentum lachrymis aspersisse, idq. deposito diademate,& toto populo inspectāte? Vide Tripartit. hist. lib. 9. cap. 30. Hunc igitur tantū Imperatorē Rex Christianissimus imitatus, quia sancto timore iudicia Dei, & summi Pastoris sententiam timuit, adstitit illi Deus,vt pericula non pauca, nec leuia feliciter euaderet,& deinceps quoq. eiusmodi nefariorum hominum conatus, eodem adiuuante Domino non timebit.

Vndecimò,affert exemplum Reginæ Elizabethæ. *Quid*, inquit, *quæ nuper extitit Regina nostra,nonne erat,quòd circumspiceret,sibiq. caueret,cùm à Pio V. excommunicata esset,subditi eius à fide & obedientia absoluti quam ei debebant,Regnum Hyberniæ ab ea ad Regem Hispaniæ trāslatum,atq. deniq. nobilis ille fugitiuus Theologus, eodemq. purpureo decoratus galero,quo nunc Bellarminus,nō est veritus Stanleianæ proditionis Apologiam publicare, in qua illud defendit, quòd quandoquidem excommunicata esset Regina & hæretica;non solùm liceret iam eius subditis, verum etiam necesse esset ab obligatione conscientiæ,nudare eam omni,quo possent præsidio, & siue exercitus, siue oppida,siue arces,& propugnacula eius obtinerent,Regi Hispano hosti tradere,Regina deinceps nihil habente proprium,aut suum?* Magnam sine dubio causam timendi Elizabetha,si sapuisset,habuit. Nam quæ fidem datam Deo, & Ecclesiæ Catholicæ in sua consecratione statim fregit;certè timere debuit iustam iram Dei,& ne sibi etiam à subditis fides data,iusto Dei iudicio frangeretur. Quod autem additur de Stanleiana proditione,non fideliter,nec verè narratur. siquidem more suo Auctor Apologiæ Historiam multis additis mēdacijs fœdè corrupit.Extat enim responsio Cardinalis Alani (hunc enim fugitiuum Theologum vocat) ad literas Stanlei,quam hic ipse Auctor ad marginem notat.Hæc est autem summa Historiæ.Abstulerant Angli à Rege Hispaniæ Dauentriam Ciuitatem in Belgio sitam, eamq. Stanleio custodiendam tradiderant. Is Stanleius,cùm reconciliari vellet Ecclesiæ Catholicæ, eam ciuitatem Regi restituit,tamquam proprio Domino,idq. nulla mercede pacta,vel recepta.Hanc restitutionem approbauit Cardinalis Alanus,vt iustam. Cætera non Alani consilia,sed Auctoris Apologiæ mendacia sunt.

Regina Elizabetha.

Iacobus 5. Angliæ. Rex.

Vltimo loco addit exemplum Iacobi, qui nunc in Anglia regnat, ac tria quædam adducit, vnde Iacobus Rex cauēdi sibi à Pontifice maximam habuit occasionem. *Primo*, inquit, *Bullarum diuulgatione earũ, quarum feci iamdudum mentionem, quo omni prohiberetur & Regni aditu, & coronæ.* At hoc primum iam supra respondi, duo Breuia Pontificis Clementis VIII. anno 1600. ad Catholicos Anglos directa fuisse, quibus sine vllius certæ personæ designatione admonebantur, vt quo ad possent iuuarent, vt vir Catholicus Regno illo propediem vacaturo potiretur. quo consilio nullum aliud à Pontifice Maximo, cui Catholicę Ecclesiæ cura potissimum incumbit, magis Christianum, magis pium, & vtile dari potuit. Quod si hac generali admonitione Iacobus excludebatur, ipse erat in causa, qui spem non obscurè datam Pontifici fallere volebat. vel certe eius administri reprehendi debent, qui magis adhuc apertè Iacobum tunc Scotiæ Regem, adepto Anglicano Regno, Catholicum futurum promittebant.

Addit secundo. *Deinde*, inquit, *vbi intrasset, plenamq. possessionem adeptus esset, horrenda illa coniuratione pulueraria, quæ Regem cum suis, & Regno, & vita penitus spoliatura, fuisset. Vt vt autem Pontifex omni ratione se purgare laborat, quò minus eius adminiculis fulta illa coniuratio fuisse videatur: tamen negare non potest primarios eius in hoc Regno administros, & præcipua mancipia Iesuitas, ipsissimos illius actores, designatoresq. fuisse. quo etiam crimine, is qui Princeps fuit cohortis, mortuus est in confessione facinoris, alios conscientia egit in fugam, nonnulli etiam ipsam in Italiam, penetrarunt.*

Calumnia in Iesuitas.

Hẽrici Garnetti protestatio.

Ad hoc secundum Respondeo, tam multa hic mendacia sine vllo testimonio, vel probatione congeri, vt necesse sit Auctorem Apologiæ omnem omnino pudorem, & conscientiam exuisse. Quod enim attinet ad Pontificem, non est cur se purgare laboret, cum nemo illum vel suspicionem maculæ alicuius asperserit. Quod autem attinet ad Iesuitas, ille ipse qui Dux erat cohortis, vt Auctori loqui placuit, Henricus Garnettus Præpositus Prouincialis facilè mendacia ista refutabit. Constat enim Henricum in publico iudicio, Rege ipso spectante, qui si vellet testis etiam esse posset, longissimo tempore examinatum, constanter semper dixisse; neque se, neque vllum Iesuitam huius conspirationis auctorem, vel complicem, vel consultorem, vel consentientem vllo modo fuisse, seque cùm eum tractatum in confessione Sacramentali generatim cognouisset, dedisse omnem operam, vt à tali conspiratione desisteretur: imo etiam se, & suos ex Vrbe Roma à Superioribus suis grauiter admonitos, vt laicos Catholicos ab omni tumultu alienos suis cohortationibus continerent. Quod autem Henricus Garnettus in Iudicio sæpe dixerat, id ipsum instante morte, coram innumerabili populo, longa oratione protestatus est; qua oratione sicut fidem Catholicam

professus

professus, & hæreses Anglicanas liberrimè detestatus est: ita eadem libertate negauit se auctorem, aut complicem, aut consultorem, aut vllo modo consentientem sceleris fuisse. Et tamen audet Auctor Apologiæ contra conscientiam propriam, & contra testimonium multorum millium hominum, qui crudelissimo spectaculo interfuerunt, dicere, *Is, qui Princeps fuit cohortis, mortuus est in confessione facinoris*, cùm dicere debuisset eum mortuum fuisse in abnegatione, & detestatione facinoris. Cur igitur, inquies, Henricus vltimo supplicio affectus est, si neque sceleris conuictus, neque scelus confessus est? quia non reuelauit, quod in confessione Sacramentali eum audiuisse, Iudices mira quadam versutia cognouerunt. Sed cùm Catholica doctrina non permittat, ad vnum malum vitandum, secretum Sacramentalis confessionis detegi; maluit ille mortem acerbissimam pati, quàm tanti Sacramenti sigillum violare. Proinde iudices illi, qui à Catholica fide, & doctrina alieni sunt, Henricum reum læsæ Maiestatis ob non reuelatam conspirationem fecerunt. Deus autem eumdem Henricum ob Sacramentum diuinum non violatum, & fidei Catholicæ confessionem, atq. hæresum Protestantium detestationem corona gloriæ, vt piè credimus, redimiuit. Porrò alij ex Iesuitis, qui fuga sibi consuluisse dicuntur consiliũ Christi secuti sunt, qui suos admonuit, vt cùm persecutionẽ vno in loco paterentur, fugerent in alium. Quæ maior. n. persecutio cogitari potest, quam quæri ad carceres, & supplicia sine conscientia facinoris, & sine testium indicijs? Addit postremò Auctor Apologiæ, *Neque tamen, inquit, aut illi, qui Regnum hoc fuga deseruerunt, nec Balduinus, is, qui quãquam substitit in Belgio, laborauit tamen nihilominus conscientia sceleris, vmquam sunt in ius à Pontifice vocati, ne dum pœna ab eo affecti, quòd in tam turpe, & nefarium negotium consensissent.* Ad hoc tertium caput facilis est & expedita responsio. Non est consuetudo summi Põtificis homines in ius vocare, & multo minùs pęnis afficere, quos nullus accusat, vel de quorum criminibus nulla extant indicia, nulli testes. Si Balduinus, quem vnum nominas (nam cæteros, qui sint, si tamen aliqui sunt, diuinare nõ possumus) infamia huius criminis laborasset, is certè à Serenissimo Archiduce Alberto optimo & iustissimo Principe non fuisset permissus publicè in Belgio, & in ipsis primarijs Ciuitatibus degere. sed quoniam neq. ij, qui tamquam auctores sceleris vltimo supplicio affecti, diu sæpeq. examinati Balduinũ nominarunt inter complices, aut conscios, neq. aliquid aduersus eum in Anglia probatum erat; ideo neq. summus Pontifex, neq. vlli alij Catholici Principes illum in ius vocandum esse censuerunt. Quare Auctor Apologiæ excusari non potest à magna temeritate, & leuitate, quòd sine vlla rationabili causa summum Pontificem Christi Vicarium, supremum, & sapientissimum Principem reprehendere voluerit eorum criminum, quorum suspicio ne priuatis quidem hominibus adhæret, nisi probabiles causæ proferantur.

Garnettus maluit mori, quã reuelare confessionis secretũ.

P. Gulielmus Balduinus.

His expeditis, transit Aduersarius ad aliud paradoxum. Nam cùm hactenus probare conatus sit plurimos Imperatores, aut Reges sibi à Pontifice timuisse, & Iacobum Regem multas timoris causas habuisse; nunc tamen quia degeneres animos timor arguit, vt Poeta dicit, contendit falsum esse quod Rex suus vmquam timuerit. *Neq. tamen, inquit, quãtumcumq. stupens admiretur, Panicum hunc terrorem esse, quo Rex laborat, vnquam euicerit. Ecquid n. Papam pro securitate sua Rex obsecrauit? Ecquidnam alios Principes Christianos amicos suos, & necessarios cohortatus est, vt apud Papam pro ipso interpellarent? Ecquid aut opem, aut præsidiũ ab ipsis vllum emẽdicauit, quo incolumitati suæ satis consultum videri posset? nihil minus.* hæc ille, qui viderat ne Regẽ suum, dum constantẽ videri vult, temerarium faciat. Nam si tot Magni Reges, & Imperatores Papam timuerunt, vt paulo antè tam longa digressione demonstrare conatus est; an non erit Rex suus temerarius, si timere nolit, quod tanti Reges timuerunt? sed Iuramentum propositũ, quo exigitur à singulis vt iurent, non posse Papam vlli concedere, vt aliquam violentiã, aut damnum personæ Maiestatis suæ inferant: Item vt iurent se, non obstante qualibet sententia excommunicationis, vel declarationis, personam Regis defensuros, & reuelaturos omnes conspirationes, & proditiones contra ipsum, & alia similia, quæ in eo Iuramento continentur; satis apertè ostendunt, post puluerariam coniurationem Regem magno timore fuisse correptum. ac de his satis.

Auctoris Apologiæ inconstantia.

An Rex Angliæ possit Iuliano Apostatæ comparari.

Pag. 81. Transit Auctor ad aliam partem Epistolæ Cardinalis Bellarmini, & examinat similitudinem desumptã ex oratione S. Gregorij Nazianzeni. dicit autem nullam esse similitudinem inter Iulianũ, & Iacobum, nisi quod ille erat Imperator, iste est Rex. At Bellarminus non posuit summam similitudinis in comparatione Iuliani cum Iacobo, sed in comparatione rei cum re, fraudis cum fraude, negotij cum negotio. Sed tamen quia placuit Auctori Apologiæ conferre etiam personas, insistamus eius vestigijs, & consideremus dissimilitudines Iuliani Imperatoris, & Iacobi Regis. *Principio*, inquit, *Iulianus fuit Apostata, totiq. fidei Christianæ renunciauit, quã olim professus fuerat, & denuò in Ethnicum, vel potiùs in Atheum conuersus est: Rex noster Christianus est, nec vnquã deseruit eã religionem, quam propemodum cũ lacte imbibit, nec professionẽ suã aliquando erubuit* hæc ille. sed non est verum, Iulianum in Atheũ fuisse conuersum, cùm è contrario ab vnius Dei cultu, ad multorũ Deorum venerationem transierit, vt potiùs polytheus, quàm atheus dici debuerit. Iacobus autem, cùm Catholicus non sit, neq. Christianus est. Sic. n. loquitur S. Augustinus lib. de gratia Christi, cap. 19 Hãc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solùm vocari, verùm etiam esse Christianus. Quibus verbis satis apertè declarat, eum Christianum non esse, qui hæreticus est. Et clariùs ac fusiùs S. Athanasius oratione 2. in Arianos, non procul ab initio, multis argumentis probat, nullũ hæreticum

Quod hæreticus non sit Christianus.

ticum

ticum propriè dici posse, vel esse Christianum. Et multò antea S. Cyprianus lib. 4. epist. 2. ad Antonianum scripserat, Christianus non est, qui in Christi Ecclesia non est. Iacobũ autem Regem non esse Catholicũ testis est Auctor Apologiæ, qui in singulis fermè paginis huius libri nomẽ Catholici illis relinquit, qui Romani Pontificis Religionẽ sequũtur: qui autem Catholicus non est, hoc ipso hæreticus est. Catholicus.n.atq. hæreticus contraria sunt, vt dies & nox, vt lumen & tenebræ. Neq. omnino verum est Iacobum numquam deseruisse Religionẽ, quàm primo susceperat. Nã ex parentibus Catholicis natus, Catholico ritu Baptismum, ac per hoc Catholicam Religionem, fidemq. suscepit. Sed iniuria temporum in educatores sectarios incidit, qui eum ex Christiano Caluinistam fecerunt. Et si vera sunt, quæ narrantur ab ijs, qui eum intimè nouerunt, cùm in Scotia Puritanus, & Protestantium inimicus esset; nũc in Anglia Protestans est, Puritanorum aduersarium se gerit. Pergit. *Iulianus contra Christianos se conuertit, tantũmodo quòd in confessione causæ Christi perstarent; Rex noster hac in re cum subditis agens, id tantũ spectat vt nota extet aliqua, qua distingui possit inter subditos fideles, & perfidos.* At nos supra non semel ostendimus, quemadmodum Iulianus Christianos vexabat Religionis Christianæ causa; sic etiam Regem Iacobũ mulctis pecuniarijs, carceribus, exilijs, extremo supplicio Catholicos vexare, quòd Religionem Catholicam nolint deserere, & hoc ipsum Iuramentum eò tendere, vt fides Catholica de potestate summi Pontificis abnegetur. Pergit. *Iuliani finis fuit Christianorum euersio; Regi nostro finis non alius propositus est, quàm vt fidem Christianam in statu tranquillitatis atque otij tueatur.* At nos contra videmus Iacobo Regi finẽ propositum esse, sectam Protestantium in statu trãquillitatis, & otij tueri, & ad eum finem obtinẽdum, primùm Catholicos omnes, deinde etiã Puritanos opprimere. Pergit. *Iulianus eò tendebat, vt homines adduceret ad Idololatriam patrandam: Rex noster eò tantùm, vt subditos suos adducat ad manifestam professionem naturalis suæ fidei, ac ciuilis obedientiæ, hac velut tessera obsignandam.* Cur igitur in toto Iuramento ciuilis obedientia & naturalis fides ne semel quidem nominatur, perpetuò autem potestas summi Pontificis abneganda proponitur? Pergit. *Iulianus eam rationem præ cæteris iniuit, vt subreperet incautis, & non cogitantes illaquearet: Regis nostri tota ratio, quàm sequitur hac in re, plana est & euidens, omniq́ue procul obscuritatis integumento; siquidem nec veniam vlli vmquam negauit eorum, qui ad iurandum vocarentur, deliberandi secum per otium, commentandiq́ue de eo, in quod iuraturus esset. Et si quis fortè interpretationem requireret, suppeditauit item omnem, quantam quisque postularet,* Sed istam planitiem, & euidentiam nos crassiores, & simpliciores minimè cernimus. Fingitur enim Iuramentum ad ciuilem obedientiam in rebus merè

temporalibus exigi, & tamen verba Iuramenti ad potestatem Pontificiam euertendam maxima ex parte referuntur. Neque dicitur manifestè, Ego iuro Pontificem Romanum non esse caput Ecclesiæ, vel, Ego iuro Regem Angliæ caput esse Ecclesiæ Anglicanæ in spiritualibus. Si enim hoc diceretur, nemo deciperetur: sed dicitur, Iuro non esse parendum excommunicationi Pontificiæ. Iuro Pontificem non posse absoluere subditos ab obedientia Regis. Iuro Pontificem ab hoc Iuramento me liberare non posse, quia legitima, plenaque auctoritate mihi ministratum est. & simul, vt hæc minùs offendant, permiscentur multa de proditionibus, de conspirationibus, de Regia persona à violentia, & cædibus liberanda: quæ cùm omnes naturaliter horreant, fit, vt totum Iuramentum incautè suscipiatur, ne qui illud recusauerit, in suspicionem proditionis vel conspirationis incidat. Pergit. *Sed summa dissimilitudo in eo vertitur, quòd Iulianus eos impulit, vt Idololatriam perpetrarent statuis, imaginibusq; colendis: Rex noster, omnesq; eius subditi, qui quidem de Religione cum eo sentimus, adeò longè absumus ab hac culpa, vt à vobis hæretici, vel eo nomine censeamur, quòd ab Idololatria patranda tam longè refugiamus* Imo verò in hoc ipso maxima similitudo est. nam Iulianus voluit quidē Christianos ad Idololatriam pertrahere, sed occultè, & sub colore ciuilis adorationis. Imago.n. Imperatoris sine crimine à Christianis adorabatur; quia sciebant Imagini Imperatoris cultum ciuilem exhiberi, vt ipsi Imperatori exhibebatur. Sed Iulianus Imaginem suam ita pingi iusserat, vt in tabula siue linteo Iouis quoque Imperatorem coronantis Imago cerneretur: vt qui Imaginem Imperatoris adorabat, simul Iouis imaginem adoraret. Et quoniam Ioui, qui Deus à gentibus credebatur, & eius Imagini non ciuilis cultus, sed diuinus exhiberi solebat; hac fraude Iulianus Christianos, sub colore ciuilis honoris Imperatori debiti, ad cultum diuinum Imagini Iouis exhibendum, idest, ad Idololatriam patrandam, & vero Deo cultum denegandum adducebat. Atque hoc est omnino, quod Rex Anglorum imitatus est. Proposuit enim Iuramentum, quo sub colore ciuilis obedientiæ in temporalibus Regi debitæ, eidem Regi obedientia sacra, vt Primati in spiritualibus præstaretur, & eadem obedientia vero Ecclesiæ totius Primati denegaretur, vt supra satis apertè demonstratum est.

Aptissima similitudo Regis cū Iuliano.

Quid sit idolū propriè, & idololatria.

Quod autem Auctor cultum Imaginum Christi, & Sanctorum Idololatriam vocat, non est mirandum, cùm, vt ipse confitetur, vnus hic articulus sit inter multos, quorum causa hæretici Protestantes à nobis Catholicis censeantur. Neq. enim Imaginum sacrarum cultus Idololatria dici potest, nisi ab ijs, qui Imagines Christi & Sanctorū Idola videri volunt. Et quoniam Idolum est imago falsi Dei, propter quod Apostolus, nihil esse Idolum, pronunciauit in Epistola 1. ad Corin. cap. 8. quia videlicet Imago est rei nusquam existentis, non possunt aduersarij Idola vocare Imagines Christi, & Sanctorum, nisi existiment Christum falsum

esse

esse Deum,& Sanctos eius falsi Dei amicos,& seruos esse; & denique Christum,& sanctos nusquam esse,& nihil esse. quæ existimatio sitne hęretica necne, ipsis aduersarijs iudicandum relinquimus. Certè Synodus septima Generalis ante annos circiter nongētos anathema dixit ijs, qui Christi,& Sanctorum Imagines Idola nominare præsumpserint.

Venio nunc, omissis conuicijs,& nugis quæ ad rem non pertinent, ad exemplum allatum ex lib. 2. Machabæorum. Sic igitur Auctor Apologiæ loquitur pag. 85. Ac *Primò*, inquit, *quod ad Eleazarū attinet, si Archipresbytero ratio esset recusandi Iuramentum à Rege oblatum, tam bona, tamq. constans, quàm fuit Eleazaro, cur à porcinis carnibus gustandis abstineret; adhiberi à Cardinale non sanè inscitè posset hoc exemplum ad suum institutum comprobandum.* & infra. *Sed cùm fundamentum malum sit ac vitiosum, ædificium super impositum non potest vllo modo esse diuturnum. quod enim exemplum, quæso, reperitur in vniuersa sacra Scriptura, quo recusatio Iuramenti à Rege oblati, vel detractio obedientiæ erga Regem præstandæ stabiliatur?* Ego vero audeo dicere, meliorem causam habere Catholicos Iuramenti recusandi, quàm Eleazarus habuerit carnis porcinæ non gustandæ. Quamuis.n. auctoritas imperantis vtrobiq. sit eadem: tamen materia, de qua præceptū traditur, omnino diuersa est. ibi.n. de carne porcina non gustanda, hic de potestate capitis Ecclesiæ non abneganda lex datur. & opinor, aduersarius non negabit potestatem capitis Ecclesiæ rem esse longè sublimiorem carne porcina; sed in eo semper aduersarius vel decipitur, vel decipere alios nititur, quòd affirmat in Iuramento à Rege proposito, nihil aliud contineri, nisi ciuilē obedientiā Regi esse præstandam. Hæc enim causa est, cur quærat exemplum in Scriptura diuina, quo detractio obedientiæ stabiliatur. Nam si aduertere vellet eo Iuramento Potestatem summi Pontificis labefactari,& euerti; facilè exemplum inueniret: nec solum exemplū, sed etiā præceptum diuinū, quo potestas summi sacerdotis euidētissimè stabilitur. Nam Deuter. 17. satis apertè legimus. Qui superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tēpore ministrat Domino Deo tuo, sententia Iudicis morietur,& auferes malū de Israel. & Numer. 16. videmus horrendū iudicium Dei in Core, Dathan, & Abiron, quos vnà cum familiis ipsorum terra absorbuit, & descenderunt viui in Infernū propter schisma,& defectionē à Moyse,& Aaron, qui tunc summi Sacerdotes erant,& Ecclesiam Domini legitimè gubernabant. In nouo autē Testamento non Imperatori vel Regi, sed Apostolo Petro, quem Vicarium suum super familiam suam Christus constituit, ab ipso Christo dictum scimus, Quodcumq. ligaueris super terram, erit ligatum & in Cęlis,& quodcumq. solueris super terram, erit solutum & in Cælis, Matth. 16.& cùm eidem mandauit Ioan. vltimo, vt oues gregis sui vtiq. omnes pasceret, simul etiam ouibus mandasse credendum est, vt ab eo se pasci, regique humiliter, obedienterque permitterent.

De exēplo Eleazari.

Exempla Scripturæ de potestate summi Pōtificis.

Quod autem Aduersarius adiungit de Iuramento Saulis. 1. Regum 14 ad rem nihil facit. Primùm enim non tractamus de Iuramento seruando, sed de Iuramento suscipiendo. Deinde Iuramentum Saulis omnino temerarium fuerat; & ideo iudicio totius populi mortem euasit Ionathas, qui illud non seruauerat. Sed tamen placuit Deo, vt Ionathas propter Iuramentum non seruatum in vitæ discrimen adduceretur, vt Saul ipse proprij filij iacturam faciens, de Iuramento temerè suscepto pœnas daret.

De exemplo S. Basilij.

Pag 88. Transit Auctor Apologiæ ad exemplum sancti Basilij, quod Bellarminus in Epistola sua posuerat, & multa dicendo nihil dicit. Cauillatur primùm à Bellarmino omissa esse tãquam sibi contraria, verba illa Theodoreti de S. Basilio, Imperatoris quidem amicitiam magni se pendere cum pietate, qua remota perniciosam esse dicere. Sed Bellarminus non librum Theodoreti describere, sed quod ad rem suam faciebat, adducere voluit. tantùm autem abest, vt eam sententiam sibi contrariã esse iudicet, vt eam libentissimè, gratissimeq. suscipiat. Nam & ipse amicitiam Regis Anglorum magni pendit cum pietate, sed ea remota perniciosam esse dicit. sed videamus quibus rationibus aduersarius Bellarminum refellit, quòd ad exemplum sancti Basilij pertinet, omissa longa narratione, quæ ad id solum adhibita est, vt liber grandior redderetur. *Iam*, inquit, *comparet, qui vult causam sancti Basilij cum causa Archipresbyteri: Nam alioqui nec orthodoxum Regem decuit cũ tam Ariano atque hæretico Imperatore conferre. Basilius tentatus est, vt Arianus esse vellet: Lis nulla mota est Archipresbytero de causis fidei. Basilius, nisi Verbum ei diuinum obstitisset, Imperatori libens obtemperasset: cum Archipresbytero illud agitur, vt obtemperare non nolit, quamuis id ab eo Verbum Dei exigat Basilius permagni fecit gratiam Imperatoris, si salua pietate eã promereri potuißet. Archipresbyterũ hortatur Cardinalis, vt reijciat, etsi consentaneum sit pietati, vt amplectatur.* At Bellarminus Regem orthodoxum cum Imperatore hæretico non composuit, sed Regem cum Imperatore, non Catholicum cum Ariano, vexantem Catholicos cum persecutore Catholicorum rectè cõferri posse existimauit. Porrò Basilius tentatus quidem est, vt Arianus esse vellet, sed sub colore subtilitatis dogmatum tentatus est. Non enim Basilio dictum est, Esto Arianus, vel Noli esse Catholicus, sed Noli propter modicam dogmatum subtilitatem Imperatori resistere. Sic igitur & Archipresbyter non apertè tentatus est, vt Primatum Apostolicum abnegaret, sed occultè, & sub colore ciuilis obedientiæ Regi præstandę. Quod autem lis nulla mota sit Archipresbytero de causa fidei, nescio qua fronte dicere audeat, qui scit illum Catholicæ fidei causa comprehensum, & post Iuramentum præstitum adhuc in carceribus detineri; vt omittam, quòd in ipso Iuramento plurimæ sententiæ sunt, quæ ad potestatem summi Pontificis labefactandam pertinent. Neque verum est

In quibus Rex Angliæ conueniat cum Iuliano Apostata.

cum

eum Archipresbytero id tantum agi, vt obtemperare non nolit, quamuis id ab eo Verbum Dei exigat. Nam Archipresbyter iam obtemperauit, etiam si Verbum Dei ab eo contrarium exigeret. Verbum enim Dei est, Oportet obedire Deo magis, quàm hominibus, Act. 4. Denique falsum est etiam illud, quod Bellarminus hortatus sit Archipresbyterum, vt gratiam Regis reijciat, etsi consentaneum sit pietati, vt eam amplectatur. Bellarminus enim de gratia Regis amplectenda vel reijcienda, ne verbum quidem fecit in epistola sua, sed hortatus est Archipresbyterum, vt pœnitentiam agat de Iuramento nimis facilè suscepto, quod salua conscientia, & pietate suscipi non poterat.

Comparatio lapsus Archipresbyt. cum lapsu sancti Petri.

Pergit Auctor Apologiæ pag. 91. & Bellarminum reprehendit, quòd lapsum Archipresbyteri cum lapsu sancti Petri Apostoli, & sancti Marcellini Pontificis comparauerit: quorum ille Christum negauit, iste Idolis sacrificauit, Addit etiam Historiam de lapsu S. Marcellini à Cardinale Baronio non sine magna causa in dubium reuocari. Sed Bellarminus Archipresbyteri lapsum multò fuisse minorem illis verbis testatus est, Qui sancti Petri, & sancti Marcellini casum aliqua ex parte imitatus videris, &c. Neque similitudinem posuit in lapsu, sed in causa. quomodo enim ex imbecillitate animi, & timore pœnarum sancti illi viri cecideruntç ita fieri potuit, vt Archipresbyter ex aliqua simili imbecillitate caderet. Parum autem refert vtrum Historia de lapsu S. Marcellini certæ fidei sit, an dubiæ. satis enim est ad exhortationem, quòd ea Historia communi consensu recepta sit, vt etiam Baronius ipse testatur.

Transit deinde pag. 94. ad auctoritatem S. Gregorij, quam Bellarminus in epistola sua adduxit, vt probaret quanti momenti sit Primatum Apostolicum denegare. Ac primùm miratur, cur sanctum Gregorium Apostolum Anglorum nominauerit. *Cur Gregorium*, inquit, *Apostolum nostrum vocarit, nescio*. Rectè miratur, ac dicit se id nescire, quoniam Protestantes Angli non S. Gregorium Apostolum, sed Martinum Bucerum, & Petrum Martyrem Apostatas Sectæ suæ Auctores habent. Sed Bellarminus Venerabilem Bedam secutus est, qui Sanctum Gregorium in Historia gentis suæ Anglorum Apostolum nominauit. Addit, debere S. Gregorij successores vestigijs prædecessoris insistere in eo, quòd missi à sancto Gregorio nullam exercuerunt muneris sui partem, nisi pace, permissuq. Regis. quomodo etiam missi a S. Eleutherio locũ suum in hac prouincia Regia auctoritate obtinuerunt. *Quòd si*, inquit, *hodierni Pontifices his insistere vellent maiorum suorum vestigijs; equidem nec fugitiuos alieni Principis foris exciperent, nec eosdem rursus domum remitterent (non solùm absque vlla venia Principis, verùm etiam manifestò contra ipsius leges) cum consilijs & doctrina meram rebellionem spirante, ad subditos absoluendos ab obedientia sua erga legitimum Regem suum & Principem*. Vtinam sic Angli Protestantes retinuissent doctrinam sancti Gregorij, & sancti Eleutherij, vt

Angliæ conuersio à S. Gregorio.

moderni Pontifices prædecessorum suorum vestigijs diligenter insistunt: Sed ad rem. non negamus cum bona venia Principum, & cum ipsorum gratia, & pace prædicandum esse Euangelium, quando ea potest haberi: sed si principes resistant, non ideo prædicationem omittendã esse docent nos Scripturæ diuinæ, & exẽpla maiorum. Certè quando Christus Dominus iussit Apostolis, vt euntes in mundum vniuersum prædicarent Euangeliũ omni creaturæ. non addidit conditionem, nisi Principes mundi fortè resistant. Et B. Paulus, qui prædicauit Euangeliũ ab Hierusalẽ per circuitum vsq. ad Illyricum, & vbiq. ordinauit Ecclesias, Episcoposq. constituit; non legitur auctoritatem à Principibus quæsiuisse, vel accepisse quod idem de alijs Apostolis dici potest. Quando autem Diocletianus, & Maximianus imitati prædecessores suos, prædicari Euangelium, & Christianos fieri prohibuerunt; non ob id tamẽ prædicatio Euãgelij, vel gentium conuersio, aut Ecclesiæ ædificatio, repugnãtibus licèt Imperatoribus cessauit Et quando Principes hæretici, Constantius, Trasimundus, Hunnericus, & alij Catholicos nullo loco esse patiebantur; Catholici tamen illis inuitis, & resistentibus, vel palàm, vel occultè fidem Catholicã prædicabant. Atq. vt vel vnum exemplũ antiquitatis referam, Eusebius Samosatenus Episcopus, vt scribitur in Historia tripartita lib. 7. c. 16. in Thraciam exilio deportatus ab Ariano Principe, cùm videret Ecclesias pastoribus desolatas, habitu militari suscepto, Syriam peragrabat, & Phœnicem pariter, & Palæstinam, Presbyteros ordinans atq. Diaconos aliaq. Ecclesiæ obibat officia. Hunc sanctum Episcopum imitantur illi, quos vos fugitiuos appellatis: qui quidem, vt Deo magis obediant quàm hominibus, non dubitant cum periculo vitæ in patriam redire, quamuis Princeps lege posita reditum interdixerit Nam & ille sanctus Episcopus longè à patria in exilium deportatus fuerat, vt à fide Catholica conseruanda cessaret; sed Principis impij mandata contemnens mutato habitu redibat, & Ecclesiastica obibat officia, vt, Regis Christi præcepta compleret. Quod autem dicit Aduersarius de consilijs proditorijs, & doctrina rebellionem spirante, ad calumnias pertinet, Nam etsi fuerunt, qui proditionis consilia inierint; ea tamen non ex doctrina Catholica, neque ex recta ratione, sed ex desperatione, vt suprà diximus, hauserunt. Quod postremò adiungit de absoluendis subditis ab obedientia erga legitimum Regem & Principem, iam suprà docuimus supremum Ecclesiæ vniuersæ Rectorem id Iuris habere, vt si Princeps ab Ecclesiæ vnitate per hæresim, vel schisma deficiat, possit eum excommunicare, vel excommunicatum declarare, & subditos eius à fide & obedientia liberare. Neq. esse hanc nouam doctrinam, sed in Concilio Lateranensi omnium maximo & celeberrimo approbatam; atque vsu Christiani populi per multa sæcula receptam.

Exemplum insigne.

His quasi prolegomenis expeditis, accedit Auctor Apologiæ ad explicanda verba sancti Gregorij, quæ à Bellarmino dicit esse contra mentem, & sensum Gregorii allegata. Verba hæc sunt in epistola 42. lib. 11.

lib. 11. Ne Apostolicæ Sedis reuerentia vllius præsumptione turbetur: tunc enim status membrorum integer manet, si caput fidei nulla pulsetur iniuria, & Canonum manet incolumis, atque intemerata semper auctoritas. Quæstio autem est, quid per Caput fidei significetur. Nos enim ipsum Gregorium, vt summum Pontificem Caput fidei dictum esse affirmamus, id est, Caput fidelium, Caput Ecclesiæ, Caput, per quod Ecclesia fidē & discit, & docet. Aduersarius cōtradicit his verbis pag. 97. *Quòd Gregorius illo vocabulo Capitis fidei, caput se nostræ fidei aut Religionis prædicauerit, consistere nullo modo potest cum reliqua eius doctrina, atque scriptis. Primùm enim cùm alius vniuersalis Episcopi titulum occuparet, Gregorius dicere non dubitauit, Quicumque illud nomen sibi assumeret, præcursorem esse eum Antichristi; qui tamen titulus longè infra eum est, quo quis Caput fidei nominetur.* Respondeo, argumentum nihil omnino concludere; quoniam vocabulum Episcopi vniuersalis in eo sensu, quo à sancto Gregorio accipitur, hierarchiam Ecclesiasticam penitus destruit: vocabulum autem Capitis fidei hierarchiam eamdem constituit. Is enimdicitur apud Gregorium Episcopos vniuersalis, qui solus Episcopus ita esse cupit, vt nullos alios esse patiatur Episcopos. sic enim S Gregorius loquitur lib. 7. epist. 69 Si vnus vniuersalis est, restat vt vos Episcopi non sitis. & lib. 4. epist. 36 Si vnus Patriarcha vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomē cæteris derogatur. & epist. 34. eiusdem libri; Triste valde est, vt patienter feratur, quatenus despectis omnibus prædictus Frater solus conetur appellari Episcopus. Et certè in hoc sensu hierarchia vniuersa tollitur, atque confunditur, quæ ex Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis sub vno capite summo Pōtifice constituitur. quæ eadem non tollitur, sed constituitur, dum vnus aliis præsidet, eosq. in vnitate conseruat. Meritò igitur S. Gregorius vniuersalis Episcopi vocabulum exhorruit; vocabulum autem Capitis libenter accepit. sed Auctor Apologiæ sentiens argumenti sui debilitatē, subiungit & ait; *Dabit mihi veniam Bellarminus, vt id de vno Gregorio dicam, quod ille de multis, & sæpe dicit ex omni numero Patrū, Minùs cautè locutus est.* Allegat autem duo loca ex libris Bellarmini, vnū ex libro 2. de Christo cap. 2. alterum ex lib. 2. de Pontifice c. 10. sed Aduersarius non bona fide, vt aliàs monui, scripta Bellarmini refert. Nam lib. 2. de Christo cap. 2. id solùm Bellarminus dicit, nos sequi doctrinam Patrum, quando in eadē sententia omnes conueniunt, non quando vnus aliquid proprii docet repugnantibus cęteris. tunc enim minùs credimus vni, quàm multis. Neq. in hoc loco inuenitur illud, Minùs cautè locutus est. In libro vero 2. de Pōtifice c. 10. nō de S. Patribus, sed de Nicolao Lyrano dixit, Minùs cautè locutus est. Cū igitur S. Gregorius vnus sit ex Patribus S. & quod scripsit nō repugnet doctrinæ cæterorū; nō rectè de eo dici potest hoc loco, Minùs cautè locutus est. sed Aduersarius tādē sententiā suū sine ambagibus explicat, cū addit; *Igitur vt Apostolū nostrum*

Quid sit Caput fidei in sancto Gregorio.

ex eius manibus eximamus, ad nosq. reuocemus, vt noster porrò sit in hac causa, non illius: est hoc quidem verum, quod dicit hoc loco, sed eo tamen sensu quo dicit; Cùm disturbare, aut imminuere, aut abolere molimini Ius auctoritatemq. Ecclesiæ, quæ penes Regium Caput residet intra suas ditiones, atque fines, caput eius abscinditis, summoq Gubernatori iniuriam facitis & totius corporis compagem, ac membra turbatis hæc ille, qui verè sanctum Gregorium à nobis abstulit, atque ad se reuocauit, cum illum arte mirabili ex Catholicæ Ecclesiæ Præsule, in Protestantem hæreticum transformauerit. Sed tanta est hæc audacia, & impudentia, vt mirum sit eiusmodi expositionem in hominem sanæ mentis cadere potuisse. Nam sanctus Gregorius de Sede Apostolica, non de Rege loquebatur, cùm diceret: Illud autem admonemus, vt Sedis Apostolicæ reuerentia nullius præsumptione turbetur. ac deinde id probauit, dicens: Tunc enim status membrorum integer manet, si caput fidei nulla pulsetus iniuria. Quis igitur non videt Caput Fidei Sedem Apostolicam nominari? Adde quod in ea epistola de vsu pallij sermo est, & monet sanctus Gregorius Archiepiscopum Panormitanum, vt sacro pallio ab Apostolica Sede ad se transmisso, vtatur ijs tantum locis, & temporibus, quibus vtuntur alij similes Sacerdotes: neque præsumat aliquid vltra ea, quæ à Sede Apostolica conceduntur. atque ad hoc propositum ponit verba, quæ supra recitata sunt, Quid in hoc negotio habent Reges? quid Regibus cum pallio, quod est insigne Archiepiscoporum? Sed Auctor Apologiæ hac impudentia non contentus, quasi planum fuisset, iussu summi Pontificis per immissos sicarios Reges cædi consueuisse; admonet, Papæ & Cardinalibus suggerendum esse, quod sanctus Gregorius lib. 7. epist. 1. per Sabinianum Præfectum Imperatoris iubet suggeri Mauritio: Si ego in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodiè Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa; sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido. Sicut autem Aduersarius in eo deceptus est, quod Sabinianum, ad quem scribit sanctus Gregorius, existimauit Præfectum Imperatoris fuisse, cum esset Diaconus Cardinalis Ecclesiæ Romanæ, & qui sancto Gregorio in Pontificatu successit; ita decipere alios voluit commemoratione illius suggestionis, quam nihil omnino ad rem facere, ex ijs quæ supra demonstrauimus, intelligi potest. Summi enim Pontifices non occultè per sicarios, sed publice per censuras Ecclesiasticas cum Principibus inobedientibus agunt.

De S. Leone primo Pontificis.

Transit deinde pag 99. à sancto Gregorio ad sanctum Leonem, cuius tres sententias Bellarminus in Epistola sua posuerat. & quoniam verba sancti Leonis non poterat vlla ratione peruertere; sanctum Leonem audacter reprehendit, quod dum sanctum Petrum immodice laudat, ipse sibi nimium tribuat. In quo discipulum se Caluini demonstrat, qui

lib. 4.

lib. 4 Instit. cap. 7. cùm nihil haberet, quod euidentissimis testimonijs huius Sanctissimi Pontificis responderet, transijt ad conuicia, ac Leonem auidum gloriæ, & dominationis plus nimio fuisse contendit. Neque contentus fuit Auctor Apologiæ sanctum Leonem ambitionis notasse, quem tota semper antiquitas vt doctissimum atque optimum Pontificem, & sanctitatis gloria excellentissimum venerata, est; sed addidit etiam falsam historiam. Scripsit enim pag. 101. *Contendebat, inquit, tunc temporis cum eo de Primatu Patriarcha Constantinopolitanus; & in Concilio Chalcedonensi, Episcopi sexcēti & quod excedit, æqualem auctoritatem illius sedis Patriarchæ adscripserunt; nec priuilegium Romanæ sedis supra Constantinopolitanam vllo modo passi sunt; sed contra eum decretis suis suffragijsq. pugnarunt.* hæc ille. Sed verum quidem est Patres Concilij Chalcedonensis tribuere voluisse Episcopo Constantinopolitano paria priuilegia: falsum tamen est, quod de Primatu cum Episcopo Romano Constantinopolitanus Patriarcha cōtenderet. paria enim priuilegia intelligebant respectu inferiorum: sic tamen, vt Romanus Pontifex primum locum haberet, vt semper habuerat. Constantinopolitanus autem ad secundum ascenderet, qui locus Alexandrini Episcopi ante fuerat. Id probamus primo ex ipsis verbis Concilij Chalcedonensis. vbi legimus, Patres Concilij voluisse renouare Canonem Concilij Constantinopolitani. Canon autem Concilij Constantinopolitani hic fuit. Constantinopolitanæ Ciuitatis Episcopum habere oportet Primatus honorem post Romanum Episcopū, propterea quod sit noua Roma. Secundò probamus ex epistola Concilij Chalcedonensis ad Leonem, qua petijt confirmari decreta sua; in qua epistola nullam mentionem faciunt parium priuilegium, solùm dicunt se renouasse Canonem secundæ Synodi, quo secundus honor Episcopo Constantinopolitano tribuebatur. Tertiò probamus ex ipso Leone, qui Epistola 59. respondens ad Concilij literas, & in multis alijs epistolis ad Imperatorem, & varios Episcopos de hac causa, nusquam meminit parium priuilegiorum: sed vbique acriter damnat Episcopi Constantinopolitani ambitiosam cupiditatem, quod se Alexādrino atque Antiocheno Episcopo anteponere voluisset. Quartò probamus ex sancto Gregorio, qui affirmat Constantinopolitanum Episcopum subiectum fuisse Episcopo Romano, etiam quando iam obtinuerat, quod in secunda & quarta Synodo definitum erat. Sic enim scribit lib. 7. epist. 63. ad Ioannem Siracusanum: De Sede, inquit, Cōstantinopolitana quis dubitet eam Apostolicæ Sedi esse subiectam? quod & Dominus pijssimus Imperator, & Frater meus Eusebius eiusdē Ciuitatis Episcopus assiduè profitentur. Falsò igitur auctor Apologiæ scripsit Concilij Chalcedonensis Patres nullo modo passos esse, vt Romana sedes supra Constantinopolitanū priuilegium vllum haberet, vt etiam illud, Episcopum Cōstantinopolitanum cū Romano Pontifice de

Primatu

Primatu Ecclesiæ contendisse. Addit prostremo sanctum Leonem; quamuis nimis multa sancto Petro tribuerit, nihil tamen Cæsari ademisse, sed & honoris vocabula,& auctoritatis priuilegia,& potestatem conuocandi Concilia arbitratu suo ei tribuisse: id,quod probat ex epist. 9. ad Theodosium, vbi sic legimus: Si Pietas Vestra suggestioni ac supplicationi nostræ dignetur annuere, vt intra Italiam haberi iubeatis Episcopale Concilium. & ex epist. 16. ad Flauianum: Quia Clementissimus Imperator; pro Ecclesiæ pace sollicitus Synodum voluit congregare, quamuis appareat, rem de qua agitur, nequaquam Synodi indigere tractatu. & ex epist. 17. ad Theodosium: Quamuis ad diem Concilij Episcopalis, quem Pietas Vestra constituit, occurrere me nulla ratio permittat. Ad hæc loca breuiter respondemus, negari non posse quin in Concilijs Generalibus indicendis, aliqua esset Imperatoris auctoritas. neque enim decebat, vt in Ciuitatibus Imperatori subiectis, tanta Episcoporum multitudo conueniret,sine consensu & voluntate Imperatoris. sæpe etiam Imperatores pij de communi bono Ecclesiarum, & pace solliciti, Concilia fieri cupiebant, & annuente Pontifice indicebant. sed neque illud negari debet, præcipuam auctoritatem in ijsdem indicendis Concilijs fuisse apud summum Pontificem,ita vt sine consensu Pontificis maximi nulla Concilia rata fuerint: sine consensu autem Imperatoris multa fuerint rata. Ac vt aliqua testimonia adducamus, in Conc. Chalcedonensi act. 1. iubetur Dioscorus non scedere inter Episcopos, eo quod Synodum facere ausus fuerit sine auctoritate Apostolicæ Sedis: Quod, inquiunt,numquam licuit,numquam factum est. Et in septima Synodo act. 6. irritum iudicatur Concilium quoddam Constantinopolitanum, quòd ab Imperatore congregatum fuisset sine consensu Apostolicæ Sedis. Et in concilio quarto Romano in causa Symmachi,cum Episcopi aliquot Theodorico Regi, qui Synodum conuocauerat, libertate Sacerdotali dixissent, Ab ipso Papa debuisse Concilium conuocari: respondit Rex, id ipsum per literas Symachum Pontificem postulasse. Et cùm Episcopi literas Pontificis videre cupiuissent, Rex continuo iussit ostendi. Simile est quod legimus apud Theodoretum lib. 5 Hist. c 9. in epist. Concilij ad Damasum; Mandato, inquiunt Patres, literarum superiore anno à vestra Reuerentia ad sanctissimum Imperatorem Theodosium missarum, ad iter dumtaxat Constantinopolim vsque faciendum nos præparauimus. Proinde Theodosius quidem Concilium indixerat, sed ex mandato literarum Pontificis Damasi. Quale est etiam, quod habemus in Epistola Adriani II. ad Basilium Imperatorem, quæ lecta est in octaua Synodo Act. 1. Volumus, inquit Papa, per Tuæ Pietatis industriam, Constantinopoli numerosum conuocare Concilium. Item id quod scribit Sixtus Papa III. Sancti Leonis prædecessor in epistola ad Orientales; Augustus, inquit, Valentinianus nostra auctoritate Synodum conuocauit. Denique addamus vnum ipsius etiam Leonis Pontificis testimonium. Is in epistola 93.

Non penes Imp. sit potestas indicendi Concilia.

quæ

quæ est ad Turbium: Dedimus, inquit, literas ad fratres & Coepiscopos nostros, eisq. Concilium Synodi Generalis indiximus. Ac de his hactenus, quæ in libris Catholicorum Scriptorum fusissimè disputata inueniuntur.

Pag. 102. Aggreditur Auctor aliam digressionem. *De vno vero verbo* inquit, *quod ab eo ponitur in media quasi turba exemplorum, non sane possum, quin eum vehementer collaudem. Id autem vnum, hoc est: quod omne genus supplicij, ipsamque adeo mortum Martires tolerare oporteat, potius quam vnam syllabam diuinæ legis corrumpi sinant. Ad quam amussim si ipse se exigeret, & reliqui eiusdem fidei cum illo professores sese componerent; nec Eucharistia iam administraretur sub vna specie contra euidentissimam Christi institutionem, contra praxim Apostolorum, institutumq. totius primitiuæ Ecclesiæ per nō pauca sæcula? Nec vero Missæ priuatæ successissent in locum Cœnæ Dominicæ, nec verba Canonis Missæ verbis opponerentur Sanctorum Lucæ, & Pauli; in quo habemus aduersarium nostrum confitentem reum, & omnino reconciliari ea posse negantem inter se.* hæc ille, qui quam verè loquatur in ijs, quæ sine vlla probatione dicit de communione sub vna specie, & de Missis priuatis; intelligi poterit ex mēdacio, quod adiungit de oppositione verborū Canonis ad verba Sanctorū Lucæ & Pauli. Et quoniā habere se dicit Bellarminū aduersarium confitentem reum, & ea reconciliari inter se posse negantē, adscribemus ipsa Bellarmini verba ex loco quem ipse allegat. Sic igitur scribit Bellarminus lib. 4. de Sacramento Eucharistiæ cap. 14. Secundò calumniatur Chemnitius detracta esse illa verba ex cōsecratione panis, Quod pro vobis traditur, vel frangitur. Respondeo, illa verba non haberi apud Matthæum & Marcū, nec apud Iustinum Apologia secunda, Cyrillum catechesi 4. Mystagogica, & Eusebium Emissenū homil. 5. de Paschate; cū tamen ijs omnes referant formam consecrationis. Et sicut hos Auctores reprehendere non possumus; ita nec nostram Missam reprehendere vllus deberet, præsertim cū antiquior sit liturgia nostra, si à sancto Petro prodijt (vt S. Thomas docet 3. p. quæst. 18. art. 2. ad 4. & ante eum Leo IX. in epistola ad Michaelem cap. 5.) quam Euangelium Lucæ, & Epistola Pauli, qui addiderunt illa verba, Quod pro vobis frangitur. Hæc sunt verba, in quibus auctor Apologiæ dicit contineri oppositionem verborū Canonis Missæ ad verba Lucæ & Pauli; & ex quibus gloriatur se habere aduersarium confitentē reum, & negātem ista posse vllo modo inter se conciliari. At vbi est in his verbis vlla mentio oppositionis? vbi est contradictio irreconciliabilis? vbi confessio rei? Docet Bellarminus Canonem Missæ optimè se habere, etiam si in eo desint pauca illa verba, Quod pro vobis frangitur. Probat primo, quia consecratio panis est apud Matthæum, & Marcum sine illis verbis, quod

Mendaciū circa Missas priuatas.

An Catholici discedant à verbo Dei.

quod est argumentum certissimum, ea verba non esse de essentia consecrationis; alioqui enim, qui habebant Euangelium solius Matthæi, vel solius Marci, non rectè consecrationem peregissent. Probat secundò, quia Iustinus Martyr, Cyrillus Hierosolymitanus, & Eusebius Emissenus referunt verba consecrationis sine illis verbis. Probat tertio, quia liturgia nostra Latina censetur à sancto Petro tradita; proinde verba cōsecrationis, quæ sunt in nostro Canone reprehendi non possunt, etiamsi careant illis verbis, quæ sunt addita à sanctis Luca & Paulo. quæ verba non sunt contraria verbis Canonis, alioqui essent etiam contraria verbis sanctorum Matthæi & Marci. sed nulla est conrrarietas. Nam Mathęus & Marcus breuiùs; Lucas & Paulus paulò fusiùs rem eandem scribere voluerunt.

De Nicolao Sandero.

Iam vero quoniam Bellarminus in Epistola sua meminerat Nicoali Sanderi, eumq. laudauerat, vt hominem de Ecclesia Anglicana optimè meritum; auctor Apologiæ respondet pag. 104. Sanderum fuisse quidem optime meritum de Ecclesia Angloromana, sed meritum pessimà de Regina Anglicana, & vniuerso Regno. Id vt probet, describit aliquot sententias ex libris eius, quas ironicè aureolas vocat: se eæ sententiæ nobis verè aureæ esse videntur: quas tamen omittimus hic adscribere, quia nec aduersarius ad eas refellendas aliquid attulit; & nos librū nostrum ex alienis scriptis augere non voluimus.

De Ioanne Roffensi & Thoma Moro.

Pag. 106. reprehendit Bellarminum, quod prope finem Epistolæ suæ scripserit, Ioannem Roffensem & Thomam Morum mortem oppetijsse pro hoc vno grauissimo dogmate de Primatu Pontificis: ac probare nititur eos mortem oppetijsse, non pro hoc vno dogmate, sed etiam, quod approbare noluerint secundum matrimonium Regis Henrici; & affert ipsa verba Thomæ Mori ad Iudices: Non ignoro, inquit, cur me morti adiudicaueritis; videlicet ob id, quod numquam assentire voluerim in negotio matrimonij Regis. & tamdē subijcit Auctor Apologiæ: [Quæ meo iudicio valde carnalis causa Martyrij fuit.] At Bellarminus non dixit Ioannē Roffensem & Thomā Morum pro hac sola causa Primatus mortem oppetijsse; sed pro hac vna causa duces fuisse plurimis ad martyrium. Illi enim, qui regnante Elizabetha necati sunt; nō pro causa matrimonij, sed pro causa Primatus necati sunt: illis autem duces ad Martyrium Roffensis & Morus fuerunt. Quod autem duo isti Clarissimi Viri pro Primatu Pontificis asserendo, & Primatu Regis detestando mortui sint, auctor Apologiæ negare non potest, nisi verborum suorum obliuisci velit, quæ in hoc ipso libro pag. 48. habentur.

Sub Henrico, inquit, *octauo primum introductum est Iuramentum Primatus; sub eoq. Thomas Morus & Roffensis supplicio affecti*, *idq. partim ob eam causam, quod Iuramentum illud recusarent*. Sed neque causa matrimonij à causa Primatus tantum differebat, vt non posset etiam ad Primatus causam reuocari. quod enim in quæstionem tunc

vertebatur

vertebatur circa matrimonium, illud erat; Vtrùm summus Pontifex dispensare potuisset, vt Henricus Catherinã vxorem fratris suis Arthuri iam defuncti duceret. Posita enim legitima dispensatione, Catherina legitima Henrici vxor erat, at verò legitima vxore viuente, non poterat Henricus Annam Bolenam coniugem accipere. Ex quo sequitur vt Roffensis, & Morus qui mori maluerunt, quam secundum matrimonium approbare, pro legitima potestate summi Pontificis in dispensando mortem oppetierint. Cui autem carnalis causa martyrij suscipiendi videtur esse causa illegitimi matrimonij, is poterit etiam irridere sanctissimum Præcursorem Domini nostri, quod carnalem causam martyrij habuerit, quem constat ab Herode occisum, quòd eius illegitimũ matrimonium liberè improbaret.

Quod verò contra B. Martyrem Roffensem Auctor adducit pag. 109. vniuersalem atque Catholicum Ecclesiæ Anglicanæ consensum, ac dicit vniuersalitatem apud Bellarminum esse notam veræ Ecclesiæ, omnino ridiculum est. Quasi Christianæ Ecclesiæ vniuersitas, ad vnius Insulæ angustias redigi debeat:& quasi non sciamus Catholicum illum cõsensum Ecclesiæ Anglicanæ; nihil fuisse aliud nisi consensum partim hominum adulatorum, partim vi, & metu compulsorum. cui consensui opponere Roffensis potuisset consensum Orbis terræ, idest, Ecclesiarum Catholicarum toto terrarum orbe diffusarum.

Martyres qui secuti sunt Roffensem & Morum in Anglia.

Simile est, quod addit pag. 110. Perpaucos fuisse è popularibus, nullos autem ex insignioribus Viris, qui Roffensem & Morum pro hoc dogmate ad Martyrium secuti sunt. Nos enim ex historijs propè innumerabiles omnium generum adducere possemus, qui ab anno 1535. (quo anno duo illa lumina occubuerunt) vsque ad hunc annum 1608. tum regnante Henrico, tum regnante Elizabetha, tum regnante Iacobo, pro fide Primatus Apostolici sanguinem effuderunt. Consulat, qui carnificinam horribilem spectare cupit, librum septimum Nicolai Sãderi de visibili Monarchia, librum eiusdem de Anglicano schismate, Commentarium Laurentij Surij de rebus gestis in Orbe terrarum ab anno 1500 librum de vita & Martyrio Carthusiensium Monachorũ, & alios similes libros non paucos.

Ad extremum auctor Apologiæ cõfirmare aggreditur ex verbis Dei Primatum Regium in spiritualibus. ac primum producit multa argumenta ex Testamento veteri: quæ, vt ab ipso cursim producuntur; sic etiam à nobis cursim refutabuntur.

Quæ scripturæ testimonia afferantur pro Regis Primatu.

Primò, *Sub veteri*, inquit, *testamento Reges propriè erant gubernatores Ecclesiæ. 2. Chron.* 19. 4. At ne nomen quidem Ecclesiæ eo loco legitur: & in eodem capite distinguitur officium Regis ab officio Pontificis. Amarias Sacerdos & Pontifex in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porro Zabadias filius Ismael, qui est Dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent. Non igitur

Rex Primatum habebat in spiritualibus, cum ea ad officium eius non pertinerent.

Secundò, *Reges corruptelas purgauere, abusus sustulere. 2. Sam. 5. 6.* At nihil eiusmodi legitur in loco citato, nisi sit error in numeris, quamquam etiam non negamus, posse ac debere Reges corruptelas & abusus, siue in moribus, siue etiam in doctrina, post Ecclesiæ declarationem, legibus & supplicijs purgare ac tollere.

Tertiò, *Arcam ad constitutum quietis locum perduxere. 1. Chron. 13. 12 & eidem Arcæ deportandæ ipsi præsultauere 2. Sam. 6. 14.* At non soli Reges, sed etiam Sacerdotes communi consilio Arcam deduxerunt; & licuit quidem Dauidi Regi ludere ac saltare ante Arcam, quod humilitatis & reuerentiæ erat: non tamen licuit illi arcam contingere, quod potestatis Sacerdotalis erat.

Quarto, *Templum ædificauere, 1. Chron. 28 ædificatum dedicauere, & suis corporibus opus consecrationis præsentes cohonestauere. 2. Chron. 6* At sicut Templa ædificare, Deoq. dicare, ad magnificētiam Regum, & sacris solemnijs, quibus Templa consecrantur, interesse ad pietatem eorumdem Regum pertinere concedimus:ita negamus in ipso Templo Pontificale munus attingere illis vllo modo posse permitti. Ex quo sequitur, vt Primatus in spiritualibus Regi nulla ratione conueniat, cuius rei testis esse potest Rex Ozias, qui cum se Caput Ecclesiæ esse arbitraretur, velletq. incensum adolere Domino, continuò à Sacerdotibus repulsus fuit:& cùm Sacerdotibus nō acquiesceret, mox adfuit vindicta diuina. Nā lepra diuinitus percussus, non solum ex Tēplo expelli meruit, sed etiam in domo separata habitare coactus est. 2. Paral. 26.

Quinto, *Librum legis de nouo repertum populo recitari fecere. 2. Reg. 22. 11* At nescio vbi inuenerit auctor iste librum de nouo inuentum, populo iussu Regis legi debuisse. Nam in nostris Biblijs loco ab ipso notato, habemus librum in Templo à Pontifice inuentum, & lectum; deinde lectum etiam coram Rege, & Regem misisse aliquos; qui consulerent Dominum super verbis libri. Sed quid hic est pro Primatu Regis in rebus Ecclesiasticis & spiritualibus?

Sextò, *Fœdus inter Deum, populumq́ redintegrauere. Nehem. 9. 38. & 2. Rḡe 8 4.* At nulli erant Reges apud Iudæos tempore Nehemiæ; quomodo ergo Reges fœdus redintegrauere inter Deum & populum? Non igitur Reges, sed primores Iudæorum tum Leuitici generis, tum etiam aliarum tribuū fœdus iterum percusserunt cum Deo; sed illud tamen admittimus, quamuis scriptum non sit neque Nehem. 9. 38. neque 2. Regum 8. 4. ad Reges pertinere, redintegrare fœdus inter Deum & populum; quoniam ipsi Reges fuerunt in causa, cur populus per Idololatriam à Deo recederet. Addo quod 4 Regum 15. Pontifex percussit fœdus inter Deum, ac Regem, ac populum.

Septimò, *Serpentem æneum confregere, quamuis in deserto & Dei mandato erectum, & Christum Dominum suo modo figurantem.* 2. Reg. 18. 4 *Idola omnia Deosque falsos exterminauere.* 1 *Regum* 15. 12. Rectè Ezechias Rex serpentem æneum confregit, quoniam populus ad Idololatriã propensus, serpenti illi, vt numini cuidam Sacrificia offerre cæperat. Rectissimè etiã Asa Rex confregit Idola, quæ fuerunt à Regibus prædecessoribus fabricata; sed nõ ideo Rex primatũ habet in rebus spirituatlibus, quia scelus Idololatriæ punire non potest. Huc enim ratione seruiunt Reges Deo, dum hostes Ecclesiæ, quales sunt Idololatræ, hæretici & schismatici, ab ipsa Ecclesia damnati, & declarati legibus & gladio puniunt.

Octauò, *Reformationes publicas instituere, conuocatis eo fine & congregatis mixtim cum sacerdote laicis.* 2. *Chron.* 17 8 Non inuenio loco notato eiusmodi reformationem; sed solùm quod miserit Iosaphat multos ex Leuitis & Sacerdotibus, alijsq. viris doctis, qui populos docerent. Ista verò missio studium ac zelum Regis ostendit; Primatũ in spiritualibus nõ ostẽdit. Ad Primatũ n. propriè pertinet docere, & legis diuinæ dubia explicare, quod munus nõ Regi, sed summo Sacerdoti tribuitur. Deut. 17. cui omnes sub pęna vltimi supplicij parere tenebãtur.

Nonò, *Pontificem summum exauctorauere, aliumq. in eius locum subrogauere.* 1. *Reg.* 2. 27. At Pontifex quoq. Reginam non solum exauctorauit, sed etiam interfici iussit, & Regem alium subrogauit. 4. Reg. 11. & aliud est facta Regum referre, aliud auctoritatem, potestatemq. probare. vt omittam, quòd factum illud Salomonis ex 1. Reg. 2. tribui solet Salomoni, non vt Regi, sed vt Prophetæ extraordinariam potestatem diuinitus obtinenti.

Decimò, *In summa*, inquit, *cuncta moderati sunt, quæ ad Ecclesiasticũ regimen quoquo modo pertinuere.* At hic oportuit allegare verbum Dei, non in particularibus illis officijs, de quibus non conuertitur. De hoc. n. quæstio est, an Regi conueniat regimen Ecclesiasticum; non autem an liceat Regi Templa ædificare, ante Arcam Domini saltare, Idololatras interficere, & alia id genus; sed hic, vbi minimè oportuit, deseruit auctorem Apologiæ Verbum diuinum. *At*, inquit, *Scripturæ ornant Reges titulis honorarys, qui ab actionibus illis non discordant. vocantur enim filij Altissimi, imo vero Dij, & vncti Domini, in Dei solio sedentes, famuli Dei, imo Angeli Dei, facti iuxta cor Dei, Lumina Israelis, Nutricij Ecclesiæ* Sed primus titulus, pro quo allegatur locus 2. Sam. 7. non conuenit Regibus generatim; sed solum Salomoni, vt figura Christi erat, de quo dictum est ab Angelo, Et filius Altissimi vocabitur. Lucæ 1. quamquam in Deuteron. cap. 32. toti populo dicitur, Nonne ipse est Pater tuus, qui fecit te, & creauit te? & nos omnes Deo dicimus, Pater noster qui es in Cœlis? Secundus titulus non solis

Regibus, sed omnibus Iudicibus conuenit, siue Ecclesiastici, siue politici sint. Sic enim locum ab Auctore citatum Psalm. 82. Ego dixi dij estis intelligendum esse docent illa verba eiusdem Psalmi, Deus stetit in Synagoga Deorum: in medio autem Deos dijudicat, vsquequo iudicatis iniquitatem, &c. Locus quoque ex libro Exodi allegatus cap. 22. de Iudicibus, non Regibus intelligitur. quia nulli tunc erant Reges in populo Dei. Tertius titulus communis est Regibus cum Pontificibus: vtrique enim apud Hebræos vngebantur. apud nos autem multi Reges non vnguntur, nulli autem Pontifices sine sacro oleo consecrantur. Quartus titulus non scio vnde huc irrepserit. Nam in libro 2. Samuelis cap. 3. 10. qui locus ad marginem allegatur, Thronus Dauid legitur, Solium Dei non legitur. Quintus titulus nimis est vulgaris; quippe qui conuenit omnibus rebus creatis, de quibus dicitur Psal. 118. Quoniam omnia seruiunt tibi. Sextus titulus in loco allegato libro 2. Samuelis cap. 14. soli Dauidi tribuitur, non ob Regiam potestatem, sed ob singularem sapientiam, qua præditus erat. De Sacerdote autem generatim scribit Malachias cap 2. Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ab ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Septimus titulus proprius est Dauidis, non communis omnibus Regibus; alioqui etiam Saul, & Hieroboam, & Achab, & cæteri fuissent secundum cor Dei. Octauus magis conuenit Sacerdotibus, quàm Regibus. illi enim erant lucernæ; vel, vt Auctor loquitur, luminaria Israel: istis autem Dominus dicit, Vos estis lux Mundi, Matth 5. Nonus titulus verè, proprieque Regibus conuenit, vt sint Nutricii Ecclesiæ, sed tantò est inferior eo titulo, qui conuenit Sacerdotibus, ac præcipuè summis Pontificibus; quantò nutricius est inferior parente. Summum enim Pontificem Patrem esse Christianæ plebis sanctus Augustinus dicit in epist. 161. & totius Orbis Christiani vsus confirmat. Quare, si nihil aliud habet Auctor Apologiæ ex verbo Dei, vnde Primatum Regis in rebus Ecclesiasticis stabiliat; verè possumus affirmare, non ex Verbo Dei, sed ex verbo Henrici VIII. Primatum istum in Angliam esse inuectum.

Sed Auctor Apologiæ quasi iam ex Testamento veteri fundamenta solidissima iecisset, addit pag. 112. ex Testamento nouo reliquam ædificationem. *Quid, inquit, in nouo Testamento? Omnis anima ijs subijci iubetur, idque propter conscientiam, Rom. 13. Orandum quidem & pro omnibus, sed præcipuè pro Regibus, & in auctoritate constitutis, vt sub ijs piam & pacatam, honestamque vitam degamus 1. Tim. 2. Magistratus Dei Administer est, & ad vlciscendos facinorosos, innocentes autem atque probos remunerandos, Rom. 13. Omnibus quidem obtemperandum est superioribus potestatibus, sed potissimùm Principibus, & in eminentia collocatis, 1. Pet. 2. Reddite vnicuique quod suum est, timorem cui timor, amorem cui amor iure debetur, Rom. 13. Date Cæsari quæ Cæsaris sunt, Deo quæ Dei sunt, Matth. 22. Regnum meum*

De eadem re ex Testamento nouo.

non

non est huius mundi, Ioan. 18. Quis me constituit Iudicem super vos? Lucæ 12. Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic, Lucæ 22.

Hæc sunt omnia testimonia Verbi Dei, quæ aduersarius pro Primatu Regis in spiritualibus ex nouo Testamento allegare potuit. Ad quæ vnico penè verbo responderi potest. Ex his testimonijs nihil effici pro primatu Regis in spiritualibus, nisi velimus Reges Paganos, & Ecclesiæ persecutores factos esse à Deo supremos Ecclesię gubernatores in rebus spiritualibus. Nam hæc testimonia ad Imperatores Paganos pertinent, quales erant cùm Testamentum nouum scriberetur, videlicet ad Tiberium, Caium, Claudium, & Neronem. Et quamuis aliquæ sententiæ, ex citatis conuenire possint etiam Regibus Christianis, aliquæ etiam ad omnes Principes tum Ecclesiasticos, tum sæculares iure pertineant, qualis illa est, Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit; tamen nemo inficiari potest, quin Regibus quoque Paganis conueniant, vt quæ doctrinam contineant Principibus omnibus cõmunem, siue Pagani, siue Christiani sint. Alioqui frustra Petrus, & Paulus Christianos sui temporis admonuissent officij erga Reges, siue Imperatores, quos Paganos esse ignorare non poterant. Ac nemo est, qui non videat, quàm sit absurdum, vt Reges Pagani qui non sunt de Ecclesia, Primatum habeant in Ecclesia: & qui Christi hostes sunt, Vicarij Christi sint: & qui Christum abnegari, & idola coli iubent, ijs à Christianis in spiritualibus, vt summis gubernatoribus sit obediendum. Deinde quales argumentationes istæ sunt, & secundum quam regulam Dialecticæ concludunt, Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic: ergo Rex Primatum habet in Ecclesia in rebus spiritualibus? Vel, Regnum meum non est huius mundi: ergo Rex est supremus gubernator, etiam in causis Ecclesiasticis? Vel, Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, quæ sunt Dei Deo: ergo Papa nullum ius habet in Anglia, nec etiam quoad spiritualia? Credo equidem, si aduersarius libros Priorum Analyticorum Aristotelis summa diligentia annis multis euolueret; numquam medium terminum in his argumentationibus inueniret. Quæ cùm ita sint, desinat aduersarius in Scripturis sanctis ludere, earumque testimonijs abuti ad eum Primatum stabiliendum, quem non solùm Ecclesia Catholica semper detestata est; sed etiam Caluinus ipse cum schola Geneuensi numquam approbauit: & quem in ipsa Anglia, vt à Regia cupiditate exortum, ipsi etiam Puritani molestissimè semper tulerunt.

Responsio ad loca testamenti noui allata pro Regis Primatu.

Venio nunc ad ea, quæ auctor Apologiæ pag. 114. & 115. ex Bellarmini scriptis attulit in medium, ad inuidiam illi conflandam; quasi parùm honorifica, vel etiam iniuriosa Principibus, & suprascriptis titulis contraria sint.

Primò, ponit Bellarminus, Reges seruos potiùs esse quàm dominos. lib. de laicis cap. 7. in libro Anglicè scripto, ad augendam inuidiam,

Falsa Bellarmino ascripta.

Reges non serui qualescunque, sed mancipia nominantur.

Respondeo, sententiam Bellarmini ex Augustino desumptam esse, qui sic ait lib. 19. de Ciuitate Dei cap. 14. Qui imperant, seruiunt eis, quibus videntur imperare. Vbi qui imperant, non dicuntur serui quasi subiecti sint populis, sed quia laborant regendo, & imperando, non propter suam vel vtilitatem, vel cupiditatem, quòd Tyrannorum est; sed propter populi vtilitatem, & propter publicum bonum. quomodo B. Paulus seruum se Corinthiorũ appellauit 2. Cor. 4 quia in eorũ commodũ laborabat; & tamen in eos potestatem habebat, eisq. minabatur, dicens: Quid vultis? in virga veniã ad vos, an in spiritu lenitatis? 1. Cor. 4 quomodo etiam Magnus Gregorius Seruũ seruorũ Dei se nominabat: quem titulum, vt valde honorificum, successores omnes imitati sunt.

Secundo, Dicit idem Bellarminus, Reges subiectos esse non solum Pontificibus, sed etiam Presbyteris, & Diaconis lib. 1. de Pontif. cap. 7.

Respondeo, id Belllarminum non ex capite suo, sed ex sancto Ioanne Chrysostomo accepisse, cuius hæc verba sunt hom. 83. in Matthæũ. Si Dux quispiam, si Consul, si is qui diademate ornatur indignè adeat, cohibe & coerce, maiorem tu illo habes potestatem. hæc ille, qui ad Diaconum loquebatur cum hæc diceret.

Tertio, Quod Imperatorem non grauatè bibere oporteat non solum post Episcopum, sed etiam post Presbyterum. Ibidem.

Respondeo, neque id Bellarminum ex se affirmare, sed referre iudicium sancti Martini apud Maximum Imperatorem discumbentis: quã historiam refert Sulpitius in vita sancti Martini.

Quartò, Quòd Regum auctoritas, atque functio, non immediatè ex Deo descendat, neque ex iure Diuino, sed dumtaxat ex iure gentium. Ibidem. & lib. de Clericis Cap. 28.

Respondeo, Bellarminum id asserere ex communi sentẽtia omnium pene Scriptorum, & ex ipso vsu. Videmus enim Regna in Respublicas & Respublicas in Regna mutari, & tamen vtrumque regimen æquè iustum haberi: quod nullo modo fieret, si Regum auctoritas non ex humana voluntate, sed ex Diuino iure penderet.

Quintò, Quòd à Pontificibus Imperatores multi depositi fuerint, nulli autem Pontifices ab Imperatoribus. lib. 3 de Pontif. cap. 16.

Respondeo, Nusquam dicere Bellarminũ nullum Pontificẽ fuisse depositũ ab Imperatore: sed si illud etiam addidisset, verũ dixisset. si quidem Ioãnes XII. & Gregorius VI. Etsi qui alij sunt, qui ab Imperatoribus depositi fuisse dicantur; nõ propriè ab Imperatoribus, sed à Concilijs Episcoporũ, Imperatoribus procurãtibus depositi fuerunt. Idq; non legitimè, sed per iniuriam factũ fuisse facilè demonstrare possemus. & numquam legitimũ Ponteficem iure ab Imperatore potuisse deponi.

Sextò, Quod Episcopis, qui mancipia sunt Papæ, deponere licet Principes, & eorum leges rescindere.

Respondeo, meritò non adscribi locum ex libris Bellarmini, quia eiusmodi

eiusmodi locus non extat in eius libris. Neque Episcopi mancipia, sed Venerabiles Fratres à summi Pontificibus appellantur.

Septimò, Quod Ecclesiastici homines tam longe supra Principes sint, quam anima supra corpus. lib. de laicis cap. 18.

Respondeo, id non de quibuslibet Ecclesiasticis, sed de Principibus Ecclesiarũ dici; & eam sententiam apud sanctum Gregorium Nazianzenum in Oratione ad populum timore perculsum, & Præsidem irascentem, toti dem verbis haberi.

Octauo, Quod Reges deponi possunt per subditos suos ob multa causas. lib. 5. de Pontif. cap. 8.

Respondeo, non bona fide aduersarium agere. Bellarminus enim in loco citato, non dicit Reges posse per subditos suos deponi; sed solum profert duodecim exempla, partim ex Testamento veteri, partim ex Historijs diuersis, vel decretis Ecclesiasticis, ex quibus constat Reges, vel Imperatores aliquando à summi Pontificibus fuisse depositos, de depositione per subditos ne verbum quidem.

Nono, Pontifices nullo modo deponi posse; nemini enim moralium permissum esse de ijs iudicare. lib. 2. de Pontifice cap. 26.

Respondeo; quod Bellarminus scripsit, ante multa sæcula in generalibus Concilijs, quæ ipse eo loco citauit, disertis verbis scriptum esse. proinde aduersarius, vt in superioribus, sub nomine Bellarmini, sanctos Patres Augustinum, Chrysostomum, Martinum, Nazianzenum reprehendit; ita hoc loco non soli Bellarmino, sed etiam plurimus Generalibus Concilijs litem mouere præsumpsit.

Decimo, Quod obedientia Papæ debeatur propter conscientiam. lib. 4. de Pontif. cap. 15.

Respondeo, Aduersarium satis feliciter progredi in accusatione Bellarmini. qui enim sub nomine Bellarmini sanctos Patres, & sacra Cõcilia hactenus accusauit, nunc tamdem ipsum etiam Dei Verbum & Spiritum Sanctum accusat. quod intelliget, quicumque caput, sequens, id est, caput sextumdecimũ libri 4. de Pontifice, legere voluerit. Nam eo loco multis, ijsq. perspicuis diuinæ scripturæ testimonijs ostenditur, nõ solum Pontificem summũ, sed etiam Episcopos cæteros leges condere posse, quibus ob conscientiam parere subditi teneantur.

Vndecimò, Quod obedientia Regi non alio respectu debeatur, quam propter ordinem politicum. lib. de Clericis cap. 28.

Respondeo, Aduersarium more suo calumniatorem se prodere. Neque enim eo loco Bellarminus disputat de obedientia, quæ Regi à subditis debetur. de ea enim disputat in libro de laicis, vbi cap. 3. & cap. 11. probat ex diuinis literis non solum deberi Regibus, alijsq. politicis Magistratibus obedientiam; verum etiam coram Deo, & propter consciẽtiam. In lib. autem de Clericis cap. 28. demonstrat Clericos exemptos esse à Iurisdictione Principum sæcularium, ac per hoc non esse subditos Regibus; sed debere tamen leges eorum de temporalibus rebus obseruare,

uare, non vi legis, sed vi rationis; id est, non quia subditi sint, sed quia ratio dictat, ob commune bonum & pacem Reipublicæ, eas leges ab omnibus esse seruandas.

Duodecimo, Quod ipsi illi homines Ecclesiastici, qui & nati sunt & degunt in Regnis Principum; non tamen sunt eorum subditi, nec ab ijs iudicari possint: ipsis autem fas sit Principes suos iudicare. Ibidem.

Respondeo, Aduersarium ad inuidiam Bellarmino conflandam semper aliquid addere, quod in libris Bellarmini non inuenitur. Affirmat quidem Bellarminus cum communi sententia Catholicorum, Ecclesiasticos exemptos esse à potestate Principum terrenorum; sed illas particulas (qui & nati sunt, & degunt in Regnis Principum) Bellarminus in libro suo non posuit; non quòd veras esse non existimet, sed quia non erat opus ad ista descendere; sed Aduersario opus fuit ista exprimere ad odium concitandum. Illud verò (ipsis autem fas sit Principes suos iudicare) non solum Bellarminus non dixit, sed falsum esse credit. Hæc enim verba significant, Fas esse cuicumque Ecclesiastico, etiam maximè priuato, Principem suum iudicare: quemadmodum vnusquisque Ecclesiasticus, etiam maximè priuatur, exemptus est à subiectione Principis sæcularis. At vnicuique Ecclesiastico, etiam priuato, fas esse Principem suũ iudicare, Bellarminus numquam dixit, numquam credidit, numquam somniauit.

Decimotertiò, Denique quòd obedientia, quàm Clerici tribuunt Regibus, etiam in minimis mereq. ciuilibus negotijs, non sit à necessaria aliqua subiectione, sed tantum ex discretione, & propter obseruantiam boni ordinis atque moris. Ibidem.

Respondeo, non esse hanc propriam sententiam Bellarmini, sed omnium Catholicorum Doctorum, tum Theologorum, tum Iurisconsultorum. quamuis enim Catholici Scriptores disputent, quo iure data sit exemptio Clericis: tamen datam esse, & vsu receptam ab antiquissimis temporibus, nemo Catholicorum in dubium vertit.

Quæ cùm ita sint, cum Aduersarius colligit immane discrimen esse inter librum Dei, & Bellarminianos Codices, & non magis Deum & Belial, lucem & tenebras, Cœlum denique & Inferos distare, quàm Bellarminianum iudicium de Maiestate Regia à diuino de ijsdem iudicio dissideat: eadem facilitate, sed maiori temeritate colligere potuisset; sanctos Patres, & ipsam diuinam Scripturam de Maiestate Regum, contraria iudicia protulisse. nihil enim Bellarminus asseruit de Pontificum potestate, de Clericorum exemptione, de Regum & Principum obedientia, quod ex verbo Dei, Conciliorum auctoritate, doctrinis Patrum, & Ecclesiæ sensu, atque consensu non hauserit.

Conclusio totius operis.

Restat pars Apologiæ postrema; quæ tribus vltimis paginis continetur. In ea laudat Aduersarius verba cohortationis, quibus in epistola sua vtitur Bellarminus; sed reprehendit; quod tam sancti sententijs ex ipsa Scriptura petitis nonnullas voces admiscuerit, quarum aliquæ pro-

sunt; cuiusmodi est illa de Pontifice Maximo, quæ in tota Scriptura numquam legitur. aliæ soli Christo conueniunt, vt illa de Capite fidei, quam Apostoli soli Christo tribuerunt.

At Bellarminus legit in lib. Iudith. cap. 15. Ioacim autem summus Pontifex, quem librum tametsi vos Caluiniani cum Iudæis non recipitis inter sacros libros. nos tamen Catholici cum Nicæna Synodo libenter recipimus. Et quamuis vestri Magistri librum diuinum esse negent: non tamen prophanum appellare audent. Sed præterea, nomen Pontificis, nonne in Scripturis Testamenti veteris frequentissimè legitur? & idem nomen cum adiuncta voce (magnus) nonne legitur in epistola ad Hebræos? Sic enim habemus cap. 4 Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetrauit cœlos, Iesum. qua fronte igitur vocem prophanam audes appellare, quam Spiritus Sanctus Christo ipsi tribuit? Nisi fortè tantùm interesse putes inter Pontificem Magnum, & Pontificem Maximum, vt Pontifex Magnus sacra vox, Pontifex Maximus vox prophana dicenda sit. quasi Christus non potuerit piè dici Pontifex Maximus, sicut dictus est Pontifex Magnus. Deinde tot sancti Patres Romanum Episcopum Pontificem Summum, vel Maximum appellauere, vt eorum auctoritas planè sufficiat ad huius hominis temeritatem refutandam. Vide Stephani Episcopi Carthaginensis epistolam ad sanctum Damasum, Gregorium libro primo Dialogorum cap. 4. Anselmum præfatione libri de Incarnatione Verbi ad Vrbanum Papam, Bernardum in omnibus epistolis ad Romanos Pontifices Innocentium II. & Eugenium III.

Quod verò attinet ad nomen Capitis fidei, optassem, vt aduersarius qui affirmat nomen illud soli Christo ab Apostolis fuisse tributum, vel vnum locum notasset in toto volumine Bibliorum, vbi Apostoli hoc nomen Christo tribuerint. Auctorem fidei, & Caput Ecclesiæ legi Christum ab Apostolis appellatum; sed Caput fidei non legi. sed neque Bellarminus hanc vocem excogitauit, sed ex sancto Gregorio retulit. Non igitur Bellarminum, sed Gregorium aduersarius accuset, si audet.

Claudit Apologiam Auctor, lectores rogans, vt alieni à studio partium, de veritate sententiam ferant, prout illam candidè à se descriptam protestatur, ad discutiendas illas tenebras mendaciorum, ac calumniarum, quæ in Regem Serenissimum contra ius fasque collatæ indignissimè fuerant. Ego quoque responsionem claudo. & quoniam spero me calumnias, & mendacia huius Apologiæ luce ipsa solis clariora fecisse; non rogabo lectores, vt iudicium ferant, quasi de re dubia, sed vt oculorum sensum tantùm ad Scripturas admoueant, & à re ipsa edocti, lucem veritatis aspiciant. Illud in extrema oratione lectorem admonendum esse censui, vnam ex notis veræ Ecclesiæ semper fuisse Catholicæ nomen, de quo sanctus Pacianus in epistola ad Sympronianum: Catholicum, inquit, neque Marcionem, neque *De nomine Catholici.*

Apellem,

Apellem, neque Montanum ſonat, neque hæreticos ſumit Auctores; Catholicum non eſt ab homine mutuatum, quod per ſæcula tanta non cecidit. Item: Chriſtianus mihi nomen eſt, Catholicus verò cognomen; illud me nuncupat, iſtud oſtendit. Sanctus item Cyrillus Catecheſi 18. Si iueris, inquit, in aliquam Vrbem, non petas vbi ſit Eccleſia, vel domus Dei; nam etiam hæretici dicunt ſe habere domum Dei & Eccleſiam; ſed petas vbi ſit Catholica Eccleſia. id enim nomen proprium eſt huius Sanctæ Eccleſiæ Matris omnium noſtrum. Sanctus Auguſtinus (vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum) in libro contra epiſtolam Fundamenti cap. 4. deſcribens notas Eccleſiæ, quæ illum in Eccleſia Catholica retinebant; Tenet poſtremò, inquit, ipſum Catholicæ nomen, quod non ſine cauſa, inter tam multas hæreſes, iſta Eccleſia ſola obtinuit. Vbi ergo Lector Apologiæ tertio quoque verbo videbit Catholicos appellari in ipſa Apologia illos, aduerſus quos ipſe Auctor Apologiæ ſcribit, & à quorum communione ſe alienum eſſe profitetur, certè ex ipſa Apologia diſcet, non Catholicum. ſed planè Hæreticum eſſe huius Auctorem Apologiæ. Ex quo denique facilè iudicabit, quanta ſit illi habenda fides in rebus cæteris, qui ſe ipſe proprio iudicio condemnauit.

FINIS.

